Kun. J. Gutauskas

VL. SOLOVJOVO MOKSLAS APIE ROMOS POPIEŽIAUS PRIMATĄ

Kaunas - - - - - - - - 1940 - - - - - - - - metai

T U R I N Y S

III Skyrius

IV Skyrius

V Skyrius

Antroji dalis

I Skyrius

II Skyrius

III Skyrius

IV Skyrius

V Skyrius

P R A T A R M Ė

Susidomėti Vl.Solovjovo raštais ir jo nepaprasta asmenybe mane paskatino a.a. Prel.Dambrauskas-Jakštas, pirmasis Lietuvoj solovjovistas, garbingasis didžiojo filosofo mokinys.

Jau ne vienas lietuvis rašė apie Solovjovą, bet daugiau lietė filosofijos, o ne teologijos klausimus. Man pirmoj vietoj rūpėjo pažinti Solovjovas kaip teologas, kaip Bažnyčių susijungimo apaštalas ir jo santykiai su Kat. Bažnyčia. Šiame darbe ir teko kiek plačiau paliesti jo mokslas apie Romos popiežiaus primatą.

Rašant šį darbą pirmuosius vertingus patarimus gavau iš a.a.Dr. Dambrausko-Jakšto. Jam čia ir reiškiu gilią padėką, nors jo gyvųjų tarpe ir nebėra.

Be to, autorius nuoširdžiai dėkingas Kun.Prof.J. Meškauskui ir Prof. Dr. Bistrui už jų duotus naudingus metodinius nurodymus bei patarimus.

Autorius

Kaunas, 1940 m.kovo 2 d.

ŠALTINIAI

Šv. Raštas.

Собрание Сочинений Владимира Сергеевича Соловьева, Издание т-ва "Общественная Польза", С.-Петербург 1901 - 1907, I - IX.

Письма Вл. С. Соловьева Под редакцией Э.Л.Радлова, С.-Петербург 1908; том II 1909; т. III 1911; т. IV 1923.

Стихотворения Вл. Соловьева, С.-Петербург 1900.

Soloviev, V., La Russie et l'Église Universelle, Paris 1889.

" " L'Idée Russe, Paris 1888.

L I T E R A T Ū R A

Algermissen, K., Konfessionskunde[2], Hannover 1939.

Arseniev, N., Die Kirche des Morgenlandes, Berlin 1926.

Berdjaev, N., L'âme russe, Paris 1927.

Berg, L., Die roemisch-katholische Kirche und die orthodoxen Russen, Berlin 1926.

Berg, L., Neue religioese Wege des russischen Geistes, Mainz 1925.

Boulgakoff, S., L'Orthodoxie, Paris 1932.

Беляев, Н., О Католицизме, Казань 1889.

Dambrauskas-Jakštas, A., Užgesę žiburiai, Kaunas 1930.

Der christliche Osten Geist und Gestalt Herausgegeben von J.Tyciak, G. Wunderle und P.Werhun, Regensburg 1939.

D'Herbigny, M., Vladimir Soloviev[2], Paris 1934.

D'Herbigny, M., L'anglicanisme et l'orthdoxie greco-slave, Paris 1922.

Ex Oriente Religioese und philosophische Probleme des Ostens und des Westens Herausgegeben von Prof. Dr. L. Berg, Mainz 1927.

Goessmann, F. Der Kirchenbegriff bei W.Solowjeff, Wuerzburg 1936.

Grivec, Fr., Fjodor M.Dostojewskij in Vladimir Solovjev, Ljubljana 1931.

Huenermann, Fr., Die roemisch-katholische Kirche und die ortodoxen Russen, Berlin 1926.

Christi Reich im Osten Die geistige Bedeutung Wl. Solowjews und die inneren Voraussetzungen zur Wiedervereinigung der russisch-orthodoxen mit der roemisch-katholischen Kirche, Mainz 1926.

Janin, R., Les Églises orientales et les Rites orientaux[2], Paris 1926.

Jankowski, J., "Idea Rosyjska" Solowjewa, Warszawa 1926.

Koncevičius, J.B., Russia's attitude towards union with Rome, Washington 1927.

Колемин, Л., Римский духовный цезаризм, С.-Петербург 1913.

Крыловский, А., Владимир Соловьев, как мыслитель и человек, Вильна 1905.

Lange, E.M., Wladimir Solowjew, Mainz 1923.

Maclire, C., La constitution divine de l'Église[3], Berne 1922.

Moderne Theosophie Eine Wertung der Lehre Steiners von Dr. P.A.Mager - Politische Zeitfragen 4 Jahrg. 25 Mai 1922 Heft 5.

Mohler, J.A., Einheit der Kirche, Mainz 1927, I-II.

Palmieri, A., Theologia Dogmatica Ortodoxa, Florentiae 1911-1913, I-II.

Pierling, P., Papes et Tsars, Paris 1890.

Prager, H., Wladimir Solowjeff's universalistische Lebensphilosophie, Tuebingen 1925.

Pribilla, P.M., Um die Wiedervereinigung im Glauben, Freiburg im Br 1926.

Православие и Культура Сборник религиозно-философских статей Под редакцией проф. В.В.Зеньковского, Берлин 1925.

Проблемы русского религиозного сознания Сборник статей, Берлин 1924.

Радлов, Э.Л., Владимир Соловьев, С.-Петербург 1913.

Сахаров, Н., Православие и Католичество, Париж 1926.

Сборник первый о Владимире Соловьеве, Москва 1911.

Scott, H., Anglo-catholics and Reunion, London 1923.

Sèverac, I.B., Wladimir Soloviev, Paris 1907.

Сикорский, И., Нравственное значение личности Вл.Соловьева, Киев 1901.

Скобцова, Е., Миросозерцание Вл.Соловьева, YMCA PRESS-Paris.

Скобцова, Е., А. С. Хомяков, YMCA-PRESS-Paris.

Smolitsch, I., Leben und Lehre der Starzen, Wien 1936.

Smolitsch, I., Das altrussische Moenchtum, Wuerzburg 1939.

Solowjew, Wl., Der heilige Wladimir und der christliche Staat Uebersetzt von Dr. L.Kobilinski-Ellis, Paderborn 1930.

Solowjew, Wl., Monarchia S. Petri Die kirchliche Monarchie des heiligen Petrus als freie und universelle Theokratie im Lichte der Weisheit. Aus den Hauptwerken von Wl. Solowjew systematisch gesammelt, uebersetzt und erklaert, durch L.Kobilinski-Ellis, Mainz 1929.

Суворов, Н., Римское папство до разделения церквей, Ярославль 1882.

Сушков, С., Против лжеучения о вселенском главенстве римской церкви, С. - Петербург 1891.

Szylkarski, Wl., Solowjews Philosophie der All-Einheit Eine Einfuehrung in seine Weltanschauung und Dichtung, Kaunas 1932.

Трубецкой, Е., Миросозерцание Вл. С. Соловьева, Москва 1913, I-II.

Тышкевич, С., Учение о Церкви, Париж 1931.

Urban, I., De iis quae theologi catholici praestare possint ac debeant erga ecclesiam russicam, Pragae 1907.

Величко, В.Л., Владимир Соловьев, С.-Петербург 1903.

Волконский, А., Католичество и священное предание Востока, Париж 1933, I-II.

Вопросы философии и психологии Книга 1(56) Январь-февраль, Москва 1901.

Христианское воссоединение Экуменическая проблема в православном сознании Сборник статей, YMCA-Press-Paris.

Жукин, Н., Вл. С. Соловьев, как религиозный мыслитель, Воронеж 1903.

Забугный, И.А., В защиту веры, С.-Петербург 1914.

" " Православие и католичество, Царьград 1932.

Žemaičiu Prietelis, Straipsniai katalikams pasiskaityti, Telšiai 1937.

VL. SOLOVJOVO MOKSLAS APIE ROMOS POPIEŽIAUS PRIMATĄ

Į Ž A N G A

Kat. Bažnyčia, kuri visais amžiais išlaikė visuotinumo charakterį, ypač šiuo laiku rūpinasi, kad vienybė su atsiskyrusiomis bažnyčiomis kuogreičiausiai įvyktų1/. Ji ne tik meldžiasi ta intencija, bet ir dirba: kuria reikalingas institucijas, rengia tai akcijai darbininkus. Ji stengiasi pažinti tų bažnyčių gyvenimą: liturgiją, dogmatinį ir moralinį mokslą, santvarką.

Kad yra galimas Rytų bažnyčių, ypač pravoslavų cerkvės, susijungimas su Kat. Bažnyčia, abejoti netenka. Istorija žino net dvi unijas /Lijono 1274 m. ir Florencijos 1439 m./, kurios, tiesa, neilgai tvėrė, nes jas pagimdė ne tiek nuoširdus noras vienybės, kiek valstybiniai ir politiniai sumetimai.

Dar labiau tą galimumą remia ir tas faktas, kad daugelis tikėjimo tiesų rusui pravoslavui ir katalikui yra bendros.

Protingai paklaustas, ką reiškia būti ortodoksu, pravoslavas pasakys: "Būti ortodoksu, reiškia būti krikščioniškai krikštytam, nešioti kryžių ar kokį šventą paveikslą ant krūtinės, garbinti Kristų, melstis prie Nekaltosios Šv.Mergelės ir visų šventųjų, repreesentuojamų paveikslais ir relikvijomis, švęsti šventas dienas, tradicine tvarka pasninkauti, gerbti šventąsias vyskupų ir kunigų funkcijas,

---

1/ Tą reikalą nuolatos kėlė ypač P i j u s XI . Plg. A. W e r l é , Die amtlichem Ausserungen Pius'XI über die Ostkirche: Der christliche Osten, Regensburg 1939, 393.

imti šv.sakramentus ir dalyvauti pamaldose. Štai tikroji rusų tautos ortodoksija, kuri kartu yra ir mūsų, bet tik ne kovojančių patrijotų"1/.

Reikia skirti nuoširdų, paprastą rusų liaudies tikėjimą nuo pravoslavų teologų mokslo. Bepolemizuodami su katalikais jie iškėlė ne vieną Kat. Bažnyčiai priekaištą, apkaltino naujų dogmų prasimanymu, nutolimu nuo Kristaus mokslo.

Čia norima sustoti tik prie vieno pravoslavų teologų neigiamo klausimo, būtent, Romos popiežiaus primato, ir tai kaip jį suprato garsusis rusų tautos filosofas, V l a d i m i r a s   S o l o v j o v a s /1853 - 1900/, didžiausis 19-jo amžiaus Bažnyčios vienybės apaštalas, norėjęs Rytus priartinti Vakarams, o Maskvą Romai.

Kodėl norima kalbėti apie Romos popiežių primatą, kada yra dar daugiau tikėjimo tiesų, kurias lygiai neigia pravoslavų teologai? Mat, praleista antraeilės svarbos skirtumai doktrinose, o sustota prie svarbiausiojo. Kol pravoslavai ir cerkvės vadai neigs popiežiaus aukščiausiąjį autoritetą Bažnyčioje, kol jo turimą valdžią laikys uzurpacija, tol negali būti ir kalbos apie jų prisijungimą prie Visuotinosios Bažnyčios.

Patys ortodoksų teologai tvirtina, kad, girdi, didžiausia Kat. Bažnyčios klaida, tai popiežiaus primatas ir neklaidingumas. "Tarp Romos Katalikų Bažnyčios klaidų pirmą ir svarbiausią vietą užima,

---

1/ V l. S o l o v i e w , La Russie et L'Eglise Universelle, 15-16:"Interrogés avec intelligence sur leur religion, ils vous diront qu'être orthodoxe c'est être baptisé chrétien,porter sur la poitrine une croix ou une sainte image quelconque, adorer le Christ, prier la sainte Vierge très immaculée et tous les saints représentés par les images et les reliques, chômer les jours de fête et jeûner selon l'ordre traditionnel, vénérer la fonction sacrée des évêques et des prêtres et participer aux saints sacrements et au service divin.Voilà la véritable orthodoxie du peuple russe et la nôtre également. Mais elle n'est pas celle de nos patriotes militants".

be abejonės, mokslas apie popiežių primatą ir neklaidingumą"[1].

Kad įvyktų vienybė, Romos katalikai turi atsisakyti tik nuo vieno dalyko, būtent, popiežiaus valdžios universalumo[2].

Ir V l. S o l o v j o v a s , visą gyvenimą kovojęs už krikščionių vienybę, ne tiek sustoja savo raštuose prie kitų tikėjimo klausimų, kurie mus skiria nuo provoslavų įsitikinimų, kiek prie Romos popiežiaus primato, nurodydamas jo būtinumą Bažnyčioje, jo objektyvų pamatą, paremtą paties Kristaus valia.

Viename gražiausių tos rūšies veikalų ortodoksų teologams taip sako:"Kiti dalykai"-čia S o l o v j o v a s turi omeny kat.tikėjimo tiesas, kaip Šv.Dvasios paėjim iš Tėvo ir Sūnaus, Šv. Mergelės Marijos Nekaltąjį Prasidėjimą-,"jūs tai gerai žinote, nėra kas kita, kaip tik pretekstai, bet Popiežius, štai priešas. Visa jūsų "ortodoksija" ir visa jūsų"rusų idėja" tikrumoj nėra kas kita, kaip nacionalis protestas prieš visuotinąją papos galią"[3].

Berengdamas savo tautiečiams kelią į Kat. Bažnyčią, V l. S o l o v j o v a s pirmiausia stengėsi išsklaidyti rusų visuomenėje klaidingas ir neteisingas pažiūras į popiežystę ir Kat. Bažnyčią. Savo veikale "Didysis ginčas ir krikščioniškoji politika" taip sako:

1/ П р о т. П. С а х а р о в, Православие и Католичество, Париж 1926, 8: «Среди заблуждений римско-католической церкви первое и главное место занимает, несомненно, учение о главенстве и непогрешимости папы.»

2/ Пр. А. В. К а р т а ш е в, Соединение Церквей в свете истории: Христианское воссоединение Экуменическая проблема в православном сознании Сборник статей, Y M C A - Press - Paris, 119.

Prieš tą kat."klaidą" nukreiptas ir šis veikalas: C. M a c a i r e, La constitution divine de L'Eglise, Berne 1922.

3/ V l. S o l o v i e w, La Russie et L'Église Universelle, 20:"Les autres - vous le savez bien - ne sont que des prétextes, mais le Souverain Pontife, voilà l'ennemi. Toute votre "orthodoxie" et toute votre "idée russe" n'est donc, au fond, qu'une protestation nationale contre la puissance universelle du pape".

"Pradėdamas kalbėti apie šį didį reikalą - susitaikymą su Romos bažnyčia, aš nedrįstu kreiptis prie t o b u l ų krikščionių, kuriems popiežius yra tik antichristas, pasmerktas blogai pražučiai; aš nedrįstu kalbėti su žmonėmis be nuodėmės ir be klaidų, kurie gali tik akmenimis mesti į "Babilonijos nusidėjėlę". Bet aš esu įsitikinęs, kad pravoslaviškoje Rusijoj rasis nemaža ir tokių žmonių, kurie, prisipažindami prie savų netobulumų ir nuodėmių, ir begalinio nutolimo nuo krikščioniškojo idealo, atvers teisingų ir geradariškų jausmų šaltinį dargi "antichristui" ir "Babilonijos nusidėjelei"[1].

Taigi, Romos popiežiaus primato pripažinimas yra pats svarbiausis dalykas, pasukant ortodoksams į vienybės kelią su Kat. Bažnyčia.

Romos popiežiaus primatas yra tikėjimo tiesa, kuri puikiai įrodoma kiekviename geresniame kat. teologų fundamentalinės teologijos vadovėlyje.

(Jei vis tik šiame darbe bus kalbama apie Romos popiežiaus primatą, (ir tai kaip jį suprato V l. S o l o v j o v a s ,) tai daroma ne todėl, kad būtų manoma tą tikėjimo tiesą stipriau paremti, negu tai padarė geriausi teologai, bet visai dėl kitų motyvų. Jų čia tepaminėsime tik kelius.)

Vakarų Europa šiandien domisi ypač dviem rusų tautos garsenybėm: nuostabiai giliu žmogaus sielos žinovu, rašytoju-psichologu F. D o s t o j e v s k i u ir genialiu V l. S o l o v j o v u . Abu dideli žmonės, bet kiekvienas savo srity.

1/ Собрание сочинений В л. С. С о л о в ь е в а, Великий спор и христианская политика, IV 16: «Начиная говорить об этом великом деле примирения с римскою церковью, я не смею обращаться к с о в е р ш е н н ы м христианам, для которых папа есть только антихрист, осужденный на злую гибель; не смею я говорить с людьми безгрешными непорочными, которые могут только бросать каменья в вавилонскую блудницу. Но я уверен, что в православной России найдется не мало и таких людей, которые, в сознании собственных несовершенств и грехов и своего бесконечного удаления от христианского идеала, откроют источник справедливых и доброжелательных чувств даже к «антихристу» и к «вавилонской блуднице».

V l. S o l o v j o v o asmuo pasižymėjo daugeliu nuostabių gabumų. Jo veikla apėmė daugelį mokslo sričių. Teisingai apie jį sako D r. K o b i l i n s k i - E l l i s :"Šv. A u g u s t i n o ir Šv. A t a n a z i j a u s laipsnio teologas, J. G ö r r e s ir J. B ö h m e laipsnio mistikas, Fr. Š e l l i n g o laipsnio metafizikas, L. P a s t o r tisklumo tyrinėtojas ir N o v a l i o aukštumo poetas - V l. S o l o v j o v a s buvo pašauktas visus dabarties svarbiausių srovių kontrastus savyje suimti, sunešti ir į harmoningą, visuotiną sintezę sujungti"1/.

Taigi įdomu pažinti tokio garsaus vyro pažiūras į Romos popiežiaus primatą.

V l. S o l o v j o v a s gimė pravoslavų tikėjime ir jame užaugo. Tačiau, nežiūrint to, jis buvo uoliausis popiežiaus teisių gynėjas. Svarbu patirti, kaip rusas pravoslavas gina katalikų tikėjimo dogmą - Romos popiežiaus primatą.

Jo žodis, tartas ginant tą tiesą, gali būti vien todėl pasekmingesnis, kad kalba rusas pravoslavas, žmogus, kurio didybe teisingai gali didžiuotis kiekvienas jo tautietis.

V l. S o l o v j o v a s svarbu pažinti ne tik filosofui, valstybės vyrui, sociologui, istorikui, poetui, šv. Rašto žinovui, estetui, asketui, bet ir šiaip teologui. Beveik visą gyvenimą jis dirbo kaip teologas, ar Dievo tiesos skelbėjas, tai ir daugelis jo raštų yra teologinio pobūdžio, nors ir su stipriu filosofiniu priemaišu.

1/ W l a d i m i r S o l o w j e w, Monarchia S.Petri Aus den Hauptwerken von Wl.Solowjews systematisch gesammelt,übersetzt und erklärt durch L. K o b i l i n s k i - E l l i s, Mainz 1929,598:" Ein Theologe vom Range eines S t. A u g u s t i n u s und eines St. A t h a n a s i u s, ein Mystiker vom Range eines J. G ö r r e s und eines J. B ö h m e , ein Metaphysiker vom Range eines F r. S c h e l l i n g , ein Forscher von der Exakheit eines L. P a s t o r und ein Dichter von der Höche eines N o v a l i s - war W.Solowjew berufen, alle Gegensätze der Hauptströmungen der Gegenwart in sich aufzunehmen, zu tragen und zu einer harmonischen, universellen Synthese zu vereinigen".

V l. S o l o v j o v a s ligi šiol mažiausiai pažintas kaip teologas. Dar mažiau yra nagrinėtos jo pažiūros atskirais teologijos klausimais. Man neteko rasti nė vieno veikalo, kur pilniau ir sistematingiau būtų išdėstytas jo mokslas apie Romos popiežiaus primatą.

Išsamaus veikalo šiuo klausimu V l. S o l o v j o v a s nepaliko. Apie Romos popiežių, jo valdžios teisėtumą ir būtinumą Bažnyčioje, jis kalba tuose raštuose ir laiškuose, kuriuose kelia pravoslavų cerkvės ir Kat. Bažnyčios vienybės reikalą, nori patraukti savo tautiečius prie Visuotinosios Bažnyčios. Tiesa, jo veikalo "La Russie et L'Eglise Universelle" /Rusija ir Visuotinoji Bažnyčia/ antrojoj knygoj -"La monarchie ecclésiastique fondée par Jésus-Christ" /Jėzaus Kristaus įsteigtoji bažnytinė monarchija/ nuo 85 - 202 psl. kalbama apie šv. Petrui suteiktąjį primatą, apie Romos vyskupus,kaip tos valdžios įpėdinius, tačiau minėtas veikalas neapima jo viso gyvenimo minčių kalbamuoju klausimu, bet yra greičiau tik paskutinis tarpsnys religinių pažiūrų raidoj.

Kurį laiką V l. S o l o v j o v a s buvo karštas pravoslavas, nepalankiai žiūrėjo į Kat. Bažnyčią ir Romos popiežiaus primatą, o vėliau priešingai, taigi pirmoje šio darbo dalyje ir tenka, trumpai palietus tą aplinkumą, kurioj jam teko gyventi ir dirbti, pakalbėti apie jo religinių pažiūrų evoliucijos kelią, o kartu iškelti ir tas priežastis, kurios buvo reikšmingos "katalikėjimo" procese. Tik tada, atrodo, yra tikslu sustoti prie jo mokslo /jau galutinai nusistovėjusio/ apie Romos popiežiaus primatą ir jį, bendrais bruožais išdėsčius, įvertinti, kas ir daroma antrojoj šio darbo daly.

P I R M O J I   D A L I S

V L . S O L O V J O V O   R E L I G I N I Ų
P A Ž I Ū R Ų   R A I D A

I   S K Y R I U S

S O C I A L I N Ė   I R   R E L I G I N Ė   A P L I N K U M A ,
K U R I O J E   G Y V E N O   V L .   S O L O V J O V A S

1. VL.SOLOVJOVO LAIKŲ RUSIJA, KAIP VALSTYBĖ

Kiekvienas žmogus, kad ir didžiausis genijus, yra savo tautos vaikas, savos epochos auklėtinis, kuri įspaudžia jo sielon neišdildomą žymę. Tiesa, jis iškyla lyg galingas ąžuolas tarp menkų krūmokšnių, bet taip pat bus tiesa, kad to ąžuolo šaknys rausėsi to laiko gyvenimo žemėje, o viršūnė siubavo tuometinės kultūros ir minties aukštumo židrinėje.

Norint geriau pažinti ir įvertinti žmogų, reikia žinoti ta aplinkuma, kurioje jis pasireiškė ir ta dvasinė atmosfera, kurioje teko dirbti.

Vl. S o l o v j o v a s negyveno Jono Žiauriojo laikais, bet

tuo metu, kada Rusija jau buvo kultūringų tautų tarpe. Ji jau 200 metų kaip reiškėsi visuotinosios istorijos scenoj.19-jo amžiaus antrosios pusės Rusija, tai ne Kijevo Rusija, kurią valdė šv. Vladimiras, nei Jono Kalitos Maskvos Rusija. Tai buvo milžiniška valstybė, apimanti didžiausius žemės plotus, valdanti daugelį tautų, turinti daug universitetų, inteligentijos, įvairių kultūros ir meno darbininkų, nors dauguma gyventojų buvo tamsūs, net neraštingi.

Praeitojo šimtmečio antroji pusė labai daug davė Rusijos visuomeniniam gyvenimui, rusų literatūrai, filosofijai ir mokslui. Tiesa, filosofijoj ir moksle trūko originalumo. Rusija pamėgdžiojo ir sekė Vakarų Europą. Kokios filosofijos ar mokslo srovės pasireikšdavo ten, tokios atsiliepdavo ir Rusijoje.

Gamtos mokslų srity dideliu autoritetu naudojosi K. R. D a r v i n a s . Manyta, kad jo evoliucijos teorija, tai paskutinis mokslo žodis, kuris išaiškins visas gamtos paslaptis.

Turėjo savo vietą rusų moksle ir filosofijoj L. B ü c h n e r i o ir V o g t o materializmas, vokiečių idealizmas, prancūzų ir anglų pozityvizmas, ypač pastarasis.

Stipriau Rusijoj pasireiškė ir socializmas, ypač antrojoj 19-jo šimtmečio pusėje.

2. SOCIALINĖS IR KULTŪRINĖS SROVĖS

Rusijos didybė imponavo jos piliečiams. Pakilus didesniam patriotizmui, imta gyvai diskutuoti, kaip geriausiai patarnauti savo tėvynės ateičiai. Vis labiau inteligentiniuose sluoksniuose ima pasireikšti dvi skirtingos srovės - tai slavofilai ir vadinamieji zapad-

nikai - vakariečiai. Tų dviejų srovių atstovai buvo skirtingų pažiūrų gyvybiniais tautos, kultūros ir religijos klausimais. Tai lyg du skirtingi poliai, vienas linkęs į Rytus, kitas į Vakarus. Vl.S o l o v j o v u i teko ne tik susidurti su tų srovių siekimais, bet ir kovoti su jų skelbiamais kraštutinumais, kurį laiką būti slavofilų įtakoje. Skirtingai jos žiūrėjo į religiją, pravoslavų cerkvę ir katalikybę.

1/ S l a v o f i l a i

Slavofilai laikėsi šūkio: In Oriente lux. Slavofilų programą galima suvesti į dvi negacijas: vengti bet kokių santykių su Vakarais ir nenutolti nuo tradicijų. Kaip religijoje,taip ir politikoje laikytis pilnos izoliacijos. Slavofilų partija laikė save tikrai tautine. Kiekvienas slavofilas turėjo garbinti praeitį, kovoti už "ortodoksiją", kuri buvo nacionalinė ir antiromiška.

Slavofilai nekentė Vakarų ir jų kultūros, nes jie esą dekadanse. Jie nieko nenorėjo iš Vakarų paimti, nei Vakarams duoti. Tikrosios krikščionybės representante jie laikė Rusiją. Jie nieko nenorėjo žinoti apie senąją Romą, nes Rusiją laikė naująja Roma, trečiąja ir paskutiniąja Roma.

Rytų Bažnyčia esanti atlikusi didžiąją istorinę misiją, sukrikščionindama rusų tautą, kuri esą galima identifikuoti su krikščionybe ir kuriai priklausanti visa žmonijos ateitis. Šitokiomis savo pažiūromis slavofilai krikščionybės tikslą istorijoje ir žmonių giminės raison d'être suvedė į vienos tautos egzistenciją. Taip manydami, slavofilai paneigė krikščionybės visuotinumą. Laikytis slavofilų

pažiūrų, reiškia paneigti Visuotinosios Bažnyčios idėją. Šitoks slavofilų nusistatymas buvo lyg ir grįžimas prie senojo judaizmo. Skirtumas buvo tas, kad ypatinga izraėlio tautos rolė Apvaizdos plane yra paliūdyta paties Dievo žodžiu, tuo tarpu kad išskirtina Rusijos svarba krikščionybėje buvo remiama kelių publicistų žodžiais, kurių inspiracija toli gražu nuo neklaidingumo1/.

Slavofilai, laikydami Rusiją ir pravoslavų cerkvę tikrąja krikščionybės representante, ypatingai buvo nepalankūs Katalikų Bažnyčiai ir Romos popiežiui. Šiame dalyke jie puikiai sutiko ir su vakariečiais. Neapykanta katalikybei ir Romai juos jungė.

Jie kovojo prieš Romą ir nekentė Romos, kaip Katalikų Bažnyčios ir popiežystės centro. Slavofilų nacionalizmas laikė rusų tautą išrinktąja Dievo tauta, ir ji, o ne kas kitas, turėjo būti krikščionybės avangarde. Slavofilams buvo taip artimas autokefalinis filetizmas, o čia Visuotinoji Bažnyčia, skirta visoms tautoms.

Slavofilai, kalbėdami apie Rytų bažnyčios atskilimą, bandė pamatuoti jos dabartinę padėtį. Bažnyčią slavofilai supranta kaip spontanišką ir vidinę vienybęs ir laisvės sintezę.

Taip suprantant Bažnyčią ir jos vienybe, nereikalingas esantis ir išorinis, įpareigojąs autoritetas ir viešą religinė centralinė galia - popiežystė. Jei visa žmonija, arba jos žymesnė dalis, būsianti persunkta dieviškos ir broliškos meilės, jei turėsianti tik vieną sielą ir širdį, esančią laisvoje vidujinėje vienybėje, kam tada bereikalingas būsiąs išorinis vienybės centras? Juk nieks negalįs tvirtinti, kad ir didžiausias popiežiaus šalininkas, jog angelai būtų reikalingi popiežiaus valdymo2/.

1/ Plg. V l. S o l o v i e w, La Russie et L'Église Universelle, 9.
2/ Plg. Op.cit., 36.

Perdaug jau matėsi Rytų atskilusios bažnyčios liūdnas stovis, kad slavofilai nebūtų bandę jo pridengti idealistine Bažnyčios teorija. Tikrumoje Bažnyčia įsteigta ne danguje, bet žemėje, ne angelams, bet žmonėms, todėl ir gražios svajonės apie vienybę, kuri teparemta laisve ir broliška meile, be išorinio vienybės centro, pasirodo tuščios. Vėliau V l. S o l o v j o v a s daug turėjo dirbti besiškindamas tikrą Bažnyčios prasmę ir jos vienybę. Slavofilai darė tą klaidą, kad jie sumaišė du dalyku: dievišką ir žmogišką Bažnyčios pusę ir tą visą idealią teoriją priskyrė Rytų bažnyčiai, visiškai nepaisydami realybės faktų, kurie ką kita rodė.

Slavofilai buvo priešingi Katalikų Bažnyčios ir Rytų Bažnyčios susivienijimui. Jie visomis jėgomis gynė pravoslavų cerkvės status quo ir nieko nenorėjo girdėti apie uniją.

Štai kokių nusistatymų laikėsi religinio ir apskritai kultūrinio gyvenimo klausimuose viena galingiausių srovių Rusijoje, su kuria teko susidurti ir V l. S o l o v j o v u i , kai jis, nusikratęs jos įtaka, ėmėsi dirbti Bažnyčios vienybei atstatyti ir popiežiaus autoritetui apginti.

Iš visų slavofilų pats žymiausis buvo A. S. C h o m i a k o v a s /1804-1860/, teisingai vadinamas slavofilizmo teologu[1]. Dar iš žymesnių slavofilų minėtini M. K a t k o v a s , I. S. A k s a k o v a s , A. A. K i r i e j e v a s , N. D a n i l e v s k i s .

1/ A u r e l i u s P a l m i e r i , Theologia Dogmatica Orthodoxa, Florentiae 1911, I 799:" Iure meritoque appellatur Khomiakov theologus slavophilismi, illius nempe systematis doctrinarum, quod sive in vita sociali et civili, sive in vita religiosa omnigenas perfectiones Russis orthodoxis vindicat; populos vero occidentales sive catholicos, sive protestantes nil aliud fovere statuit nisi germina corruptionis ac principia dissolutionis".

2/ V a k a r i e č i a i

Antrą gan stiprią srovę Rusijos gyvenime sudarė taip vadinami zapadnikai - vakariečiai, Vakarų kultūros ir įtakos šalininkai.

Jau Petras Didysis, pirmasis carų, pasuko Rusijos gyvenimą į Vakarų kultūrą, kaip įprasta sakyti - prakirto langą į Vakarų Europą. Jis dėjo visas pastangas Rusiją sueuropinti. Nuo tų laikų Rusija įeina į kultūringų tautų tarpą, moksle ir literatūroje vejasi Europą. Nuo Petro Didžiojo laikų Rusijoje vis daugiau atsiranda žmonių, kurie, sužavėti Vakarų kultūra, nori ją įgyvendinti savo tėvynėje.

Ne paslaptis, kad 19-tasis amžius Vakarų Europoje yra materializmo amžius, materialistinės pasaulėžiūros triumfas. Ta pasaulėžiūra jau nuo Didžiosios Prancūzų Revoliucijos laikų apima vis platesnius visuomenės sluoksnius, įsigali universitetų katedrose, persunkia daugelį mokslo disciplinų. Materializmas ir jo palydovas darvinizmas buvo skelbiami kaip paskutinis mokslo žodis. Ilgainiui ir Rusijos universitetuose įsigalėjo posityvistiniai materialistinė mokslo pakraipa, nes Rusija mėgo sekti Europą.

Jei slavofilai turėjo daugiau šalininkų valdininkų ir valdžios sferose, tai vakariečiai turėjo daugiau pasisekimo kitose inteligentinėse profesijose. Beveik visos Rusijos universitetų katedros buvo užimtos vakariečių. Taigi jų rankose buvo galinga priemonė skleisti savo idėjas. Jie atstovavo mokslą, jie kalbėjo mokslo vardu. Vakarų Europos kultūrinį gyvenimą vakariečiai statė kaip pavyzdį, kurį turinti pasekti Rusija. Ir tas gyvenimas dažnam pusiau raštingam rusų inteligentui atrodė tikras Eldorado.

Jei slavofilai norėjo, kad imperijos valdžia būtų centralizuo-

ta, kad cerkvės įtaka didėtų, tai vakariečiai daugiau gynė individualines asmens teises ir neigė pačią religiją. Vakariečių judėjimo vadai visai neslėpė savo nepalankumo ne tik valdžios remiamai cerkvei, bet ir kiekvienai kitai bažnyčiai. Jie laikėsi lyg dogmos nusistatymo: tikėjimas ir mokslas du nesuderinami dalykai. Moderniškojo mokslo dvasia, padedama pozityvizmo, sutriuškinsianti kiekvieną religiją, o ypač apreikštąją.

Įdomu, kad V l. S o l o v j o v a s, baigęs universitetą, savo magistro disertacijoje "Vakarų filosofijos krizis /prieš pozityvistus/" 1874 m. kaip tik sukritikavo tada taip madoje buvusį ir vakariečių palaikomą pusiau mokslišką ir materialistišką pozityvizmą.

Suprantama, kad vakariečiai, būdami bet kokios tikybos priešai, buvo stipriai nusistatę ir prieš katalikybę, o ypač prieš jos centrą - Romą. Juk Roma veiklios, gyveniminškos, centralizuotos, galingos katalikybės gyvasis centras, o vakariečių idealas - išrauti su šaknimis kiekvieną religinę mintį. Pasipriešinti Romos įtakai. Šis šūkis jungė abi kovojančias sroves - slavofilus ir vakariečius. Abi grupės buvo vienodai nusistačiusios prieš Romą, nors šiaip abi siekė tarnauti tai pačiai motinai Rusijai, kad ir skirtingais keliais ir būdais.

3. SENTIKIAI

Apskritai kalbant apie V l. S o l o v j o v o laikų Rusijos gyvenimą, apie tuos faktorius, su kuriais vėliau jam teko susidurti, reikia nors ir trumpai sustoti ties vienu ypatingu Rusijos religinio

gyvenimo faktu - staroviertų arba sentikių klausimu[1]. Sentikių kilimas, jų judėjimas, kilęs dėl tam tikrų priežasčių, turėjo didelės įtakos visam religiniam gyvenimui.

Dalies pravoslavų atskilimas nuo oficialiosios cerkvės prasidėjo prie Maskvos patrijarcho N i k o n o , kai kilo ginčai dėl apeigų ir liturginių knygų. Atskilimas dar padidėjo, kada Maskvon sušauktas susirinkimas pasmerkė senąjį ritą /1666 ir 1667 m./.

Tai buvo, žinoma, tik pretekstas, o tikrumoj tam judėjimui buvo daug gilesnių priežasčių. Skilimas buvo labai nemalonus faktas "rusų idėjos" apaštalams ir slavofilams. Jie laikė Rusiją antruoju Izraėliu, išrinktąja ateities tauta, o čia didelė šv. Rusijos pravoslavų dalis atmeta bet kokią bažnytinę valdžią ir skelbia, kad monarchija ir rusų cerkvė randasi visiškoje antichristo valdžioje ir dalykai nepagerėsią iki pasaulio pabaigos. Suprantama, kodėl slavofilai pritarė sentikių persekiojimui.

Ko vertas buvo tikrumoj tas skilimo judėjimas? Aišku tiek, kad skilimas nebuvo žingsnis arčiau prie tikrosios Kristaus Bažnyčios. Tai buvo labiau apgailėtinas reiškinys, negu girtinas. Šitas didžiulis skilimas reiškė ne ką kita, kaip degantį troškimą religinės tiesos, didelį pasiilgimą tikros ir gyvos Bažnyčios. Tautinis rusų protestantizmas buvo daugiau pasipriešinimas netobulam ir daliniam bažnytiniam valdymui, o ne matomosios Bažnyčios principui. Jie norėjo gyvos, laisvos ir galingos Bažnyčios. Ir jei, stebėdami gyvenimą ir gerai pažindami rusų cerkvę, nematė joje nepriklausomybės bei vitalinės jėgos ir skelbė, kad ji nėra tikroji Kristaus Bažnyčia, tai kal-

---

1/ Plg. I. S m o l i t s c h , Leben und Lehre der Starzen, Wien 1936.

bėjo tiesą.

Nei praeitųjų amžių kruvini persekiojimai, nei moderniškojo biurokratizmo spaudimas, nei oficialioji rusų dvasiškijos polemika nieko nepadarė sentikiams. Nieko negelbėjo visi šitie dalykai prieš jų tvirtą įsitikinimą: nėra tikrai dvasinio valdymo graikų-rusų cerkvėje.

Vis dėlto nuostabu, kad dauguma rusų tautos paliko ištikima oficialiai cerkvei, kuri, nežiūrint stokos teisėto bažnytinio valdymo, yra išlaikiusi apaštališkąjį paveldėjimą ir sakramentų tikrumą. Bet iš kitos pusės ir gaila, kad dauguma rusų tautos pasitenkino tik tokiuo pusiau normaliu Bažnyčios stoviu.

Galingas protestas, kuris pasireiškė milijonuose kaimiečių sukilime, lyg ir rodytų rusų tautos bažnytinį atgimimą, bet to judėjimo esminiai negatyvus charakteris taip pat rodo, kad rusų tauta,kaip ir kiekviena žmogiška galia, palikta savo pačios jėgoms, negali realizuoti savo aukščiausiojo idealo.

Sentikiams atrodė, kad Bažnyčia yra ne kas kita, kaip visumoje paimta rusų tauta iki patriarcho Nikono laikų, o po jo Bažnyčia išlikusi toje tautos dalyje, kuri paliko ištikima senajam tautiniam ritui.

Visa, kas aukščiau pasakyta, sutraukiant ,tenka pabrėžti:

Solovjovo laikų Rusija buvo milžinas, jau senokai pabudęs naujam gyvenimui.

Joje virė įvairios srovės, kiekviena savaip suprasdama tautos pašaukimą, jos kelią į didybę.

Bažnytinis gyvenimas nebuvo normalus, pati cerkvė ir jos padėtis nepavydėtina.

Religinis ir politinis gyvenimas buvo pavergtas caro absoliutizmo.

II SKYRIUS

ARTIMESNĖS APLINKYBĖS, KURIOSE AUGO IR BRENDO VL. SOLOVJOVAS

1. TĖVŲ NAMAI

Vl. Solovjovui, kaip ir kiekvienam žmogui, turėjo įtakos ne tik aplinkuma platesne prasme, bet ir šeima, jos padėtis ir t.t.

Vl. Solovjovas gimė 1853 m. sausio mėn.16 /28/ d. inteligentų šeimoje. Jis antrasis darštaus ir gabaus rusų istoriko S e r g i e j a u s M i c h a i l o v i č i a u s sūnus. Jo tėvas buvo Maskvos universiteto profesorius.

Vladimiro tėvas nebuvo siauras savo srities specialistas, bet didelės kultūros ir plačių pažiūrų žmogus. Jis neapsiribojo tik savo specialybe, bet domėjosi tikybos, mokslo ir politikos klausimais. Labiausiai jis mylėjęs ortodoksiją, mokslą ir savo tėvynę.

Savo tikrai gero tėvo atminimui Vladimiras parašė gražią biografiją, kur nušviečia mirusio istoriko pasaulėžiūrą, iškelia jo tolerantingumą, įdeda velionies atsiminimų apie savo jaunystę ir atitaiso tuos netikslumus, kurie pasitaikė spaudoj rašant apie mirusio mokslininko asmenį[1].

Iš tėvo sūnus paveldėjo gilų, logišką, griežtą mąstymo būdą. Ir sūnaus raštuose galima pastebėti didelio istoriko nuoseklumas ir tikslumas.

1/ Собр. Сочинений В л. С. С о л о в ь е в а, VI 648-662.

Vladimiro genijus buvo daug kaltas ir savo motinai. P o l i k- s e n a V l a d i m i r o v n a R o m a n o v a buvo kilusi iš gabios mažarusių šeimos, kurios narių tarpe buvo ir garsusis ukrainiečių filosofas G r i g a s S k o v o r o d a . Solovjovo jumoras buvo tikrai ukrainietiškas[1]. Motina pergyveno sūnų /mirė 1909 m./. Jis per visą savo gyvenimą guodėsi jai savo vargais ir džiaugėsi laimėjimais[2].

Vladimiro senelis iš tėvo pusės, M i k a l o j u s S o l o v- j o v a s , buvo kunigas. Filosofas tuo didžiavosi ir pats buvo panašus į kunigą: ne vieną kartą buvo juo palaikytas, tiek gyvai priminė "batiušką" ir savo sudvasintu, kilniu veidu, ir eisena, ir net raštų stiliumi, kuris toks iškilmingas. Taigi, atrodo, kad Vladimiras paveldėjo kai kurių savybių ir iš senelio.

Jaunasis Vladimiras nuo pat mažens augo tikinčių inteligentų šeimoje, turėdamas geriausias sąlygas ir dvasiniai plėtotis ir fiziniai tarpti. Solovjovo tėvas daugiau simpatizavo slavofilams, o ne vakariečiams. Taigi ir sūnus buvo auklėjamas moderuoto slavofilizmo įtakoje.

Jau iš pat mažens Vl. Solovjovas pasižymėjo nepaprastais gabumais. Pati jo išvaizda leido spėti, kad šis berniukas nėra eilinis vaikas. Būdamas tik keturių metų amžiaus, mokėjo daugybę rusų pasakų, dainų ir šiaip žymesnių poezijos kūrinių.

Susirūpinę tėvai sekė to nepaprasto kūdikio dvasinį brendimą ir stengėsi jį pakreipti reikiama kryptimi.

Nepaprasta, tiesiog mistine meile mylėjo vargšus. Vėlesnieme gyvenime jis atiduos paskutinus kailinius nuo pečių, paskutinį rublį išims iš piniginės, vežikams atlygins karališkai, bet pats gyvens

---

1/ Plg.jo jumoristinius eilėraščius: Письма В л. С. С о л о в ь е - в а, С. -Петербург 1909, II 355-367.
2/ Plg.jo laiškus tėvams: op.cit., II 1-67.

skurdžiame kambarėly, be tarno, dažnai bus be pietų, kad kiti juos galėtų valgyti kasdien.

2. GIMNAZIJA, PRARASTAS IR VĖL ATGAUTAS TIKĖJIMAS

Eidamas vienuoliktus amžiaus metus, 1864 m. jaunutis Vladimiras įstojo V-jon Maskvos gimnazijon, tiesiog 3-jon klasėn. Aplinkuma visiškai pasikeitė. Susidūrė su naujais žmonėmis, nauja dvasia. Visa tai darė didelės įtakos jaunajam Vladimirui.

Penktoji Maskvos gimnazija buvo viena geriausių, kaip mokytojų, taip ir mokinių atžvilgiais[1]. Joje mokėsi ne vienas vėliau pagarsėjęs mokslo vyras, kaip pvz., istorikas N. J. K a r a j e v a s , ekonomistas A. A. I s a j e v a s , zoologas A. A. K o r o t n e - v a s ir filosofas-poetas kunigaikštis D. N. C e r t e l e v a s. Šis pastarasis buvo geriausias Solovjovo draugas per visą gyvenimą.

Gimnazijoj buvo visai kita dvasia negu tėvų namuose. Kad ir slapta, cenzūros persekiojamos, mokslus einančios jaunuomenės tarpe plito materialistinės pasaulėžiūros knygos. Kas draudžiama, tas dar įdomiau sužinoti: jaunutis Solovjovas perskaito vokiečių kalba B ü c h n e r i o "Jėgą ir Medžiagą", perskaito S t r a u s s ą ir prancūzų kalba R e n a n o "Jėzaus Gyvenimą".

Būdamas tik 14 m. amžiaus atsisakydavo net ir šeimoje dalyvauti bet kokiame religiniame akte. Jis išdrįso net šventųjų paveikslus nukabinti nuo savo kambario sienų ir išmesti į sodą[2]. Jis buvo ru-

---

1/ Plg. Э. Л. Р а д л о в, Вл. Соловьев Жизнь и учение, Петербург 1913, 8-9.

2/ Plg. В. Л. В е л и ч к о, Вл. Соловьев Жизнь и творения, С.-Петербург 1903, 17.

sas ir darė kaip rusas - viską iki galo.

Jo bręstąs protas pareikalavo savo teisių. Perskaitytos knygos iškėlė įvairių abejonių. Vaikiškas tikėjimas turėjo laikinai pasitraukti. Ir ligniotai ėmė nekęsti viso to, kas tik priminė Dievą, antgamtinį gyvenimą, religiją. Nekentė to, kam vėliau pasukos visą savo gyvenimą. Perėjo visas klaidas, pradedant materializmu ir baigiant nihilizmu. Kokios tada buvo nuomonės apie tikinčiuosius, rodo jo vėlyvesni atsiminimai:"Nuo 13 iki 14 m. amžiaus, kada aš buvau uolus materialistas, man tada buvo didelė problema: kaip gali būti inteligentų, kurie tuo pačiu metu būtų ir krikščionys? Ir aš išaiškinau tą nepaprastą faktą, prileisdamas arba veidmainybę, arba ypatingos rūšies kvailybę, artimą inteligentams"[1]. Taip rašė poniai S. D. Lapšinai 1872 m. rugp. mėn. 18 d. iš Maskvos.

Tą jaunojo Vladimiro dvasios krizį matė tėvai ir namiškiai. Tėvas buvo ne tik didis mokslo žmogus, bet ir geras pedagogas. Jis suprato, kad, sūnui atsidūrus tokioj padėtyj, kiekvienas spaudimas iššauks dar didesnį pasipriešinimą. Ir taip elgdamasis tėvas išgelbėjo sūnaus ateitį.

Materialistinę pasaulėžiūrą palikti Solovjovui padėjo gilus protas, kritiškas taktas, pagaliau jame buvo tiek daug vidinio idealizmo, kilnios sielos poezijos, religinio entuziazmo, visa tai davė pagrindo manyti, kad visą laiką nepaliks prie šalto materialistinės pasaulėžiūros katekizmo ir pasirinks tinkamesnį kelią[2].

1/ Письма В л. С. С о л о в ь е в а, С.-Петербург 1908 I 158: "A l'âge de 13 à 14 ans, quand j'étais un matérialiste zélé, c'était un grand problème pour moi: comment peut -il avoir des gens d'esprit qui soient en même temps chrétiens? et je m'expliquais ce fait étrange en supposant ou de l'hypocrisie, ou bien une espèce de folie particulière propre au gens d'esprit".

2/ Plg. Л. Л о п а т и н, Философское миросозерцание В.С. Соловьева: Вопросы Философии и Психологии Книга 1/56/, Москва 1901,50.

Kaip priešingos religijai knygos padėjo sugriauti jo vaikiškąjį tikėjimą, taip studijos ir lektūra prisidėjo prie tiesos suradimo.

Teorija, kad ir gražiausia, lieka tik teorija. Solovjovo siela nepasitenkino praktiškuoju materializmu. Tas nepasitenkinimas esama padėtimi ir stūmė jį veikti, ieškoti tiesos filosofijoje.

Po didesnės akcijos dažnai seka reakcija. Taip esti fiziniame, o dažnai ir dvasiniame pasaulyje. Persotinus dvasią vienu maistu , pradedame ieškoti kitokio. Solovjovo siela buvo persotinta materialistinės filosofijos sofizmais. Iš šito nesveiko perdaug didelio apkvaitimo materializmu Solovjovą išvedė B. S p i n o z a . Šis panteistas filosofas jaunajam Vladimirui turėjo panašios reikšmės, kaip šv. Augustinui Plotinas ir platoniečiai. Beskaitydamas B.Spinozą įsitikino, kad pasaulyje yra ne tik viena medžiaga, bet ir dvasinė Realybė, ir būtinas egzistavimas Dvasiškumo. Ir Dievas, tegu ir labai abstrakčiame ir natūrališkame paveiksle, vėl, kad ir neaiškiai, pasirodo Solovjovo pasaulėžiūroje.

Spinoza buvo pirmoji filosofijos srityje Solovjovo meilė. Tą prisirišimą jis išlaikė per visą tolimesnį gyvenimą, pripažindamas jo įtaką ne tik filosofiniu, bet ir religiniu atžvilgiu.[1/]

Po L. F e u r b a c h o Solovjovas susidomėjo J. S t. M i l l i u /1806 - 1873/. Susipažinęs su jo skepticizmu, kuris vienodai smerkė ir materializmą ir spiritualizmą, Vladimiras dar aiškiau pamatė, kad ne viskas tvarkoje su jo materialistine pasaulėžiūra.

Bet didžiausį perversmą padarė Solovjovo pasaulėžiūroje tai susipažinimas su E. K a n t o ir Š o p e n h a u e r i o filoso-

---

1/ Plg. Собр. Сочинений В. С. С о л о в ь е в а, Понятие о Боге, VIII 26.

fijom. Šie pastarasis turėjo Solovjovui tokios didelės įtakos, kaip joks kitas filosofas[1/]. Jo pesimizme lyg dar ryškiau pasireiškė religinės paguodos pasiilgimas ir aiškaus gyvenimo tikslo stoka.

Ir pamėgimas Šopenhauerio tebuvo tik vienas epizodas Solovjovo protiniame augime. Iš dalies dėka E d. H a r t m a n n o filosofijos pažinimo, iš kitos pusės dėka nuosavo protinio darbo, Solovjovas pastebėjo Šopenhauerio sistemos trūkumus - jos nepilnumą, vienašališkumą ir logiškąjį prieštaravimą. Geresnis pažinimas žmonijos religijų istorijos Solovjovui dar kartą parodė, kad nei budistų pesimizme, nei Indijos bramanų monizme negalima rasti tikrojo religijos idealo. Ir jam ėmė rodytis, kad jo vaikiškasis tikėjimas esmėje jo neapgavo.

Jo artimieji ir nepastebėjo, kada ir kaip pas jį pasibaigė netikėjimas. Tik tiek matė, kad dar bebūdamas gimnazijoje vėl liko tikinčiu.

Nors taip daug studijuodamas ir skaitydamas, Solovjovas nepamiršdavo ir tiesioginių pareigų. Gimnaziją baigė pirmuoju mokiniu.

1/ Žr. W l. S z y l k a r s k i , Solowjews Philosophie der All-Einheit Eine Einführung in seine Weltanschauung und Dichtung, Kaunas 1932, 28:" Unvergleichlich tiefer und dauerhafter war der Einfluss, der auf Solowjew von Schopenhauer ausgeübt wurde".

III SKYRIUS

TIKINTIS KRIKŠČIONIS IR MOKSLO DARBININKAS

1. JAUNOJO STUDIJOZO PASAULĖŽIŪRA IR SUMANYMAI

Būdamas 17 metų įstojo į Maskvos universiteto fizikos-matematikos fakultetą. Ir čia savo gabumais stebino profesorius. Jau buvo kalbama, kad jis bus paliktas prie universiteto ruoštis į paleontologijos profesorius, bet po dviejų metų studijų persikelia į istorijos-filosofijos fakultetą.

Gamtos mokslai jo nepatenkino. Jo siela troško paguodos, o ne vien šaltų mokslo tiesų. Pats pergyvenęs tragišką padėtį, kada jo sielą buvo apleidęs tikėjimas į Dievą, jis dabar ryžtasi pirmiausia pats savyje sukurti galingą tikybai pagrindą, o paskui ir kitiems nutiesti platų kelią į Dievą ir religiją. Jis norėjo būti tuo, kuo iš tikrųjų ir buvo - poetu, filosofu, pranašu, o ne gamtininku.

Puikiai baigus universiteto studijas, dar visus metus lankė vietinę Dvasinę Akademiją ir rašė disertaciją magistro laipsniui gauti.

Apie tą laiką Solovjovo sielą sukrečia didelis pergyvenimas. Jis pamilsta visa jaunuolio širdimi savo giminaitę, iš motinos pusės

pusseserę, K o t r y n ą R o m a n o v a i t ę . Jie buvo dar tokie jauni - jam 19 m., o jai tik 15 m. Po dviejų metų norėjo vestis, bet tam Žingeniui nepritarė tėvai. Jis paliko visą gyvenimą nevedęs, o ji, jo paties patarta, ištekėjo už S e l e v i n o . Tuo metu jai rašyti laiškai[1] kalba ne tik apie meilę, bet juose atsiepindi ir visa jaunojo filosofo pasaulėžiūra, darbai bei sumanymai.

Tuose laiškuose šiek tiek kalba ir apie Dv. Akademiją.

Jo čia atsiradimas padaręs beveik tokį patį įspūdį, kaip Gogolio revizoriaus garsiame mieste. Profesorių manymu, jis atvykęs su ypatingu tikslu - savo kritika drumsti jų ramybę.

Paskaitos, kurias klausęs, buvusios neblogos.

Studentai, nepaisant viso jų šiurkštumo, atrodą žmonės sumanūs, geraširdiškai linksmi ir dideli specai išgerti, bet sveiki. Visi jie esą su juo malonūs, kaip miestiečiai su Chlestakovu[2].

Akademijoj studijavo Bažnyčios istoriją ir šv. Tėvų raštus, o be to dirbo prie disertacijos.

Viename savo laiškų /rašytame 1873 m. rugsėjo mėn.15 d./ išsitarėa, kad greit gavęs iš jos atsakymą, buvęs toks linksmas, jog ėmęs balsiai kalbėtis su vokiečių filosofais ir graikų teologais, kurie ir pripildą jo butą[3].

Dvasinės Akademijos laikų Solovjovas buvo ne tik tikintis, bet ir griežtas materializmo priešas.

Jis nežinąs, rašo 1872 m. rugpiūčio mėn. 18 d. laiške poniai Lapšinai, ar jos draugai esą materialistai tikrąja žodžio prasme, materialistai ortodoksai, V o g t o ir B ü c h n e r i o išpažinimo;

1/ Žr. Письма В. С. С о л о в ь е в а, Петербург 1911, III 56-106.
2/ Plg. op.cit., 105.
3/ Plg. op.cit., 100.

jei taip, tai jam būtų labai įdomu juos pamatyti ir pakalbėti, nes tokia materialistų rūšis jau nebesutinkama. Net ir Vakaruose šios sistemos absurdiškumas jau esąs pažintas ir gudresnieji materialistai perėję į pozityvizmą.1/

Žmonės apie jį esą įvairių nuomonių: vieni jį laiką nihilistu, kiti religiniu fanatiku, o treti tiesiai kvailiu2/.

Tikrumoj nieko panašaus nebuvo. Kai jo giminaitė nusiskundė abejojanti tikėjimo tiesomis, jis susirūpinęs rašo ilgą laišką, kur duoda naudingų nurodymų. Rašyta Maskvoj 1872 m. gruodžio mėn. 31 d.

Jį džiuginą jos rimtas nusistatymas į svarbiausį, o jo nuomone vienintelį gyvenimo ir mokslo klausimą - į religijos klausimą. Dabartinis jos suklydimas atsiradęs todėl, kad ji maišanti religiją bendrai su vienu jos pavidalų - tikėjimu vaikišku, aklu, nesąmoningu ir mananti, kad kitokio tikėjimo nesą. Tikrai nedaug tereikią proto, kad tokį tikėjimą atmetus, -jis nuo jo atsisakęs būdamas 13 metų, nes žmogus jau šiek tiek galvojąs negalįs taip tikėti, kaip jis tikėjęs būdamas kūdikiu. Ir jei šis žmogus būsiąs paviršutinio ir aprubežiuoto proto, tai jis taip ir pasiliksiąs tame lengvame savo vaikiškojo tikėjimo atmetime, pilnai įsitikinęs, kad jo auklės pasakos ir mokyklinio katekizmo frazės sudarančios tikrąją religiją ir krikščionybę. "Iš kitos pusės mes žinom, kad visi didieji mintytojai - žmonijos garbė - buvo tikrai ir giliai tikintieji /ateistais gi buvo tušti plepiai, panašūs į prancūzų enciklopedistus arba mūsų laikų B ū c h n e r į ir V o g t ą , kurie nesukūrė nė vienos savitos minties/"3/.

1/ Plg. Письма В. С. С о л о в ь е в а, I 159.
2/ Plg. op.cit., III 91.
3/ Op.cit., III 73: "С другой стороны, мы знаем, что все великие мыслители - слава человечества - были истинно и глубоко верующими /атеисты же были только пустые болтуны в роде французских энциклопедистов или современных Бюхнеров и Фохтов, которые не произвели ни одной самобытной мысли/."

Dar esant universitete Solovjovui vis labiau aiškėjo jo gyvenimo pasiuntinybė. Todėl ir savo mylimai Kotriutei taip pareiškia:" Aš myliu tave,kiek tik žmogus gali mylėti", rašo jis 1873 m. liepos mėn. 6 d. laiške, "bet aš priklausau ne sau, tik tam uždaviniui, kuriam aš tarnausiu ir kuris neturi nieko bendra su asmeniniais jausmais, su asmens gyvenimo reikalais ir tikslais. Viso savęs tau atiduoti negaliu, o siūlyti mažiau nepridera"1/.

Kas buvo tas uždavinys, kuriam jis ryžosi pasiaukoti? Apie tai kalba tai pačiai K. Romanovaitei 1873 m. rugpiūčio mėn. 2 d. rašytame laiške.

Kai jis pradėjęs šiek tiek galvoti, pastebėjęs, kad dabartinis žmonijos būvis esąs n e t o k s , k o k s   t u r į s   b ū t i ... Jis nepripažįstąs esamojo blogio amžinu... Pripažindamas pakeitimo reikalą, jis tuo pačiu pasižadąs paaukoti visą savo gyvenimą ir visas jėgas tam, kad tas perkeitimas tikrai įvyktų... Kiekviena reforma turinti prasidėti v i d u j e , iš žmogaus proto ir širdies. Reikalinga esą veikti žmonių įsitikinimus, kad priimtų tiesą. Pati tiesa,t.y. krikščionybė, jam esanti savaime aiški, bet kyląs klausimas, kaip ją į v e s t i   v i s ų   s ą m o n ė n , kuriems ji šiandien esanti dalykas svetimas, nesuprantamas... Kai krikščionybė apsireikšianti kaip šviesa ir išmintis, kai ji tapsianti tikru įsitikinimu, kuriuo žmonės gyvensią ir kurį vykdysią, tada viskas pasikeisią... Bet ligi praktiško krikščionybės įvykdymo dar esą toli. Dabar teksią dar gerai padirbėti, kad būtų nušviesta teorinė jos pusė, t.y. teologiškasis mokslas. Tai ir esąs dabartinis jo uždavinys2/.

1/ Письма В. С. С о л о в ь е в а, III 81:"я люблю тебя, насколько способен любить; но я принадлежу не себе, а тому делу, которому буду служить и которое не имеет ничего общаго с личными чувствами, с интересами и целями личной жизни. Я не могу отдать тебе себя всего, а предложить меньше считаю недостойным."

2/ Plg. op. cit., 87.

Jis supranta, kad žmonių perauklėjimas yra milžiniškas darbas, kurio vaisių jam neteks matyti. Sau asmeniškai nieko gero nepramatąs[1]. Jo gyvenimas, gabumai, asmeninė laimė buvo paaukota įvykdyti tą idealą, kurį jis pasirinko. Nei mokslas dėl mokslo, nei menas dėl meno jo nevyliojo. Aukščiausis, tikrasis gyvenimo tikslas esąs kitas - dvasinis arba religinis, kuriam ir mokslas tarnaująs, kaip viena iš priemonių[2].

2. POZITYVIZMO KRITIKA IR TOLIMESNI MOKSLO DARBAI

Mokslo darbą Solovjovas dirbo planingai, pasirinkdamas tuos dalykus, kurie jam atrodė bus naudingesni tarnaujant amžinajai Kristaus tiesai.

Jis visiškai nebojo laiko mados. Tuo metu, kada misticizmas ir metafizika buvo laikomi beveik koliojamais žodžiais, kada į spiritualizmą ir filosofai ir psichologai žiūrėjo kaip į praeities prietarą, Solovjovas atvirai pasirodo filosofijos literatūroje mistiku, metafiziku ir spiritualistu. Dar daugiau: tą filosofijos sistemą, kuri Rusijoj susilaukė visuotino pripažinimo, kuri buvo laikoma paskutiniu filosofijos mokslo žodžiu, Solovjovas kritikuoja ir įrodo jos klaidingumą. Jo magistro disertacija -"Vakarų filosofijos krizis"[3]- kaip tik nukreipta prieš pozityvizmą.

Pozityvistai atsisako tirti daiktų esmę, pirmąją priežastį, Absoliutą. Apie juos, sako jie, mes nieko nežinome ir nežinosime. Filosofijos dalykas esanti pozityvybė, būtent tai, ką mums duoda stebėjimas

---

1/ Пис[illegible]сьма В. С. С о л о в ь е в а, III 94.

2/ Plg. op.cit., 62.

3/ Собр. Сочинений В. С. С о л о в ь е в а, Кризис западной философии, I 26-144.

ir patyrimas. Kas yra anapus patirties, pozityvinė filosofija neneigianti, bet ir neteigianti, nes nieko iš ten nežinanti. Aišku, kad pozityvizmas, šiaip ar taip, veda prie materializmo, prie bet kokio pasaulyje dvasinio prado paneigimo.

Solovjovas savo veikale įrodė, kaip iš lengvo, veikiant idealizmui nuo Descartes iki Hegelio ir kartu empirizmui nuo Roger Bacono iki Stuart Millio, abi tos srovės galų gale susijungė ateistiškame, egoistiškame, revoliucionieriškame ir pesimistiškame pozityvizme.

Minėtą disertaciją gina 1874 m. lapkričio mėn. 24 d. Petrapilio universitete. Nepaprastas temos aktualumas ir taip pat nepaprastas gynimas gausiai publikai buvo tikra sensacija.

Šaltas, ramus, logiškas Solovjovo argumentavimas įveikė ir smarkiausius oponentus. Rimtesni profesoriai prisipažino nugalėti ir sužavėti įrodymų. Ypač uolūs pozityvizmo gynėjai - p r o f. V. L e s e v i č i u s ir V. D. V o l f z o n a s - veltui karščiavosi ir kibo prie smulkmenų.

Ir sūnus ir tėvas gavo daug sveikinimų. Žmonės džiaugėsi, kad Rusija susilaukė genialaus filosofo[1].

P r o f. V. L e s e v i č i u s parašė straipsnį, kuriame pamoko kaip reikia rašyti disertaciją ir, polemizuodamas dėl atskirų posakių ir žodžių, bandė įrodyti, kad Solovjovo knyga niekam tikusi. Į viešą straipsnį Solovjovas atsakė straipsniu, kuriame pataria įvykdyti jau disputų metu jam duotą patarimą - atsitraukti kiek galima toliau ne tik nuo jo, bet ir apskritai nuo visokios filosofijos[2].

1874 m. gruodžio mėn. 19 d. Solovjovas buvo išrinktas ir patvirtintas Maskvos universitete filosofijos docentu. Jis tada turėjo 21 m. amžiaus.

1/ Plg. В е л и ч к о, Вл. Соловьев, Петербург 1903², 28.
2/ Plg. Собр. Соч. В. С. С о л о в ь е в а, I 203.

Pavojinga aukštai iškilti. Juo aukštesnis kalnas, juo smarkesnės audros tenai siaučia. Juo labiau žmogus išsiskiria savo gabumais iš kitų tarpo, juo didesnį sukelia pavydą, ypač jei paliečia kokį nors jų garbinamą fetišą. Ir jo priešai ir draugai puikiai žinojo, kad jis nėra paprastas, eilinis magistras. Dėka įvairių intrygų, 1875 m. gegužės mėn., vos po kelių docentavimo mėnesių, juo buvo atsikratyta - jis pasiųstas į Vakarų Europą susipažinti su Indijos, gnostikų ir viduramžių filosofijomis.

Studijų vietą pasirenka Londoną[1]. Be spiritizmo, ypač uoliai studijuoja tuos veikalus, kuriuose rašoma apie Dieviškąją Išmintį. Perskaito G. G i c h t e l i o, G. A r n o l d o, J. P o r d a g e veikalus. Daugiausia dirba Britų Muziejuje.

Iš Londono per Prancūziją ir Italiją vyksta į Egyptą. Šioj kelionėj pirmą kartą susiduria su kat.kunigais. Mat, tuo pačiu traukiniu važiavo į Romą ir 250 Vendėjos kunigų. Įspūdį, matyt, padarė gerą, nes laiške motinai /rašytame iš Parmos 1875 m.lapkričio mėn.6 d./ taip išsitaria:"Puikūs žmonės ir visai nepanašūs į jėzuitus"[2].

Egypte ieškojo senosios krikščionybės pėdsakų, lankė įdomesnes vietas, muziejus, mokėsi arabų kalbos.

Grįždamas iš Egypto /1876 m. pavasarį/ sustojo Paryžiuje, kur kunigaikštis D. N. C e r t e l e v a s jį supažindino su garsiuoju R e n a n u . Kiek vaikui Solovjovui "Jėzaus Gyvenėmo" autorius padarė didelį įspūdį, tiek dabar - neigiamą ir menką[3].

Baigęs kelionės ir studijas, vėl profesoriauja Maskvos universitete, bet jau 1877 m. vasario mėn. 14 d. atsistatydina, nes buvo kilę didelių ginčų dėl universiteto įstatų pakeitimo.

1/ Apie gyvenimą Londone rašo laiškuose tėvams: Письма В. С. С о л о в ь е в а, II, 1-14.

2/ Op.cit.,15:" Славный народ и нисколько не похожи на иезуитов."

3/ Plg. Kunigaikščiui C e r t e l e v u i rašytą laišką Maskvoj 1876 m. birželio mėn.19 d., op.cit., 233.

Po 18 d. buvo paskirtas prie Švietimo Ministerijos Mokslo Komisijos nariu. Tarp kitko, jo pareiga buvo vertinti mokyklų vadovėlius.

Gyvendamas Petrapily dirbo daug ir parašė svarbių veikalų. Čia jis išspausdino "Filosofinius pilnutinio žinojimo pagrindus" /1877 m./.

Pilnutinės tiesos negali duoti nei gamtos mokslai, nei racionalinė filosofija, nei viena pati teologija. Pilnutinį žinojimą sudarys pozityvaus mokslo, filosofijos ir krikščioniškojo apreiškimo organiškoji sintezė.

Čia parašė ir išspausdino daktariškąją savo disertaciją -"Atitrauktinių principų kritiką"1/, kurią 1880 m. balandžio mėn.6 d. puikiai apgynė, bet profesoriaus vietos negavo, tik buvo leista privatdocento teisėmis dėstyti Petrapilio universitete metafizika.

Tuo metu parašė ir trečią svarbų veikalą, būtent,"Paskaitas apie Dievo žmoniją"2/.

Šiame veikale nurodo, kaip žmonija, per įvairias klaidas ir mėginimus, ėjo prie Dievo. Tas Dievo ieškojimas buvo galutinai pasiektas, pasirodžius žemėje Kristui, su kuriuo susijungimas ir yra galutinis žmonijos tikslas.

Neilgai tęsėsi ir Petrapilyje Solovjovo pedagoginis darbas. Vienas nelemtas įvykis tam padarė galą. 1881 m.kovo mėn.13 d./n.st./ buvo užmuštas caras Aleksandras II-sis. Revoliucijos ir anarchizmo dvasia smarkiai bangavo visoje Rusijoj. To paties mėn. 25 d. Solovjovas laikė viešą paskaitą apie mirties bausmę. Didžiulė salė buvo perpildyta susijaudinusios, įvairių įsitikinimų publikos.

Pasisakęs prieš nusikaltimo dalyvius, Solovjovas pabrėžė, kad čia pyktis ir kerštas nieko nepadės. Kad išvengus naujo blogumo, reikia

---

1/ Собр. Сочинений В. С. С о л о в ь о в а, Критика отвлеченных начал, II 1-386.

2/ Op.cit., Чтения о Богочеловечестве /1877-1881/, III 1-168.

ieškoti pozityvių priemonių. Reikia sulaikyti jaunojoj kartoj moralinis ir protinis gedimas, reikia ją dorinti ir krikščioninti. Ir galų gale pareiškė, kad, einant aukštesniais krikščionybės principais, reiktų caro užmušėjams atleisti ir jų mirtimi nebausti.

Po to įvykio Solovjovas suprato, kad bus geriau, jei pats atsistatydins. Padavė pareiškimą ir iš universiteto buvo atleistas.

Netekęs auditorijos, daugiau atsidėjo plunksnos apaštalavimui. Atsižvelgiant į tai, ką toliau dirbo, į ką labiausiai kreipė dėmesį, likusieji jo metai galima paskirstyti į tris laikotarpius.

a. Pirmame laikotarpy, nuo 1881 m. iki 1889 m., Solovjovas daugiausia rašė bažnytiniais ir religiniais klausimais, ypač apie Rytų ir Vakarų Bažnyčių susijungimą ir Romos popiežiaus primatą. Su to meto veikalais susipažinsime sekančiame skyriuje.

b. Antrasis darbo laikotarpis apima nuo 1889 m. iki 1895 m. Šiuo metu daugiausia rašė politiniais ir tautiniais klausimais, aiškino tikrojo tautiškumo prasmę, užsistojo už kitatikius ir nerusus, kuriems kraštutinieji patrijotai nenorėjo pripažinti jokių teisių. Ta prasme pažymėtinas veikalas "Tautiškasis klausimas Rusijoj"[1/].

Šiam laikotarpiui priskirtinas veikalas apie skriaudžiamą Kiniją -"Kinija ir Europa" /1890 m./[2/].

Daug pagarbos susilaukė Solovjovas iš muzulmonų, parašydamas gilų ir objektyvų veikalą -"Mahometas, jo gyvenimas ir religijos mokslas"/1896 m./[3/].

c. Trečiame laikotarpy /1895-1900/ Solovjovas vėl grįžta prie mokslo ir filosofijos klausimų, nors pastaroji visame jo gyvenime užima svarbią vietą. Jis buvo pirmasis tikrai originalus rusų filosofas, kaip Puškinas - tautinis poetas.

1/ ~~Собр. Соч. т.~~ С. С о л о в ь е в а, Национальный вопрос в России, V 1-368.

2/ Op.cit., Китай и Европа, VI 84-137.

3/ Op.cit., Магомет, его жизнь и религиозное учение, VI 54[illegible]-618.

Solovjovas praturtino rusų filosofijos literatūrą savo originaliais raštais ir naudingais vertimais. Jis išverčia į rusų kalbą P l a t o n o raštus, kai kuriuos K a n t o veikalus ir t.t.

Be to, bendradarbiauja Brockhaus-Epfrome enciklopėdijoj ir rašo filosofinio pobūdžio straipsnių, pvz.: Laikas, Meilė, Metafizika, Priežastingumas, Laisva valia, Erdvė, Platonas, Valentinas, Manichiejai, Kabala, Duns Scotas, Kantas ir t.t.

Rusų filosofijos žurnaluose rašė apie rusų filosofų darbus.

Vienas svarbiausių to laikotarpio originalių veikalų yra "Gėrio pateisinimas"1/.

Tai plati etikos sistema, kur nušviečiama daugybė doros klausimų, kritikuojama ne viena tada madoj buvusi klaida, pvz., kai kurios L. T o l s t o j a u s pažiūros į valstybę, karo prasmę, kariuomenę, blogį, gėrį ir t.t. Šiame veikale tiek daug kilnių minčių ir sveikų nurodymų, kad čia randasi giliausia ir gražiausia filosofija.

Ši knyga susilaukė ir gražaus pasisekimo: per 9 mėn. pirmoji laida buvo išpirkta. Su kokiu rūpestingumu veikalas buvo tobulinamas, rodo antros laidos /1898 m./ prakalbos žodžiai:"Rengdamas šią antrą laidą, aš per 9 mėn. penkius kartus perskaičiau visą knygą, kiekvieną kartą padarydamas naujus, mažesnius ar didesnius įterptinius paaiškinimus"2/.

Paskutinis didesnis veikalas -"Trys pašnekesiai"3/ /1899-1900/ duoda gilų blogio klausimo išsprendimą.

1/Собр. Соч. В. С. С о л о в ь о в а, Оправдание добра, VII 1-484.

2/Op.cit., VII 4, „Начав приготовлять это второе издание, я в течение девяти месяцев пять раз перечел всю книгу, делая каждый раз новыя пояснительныя вставки, мелкия и большия."

3/ Op.cit., Три разговора, VIII 453-582.

Dar tenka pasakyti, kad Solovjovas buvo ne tik pirmaeilis teologas, filosofas, publicistas, moralistas, kritikas, bet ir didelis poetas. Jo eilėraščiai[1/] gilūs savo prasme, būdingi mistiškumu, dažniausiai alegoriniu būdu kalba apie slėpiningą pasaulio sielą, arba skirti Dievo Išminčiai - Sofijai.

Padarius kad ir trumpą Solovjovo gyvenimo ir darbų apžvalgą, tenka vėl grįžti prie jo religinės pasaulėžiūros raidos ir pasvarstyti, kodėl jis kurį laiką buvo nusistatęs prieš Kat. Bažnyčią ir Romos popiežiaus primatą.

3. SLAVOFILŲ ĮTAKA IR KAT. BAŽNYČIAI NEPALANKUMAS

Jeigu Solovjovas ilgesnį laiką buvo nepalankus Kat. Bažnyčiai ir Romos popiežių valdžiai, tai dėl to buvo keletas priežasčių.

Jis augo ir gyveno perdėm pravoslaviškoj aplinkumoj, kurioje apie katalikybę tegirdėjo tik neigiamus atsiliepimus. Įvairūs prasimanymai ir paskalos buvo imami už tikrą tiesą. Kat. Bažnyčios darbai ir pastangos buvo klaidingai perstatomi ir aiškinami.

Pravoslavų inteligentija ir liaudis apie katalikybę buvo informuojama iš trijų šaltinių: a/ žiniomis, kurios ateidavo iš protestantiškosios Vokietijos, b/ antikrikščioniškų Prancūzijos sluoksnių, c/ nepamiršdavo pravoslavų kleras nuolatos priminti ir tų iš Konstantinopolio kilusių "tradicijų", kuriose tiek daug nepalankumo katali-

---

1/ Стихотворения В. Соловьева, Петербург [3]1900.

kams. Be to, dažnai katalikybės reikalai buvo sumaišomi ir su tautinėm problemom, pvz., lenkų ir lietuvių klausimu.

Nuolatos girdimi nepalankūs atsiliepimai apie Kat. Bažnyčią, be abejonės, darė neigiamos įtakos Solovjovui, kaip jos neišvengė ir kitas garsus rusas A. S. C h o m i a k o v a s /1804-1860/, kaltinęs Kat. Bažnyčią dėl tariamojo romanizmo.

Vl. Solovjovas augo namuose, kur viešpatavo slavofilizmo dvasia. Aišku, kad vėl karštai tikinčiam filosofui slavofilai buvo artimesni, negu vakariečiai, kurie buvo nusistatę prieš religiją. Ir jis prisideda prie tos politinio, kultūrinio ir religinio gyvenimo srovės, kuri gilumoje buvo nusistačiusi prieš Petro Didžiojo reformas, Vakarų Europos kultūrinę įtaką, vardan senosios, pravoslaviškosios Maskvos Rusijos.

Kaip ir visi slavofilai, Solovjovas labai nemėgo Vakarų kultūros, ypač civilizacijos. Kai K o t r y n a R o m a n o v a i t ė pasiūlė aplankyti Vienos parodą, tai jis atsakė taip:"O kai dėl Vienos parodos, merci beaucoup. Kai pas mus šiais metais Maskvoj buvo politechnikos paroda, aš joje nebuvau nė karto, o čia dar važiuoti į Vieną. Bendrai aš esu mirtinas priešas tų parodų, kuriose prakeiktoji vakarų civilizacija gėrisi pati savimi"1/.

Būdamas slavofilų įtakoje, Solovjovas labai nepalankiai žiūrėjo ir į Romos popiežius, o kai kada tiesiog neleistinai, pajuokiančiai išsitardavo2/.

1/ Письма В. С. С о л о в ь е в а, III 76-77: "что же касается до Венской выставки, то merci beaucoup! Когда у нас этим летом в Москве была политехническая выставка, я на ней ни разу не был, а то еще ехать в Вену. Я вообще смертельный враг этих выставок, на которых проклятая западная цивилизация любуется сама на себя."

2/ Plg. op.cit., II 15.

Tam tikro nepalankumo Kat. Bažnyčiai galima rasti pačiuose pirmuose Solovjovo raštuose, bet kartu matosi noras ir pačiam eiti į Dievą ir kitų sielas prie Jo vesti. Kokiu būdu tai padaryti, jam ir pačiam nebuvo aišku. Bet jis, kaip slavofilas, manė, kad krikščioniškojo pasaulio ateitis priklauso nuo Rusijos ir pravoslavų cerkvės. Vakarai ir Kat. Bažnyčia esą dekadanse.

Kokius gi priekaištus S o l o v j o v a s daro Kat. Bažnyčiai? Jų galima rasti "Paskaitose apie Dievo žmoniją" /1877-1881/, "Apie dvasinę valdžią Rusijoje" /1881 m./,nors šitame straipsny jau kritikuojama ir nenormali cerkvės padėtis, o vėlesniuose raštuose priekaištai ir visai išnyksta.

a. Katalikybė dėl susidėjusių istorinių aplinkybių visada buvusi rusų tautos ir bažnyčios priešininkė.[1]

b. Dėka Bažnyčios veikimo, išorinė vienybė turinti pasireikšti kaip savaime suprantama pasekmė. Katalikybėje gi išorinė vienybė pasirodanti ne kaip pasekmė, bet kaip pagrindas ir kartu tikslas[2].

c. Kat. Bažnyčioje žmonės klausą ne Kristaus, bet bažnytinės valdžios; iš jų dargi nereikalaujama esą išpažinti tikrąjį krikščionių tikėjimą - užtenka pripažinti popiežių ir klausyti bažnytinės valdžios. Ir išnašoj dar tvirtina, kad prieš kelius metus jam tekę Paryžiuje girdėti vieno "prancūzų jėzuito" sekantį samprotavimą : šiais laikais niekas nebegalįs tikėti į didžiąją krikščionybės dogmų dalį, pvz., Kristaus dieviškumą. Bet civilizuota žmonių visuomenė negalinti gyvuoti be tvirto autoriteto ir stipriai organizuotos ierarchijos, o tokį autoritetą ir ierarchiją turinti tik Kat. Bažnyčia, ir dėl to kiekvienas šviesuolis, brangindamas žmonijos interesus, privaląs

---

1/ Žr. Собр. Соч. В. С. С о л о в ь е в а, III 14.

2/ Žr. op.cit., 16.

stoti už Kat. Bažnyčią, t.y. turįs būti katalikas[1].

Kas galėjo būti tas tariamas "jėzuitas"?

Pirmieji jėzuitai, su kuriais S o l o v j o v a s turėjo daugiau santykių, buvo tėvai T. M a r t y n o v a s ir P. P i e r l i n g a s . Tai buvo uolūs, dori kunigai. S o l o v j o v a s juos gerbė, jais pasitikėjo, pasisakydavo savo sumanymus ir net duodavo taisyti savo rankraščius, pvz., rašydamas "La Russie et L'Église Universelle". Kad kuris iš jų būtų panašiai kalbėjęs, negali būti ir kalbos[2].

Dar prieš 1880 m. S o l o v j o v a s bent du kartu buvo sustojęs Paryžiuje, kame jam ir teko pažinti buvusį kat. kunigą V l a d i m i r ą G u e t t é e , kurį šv. Sinodas šelpė tam, kad rusų spaudoje šmeižtų Kat. Bažnyčią. Greičiausia šitas išsireiškimas priklauso minėtam ekskunigui, o ne tikram jėzuitui.

d. Pagrindinė "lotynizmo" klaida esanti ta, kad dvasinė valdžia pati savyje laikoma principu ir tikslu. Tuo tarpu tikrumoje krikščioniškam pasauly ji nėra principas ir tikslas. Principas esąs Kristus, o tikslas - Dievo karalystė ir jos tiesa[3].

1/ Žr. Собр. Соч. В. С. С о л о в ь е в а, т 161.
2/ Plg. S o l o v j o v o laiškus T. M a r t y n o v u i /III 18-30/ ir P. P i e r l i n g u i /III 1[illegible]8-166/.
3/ Žr. Собр. Соч. В. С. С., О духовной власти в России, т 210.

IV SKYRIUS

KELIU Į VISUOTINĄ BAŽNYČIĄ

1. SVARBESNĖS PRIEŽASTYS, KURIOS SOLOVJOVĄ PRIARTINO PRIE KATALIKYBĖS

Maždaug nuo 1881 m. Solovjovo religinėje pasaulėžiūroje galima pastebėti tam tikras pasikeitimas: jau daug rečiau pasitaiko, o vėliau ir visai nyksta Kat. Bažnyčiai priekaištai, kritiškiau vertina pravoslavų cerkvę, krikščionybės supratimas platėja, propaguoja Bažnyčios vienybę, gina Kat. Bažnyčią ir jos dogmas ir t.t. Žinoma, tai galima pastebėti sekant jo religinių pažiūrų evoliucijos kelią ilgesnio laiko, o ne vienų kitų metų.

Priežastys, kurios jį palenkė į Kat. Bažnyčią, buvo šios:

a. Krikščionybės pagrindų studijos.

Nuo 1881 m. iki 1889 m. Solovjovas ne tik domėjosi ir rašė religiniais klausimais, bet ir studijavo krikščionybę pačiuose jos pagrinduose. Kas bent kiek giliau pažįsta Solovjovą, tas žino kokios didelės įtakos jam turėjo Evangelijos ir apskritai šv. Raštas. Jau turėdamas 30 metų amžiaus jis atsideda šv. Rašto studijoms. Visų pirma mokosi hebrajų kalbą, kad galėtų skaityti originale. Jam padeda hebraistas F. B. Gecas, su kuriuo ir toliau palaiko nuo-

širdžius santykius[1].Hebrajų kalbą taip gerai išmoksta, kad ne tik laisvai skaito ir supranta, bet ištisas psalmes moka atmintinai. Geras tos kalbos mokėjimas padėjo geriau suprasti šv. Rašto prasmę. Reikia tik paskaityti jo "Istoriją ir teokratijos ateitį", o ypač to veikalo svarbiausiąją dalį - "Šv. Istorijos filosofiją" - kad galima būtų pamatyti kaip daugelyje vietų jis pasinaudoja kalbos žinojimu, lygindamas vertimą su originalo tekstu.

Geras šv. Rašto pažinimas prisidėjo prie pilnesnio krikščionybės supratimo.

Jau buvo sakyta, kad S o l o v j o v a s , tik baigęs universitetą, būdamas Dvasinėje Akademijoje, skaitė Bažnyčios Tėvų raštus, bet tos studijos buvo neilgos, nes jo dėmesys nukrypo į grynąją filosofiją, kuriai ir atsidėjo.

Antrą kartą prie teologinių studijų S o l o v j o v a s grįžo daug vėliau, maždaug apie 1881 m. Jis nesitenkina skaitymu vadovėlių, bet gilinas į pačius teologijos pagrindus. Visuotinųjų susirinkimų nutarimus tiria didžiuliame M a n s i veikale, tradiciją ir patrologiją, graikų ir lotynų pas M i g n e .

Apie tas studijas užsimena laiške N. N. S t r a c h o v u i , rašyteme 1884 m. spalių mėn. 19 d.:"Gal būt, mano M a n s i ir A t a n a z a s D i d y s i s be manęs nuobodžiauja, todėl prašau jiems pasakyti /N. N. S t r a c h o v a s buvo Viešosios Imperatoriškosios Bibliotekos juridinio skyriaus vedėjas - J. G./, kad aš rengiuos į Petrapilį ir kad jie ramiai pagulėtų. Aš iš savo pusės pasiilgau ir jų ir jūsų"[2].

1/ Plg. Vl. S o l o v j o v o laiškus F. B. G e c'u i :II 134-131.
2/ Письма В. С. С о л о в ь е в а, I 19: «Может-быть, мой Манзи и Афанасий Великий соскучились по мне, а потому я прошу Вас сказать им, что я собираюсь в Петербург и чтоб они лежали спокойно. Я с своей стороны соскучился и по них, и по Вас.»

Studijuodamas Bažnyčios tradiciją, jis labiausiai domėjosi tais klausimais, dėl kurių nesutarė Rytų ir Vakarų Bažnyčios. Apie tai išsitaria kitame laiške /rašytame 1889 m.liepos mėn. 8 d. A n a t o - l i j u i N a r k i s o v i č i u i - O b n i n s k u i/, iš kurio aiškėja, kada tos studijos prasidėjo ir prie kokių įsitikinimų privedė:"Ginčijamus Rytų ir Vakarų Bažnyčių klausimus aš tyrinėjau per 8 metus pirmuose šaltiniuose - susirinkimų aktuose, senųjų Bažnyčios rašytojų ir mokytojų - graikų ir lotynų - veikaluose. Bet, deja, savo tyrinėjimų rezultatus aš galiu iki šio laiko paskelbti tik pripuolamai ir tai, svarbiausia, užsienio leidiniuose, kurie sunkiai gaunami Rusijoje"[1/].

b. Palinkimas į universalizmą.

Charakteringas S o l o v j o v o asmens bruožas yra linkimas į visuotinumą. Kiekvienas siaurumas jam buvo biaurus. Sunku jį, ypač vėlyvesniame amžiuje, priskirti prie kurios nors mokyklos, partijos ar grupės. Teisingai jis vadinama visuotinuoju žmogumi ir krikščioniu.

N. B e r d i a j e v a s , gal kiek perdėdamas, šitaip apie jį sako:"Ginčai eina apie tai, buvo S o l o v j o v a s slavofilas, ar vakarietis /zapadnikas/, pravoslavas ar katalikas, konservatorius ar liberalas. Tikrumoj gi, jis buvo visų pirma universalistas, pilnas visuotino įsitikinimo, čia ir yra visas jo ypatingumas. S o l o v - j o v a s ne slavofilas ir ne vakarietis, ne pravoslavas ir ne katalikas, nes per visą savo gyvenimą jis tikrai išbuvo visuotinoje baž-

---

1/ Письма В. С. С о л о в ь е в а, Петербург 1909, II 341:"Спорные вопросы между Восточной и Западной церквами я изучал в течение 8 лет по первым источникам, т.е. по актам соборов и по творениям древних церковных писателей и учителей церкви - греческих и латинских. Но увы! результаты моего изучения я мог до сих пор излагать только отрывочно и то, главным образом, в заграничных изданиях, трудно доступных в России

nyčioje"[1].

Taigi, būdamas tokios universalios dvasios ir tokio aštraus proto, S o l o v j o v a s galėjo pastebėti ir suprasti, kad pravoslavų cerkvė tai dar ne visa krikščionybė, o slavofilų idealai nesiekia toliau, kaip Rusijos sienas.

Negalima suderinti nacionalinis fanatizmas su visuotinuoju Jėzaus Kristaus mokslu, o pavydus filetizmas su ap. Povilo pavyzdžiu. Kaip tolimas dalykas slavofiliškoji ortodoksija ir Išganytojo nustatyta tvarka: "Mokykite visas gimines", arba Apaštalo praktika: "Nebėra nei žydo, nei graiko, nei barbaro".

c. Universalios Bažnyčios ir krikščionybės supratimas.

Kristus - Dievažmogis, o Bažnyčia Dievo žmonija. Kaip Kristaus asmenyje susijungė dieviškas ir žmogiškas pradas, tas pats turi įvykti ir žmonijoje, tik kitokiu būdu, naujoje Dievo ir žmonijos sąjungoje, Bažnyčioje ir per Bažnyčią.

Iki Kristaus pasaulis ėjo į Dievažmogį, o po Kristaus turi eiti į Dievo žmoniją. Krikščionybės tikslas yra išgelbėti ne atskiras sielas, bet visas tautas ir visą žmoniją. S o l o v j o v a s pastebėjo, kad Vakaruose, katalikybėje, Dievo žmonijos idėja aiškiau išreikšta negu Rytuose, Rytų bažnyčiose. Rytų pasyvumas, pilnas atsisakymas nuo žmogiškosios veiklos privedė prie bizantizmo ir cezaropapizmo, o pravoslavų cerkvę prie sentikių judėjimo, viso religinio gyvenimo su-

---

1/ Проблема Востока и Запада в религиозном сознании В. Соловьева: Сборник первый о В. Соловьеве, Москва 1911, 107: «Спорят о том, был ли Соловьев славянофил или западник, православный или католик, консерватор или либерал. В действительности же он был прежде всего универсалист, полный вселенского чувствования, в этом все его своеобразие. Соловьев не славянофил и не западник, не православный и не католик, потому что всю жизнь свою он подлинно пребывал в церкви вселенской.»

stinimo ir pasaulinei valdžiai vergavimo. Rytuose S o l o v j o v a s matė išimtinai mistinį ir maldos religingumą, o Vakaruose veiklų ir kovojantį. Rytuose nėra tokios geros bažnytinės organizacijos ir vienybės, be ko neįmanoma Kristaus tiesos įgyvendinimas žemėje, nei spartesnis Dievo Žmonijos procesas istorijoje. Katalikų Bažnyčia visa tai turi ir tas S o l o v j o v ą palenkė prie katalikybės - visuotinos ir veiklios Bažnyčios.

d. Kelionės po Vakarų Europą ir katalikų tikybos veikalų skaitymas.

S o l o v j o v a s mėgo keliauti ir dažnai keliaudavo ne tik po savo kraštą, bet ir svetimas šalis. Retoj Europos šaly jis nebuvo ir jos gyvenimo nepažino. Religinio ir kultūrinio gyvenimo pažinimas S o l o v j o v o akiratį praplėtė: jis pastebėjo Kat. Bažnyčios darbus, kovas ir laimėjimus, Jos bažnytinę organizaciją.

Skaitant S o l o v j o v o raštus, galima pastebėti, kad jis gan dažnai mini bei cituoja kat. teologų veikalus. Aišku, kad ir jų pažinimas turėjo didesnės ar mažesnės įtakos.

Tarp daugelio jo perskaitytų kat. teologų veikalų, galima paminėti šiuos: M o e h l e r , Die Symbolik der Christlichen Kirche" , kurį S o l o v j o v a s vadina "admirable ouvrage" /p l . "La Russie et L'Église Universelle, 35 /. P e r r o n e, Praelectiones theologicae; M o l i n o s , De concordia gratiae cum libero arbitrio, ir kard. F r a n z e l i n o, De Ecclesia Christi.

Vis dėl to tenka pripažinti, kad lemiamos įtakos S o l o v j o v u i turėjo Bažnyčios Tėvų ir rašytojų veikalų studijos.

Pačioj jaunystėje S o l o v j o v a s tikrąja Bažnyčia laikė tik pravoslavų cerkvę, kiek vėliau lygios svarbos skyrė ir Kat. Bažnyčiai, kol galų gale ją vieną ir telaikė Kristaus įsteigtąja Bažnyčia, o Rytų bažnyčią ir graikų - rusų cerkvę neatskiriama Jos dalimi.

2. PIRMIEJI ŽINGSNIAI Į VISUOTINĄ KRIKŠČIONYBĘ IR KAT. BAŽNYČIĄ

1/Apie dvasinę valdžią Rusijoj.2/Trys kalbos Dostojevskiui atminti.3/Didysis ginčas ir krikščioniškoji politika.

1. 1881 m.parašytame veikalėly "Apie dvasinę valdžią Rusijoje"[1/] S o l o v j o v a s pirmą kartą gan aštriai pasisako prieš cerkvės vadų apsileidimą ir jų valdžios pamėgimą. Su šiuo straipsniu pasireiškė ir pirmas kiek ryškesnis jo atsisakymas nuo slavofilų idėjų.

Šv.Sinodo nusiskundimas,dėl ištisos eilės nedorybių visuotinėje ir apverktino dvasinio stovio Rusijoj,teisingas.Tik keista ir liūdna, kad šv.Sinodas nė vienu žodžiu neužsiminė apie tą ypatingai didelę ligą, kuri vargina visą tautą ir kuri arčiausiai liečia rusų cerkvės ierarchiją. Cerkvė turėtų būti vienybės pagrindas,vienytoja, o vietoj to, jau du šimtai metų duoda susiskaldymo ir vaidų pavyzdį. Daugelis sektų, kurioms priklauso žymi rusų tautos dalis, tarp savęs sutinka nebent nepalankumu "viešpataujančiai" cerkvei. Jos ierarchija, vietoj meilės, stengdamosi atpuolusius į vienybę sugrąžinti prievarta, iššaukė dar didesnį susiskaldymą.

Rusija ieško gyvenimo Kristaus bažnyčioje, o rusų bažnyčia, nusilpninta schizmom, vietoj gaivinti kitus, pati reikalinga atgaivinimo. Tai ir yra didžioji negalia, kurią užmiršo paminėti šv.Sinodas.

Jeigu rusų bažnyčia ir kartu visa Rusija kenčia dėl bažnytinio skilimo ir dvasinės valdžios bejėgiškumo, tai to priežasties reikia ieškoti toje pačioje valdžioje. Ne Kristaus Bažnyčia , bet rusų ierarchija gali suklysti, gali nuklysti nuo savo pašaukimo kelio ir nuvesti bažnyčią į didžiausią nelaimę. Nereikia tokio nuklydimo įro-

---

1/Собр. Соч. В. С. С о л о в ь е в а, III 206-220.

dyti, nes apie tai kalba pati istorija[1].

Dvasinės valdžios piktnaudojimas, prasidėjęs prie patrijarcho N i k o n o, labiausiai pasireiškė kovoje su sentikiais.

Dabartinė bažnytinė valdžia turi nesekti savo pirmatakų pėdomis, kurie savo veikime nukrypo nuo Kristaus dvasios.

Rusų bažnyčiai atgaivinti siūlo sušaukti dalinį susirinkimą, o ne visuotinį, nes kaltė ne Visuotinojoj Bažnyčioj.

Kaip vietinis Maskvos susirinkimas 1667 m. savo pasmerkimais bažnyčios skilimą sustiprino, taip naujasis susirinkimas turi nuimti visus prakeikimus, kad atskilėliai galėtų prisijungti prie bažnyčios.

Susirinkimas turi iškilmingai pareikšti, kad Kristaus tiesa ir Jo bažnyčia neprivalo nei priverčiamos vienybės, nei prievartos apsaugos.

Evangelijos meilės ir gailestingumo įsakymas visų pirma reikalingas bažnytinei valdžiai.

Susirinkimas turi rūpintis, kad pasaulinė valdžia atšauktų visus varžančius įstatymus ir priemones prieš sentikius, sektantus ir kitatikius.

Be to, susirinkimas turi atsisakyti ir nuo dvasinės cenzūros, kaip priverčiamos įstaigos.

Tik atsisakiusi nuo išorinės policinės valdžios, bažnyčia įsigys vidinį dvasinį autoritetą ir tikrą sieloms ir protams valdžią[2]. Deja, nei susirinkimas buvo sušauktas, nei tie pageidavimai įvykdyti. Pravoslavų cerkve nusivylimas buvo kartu ir pirmasis žingsnis prie Kat. Bažnyčia susidomėjimo ir Jos gerbimo.

1/ Pg. Собр. Соч. В. С. С., III 206-208.
2/ Žr. Op.cit., 218.

2. Kai 1881 m. mirė didis rusų rašytojas D o s t o j e v s - k i s , tada S o l o v j o v a s buvo pačiame jėgų subrendime - vos 28 m. amžiaus. Abudu[1] mąstė apie savo tėvynės ateitį, jos krikščioniškąją misiją ir jų pažiūros bent iki 1881 m. buvo panašios. Savo draugui atminti, S o l o v j o v a s pasakė tris kalbas. Taip ir atsirado "Trys kalbos Dostojevskiui atminti" /1881 - 1883/[2], kuriose jau palankiau atsiliepia apie Kat. Bažnyčią, ypač trečioje.

Visose trijose kalbose S o l o v j o v a s aiškina, kaip didysis rašytojas suprato Bažnyčią ir jos uždavinius žemėje.

Jau pirmoje kalboje /1881 m/ S o l o v j o v a s pabrėžė, kad tas bendras idealas, prie kurio D o s t o j e v s k i s priėjo, buvo ne tauta, bet Bažnyčia.

Bažnyčia, kaip centrinė idėja, turėjo pasireikšti naujų romanų serijoj, iš kurių teparašyta "Broliai Karamazovai".

Visuotina tiesa įsikūnijanti Bažnyčioje. Galutinas idealas ir tikslas ne tautybėje, kuri pati savyje tėra tarnaujamoji jėga, bet Bažnyčioje, kuri esanti aukščiausias tarnavimo objektas, reikalaująs didvyriškų dorovinių pastangų ne tik iš asmens, bet ir visos tautos[3].

Antroje kalboje /pasakyta 1882 m. vasario mėn. 1 d./ S o l o v - j o v a s vėl grįžta prie visuotinosi krikščionybės ir Bažnyčios, kaip ją suprato Dostojevskis.

Pagrindinė idėja, kuriai jis tarnavo visoje savo veikloj, buvo pasaulinė brolybė Kristuje. Kristus jam nebuvo tik praeities faktas, tik negyvas paveikslas, kuriam nėra vietos gyvenime.

1/Apie jų santykius rašo D r. F r. G r i v e c ,Fjodor M.Dostojevskij in Vl.Solovjev,Ljubjana 1931.

2/ Собр. Соч. . . С о л о в ь е в а, Три речи в помлть Достоєвского, т 169-200.

3/ Plg. Собр. Соч. В. С. С о л о в ь е в а, т 182.

Krikščionybė negali būti tik šventovės krikščionybė, kurią tikintieji išpažįsta šventadienio pamaldose, nei namų krikščionybė, kuri apima asmens gyvenimą ir dalinius žmonių reikalus. Tikroji krikščionybė turi būti v i s u o t i n a , apimanti visą žmoniją ir visus žmonių reikalus[1/].

Dostojevskis tikėjo ir skelbė gyvąją ir veikliąją krikščionybę, visuotiną Bažnyčią, kurioje pasibaigtų žmonijos susiskaldymas, giminių ir tautų nesutikimai.

Nenuostabu, kad jau trečioje kalboje, pasakytoje 1883 m. vasario mėn. 19 d., S o l o v j o v a s pasisako prieš Rytų ir Vakarų krikščionių perskyrimą. Tokio susiskaldymo krikščionybėje neturėję būti, o jei jis pasirodęs, tai didelė nuodėmė ir didelė nelaimė."Bet kaip tik tuo metu, kada ši didelė kaltė Bizantijoj įvyko, gimė Rusija, kad ją atpirktų"[2/].

Šioje kalboje matosi net Kat. Bažnyčios gyvenimas, iškeliant Jos veiklumą ir kovoje su piktu atsparumą.

Romos bažnyčia ir senais laikais stovėjusi viena, kaip tvirta uola, į kurią sudužžavusios visos tamsios antikrikščioniškojo sąjudžio bangos /eresijos ir islamas/. Ir mūsų laikais viena Roma pasilikusi nepalenkiama ir tvirta tarp antikrikščioniškos civilizacijos sriauto, ir tik iš jos vienos pasigirstąs galingas, nors ir kietas bedieviškojo pasaulio pasmerkimo žodis. To negalima esą priskirti vienam kokiam tai nesuprantamam žmogiškajam atkaklumui, bet čia reikia pripažinti ir slaptąją Dievo jėgą[3/].

Tie žodžiai, tokie priešingi slavofilų pažiūroms į Bažnyčią ir Rusijos ateitį, buvo sušvelninti pareiškimu, kad Rusijos pašaukimas

---

1/ Plg. Собр. Соч. В. С. С о л о в ь е в а, III 184.

2/ Op.cit.,197:" Но именно в то время, как этот великий грех совершался в Византии, - рождалась Россия для его искупления."

3/ Plg. op.cit., 199.

suartinti Rytus ir Vakarus ir suvienyti juos dieviškos tiesos ir laisvės harmonijoje.

3, Tais pačiais 1883 m. pasirodė naujas veikalas, dar svarbesnis, kuris sukėlė dar daugiau trukšmo negu trečioji kalba. Tas veikalas tai "Didysis ginčas ir krikščioniškoji politika"[1]. Jame S o l o v j o v a s pabrėžia ne tik popiežiaus valdžios teisėtumą, bet ir būtinumą Kristaus Bažnyčioje, nors dar žymu ir ankstyvesnis nepalankumas, ypač kalbant apie vadinamąjį "papizmą" ir bažnyčių atsiskyrimą.

Didysis ginčas tai Rytų ir Vakarų pasaulių priešingumai. Vienaip į Dievą, religiją ir patį žmogų žiūrėjo Rytai, ir vėl kitaip Vakarai. Nevienodai Rytų ir Vakarų dvasia reagavo ir į krikščionybę. Vakarai jai prieštaravo savo puikybe ir persekiojimais, o Rytų subtilumas puolė savo gnose ir erezijom. Rytai, vadovaudamiesi tautiniu egoizmu, nežiūrėdami į skilimo pavojų, vis tiek norėjo pasiekti bažnytinę nepriklausomybę, o Vakarai pirmon vieton statę žmogiškąjį viešpatavimą. Skilimas įvyko, nes bažnytiniai sluoksniai pasidavė antikrikščioniškai sauvalės ir rungtyniavimo dvasiai. Tikėjimo tiesos išliko ir vienoj ir kitoj pusėje, bet jų įgyvendinimas žemėje buvo sutrugdytas. Laisvas žmonijos suvienijimas Kristaus Bažnyčioje yra krikščioniškos politikos tikslas, bet tas tikslas nebus pasiektas tol, kol visuotinos vienybės paveikslas - matomoji Bažnyčia - bus suskilusi.

Esminių minčių apie popiežių valdžią ir jos panaudojimą galima rasti šio veikalo VI skyriuje -"Popiežystė ir papizmas. Protestantizmo prasmė"[2].

Tarp Rytų ir Vakarų krikščionių ginčo esmė yra ta, kad jie nevienodai supranta pačią Bažnyčią ir Jos uždavinius žemėje. Rytiečiai Baž-

1/ Собр. Соч. В. С. С о л о в ь е в а, Великий спор и христ. политика, IV -105.
2/ Папство и папизм.—Смысл протестантства, IV 70-95.

nyčioje mato daugiau šventybę, praktiškų uždavinių žemėje Jai neskiria, o vakariečiai Joje mato ne tik šventybę, bet ir valdžią. Katalikai Bažnyčioje daugiau mato dinamiškąjį elementą, o pravoslavai statiškąjį.

Grynai bažnytinėje srityje Kat. Bažnyčia atstovavo mintį, kad reikalinga matomóji vienybė, vienijanti valdžia ir aukščiausias autoritetas. Dėl to nusistatymo S o l o v j o v a s stato tris klausimus ir į juos atsako:

a. Ar, apskritai imant, matomajai Bažnyčiai reikalinga esanti centrinė valdžia?

b. Kokia teise šita valdžia priskiriama Romos vyskupiškajam Sostui?

c. Kaip jis ją panaudojęs?[1/]

Į pirmąjį klausimą S o l o v j o v a s atsako teigiamai. Kovojančiai Bažnyčiai tokia valdžia būtina. Praktiškam veikimui, kovai, būtina vienybė ir pilnas veikiančiųjų jėgų solidarumas, būtinas centrinis aukščiausias autoritetas, taisyklinga ierarchiška tvarka ir stipri disciplina.

Atsakydamas į antrąjį klausimą, būtent, kodėl Romai, Romos vyskupo sostui priklauso centrinė reikšmė Visuotinoj Bažnyčioj, S o l o v j o v a s pabrėžia, kad pirmiausia todėl, jog jokia kita bažnyčia niekados nepasirodė su tokia didele reikšme kaip ji. Arba visai Bažnyčioj neturi būti vienybės centro, arba jis yra Romoj. Be to, centrinė reikšmė, pirmaujantis senosios Romos autoritetas buvęs pripažįstamas ne tik Vakaruose, bet ilgą laiką ir Rytuose[2/].

Prieš atsakydamas į trečią klausimą, kaip Romos Bažnyčia šitą valdžią suprato ir pareiškė savo veikloj, S o l o v j o v a s kalba apie pačią popiežiaus valdžią.

1/ Ž. Собр. Соч. В. С. С о л о в ь е в а, IV 74.
2/ Plg. op.cit., 76.

Vienybės centro būtinumas neišplaukiąs iš amžinosios Bažnyčios esmės, bet sąlyguojamas kovojančios Bažnyčios stoviu, o popiežiaus valdžia neliečianti amžinųjų Bažnyčios pagrindų.

Pasinaudodamas lotynų teologijos terminais, S o l o v j o v a s ir sako, kad popiežius kitus vyskupus viršija ne p o t e s t a t e o r d i n i s , o p o t e s t a t e i u r i s d i c t i o n i s .

Sakramentų teikime, išskyrus kunigystės, popiežius neturįs jokios pirmenybės dargi paprastajam kunigui.

Kalbant apie apreikštąsias krikščionybės tiesas, tai čia popiežius neviršijąs dargi eilinio tikinčiojo. Kaip visi kiti žmonės, taip ir vyriausis pirmakunigis negalįs viešai paskelbti naujų tiesų, kurių nėra Dievo duoteme apreiškime[1/].

Kaip toli popiežiaus valdžia siekia, ar ji paremta dieviška teise, S o l o v j o v a s aiškiai nepasako, ar negalėjo pasakyti, nes daug dalykų išbraukė cenzūra[2/].

Popiežiaus pavadinimas Bažnyčios galva esąs visai netikęs, nes Bažnyčia vāsoje savo pilnumoje tegalinti turėti galvą tik Kristų. Toks titulas galima esą priskirti tik tokiam popiežiui, kuris, vesdamas žemiškus Bažnyčios reikalus, juos tvarko santarmėj su amžinaisiais tikslais. Jeigu jis pasireiškia grynu ir tinkamu Amžinojo Pirmakunigio ir Jo vyriausio apaštalo įrankiu, tada krikščioniškoji žmonija jį pripažįsta savo tikruoju vadu ir galva. Taip buvę ir su popiežiumi Leonu Didžiuoju, kurio kalboj Bažnyčia girdėjusi ap.Petrą ir kurį iškilmingai savo liturgijoj vadinanti Kristaus Bažnyčios galva[3/].

Popiežiaus valdžia daugiau įpareigojanti tarnauti, o ne viešpatauti. Tvirtai tikėdami į religinį savo valdžios pagrindą, vyriausieji

---

1/ Собр. Соч. В. С. С о л о в ь е в а, IV 77.
2/ Žr. op.cit., 584.
3/ Žr. op.cit., 78.

pirmakunigiai privalą veikti ne dėl šitos valdžios, bet ja remdamiesi bendrajam visos Bažnyčios labui. Į savo autoritetą jie privalą žiūrėti kaip į veikiamąją jėgą, o ne veikimo tikslą1/.

Visų popiežiaus teisių ir pirmenybių pagrindas - keletas mįslingų žodžių Evangelijoj ir vienas kapas Romoj. Šiuo pagrindu rėmesi ir didieji popiežiaus galybės kūrėjai - Leonas ir Gregorijus. Daug buvę ir kitų tinkamų popiežiaus valdžios atstovų, ypač paskutiniais amžiais.

Kas gi yra tas papizmas, apie kurį toliau kalba S o l o v j o v a s . Tai tikrosios popiežystės priešingybė, tiek jos valdžios supratime, tiek ir pavartojime.

Popiežystė tvirtinusi kovojančios Bažnyčios vienybę, per dvasinės valdžios centralizaciją, ir čia jos tiesa, o papizmas siekęs nuslopinti atskirų vietų bažnytinę nepriklausomybę, ir čia jo buvusi pirmoji netiesa. Bažnyčių skilimas parodęs, kad Bažnyčos prievarta vienyti negalima.

Popiežystė teigusi, kad valstybė ir pasaulinė sritis /graždanskoe občestvo/ turinčios būti paklusnios bažnytinei valdžiai, bet prie pasaulio valdymo ėjusi vardu ir jėga To, Kuris nugalėjo pasaulį, ir tame tvirtinime yra tiesa. Papizmas gi stengęsis viešpatauti pasaulyje ne laisva dvasinio žmogaus jėga, nugalėjusio pasaulį, bet kūniška ir vergiška prievarta, ir čia jo antroji netiesa. Visame krikščionių pasaulyje pasaulinės valdžios pergalė parodžiusi, kad Bažnyčia prievartos būdu pasaulyje viešpatauti negalinti.

Popiežystė tvirtinusi, kad dvasinės valdžios tikslas vesti žmones į išganymą, ir kad kiekvienas žmogus privaląs klausyti vyriausios Bažnyčios valdžios, bet papizmas reikalavęs paklusnumo iš žmogaus sąžinės. Iš čia kilusi reformacija ir parodžiusi, kad žmogus priverstinai būti

---

1/ r. Собр. Соч. В. С. С о л о в ь е в а, IV 79.

išganytas negali[1].

Bet visų tų sąjudžių pasekmės tik neigiamos. Bizantizmas stojo prieš sustiprintą Romos centralizaciją, bet pats nei davė, nei galėjo duoti Bažnyčioms vienybės. Jos paliko suskilusios, istorinė krikščionybės jėga paraližuota,"ir prieš mus stoja dilema:arba būtina Romos centralizacija, arba stoka bažnytinės vienybės"[2].

Pasaulinės Europos valdžios stojo prieš priverstinąją papiamo teokratiją, bet geresnės tvarkos nedavė. Visur matosi valstybių ir tautų nesutikimai, slegiantis ginklavimasis, luomų ir partijų kovos, ir kaip viso to viršūnė, kaip galutinis visų išorinių ir vidinių klausimų išrišimas - milžiniški tarptautiniai ir vietiniai karai, su kuriais palyginus viduramžių karai tėra tik vaikų žaislas."Ir čia,matyti, lieka dilema: arba privaloma popiežystės teokratija, arba politinis ir visuomeninis chaosas"[3].

Protestantizmas ir iš jo kilęs racionalizmas dėl to stojo prieš popiežystę, kad ji primygtinai reikalavo iš žmonių paklusnumo autoritetui. Jie būtų teisūs, jei vietoj to būtų galėję duoti žmonijai vieną proto tiesą. Dabargi nepaliaujamas keitimasis sistemų ir teorijų, kuriose nėra jokios objektyvios,visuotinos tiesos ir kurios viena kitą išskiria. "Ir vėl griūte užgriūva dilema: arba privalomas Bažnyčios autoritetas, arba protinis ir dorovinis sąmyšis"[4].

1/ Cf. Собр. Соч. В. С. Соловьева, Великий спор и христианская политика, IV 93.

2/ Op. cit., 94: „И перед нами повидимому стоит дилемма: или принудительная централизация Рима, или отсутствие церковного единства."

3/ Op. cit., 94: „И здесь повидимому остается дилемма: или принудительная теократия папства, или политический и общественный хаос."

4/ Op. cit., 95: „И тут опять тяготеет дилемма: или обязательный авторитет Церкви, или умственная и нравственная смута."

Taip atsiliepia S o l o v j o v a s apie papizmą ir popiežiaus valdžios būtinumą Bažnyčioje.

Gale šio veikalo kalba apie Bažnyčios vienybę1/. Tikrumoj ir Rytų ir Vakarų Bažnyčios ne esminiai atskiri, visai priešingi kūnai,bet vieno ir tikro Kristaus kūno - Visuotinosios Bažnyčios - dalys. Abi jas apima dievožmogiškoji kunigystės, dogmatinės tradicijos ir sakramentų jungtis.

Suskaldyti krikščioniškuosius Rytus dalimis, negalima, nes juos jungia dvasinis vidinis ryšys, savo bažnytinė idėja, bendras principas. Taigi, ir po unijos Rytų bažnyčia turi palikti kaip autonominis, pilnateisis Visuotinosios Bažnyčios narys, nes ji esminiai būtina ir neatimama Jos dalis.

Pravoslavų teologų tarpe nebuvo vienos nuomonės kaip reikia žiūrėti į Kat. Bažnyčią ir Jos mokslą: vieni reikalavo priimtuosius katalikus perkrikštyti, o kiti tai laikė šventvagyste. Norint kad tarp Rytų ir Kat. Bažnyčios įvyktų vienybė, visų pirma reikėjo įrodyti, kad Kat. Bažnyčios mokslas yra toks pat grynas, kaip ir pravoslavų cerkvės, kad vadinamieji naujieji dogmatai teisėto bažnytinio autoriteto nepasmerkti ir tikri. Visą tolimesnę S o l o v j o v o veiklą galima taip nusakyti: gina Kat. Bažnyčios mokslą ir skelbia Bažnyčių susitaikymą.

1/Žr. Собр. Соч. В. С. С о л о в ь е в а, IV 95- 105.

V S K Y R I U S

U Ž V I S U O T I N Ą B A Ž N Y Č I Ą I R P O P I E Ž I A U S T E I S E S

1. KAT.BAŽNYČIOS DOGMŲ GYNĖJAS IR UNIJOS SKELBĖJAS

1/ Devyni klausimai Ivancovui-Platonovui. 2/ Santykiai su vysk.I.G.Strossmayeriu. 3/ Istorija ir teokratijos ateitis.

1/ Kaip jau buvo minėta, S o l o v j o v a s savo veikale "Didysis ginčas ir krikščioniškoji politika" daugiausia apie popiežystę kalba VI skyriuje. Spausdinant jį "Ruse" /1883 m. n.18 /, pasirodė labai sužalotas: praleista esminės vietos, o likusi dalis "aprūpinta" 25 papildomom ir kritiškom pastabom, kurias padarė buvęs Dvasinėj Akademijoj S o l o v j o v o mokytojas prof. A. M. I v a n c o v - P l a t o n o v a s . Dėl tų pastabų S o l o v j o v a s reagavo raštu redakcijai[1/].

Kalbėdamas apie Vakarų Bažnyčią, pastabų autorius daręs priekaištų popiežystei, bet tie priekaištai liečią ne tiek popiežystę, kiek jo va-

---

1/ Žr. Собр. Сочинений В. С. С о л о в ь е в а, IV 583-588.

dinamąjį "papizmą". Jis turįs pripažinti, kad buvę laikai, kada popiežystė gyvavo ir veikė, o papizmo, minėta prasme, nebuvę, tokie laikai, kada didžiausieji Rytų Bažnyčios atstovai matę Romos vyskupų soste svarbiausį tikrosios tikybos ramstį ir stipriausią bažnytinės laisvės apsaugą 1/.

Paminėjęs ištisą eilę Rytų Bažnyčios Tėvų, kurie kaip tik popiežystei skiria aukštą ir svarbią vietą Bažnyčioje, S o l o v j o v a s tvirtina, kad nė vienas visuotinas susirinkimas popiežystės nepasmerkė, o juk jie, pasak Ivancovą, esą Rytų Bažnyčioje pripažįstami ir aukščiausiu bažnytiniu autoritetu ir vienybės organu.

Pagaliau S o l o v j o v a s kreipiasi į didžiai gerbiamąjį jau minėtų pastabų autorių /Ivancovą-Platanovą/ ir sako, kad jis didelį patarnavimą padarytų ir bažnytiniam sąmoningumui ir kartu su tuo daugeliui tikinčiųjų dvasinę naudą atneštų, jei ryžtųsi tiesiai ir kategoriškai atsakyti į sekančius pagrindinius klausimus kai dėl santykių su Romos Bažnyčia:

"1.Visuotinųjų Susirinkimų nutarimai, įsakantieji, kad Nikėjos tikėjimas būtų n e l i e č i a m a s , lietė to tikėjimo e s m ę , ar Nikėjos-Konstantinopolio simbolio raidę?

2. Ar žodis Filioque, pridėtas prie pirmykščio Nikėjos-Konstantinopolio simbolio teksto, neišvengiamai savyje talpina e r e z i j ą , ir jei taip, tai k o k i a m e Visuotiname susirinkime ši erezija buvo pasmerkta?" 2/

1/ Žr. Собр. Соч. В. С. С о л о в ь е в а, IV 584.

2/ Op.cit., 586: "1. Постановления Вселенских Соборов о неприкосновенности Никейской веры относятся ли к с о д е р ж а н и ю этой веры, или же к букве символа Никео-Константинопольского?

2. Слово Filioque, прибавленное к первоначальному тексту Никео-Константинопольского символа, содержит ли в себе непременно е р е с ь, и если да, то на к а к о м Вселенском соборе эта ересь подверглась осуждению?"

"3. Jei minėtas priedėlis /pasirodęs Wakarų bažnyčiose VI amžiuje, o apie VII pusę buvęs žinomas ir Rytuose/ turi savyje ereziją, tai kokiu būdu po to buvę du Visuotinieji Susirinkimai - šeštasis 680 m., o septintasis 787 m. - tos erezijos nepasmerkė ir neatskyrė ją priėmusių, bet su jais pasiliko bažnytiniame bendravime?

4. Jeigu su tikrumu negalima tvirtinti, kad priedėlis Filioque yra erezija, tai ar neleistina šiame dalyke kiekvienam tikratikiui pasekti šv. Maksimo Išpažintojo nuomonę, kuris rašte kun. Marinui pateisina minėtą pridėjimą ir jam duoda ortodoksinę prasmę?

5. Kokios dar kitos, be Filioque, Romos Bažnyčios tiesos ir kokiuose Visuotinuose Susirinkimuose buvo pasmerktos kaip erezijos?

6. Tuo atveju, jeigu reikėtų pripažinti, kad Romos Bažnyčia kalta ne erezija, bet a t s k i l i m u, - schisma gi sulig tikru šv. Tėvo aptarimu esti tada, kada dalis Bažnyčios /dvasininkai ir pasauliečiai/ dėl kokių nors apeigų ar drausmės klausimu atsiskiria nuo savo teisėtos bažnytinės vyresnybės, - tai klausiama: n u o k o k i o s g i s a v o b a ž n y t i n ė s v y r e s n y b ė s a t s i s k y r ė R o m o s B a ž n y č i a ?"1/

1/ Собр. Соч. А. С. С., IV 557: "3. Если сказанное прибавление /появившееся в западных церквах с 6-го века, а около половины 7-го века ставшее известным на Востоке/, заключает в себе ересь, то каким образом бывшие после сего два Вселенские Собора - шестой в 680 г. и седьмой в 787 г. - не осудили эту ересь и не отлучили принявших ее, но пребывали с ними в церковном общении?

4. Если нельзя с достоверностью утверждать, что прибавление Filioque есть ересь, то не дозволительно ли всякому православному следовать в сем деле мнению Св. Максима Исповедника, который в послании к пресвитеру Марину оправдывает сказанное прибавление, толкуя его в православном смысле?

5. Помимо Filioque, какие другие учения Римской Церкви и на каких Вселенских Соборах осуждены как ересь?

6. В случае если должно признать, что Римская Церковь виновна не в ереси, а в р а с к о л е, - раскол же по точнейшим определениям Св. Отец бывает тогда, когда часть Церкви /духовные и миряне/, ради каких нибудь вопросов обряда или дисциплины, отделяется от своего законного церковного начальства, - то спрашивается: о т к а к о г о с в о е г о ц е р к о в н а г о н а ч а л ь с т в а о т д е л и л а с ь Р и м с к а я Ц е р к о в ь ?"

"7.Jeigu Romos Bažnyčia nekalta erezijoje, o schizmoje kalta ir būti negali, nes virš savęs neturi jokios bažnytinės vyresnybės, nuo kurios būtų galėjusi atsiskirti, tai ar nereikia pripažinti, kad ši Bažnyčia yra neatskiriama vienos Visuotinos Kristaus Bažnyčios dalis, o taip vadinamasis Bažnyčių skilimas neturi jokios tikrai religinės ir bažnytinės priežasties ir yra tik žmogiškosios politikos darbas?

8.Jeigu mūsų atsiskyrimas nuo Romos Bažnyčios neparemtas nieku tikrai dievišku, tai ar neprivalo visi tikratikiai krikščionys, daugiau mąstantieji apie tai kas Dievo, o ne žmonių, veikliai visos Bažnyčios labui darbuotis, kad tarp Rytų ir Vakarų atstatytų bažnytinę vienybę?

9.Jeigu bažnytinio bendravimo tarp Rytų ir Vakarų tikratikių atstatymas yra mūsų pareiga, tai ar turime mes šios pareigos išpildymą atidėlioti dėl tolimų kalčių ir trūkumų?"[1/]

Šitais klausimais S o l o v j o v a s pabrėžia Kat. Bažnyčios mokslo tikrumą ir kartu pareigą su Ja susitaikyti. Tie klausimai buvo skirti graikų-rusų cerkvės vadams, bet rimtesnio atsakymo nesulaukė[2/]. Tik jie pamatė, kad Solovjovas jau ne jų žmogus, bet pavojingas esamosios cerkvės padėties kritikas.

1/ Собр. Соч. В. С. С о л о в ь е в а, IV 587: "7. Если Римская Церковь не виновна в ереси, а в расколе виновна быть не может, не имея над собою никакого церковнаго начальства, от котораго она могла бы отделиться, то не должно ли признать, что эта Церковь пребывает нераздельною частью единой Вселенской Церкви Христовой, а так называемое разделение Церквей, не имея никаких истинно-религиозных и церковных причин, есть лишь дело человеческой политики?

8. Если наш разрыв с Римскою Церковью не основан ни на чем подлинно-божественном, то не должны ли все православные христиане, думающие более о том, что Божие, нежели о том, что человеческое, деятельно стараться о восстановлении церковнаго единства между Востоком и Западом, для блага всей Церкви?

9. Если восстановление церковнаго общения между восточными и западными православными есть наша обязанность, то должны ли мы отлагать исполнение этой обязанности под предлогом чужих грехов и недостатков?"

Spauda Solovjovui prikišdavo šališkumą, kad jis, kalbėdamas apie pravoslaviją ir katalikybę, stovįs pastarosios pusėje. S o l o v j o v a s savo "Atsakymo N.Danilevskiui" /1885 m./[1] pabrėžia, kad tikrumoj pravoslavija ir katalikybė neišskiria, bet papildo viena kitą, todėl jam nesą ir reikalo stoti vienoj kurioj pusėje. Taip jis užsistojąs už katalikybę ir ją ginąs nuo visokių kaltinimų, nes rašąs Rusijoj ir turįs omeny rusų literatūrą, kurioje apie katalikybę terandąs piktą polemiką, prietarus ir nesusipratimus."Todėl, būdamas čia vieninteliu katalikybės gynėju, mano įsitikinimu, aš teišpildau bešališkumo ir teisingumo pareigą"[2].

Atsakęs į N. Danilevskio Kat. Bažnyčios mokslui ir sau padarytus priekaištus, S o l o v j o v a s kreipiasi į priekaištų autorių ir prašo atsakyti į tris klausimus, kurie kaip tik kilę iš jo paties padarytų pastabų. Tie trys klausimai yra lyg ir papildymas ankstyvesnių 9 klausimų, nes jų kritika iššaukė ir pastaruosius:

"1.Kokiu būdu p a t i bažnyčia sankcionuoja ir ratifikuoja visuotinų susirinkimų nutarimus?

2.Jeigu tarp pravoslavijos atstovų nėra vieno nusistatymo kaip pažiūrose taip ir praktiškuose santykiuose su katalikybe, nes vieni jų į katalikus žiūri kaip į stabmeldžius /perkrikštija/, antri laiko eretikais, treti gi skaito visuotinosios bažnyčios nariais,-tai kaip aš galiu tame dalyke sužinoti sprendimą p a č i o s bažnyčios?

3.Matant nuomonių skirtumą, kuris yra tarp Konstantinopolio patrijarchato ir mūsų sinodo ryšy su Bulgarų atsiskyrimu, kaip man sužinoti, kurioje pusėje yra pati bažnyčia?"[3]

1/ Собр. Соч. В. С. С о л о в ь е в а, Ответ Н. Я. Данилевскому, IV 16[illegible]-177.

2/ Op.cit.,168:"поэтому, являясь здесь единственным защитником католичества, я исполняю, по моему убеждению, только долг беспристрастия и справедливости."

3/ Op.cit.,175:"1. Каким способом с а м а церковь санкционирует и ратифицирует постановления вселенских соборов?

---

2. Так как представители православия разногласят между собой во взглядах и в практическом отношении к католичеству, ибо одни из них относятся к католикам как к язычникам /перекрещивают их/, другие признают в них еретиков, третьи же считают их членами вселенской церкви, — то как я могу узнать решение с а м о й церкви по этому предмету?

3. В виду различия во взглядах между царьградским патриархатом и нашим синодом по отношению к болгарскому расколу, как узнать мне, на чьей стороне находится сама церковь?"

Gale straipsnio S o l o v j o v a s rašo apie reikalą geriau pažinti pačią katalikybę ir daugiau parodyti meilės katalikams.

Ar slavofilai, kurie pravoslavijos esmę mato broliškoje meilėje, užtenkamai parodė tos meilės katalikams?

Ar gali katalikai tikėti žodžiams, kad pravoslavijos esmė meilėje, kada tematė arba atžarumą, arba perdėtus kaltinimus?

Tegu katalikai ir klysta, bet ne labiau, kaip graikai pagonys. O kaip su jais elgėsi ap. Povilas? Kaip ir ką kelbėjo jų areopage? Jis įėjo į jų padėtį, pasinaudojo jų filosofija ir poezija, iškėlė gerąsias ypatybes: jie ir protingi, ir dievobaimingi, ir tikrojo Dievo aukurą turį, tik nežiną Jo vardo[1/].

Tuo metu S o l o v j o v ą slėgė ir kitas rūpestis: valstybės valdoma, įstatymų saugoma ir ginama pravoslavų cerkvė nerodo veiklumo, jos vadai apsileidę, religinis gyvenimas pakrikęs, o blogis diena iš dienos auga. Susirūpinęs stato klausimą:"Kaip sužadinti mūsų bažnytines jėgas?"[2/] ir 1885 m. atsako: a. reikia išvaduoti bažnyčią nuo baumės ir cenzūros apsaugos, b. panaikinti priverčiamąją pravoslaviją. Tai pirmos ir būtinos sąlygos religiniam atgimimui.

Tolimesnes Solovjovo pažiūras į Bažnyčių susijungimą ir Romos popiežiaus primatą galima matyti iš jo santykių su vysk.I.G. Strossmayeriu ir tuo metu rašytų laiškų.

2/ Vysk. I. G. S t r o s s m a y e r i s buvo toks garsus Bažnyčios ierarchas, tokia žymi slavų pasaulyje figūra ir jų reikalų gynėjas

1/ Žr. Собр. Соч. В. С. С о л о в ь е в а, IV 176.
2/ " - " - - " - Как пробудить наши церковныя силы?, IV 178-181.

Romoje, kad Solovjovas jau ankščiau juo domėjosi, o 1885 m. nutaria susipažinti. Laiškas taip pradedamas:"Maskva, Šv. Panelės Marijos Nekalto Prasidėjimo šventėje, 1885 m." Jau pats tokioj dienoj laiško rašymas ir to pabrėžimas yra, galima sakyti, lyg ir savotiškas tikėjimo išpažinimas. Ir šiame pirmame laiške Solovjovas iškelia jam rūpimą klausimą – Bažnyčių susijungimą. "Nuo šito susijungimo priklauso Rusijos, slaviškumo ir viso pasaulio likimas. Mes rusai, pravoslavai, ir visi rytai n i e k o n e g a l i m e p a d a r y t i , kol neatitaisysime bažnytinio skilimo nuodėmės, kol nepripažinsime būtinos Vyriausiojo Kunigo valdžios"1/.

Kiek vėliau Solovjovas jį aplanko ir užsimezga tarp tų didžiulių sielų nuoširdi bičiulystė2/.

Kokie širdingi santykiai buvo tarp to ganytojo ir Solovjovo, rodo dar vienas laiškas, kur išsitaria, kad po to, kai jį apleidęs realybėje, dabar kasnakt matąs sapne. Ir sužinojęs, kad vyskupas sirginėjęs, susirūpinęs rašo:"Jūsų sveikata yra labai reikalinga visam pasauliui, ir nors aš esu tikras, kad Jūs esate ypatingoj gerųjų angelų globoje, vis dėl to drįstu Jums rekomenduoti rusų priežodį :Dievas tą saugo, kuris pats save saugo.

Aš Jums siunčiu, Monsinjore, mažą atminimą, kurį Jūs žinote"3/.

1/ Письма В. С. С о л о в ь е в а, I 180:"От этого соединения зависят судьбы России, славянства и всего мира. Мы русские, православные, и весь восток н и ч е г о н е м о ж е м с д е л а т ь, пока не загладим грех церковного разделения, пока не воздадим должное власти первосвященнической."

2/ Plg. Op.cit., 167.

3/ Op.cit.,182:"Votre santé est trop nécessaire pour tout le monde, et quoique je suis sûr que Vous êtes sous une surveillance spéciale des bons anges, cependant je me permets de Vous recommander un proverbe russe береженаго и Богъ бережетъ , c'est-à-dire:Dieu garde celui qui se garde bien.
Je Vous envoie,Monseigneur, le petit mémoire que Vous savez".

Kas gi buvo tas "mažas atminimas"? Tai Solovjovo pažiūrų į Bažnyčių uniją, Kat. Bažnyčią ir jos dogmas viešas deklaravimas, kurį jis padarė vysk. Strossmayeriui rašytame laiške.

Tas laiškas - brošiūra buvo atspausdinta Djakove tik 10 egz.skaičiuje. Kaip liudija M i l k o C e p e l i č a s , buvęs 1886 m. vysk. Strossmayerio sekretorius, vienas to laiško egz. buvęs nusiųstas popiežiui Leonui XIII-jam, antras kardinolui Valstybės sekretoriui Rampollo, trečias tuometiniam Šv. Sosto nuncijui Vienoje /vėliau kardinolui/ Vannutelli, tris paėmęs Kosta Vainovičius savo draugams, o likusieji keturi pasiųsti Solovjovui.1/

Kadangi S o l o v j o v a s šitame laiške, nevaržomas dvasinės cenzūros, iškelia daug gražių ir svarbių minčių, tai jį nors svarbesnėse vietose ir pacituosiu .

Laiškas pradedamas labai iškilmingai:

"Agram, 9-21 sept. 1886.

A Son Excellence

Mgr.I.G.Strossmayer, Evêque de la Bosnie et de Sirmium, Vicaire Apostolique en Serbie, Conseilleur d'Etat de S.M.A., etc. etc.

Monseigneur !

Apvaizda, Vyriausiojo Kunigo valia ir Jūsų pačių nuopelnau padarė iš Jūsų tikrąjį tarpininką tarp šv. Sosto, kuris dieviška teise turi būsimojo pasaulio lemties raktus, ir slavų rasės, kuri pagal visas galimybes yra pašaukta realizuoti šituos lėmimus"2/.

Jau šioje laiško įžangoje matosi pagarba popiežystei. Popiežius vadinamas Aukščiausiuoju Kunigu, iškeliama didžiulė Apaštalų Sosto

---

1/ Žr. Письма В. С. Соловьева, I 190.

2/Op.cit.,183:"La Providence, la volonte du Souverain Pontife et Vos propres mérites ont fait de Vous un vrai médiateur entre le St. Siège, qui de droit divin possède les clefs des destinées futures du monde, et la race Slave, qui selon toutes les probabilités est appelée à réaliser ces destinées".

reikšmė žmonijos gyvenime.

"Niekados jokio priešingo mokslo k a i p p r i v a l o m o s d o g m o s Rytų Bažnyčia nėra nustačiusi ir patiekusi tikintiesiems tikėti, kuris būtų priešingas katalikų tiesai. Pirmųjų 7 visuotinų susirinkimų dogmatiniai nutarimai sudaro absoliučiai neabejotinų ir nekeičiamų mokamųjų tiesų visumą, kurias pastoviai ir visuotinai v i s o j s a v o p i l n u m o j išpažįsta Rytų Bažnyčia. Kas virš to yra jau ginčo dalykas ir negali būti laikoma kuo kitu, kaip privačia vienos ar kitos teologijos mokyklos, arba vieno ar kito atskiro teologo doktrina, daugiau ar mažiau žymaus, bet niekados neturinčio neklaidingo mokymo autoriteto.

Atskirų susirinkimų aktai /po Bažnyčių atsiskyrimo/ ir pavieniai katekizmai /kaip Kijevo, Petro Moguilos, arba Maskvos Filareto/, nežiūrint visos pagarbos, kuria jie naudojasi, niekados nėra gavę aukščiausios ir galutinos Ortodoksų Bažnyčios sankcijos, kuri negali kitaip pakeisti jų mokslą į tikėjimo dogmą, kaip pasinaudodama neklaidingu visuotinojo susirinkimo organu, kas jai absoliučiai neįmanoma esant dabartiniame atsiskyrime"1/.

Taigi, S o l o v j o v a s konstatuoja faktą, kad Rytų Bažnyčia visoj savo pilnumoj neturi ne vienos privalomos dogmos, kuri būtų

1/ Письма В. С. С о л о в ь е в а, I 184:" L'Église Orientale n'a jamais déterminé et présenté à la croyance des fidèles c o m m e d o g m e o b l i g a t o i r e aucune doctrine contraire à la vérité catholique. Les décisions dogmatiques des sept premiers conciles oecuméniques forment toute la somme de vérités doctrinales absolument indubitables et immuables, constamment et universellement reconnues par L'Église Orientale d a n s s a t o t a l i t é .Toute ce qui va au delà est sujet à la controverse et ne peut être considéré que comme doctrine particulière de telle ou telle école théologique, de tel ou tel théologien individuel plus ou moins estimé, mais ne possédant jamais l'autorité du magistère infaillible.

Les actes de quelques conciles particuliers /après la séparation des Églises/ et certains catéchismes /comme celui de Pierre Moguila de Kief ou celui de Philarète de Moscou/, malgré toute la considération dont ils jouissent, n'ont jamais reçu la sanction suprême et définitive de L'Eglise Orthodoxe qui ne pourrait transformer leurs doctrines en dogme de foi qu'en usant de l'organe infaillible d'un concile oecuménique, ce qui lui est absolument impossible dans son isolement actuel".

priešinga katalikų mokslui. Be septynių visuotinų susirinkimų nutarimų likusieji dalykai tėra tik atskirų asmenų mokslas, kuris nėra neklaidingas. Šitas aiškus skirtumas tarp oficialaus Bažnyčios mokslo ir atskirų teologų nuomonių yra labai svarbus Bažnyčių susivienijimo klausime.

Rusų teologų tarpe nėra vienos nuomonės apie Kat. Bažnyčią. Kai kurie rašytojai /laimei neskaitlingi/ drįstą net tvirtinti, kad katalikybė esanti ne tik už tikrosios Bažnyčios, bet ir apskritai už krikščionybės, o kiti asmenys, daugiau kompetentingi ir autoritetingi /kaip, pvz., Kijevo metropolitas Mgr.Platon'as/ viešai pareiškia, kad Rytų Bažnyčia ir Vakarų Bažnyčia esančios dvi dvynės seserys, tik per nesusipratimą atskirtos[1].

Kokiomis sąlygomis galinti įvykti vienybė?

"Yra pas mus tokių, kurie norėtų vienybės, bet bijo, kad jų nesulotynintų. Reikia jiems užtikrinti, jei Rytų Bažnyčia ateis į Katalikišką Vienybę, jei ji pripažins Šv.Sostui Kristaus norėtą ir įsteigtą šv. Petro asmenyje valdžią, kad apsaugojus visos krikščionybės vienybę, solidarumą ir teisėtą pažangą, ji pasiliks ne tik savo apeigas /apie tai netenka ir kalbėti/, bet ir visą organizavimo ir valdymo autonomiją, kurią turėjo Rytai prieš Bažnyčių atsiskyrimą"[2].

Pakartodamas, kas aukščiau pasakyta, S o l o v j o v a s pareiškia, kad Bažnyčių susijungimas yra galimas, tik pabrėžus du aiškius skirtumus:

1/ Gr. [illegible] . С. С о л о в ь е в а, I 186-187.

2/ Op.cit., 188-189: "Il y a chez nous nombre de gens qui voudraient l'unité, mais qui ont peur d'être latinisés. Il faut donc leur donner l'assurance que si L'Eglise Orientale revient a L'Unité Catholique, si elle reconnaît au St.-Siège le pouvoir voulu et institué par Notre - Seigneur dans la personne de St.-Pierre pour sauvegarder l'unité, la solidarité, et le progrès légitime de toute la chrétienté, elle conservera non seulement son rite /ce qui va sans dire/, mais aussi toute l'autonomie d'organisation et d'administration que possédait L'Orient avant la séparation des Eglises".

"a. Skirtumą tarp atskirų teologų nuomonių, kurios gali būti klaidingos, antikatalikiškos ir eretiškos, ir viros Rytų Bažnyčios tikėjimo, kuris pasilieka ortodoksiškas ir katalikiškas.

b. Skirtumą tarp popiežiaus autoriteto, kaip šv. Petro įpėdinio - p a s t o r e t m a g i s t e r i n f a l l i b i l i s E c c l e s i a e u n i v e r s a l i s - ir jo valdomosios galios, kaip Vakarų Patrijarcho, skirtumas garantuojąs Rytų Bažnyčiai autonomiją, be ko vienybė, žmogiškai kalbant, būtų negalima"[1].

Šiame laiške S o l o v j o v a s kalba jau visai katalikiškai. Čia pabrėžiama ne tik Rytų Bažnyčios autonomija, bet ir popiežiaus, kaip šv. Petro įpėdinio, valdžia. Jis vadinamas neklaidingu Visuotinos Bažnyčios ganytoju ir mokytoju, o pradžioje laiško pabrėžiama, kad šv. Sostas savo valdžią turi dieviška teise.

Šis viešas pareiškimas nebuvo netikėtas proto šuolis, ar kat. vyskupui pataikavimas. Ankščiau, negu bažnytinė rusų cenzūra privertė savo mintis reikšti svetima kalba ir svetimoje šalyje, Solovjovas jau ne kartą pareiškė panašius įsitikinimus savo korespondencijoje, kurioje galėjo laisviau pasisakyti. Gan svarbūs šiuo atveju jo laiškai rašyti generolui A.A.Kiriejev'ui[2], kuris buvo didelis senųjų katalikų ir Rytų Ortodoksų susijungimo šalininkas, bet labai priešingas Katalikų Bažnyčiai.

1/ Письма В. С о л о в ь е в а, I 189: "La distinction entre les opinions particulières de nos theologiens, qui peuvent être erronées, anticatholiques et hérétiques, et la foi de L'Eglise Orientale dans sa totalité, qui reste orthodoxe et catholique.
b. La distinction entre l'autorité du Pape comme successeur de St. Pierre, p a s t o r e t m a g i s t e r i n f a l l i b i l i s E c c l e s i a e u n i v e r s a l i s, et son pouvoir administratif comme Patriarche de L'Occident, distinction garantissant l'autonomie de Eglise Orientale, sans quoi La Réunion serait, humainement parlant, impossible".

2/ Žr. Письма В. С. С о л о в ь е в а, II 95-130.

Jau 1883 m. rašytame minėtam generolui laiške smerkia tuos patrijotus /slavofilus/, kurie reikalauja, kad bažnytinis klausimas būtų sprendžiamas ne ad maiorem Dei, bet ad maiorem Russiae gloriam, ne religinėje ir teologinėje srity, bet tautiniame išdidume[1].

Tais pačiais metais kitame jam laiške pastebi, kad ką tik jis nerašąs, visados vienas tikslas: caeterum censeo instaurandam esse Ecclesiae unitatem[2].

Ginčijami klausimai galima išrišti dviem būdais: arba autoriteto sprendimu, arba laisvu apsvarstymu. Ir vienu ir kitu negalima pasinaudoti Rusijoj: uždaras pirmasis, nes negalima sušaukti visuotino susirinkimo, negalimas ir antrasis, nes nėra religinės ir mokslo laisvės[3].

Vis dėl to S o l o v j o v a s pataria sušaukti visų Rytų bažnyčių susirinkimą, nes tada bus galima viena iš trijų išeitis: 1/ arba tas susirinkimas, pripažinęs save visuotinu /ir tokiuo pripažįstamas visur Rytuose/, katalikų mokslą pasmerks - tada paaiškėtų neabejotinas bažnyčių skilimas, 2/ arba tas susirinkimas, pasmerkęs, ar tik bandąs pasmerkti katalikų mokslą, pats bus nepripažintas Rytuose visuotinu susirinkimu l y g i o m i s s u p i r m a i s i a i s s e p t y n i a i s - tada mažų mažiausiai paaiškėtų, kad Rytų bažnyčia negali turėti visuotinojo susirinkimo, 3/ arba, pagaliau, šitas susirinkimas pripažins katalikų mokslą tikru - ir tada įvyks Bažnyčios vienybė[4].

Deja, toks susirinkimas nebuvo sušauktas. Tik tos mintys, kurias Solovjovas dar 1883 m. kėlė, rodo, kad vysk. Strossmayeriui laiškas,

---

1/ Žr. Письма В. С. С о л о в ь е в а, II 104.
2/ Žr. Op.cit., 107.
3/ Žr. Op.cit., 121.
4/ Žr. Op.cit., 123-124.

trim metais vėliau parašytas, buvo ilgo ir kruopštaus studijavimo padarinys.

3/ Jau daug metų S o l o v j o v o sielą slėgė didis rūpestis: jis matė religinio, socialinio ir protinio gyvenimo suirutę, krikščionių nesantaiką, matė tragiškai besiblaškančią žmoniją, kuri taip sunkiai eina prie savo galutino tikslo. Ir jis nutaria pavaizduoti didžiąją žmonijos dramą, kuri vyko praeityje, vyksta dabartyje, kurios pabaigos galima laukti tik teokratiškoj ateity. Didieji tos dramos aktai yra šie: Izraėlio tautos išrinkimas ir pranašų pamokymai, Dievo Žodžio Įsikūnijimas Nekaltoje Mergelėje, nuolatinė Šv.Dvasios Bažnyčiai teikiamoji pagalba, kad Ji realiai liktų visuotina ir apimtų visus žmones vienybėje.

Galutinas žmonijos tikslas, kurį Dievas jai parinko, yra tas,kad ji būtų pakelta, atnaujinta ir sudievinta Jėzuje Kristuje, savo Viešpatyje, bet žmonija nuolatos pamiršta savo tikslą, priešinas Dievo valiai - iš čia tos dramos kolizija. Dieviškasis Atpirkėjas kviečia visus žmones su Juo susijungti per Bažnyčią, nori visus patraukti vienos kaimenės ir vieno ganytojo vienybėje, o šią pastarąją galutinai apvainikuoti ta šventa vienybe, kuri yra Šv. Trejybėje.

Ir S o l o v j o v a s rašo veikalą, kuris labai charakteringas jo religinės pasaulėžiūros raidai, tiek savo plačiu užsimojimu, tiek sutrugdytu jo realizavimu. Tas veikalas tai "Istorija ir teokratijos ateitis" /1885 - 1887 /1/, kurio pirmasis tomas apima b i b l i n ė s i s t o r i j o s f i l o s o f i j ą , antrasis - B a ž n y č i o s i s t o r i j o s f i l o s o f i j ą ir trečiasis - t e o k r a t i j o s u ž d a v i n i u s 2/. Deja, iš spaudos teišėjo tik pir-

---

1/ Собр. с. ч. В. С. С о л о в ь е в а, История и будущность теократии, IV 214-582.

2/ Plg. jo paties rašytą autobiografiją: Письма В. С. С о л о в ь е в а, II 188.

masis tomas, o du paskutiniai liko rankraščiuose. Solovjovas norėjo spausdinti veikalą Rusijoj, bet kaip pirmasis taip ir antrasis tomai buvo n e a t m a i n o m a i ir n e a b e j o t i n a i cenzūros pasmerkti, nors iš pirmojo tomo buvo išleistas tas traktatas, kuris kalbėjo apie šv.Petro primatą[1]. Tada nutaria pirmąjį tomą spausdinti užsieny - Austrijoj - pas vieną Agremo leidėją. Tas leidinys kainavo daug pinigo, dar daugiau rūpesčių, bet išėjo nevykęs, nes korektorius nemokėjo rusų kalbos, paliko daug klaidų, o pats autorius peržiūrėti negalėjo. Be to, pats leidinys gautas po ilgo laukimo ir netikrumo, ir tai ne visas, nes dalis knygų konfiskuota. Visi tie nepasisekimai ir rūpesčiai Solovjovą taip slėgė, kad jis savo draugui kunigaikščiui D.N.Certelevui rašė:"Apie save tiek pasakysiu, kad esu labai geroje padėtyje, būtent, dabar man v i s a i s a t ž v i l g i a i s taip bloga, kad blogiau ir būti negali, todėl bus geriau"[2].

Antrojo tomo užsieny nespausdino, nes pamatė, kad tuo keliu eiti neįmanoma.

Jei Solovjovas nebegalėjo, savo įsitikinimų neatsisakydamas, toliau rašyti rusams rusiškai, tai savo mintis panoro išdėstyti prancūzams ir visai Vakarų Europos šviesuomenei prancūziškai. Taip atsirado jo knyga "La Russie et l'Église Universelle" /Paris, Albert Savine, 1889 /, apie kurią užsimena laiške N.N.Strachovui, rašytame 1888 m.lapkričio mėn. 12/24 d. Zagrabe:"Šita prancūziška knyga kol kas pakeis "Teokratijos" tąsą,su kuria nesiskubinsiu"[3].

1/ Žr. Письма В. С. С о л о в ь е в а, III 28.

2/ Op.cit., II 5: „О себе скажу только,что нахожусь в весьма выгодном положении, а именно мне теперь в о в с е х о т н о ш е н и я х так скверно, что уж хуже быть не может. Следовательно, будет лучше."

3/ Op.cit., I 54: „Эта французская книга заменит пока продолжение "Теократии", о котором торопиться не буду."

"Istorija ir teokratijos ateitis" /Tyrimas pasaulio kelio į tikrąjį gyvenimą/ turi įžangą ir penkias knygas, kurių paskutinės keturios sudaro atskirą veikalą -"Šv.Istorijos filosofiją"/IV 302-582/.

Pirmojoj knygoj /IV 232-301/ S o l o v j o v a s atsako į tuos priekaištus, kurie rusų spaudoj padaryti prieš pravoslavų cerkvės ir Kat. Bažnyčios susijungimą ir pastarosios mokslą.

Vieni priekaištai daromi tautiniais sumetimais, o kiti religiniais.

S o l o v j o v a s įrodo, kad iš Bažnyčių susijungimo laimės ir Rusija ir slaviškumas, nes atgims religinis gyvenimas, o slavai, būdami vienoj Bažnyčioj, ras tvirtą vienybės pagrindą1/.

Priekaištas, kad katalikybė esanti erezija ir melas, tik tada turėtų prasmės, jei kas nurodytų, kokiuo sprendimu ir kokiame visuotiname susirinkime buvo katalikai pasmerkti ir atskirti2/.

Jei kat. tikėjimas ir neturi erezijos, nėra visuotinų susirinkimų pasmerktas, tai vis dėl to su katalikybe negalimas esąs nei susitarimas, nei susiartinimas, nes pravoslavai kitaip santykiuoją su tikėjimu, negu katalikai. Kat. Bažnyčia leidžianti tam tikrą dogmatinių tiesų išvystymą, o pravoslavų cerkvė tik apsaugojimą to, kas yra duota krikščioniškam apreiškime.

S o l o v j o v a s aiškina, kad ir katalikai tiki, jog visos krikščioniškojo tikėjimo tiesos randasi Dievo duotame apreiškime - in deposito fidei. Bažnyčios pareiga jį saugoti ir juo remiantis mokyti. Nauji dogmatiniai nutarimai nėra nauji apreiškimai, bet jau esamosios apreiškime tiesos nuo naujų klaidų apgynimas, arba geresnis išaiškinimas. Ir,remiantis apaštalų, šv.Tėvų ir visuotinųjų susirinkimų liudijimais, įrodo, kad dogmatinių tiesų išsirutulojimas ne tik gali-

---

1/ Plg. Собр. Соч. В. С. С о л о в ь е в а, IV 235-241.
2/ Plg.op.cit., 242-251.

mas, bet ir reikalingas, ir dėl to dalyko Kat. Bažnyčios kaltinimas neturi jokio pagrindo[1].

Galutinas S o l o v j o v o pažiūras, tiek į Rusijos pašaukimą, tiek į Bažnyčią ir Romos popiežiaus primatą, galima rasti ne šiame veikale, bet kitose dviejose knygose, būtent "L'Idée russe"[2] ir "La Russie et L'Église Universelle"[3], kurios kaip tik ir yra "Istorijos ir teokratijos ateities" tąsa.

2. GALUTINAS ĮSITIKINIMAS : TA YRA VISUOTINOJI BAŽNYČIA, KURI TURI PATIES KRISTAUS ĮSTEIGTĄ MONARCHINĘ SANTVARKĄ

1/Rusų idėja.2/Rusija ir Visuotinoji Bažnyčia.

Rytų krikščionių bažnytinis ir tautinis idealas nepilnas; Rytams stinga vienybės centro, kuris randasi Vakaruose; tik Kat. Bažnyčia turi teisėtą, paties Kristaus įsteigtą, bažnytinę monarchiją, vienybės centrą, be kurio neįmanomas Bažnyčios gyvenimas. Tik Kat. Bažnyčia nėra nei sekta, nei tautinė ar valstybinė bažnyčia, bet Visuotinoji Kristaus Bažnyčia, prie kurios turi jungtis visos kitos bažnyčios, kad greičiau įvyktų visų krikščionių vienybė, o kartu su tuo priartėtų ir galutinas žemiškasis žmonijos tikslas - teokratiškoji Dievo žmonijos ateitis. Tai svarbesnės mintys, kurios gaunamos perskaičius aukščiau minėtas knygas. Dar šiek tiek apie jų atsiradimą ir turinį.

1/ Собр. соч. В. С. Соловьева, IV 251-301.
2/ Paris 1888, 46.
3/ Paris 1889, LXVII + 336.

1/ 1888 m. S o l o v j o v a s išleido knygutę "L'Idée russe" /Rusų idėja/. Tai konferencija, kurią tais pačiais metais skaitė Paryžiuje. Čia sprendžiamas Rusijos pašaukimas ir jos vieta krikščionybėje, smarkiai akcentuojama ir popiežiaus, kaip Visuotinosios Bažnyčios Mokytojo, reikšmė.

Tautinė idėja arba pašaukimas yra ne kas kita, kaip ta organinė rolė, kurią tauta turi atlikti visuotiname žmonijos gyvenime.

Kalbant apie tautos pašaukimą, negalima vadovautis dienos nuomonėmis, bet amžinomis religijos tiesomis."Nes tautos idėja yra ne ta, apie kurią ji galvoja laike, bet ta, virš kurios Dievas galvoja amžinybėje"[1].

Pašaukimas arba savoji idėja uždeda pareigą, kuri gali pasireikšti kaip gyvybės įstatymas, kada ji išpildoma ir kaip mirties įstatymas, kada apleidžiama. Tai rodo išrinktosios tautos pavyzdys.

Rusija, kaip krikščioniška valstybė, turi dalyvauti Visuotinos Bažnyčios gyvenime ir prisidėti prie krikščioniškosios civilizacijos kūrimo, turi įeiti į bendrąjį krikščioniško pasaulio gyvenimą ir kartu su kitomis tautomis realizuoti tą visuotiną ir tobulą žmonių giminės vienybę, kurios nepajudinamas pagrindas yra duotas Kristaus Bažnyčioje.

Ir toliau S o l o v j o v a s skaudžiais žodžiais piešia pačios cerkvės ir viso religinio gyvenimo padėtį Rusijoj. Bažnyčia,kuri atsisako nuo visuotinos misijos, kuri apsirubežiuoja viena tauta ir viena valstybe, pati save pasmerkia vergovei ir mirčiai.

Ruso sąžinė pavergta, religinė mintis inerte. Jei ne baudžiantieji įstatymai, pusė tikinčiųjų prisidėtų prie sentikių, o labiau ap-

---

1/ V l. S o l o v i e v ,L'Idée russe,Paris 1888,6:"Car l'idée d'une nation n'est pas ce qu'elle pense d'elle-même dans le temps, mais ce que Dieu pense sur elle dans l'éternité".

siśvietę prie Kat. Bažnyčios. Iš nenormalaus bažnytinio ir religinio gyvenimo tėra tik viena išeitis:"Bendrai arba Katalikiškai Bažnyčiai turi būti bendra arba tarptautinė kunigija /kunigų luomas/,centralizuota ir suvienyta bendrojo tautų Tėvo, visuotinojo Kunigo asmenyje. Aišku, kad tautinė kunigija, kaipo tokia, iš tikrųjų negali reprezentuoti bendrojo tėviškumo, kuris turi lygiai apimti visas tautas. Kai dėl skirtingų tautų dvasiškijos į vieną visuotinį kūną susijungimo, tai jis gali įvykti tik esant tarptautiniam realiam ir pastoviam centrui, kuris teisiškai ir praktiškai galėtų pasipriešinti visoms atskiroms tendencijoms"1/.

Taigi "Rusų idėjoje" S o l o v j o v a s aiškiai iškelia popiežiaus valdžios reikšmę Bažnyčioje. Tas klausimas jam taip rūpėjo, kad kiekviena proga jį kėlė, jei negalėjo spaudoj, tai nors gyvu žodžiu. Apie vieną tokią paskaitą rašo L.Martynovui /laiškas rašytas Maskvoje 1887 m.balandžio mėn. 14 d./ :"Prieš dvi savaites aš skaičiau viešą paskaitą tema:"Slavofilizmas ir rusų idėja". Pagrindinė mano mintis buvo ta, kad rusų idėja reikalauja bažnyčių susijungimo, t.y.iš mūsų pusės pripažinimo Visuotinojo Vyriausiojo Kunigo valdžios, kad nustotų būti t u š č i a   p r e t e n z i j a .Galite įsivaizduoti slavofiluojančios Maskvos publikos pasipiktinimą, kuri gausingai bu-

---

1/ V l. S o l o v i e v ,L'Idée russe,37:"Pour L'Eglise générale ou catholique, il doit exister un sacerdoce général ou international, centralisé et unifié dans la personne d'un Père commun de tous les peuples,le Pontife universel. Il est évident, en effet,qu'un sacerdoce national ne peut pas représenter,comme tel,la paternité générale qui doit embrasser également toutes les nations. Quant à la réunion de différents clergés nationaux en un seul corps oecuménique,elle ne peut être effectuée qu'au moyen d'un centre international, réel et permanent, pouvant de droit et de fait résister à toutes les tendances particularistes".

vo susirinkusi manęs paklausyti"1/.

To meto Solovjovo katalikiškas nusistatymas rusų visuomenei buvo taip aiškus, kad net atsirado tokių, kurie bandė jį "atversti" - ėmė paštu siuntinėti tik išėjusį J. Samarino raštų tomą, kur svarbiausią vietą užima žinomieji "Laiškai apie jėsuitus".

"Mano gerbiamieji draugai nežino, kad minėtas veikalas, kurį aš pirmą kartą perskaičiau prieš aštuonius metus, kaip tik žymiai padidino mano simpatijas Kat. Bažnyčiai"2/.

2/ "Rusija ir Visuotinoji Bažnyčia" yra pats svarbiausis Solovjovo veikalas. Čia jis laisvai, cenzūros nevaržomas, kalba apie Romos popiežiaus primatą - bažnytinę Jėzaus Kristaus įsteigtą monarchiją ir pačią Bažnyčią.

Rašydamas tą knygą, rankraštį peržiūrėti duodavo tėvui P. Pierlingui ir su juo aptardavo kai kuriuos klausimus3/.

Šis veikalas turi gan ilgą įžangą ir tris knygas.

a. Įžangoj ypač iškeliama popiežių, kaip tikrojo tikėjimo saugotojų, reikšmė, kurie ne tik kovojo su erezijom, bet ir stengėsi krikščioniškąsias tiesas įgyvendinti žmonių visuomenėje, o iš kitos pusės, parodoma praktiškojo pagonizmo pastangos šitą darbą sutrugdyti.

Įžanga baigiasi palyginimu apie šventyklos statytojus darbininkus. Šis palyginimas kaip tik svarbus Solovjovo pažiūroms nušviesti

---

1/ Письма В. С. С о л о в ь е в а, III 23: "Две недели тому назад я прочел публичную лекцию на тему: "Славянофильство и русская идея." Главная моя мысль была та, что русская идея требует соединения церквей, т. е. признания нами Вселенского Первосвященника, чтобы перестать быть п у с т о ю (ис) п р е т е н з и е й. Можете себе представить негодование московской славянофильствующей публики, которая в большом числе собралась меня слушать."

2/ Op.cit., 25: "Мои почтенные друзья не знают, что сказанное сочинение, которое я прочел в первый раз лет восемь тому назад, значительно содействовало образованию моих симпатий к католической Церкви."

3/ Plg. op.cit., 15[illegible].

ir šios knygos tikslui suprasti[1].

Vienas didis architektas, prieš iškeliaudamas į tolimą kelionę, pasišaukė savo mokinius ir jiems tarė:"Jūs žinote, kad aš atėjau atstatyti pagrindinę krašto šventyklą, kurią sugriovė žemės drebėjimas... Tarp kitko, aš jums palieku nesugriaunamus šventyklos pamatus, kuriuos pats padėjau, ir bendrąjį planą, kurį nustačiau: to jums užteks, jei būsite ištikimi savo pareigoms. Ir aš pats jūsų neapleisiu - mintyje ir dvasioje visados būsiu su jumis". Ir jis juos nuvedė į naujosios bažnyčios vietą, parodė pamatus ir padavė planą.

Kurį laiką mokiniai dirbo sutartinai. Darbas buvo labai didelis ir komplikuotas, reikėjo priimti naujų darbininkų, ir netrukus kilo gilus nesutarimas tarp svarbiausių darbo viršininkų. Atsirado tokių, kurie tvirtino, kad svarbus ir privalomas to trobesio planas, o ne pamatai - galima esą juos apleisti ir statyti kitoj vietoj. Energingai barami, šitie žmonės net ėmė tvirtinti /priešingai daug kartų savo pareikštiems įsitikinimams/, kad mokytojas nei padėjo nei nurodė šventyklos pamatų; tai esąs tik jų priešų išradimas. Po tuščių pastangų pastatyti ją kitoje vietoje, paskelbė kad nereikia nieko daryti: esminis dalykas architektūros mene esanti teorija, kontemplacija modelių ir meditacija taisyklių, bet ne jų įvykdymas nustatytame plane. Darbščiausieji iš jų paaukavo savo gyvenimą, kad galėtų apmąstyti ideališkos šventyklos projektą, bet dauguma pasitenkino tik vieną dieną savaitėje apie ją pagalvoti.

Tačiau ir pirmųjų darbininkų tarpe daug buvę tokių, kurie tvirtinę, kad svarbiausis dalykas pastato pamatai, o ne jo užbaigimas, tačiau dirbę su didele energija.

Vis dėl to ir tarp atsiskyrusių darbininkų atsirado tokių, kurie

---

1/ Žr. V l. S o l o v i e v , La Russie et L'Église Universelle, LXI-LXVI.

studijuodami mokytojo planą ir jo autentiškus aiškinimus, pastebėjo, kad šventyklos pagrindas buvo tikrai padėtas, ir niekados neturėjo būti pakeistas; jie tarp kitko rėmėsi šiais didžiojo architekto žodžiais:"Štai nepajudinami pamatai, kuriuos aš pats padėjau; šventykla turi būti statoma ant jų, kad visados galėtų pasipriešinti žemės drebėjimams ir kiekvienam ardančiam veiksmui". Šių žodžių paveikti, gerieji darbininkai nutarė prisijungti prie pamatų saugotojų ir prisidėti prie jų darbo. Tuo tarpu atsirado vienas darbininkas, kuris tarė: "Prisipažinkime prie mūsų klaidų, grąžinkime visą teisybę ir garbę mūsų sohieciems sandarbininkams, susijunkime su jais, kai jau didysis pastatas pradėtas, kurį mes lengvai apleidome, o jie saugojo ir nepeiktinai gerame stovy išlaikė. Bet visų pirma reikia būti ištikimam mokytojo minčiai...Mums reikia visiems susijungti tam, kad ant duotųjų pamatų pastatytume visą statinį". Šito darbininko paraginimas daugumui jo draugų pasirodė svetimas. Vieni jį pavadino utopistu, kiti apkaltino puikybe ir išdidumu, tačiau sąžinės balsas jam aiškiai kalbėjo, kad nesąs mokytojas /maître absent/ buvo su juo mintyje ir tiesoj.

Tas darbininkas tai V l. S o l o v j o v a s , kurio taip nesuprato jo tautiečiai.

Po šio palyginimo S o l o v j o v a s įdėjo viešą tikėjimo išpažinimą, kurį seka karšta krikščionio ir patrijoto malda:"N.B. Kaip tikros ir gerbtinos Rytų ortodoksiškos arba graikų-rusų Bažnyčios narys, kuri nekalba per antikanonišką sinodą, nei per pasaulinės valdžios tarbautojus, bet savo didžiųjų Tėvų ir Daktarų balsu, aš pripažįstu religijos srity aukščiausiu teisėju tą, kurį kaipo tokį buvo pripažinę šv.Irenėjus, šv.Dionizas Didysis, šv.Atanazas Didysis, šv. Jonas Auksaburnis, šv. Kirilas, šv. Flavijanas, pal.Teodoretas, šv.Maksimas Išpažintojas, šv. Teodoras Studita, šv. Ignacas ir t.t. - šv. ap. Petrą,

kuris gyvena savo įpėdiniuose ir ne veltui girdėjo Viešpaties žodžius: "Tu esi Petras, ir ant tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią. -Stiprink savo brolius. -Ganyk mano avis, ganyk mano avinėlius"1/.

Šiame išpažinime S o l o v j o v a s stipriai pabrėžia esąs tikros ir gerbtinos kytų Bažnyčios narys, bet tokios, "kuri nekalba per antikanonišką sinodą, nei per pasaulinės valdžios tarnautojus". Čia pasisakoma prieš atsiskyrimą ir dabartinę Bažnyčios padėtį, bet kartu pabrėžiamas tikrumas, nes savo mokslo /visuotinųjų susirinkimų nutarimuose/ išlaikė apaštališkąjį padavimą, tikrą kunigystę ir sakramentus. Aukščiausiu religijos srity autoritetu laiko šv. Petrą įpėdinius - popiežius.

b. Pirmoje veikalo knygoje /kritiškoj ir polemiškoj dalyje/ jis norėjęs parodyti ko trūksta dabartinei Rusijai, kad ji galėtų išpildyti savo teokratiškąją misiją2/. Ir šioj knygoj įrodoma, kad slavofilų pažiūros į Bažnyčią netikros, bažnytinė padėtis nenormali, nes stinga Visuotinosios Bažnyčios centro.

Plačiau prie šios knygos minčių nesustosime, nes dauguma jų bus paminėtos antrojoj šio darbo dalyje. Pirmoji knyga baigiasi šiais žodžiais:"Aiški negalimybė rasti arba sukurti Visuotinosios Bažnyčios vienybės centrą Rytuose, mums uždeda pareigą jo ieškoti kitur. P i r m

---

1/ V l. S o l o v i e v, La Russie et L'Église Universelle, LXVI: „N.B. Comme membre de la vraie et vénérable Église orthodoxe orientale ou gréco-russe qui ne parle pas par un synode anticanonique, ni par des employés du pouvoir séculier, mais par la voix de ses grands Pères et Docteurs, je reconnais pour juge suprême en matière de religion celui qui a été reconnu comme tel par saint Irénée, saint Denis le Grand, saint Athanase le Grand, saint Iean-Chrysostome, saint Cyrille, saint Flavien, le bienheureux Téodoret, saint Maxime le Confesseur, saint Téodore le Studite, saint Ignace, etc. - à savoir l'apôtre Pierre, qui vit dans ses successeurs et qui n'a pas entendu en vain les paroles du Seigneur "Tu es Pierre et sur cette pierre j'édifierai mon Église.-Confirme tes frères.-Pais mes brebis, pais mes agneaux".

2/ Žr. V l. S o l o v i e v , op.cit., LX.

v i s a k o m u m s r e i k i a p r i s i p a ž i n t i p r i e t o , k a s m e s e s a m e t i k r u m o j - o r g a n i š k o - j i d i d ž i o j o k r i k š č i o n i ų k ū n o d a l i s , i r s u t v i r t i n t i m ū s ų i n t y m ų s o l i d a r u - m ą s u V a k a r ų b r o l i a i s , k u r i e t u r i c e n- t r i n į o r g a n ą , k u r i o m u m s s t i n g a"1/.

c. Jau daug daugiau S o l o v j o v o minčių apie popiežių valdžią ir jos teisėtumą galima rasti minėto veikalo antroje knygoje. "Antroje/knygoje/ aš išdėsčiau teologiškai ir istoriškai visuotinosios vienybės pagrindus /bažnytinę monarchiją/, kurią įsteigė Kristus"2/.

Šią knygą sudaro šie perskyrimai:

I. Bažnyčios u o l a .

II. Šv. Petro primatas, kaip pastovi institucija. Trys krikščionybės u o l o s .

III. "Uola" ir "šetonas".

IV. Bažnyčia, kaip visuotinoji draugija. Meilės principas.

V. Karalystės raktai.

VI. Visuotinosios Bažnyčios valdžia. Vienybės centras.

VII. Danielio monarchijos. R o m a ir A m o r .

VIII. Žmogaus Sūnus ir Uola.

1/ V l. S o l o v i e v , La Russie et L'Église Universelle, 82-83:"L'impossibilité manifeste de trouver ou de créer en Orient un centre d'unité pour L'Église Universelle nous impose le devoir de le chercher ailleurs. A v a n t t o u t i l f a u t n o u s r e c o n n a î t- t r e p o u r c e q u e n o u s s o m m e s e n r é a l i t é- u n e p a r t i e o r g a n i q u e d u g r a n d c o r p s c h r é t i e n, e t a f f i r m e r n o t r e s o l i d a r i t é i n t i m e a v e c n o s f r è r e s d e l'O c c i d e n t q u i p o s s è d e n t l'o r g a n e c e n t r a l q u i n o u s m a n q u e".

2/ Op.cit.,LX:"Dans le second, j'ai exposé théologiquement et historiquement les bases de l'unité universelle fondée par le Christ /la monarchie ecclésiastique/".

IX. Mgr. Filaretas iš Maskvos, šv. Jonas Auksaburnis, Dovydas Strauss'as ir M. de Pressensé apie Petro primatą.

X. Apaštalas Petras ir popiežystė.

XI. Popiežius šv. Leonas Didysis apie primatą.

XII. Šv. Leonas Didysis apie popiežiaus valdžią.

XIII. Popiežiaus šv. Leono idėjos, kurioms pritarė graikų Tėvai. Efezo "žudynės".

XIV. Kalcedono susirinkimas. -Antrosios knygos išvada1/.

Ten tikroji Bažnyčia, kur Kristaus paliktoji santvarka, kuri garantuoja realią ir pastovią bažnytinės valdžios vienybę. "Jokiais protavimais neatremsi to fakto akivaizdumo, kad be Romos Katalikų Bažnyčios yra tiktai tautinės bažnyčios /kaip, pvz., Armenų bažnyčia, Graikų bažnyčia/, arba valstybinės bažnyčios /kaip, pvz.,Rusų bažnyčia, Anglų bažnyčia/, arba sektos, įkurtos atskirų žmonių /kaip, pvz.,liuteronai, kalvinai, irvingiečiai ir t.t./. Tik viena Katalikų Bažnyčia nėra n e i tautinė bažnyčia, n e i valstybės bažnyčia, n e i žmogaus įkurta sekta"2/.

d. Trečioj šio veikalo daly Solovjovas mažai bekalba apie Romos popiežiaus primatą. Pats tos knygos įvardymas-"Trinitariškasis principas ir jo socialis pritaikymas"- rodos, yra visai nelauktas. Gal kitaip atrodytų, jei trečiosios knygos mintys būtų plačiau išdėstytos. Nereikia pamiršti, kad ir visas "Rusija ir Visuotinoji Bažnyčia" veikalas yra dar didesnio veikalo /"Istorija ir teokratijos ateitis"/ tą-

---

1/ Plg. La Russie et L'Église Universelle:La monarchie ecclésiastique fondée par Jesus-Christ, 85-202.

2/ V l. S o l o v i e v , op.cit.,157:"Aucun raisonnement ne saurait supprimer l'évidence de ce fait:qu'il n'y a en dehors le Rome que des Églises nationales /comme L'Église arménienne,L'Église grecque/, des Églises d'Etat /comme L'Église russe,L'Église anglicane/,ou bien des sectes fondées par des particuliers /comme les luthériens,les calvinistes,les irvingiens,etc./. S e u l e L'Église catholique romaine n'est n i une Église nationale, n i une Église d'Etat, n i une secte fondée par un homme".

sa, kuri atstoja du tomu.

Dievybės vienybė Trejybėje yra Bažnyčios vienybės paveikslas. Kristus, įsteigęs Bažnyčią žemėje, davė jai kaip pagrindą nuolatinę tėvystę, kuri, visuotinai padalyta visose socialinio gyvenimo dalyse, yra realiai sukoncentruota visų tikinčiųjų bendro tėvo arba kunigo par excellence -popiežiaus asmenyje. Popiežius yra betarpiškai tėvas visų vyskupų ir kunigų. Kaip istorija liudyja, popiežius yra vienintelis vyskupas, kurį ir seniausiais laikais kiti vyskupai vadindavo ne tik broliu, bet ir tėvu. Popiežystė yra dieviškosios tėvystės paveikslas1/.

Taigi, kiek leido dėstomoji medžiaga, ir trečiojoj knygoje kalbama apie Romos popiežiaus primatą.

"Rusiją ir Visuotinąją Bažnyčią" rusų visuomenė sutiko įvairiai: vieni džiaugės, antri ignoravo, o treti guodėsi ankstyvesniu Solovjovo nepalankumu Kat. Bažnyčiai. Tarp jų prof. V. R o ž d e s t v e n s k i j naiviai stebisi iš Solovjovo pažiūrų pakitėjimo:"Skaitant šį veikalą nesinori ir tikėti, kad jis priklauso tam pačiam Solovjovui, kuris kituose savo veikaluose,pvz.,daktariškoje disertacijoje,Romos katalikų bažnyčią vadina tiesiog netikra teokratija"2/. Profesorius pamiršo, kad minėtą disertaciją Solovjovas rašė daug anksčiau /1880 m./, kada dar tebebuvo stiprioj slavofilų įtakoj.

1/ Žr. V l. S o l o v i e v , La Russie et L'Église Universelle, 312.

2/ О значении философско-литературной деятельности В. С. Соловьева для христианского богословия: Сборник первый о В. С. Соловьеве, Москва 1911, 262:"Читая это сочинение, не хотелось верить, что оно принадлежит тому самому В. С. Соловьеву, который в других своих сочинениях /как напр. в докторской диссертации/ характеризует, не обинуясь, римско-католическую церковь, как "ложную теократию".

3. VL. SOLOVJOVAS IKI GYVENIMO PABAIGOS NEPAKEITĖ SAVO KATALIKIŠKŲ ĮSITIKINIMŲ NEI Į BAŽNYČIĄ, NEI Į ROMOS POPIEŽIAUS PRIMATĄ

Rusiškoje apie Solovjovą literatūroje pasitaiko tvirtinimų, kad didysis filosofas per paskutinį savo gyvenimo dešimtmetį nuo katalikiškų įsitikinimų nutolęs. Remiamasi tuo faktu, kad prieš mirtį paskutinius sakramentus priėmęs iš ortodoksų kunigo rankų, o be to, nuo 1888 m. vis mažiau beraš̌ęs apie Bažnyčių susijungimą ir popiežiaus teisių pripažinimą.

Dėl sakramentų priėmimo kalbėsime vėliau. Dėl minėtom temom nerašymo, galima tiek pasakyti: užrišti žmogui burną, ir paskui kaltinti, kad nekalba, yra niekšiška. Nerašė, nes negalėjo rašyti - cenzūra nepraleido. O kad taip buvo, tai rodo laiškuose nusiskundimai ir tas faktas, kad dalį savo veikalų buvo priverstas spausdinti užsieny. Po jų pasirodymo padėtis dar labiau pasunkėjo.

Dar 1886 m. lapkričio mėn. 22 d. kan. F. Račkiui skundėsi: "Aš labai reikalingas paguodos ir padrąsinimo, nors ir pats stengiuos nenusiminti. Aš Jums jau rašiau apie cenzūros trugdymus. Šiomis dienomis netikėtai pamaldų metu bažnyčioje mirė mano cenzorius su kuriuo tikėjaus susitarti, ir aš buvau pavestas ištisam cenzūros komitetui, kuris b e s ą l y g i n i a i u ž d r a u d ė visa, ką tik aš pristatysiu spaudai"1/.

1/ Письма В. С. С о л о в ь е в а, I 169: "Я очень нуждаюсь в утешении и ободрении, хотя стараюсь и сам не унывать. Я писал Вам о цензурных затруднениях. На-днях мой цензор, с которым я надеялся поладить, внезапно умер во время литургии в церкви, и я был предан на съедение целому цензурному комитету, который б е з у с л о в н о з а п р е т и л все представленное мною для печати."

Matyt padėtis dar blogėjo, jei sekančiais metais taip rašė gen. A. A. Kiriejevui: "Aš jau pusė metų esu slegiamas tos naštos, kad v i s k ą , ką tik pristatau cenzūrai, be jokių sąlygų uždraudžia, neišskiriant nė naujų laidų tokių veikalų, kurie buvo leisti ankstyvesnėje laidoje... Aš pats nors nuolatos sergu, tačiau nė kiek nenusimenu ir tvirtai tikiuosi pergyventi visus tuos Pobiedonoscevus, ko ir Jums linkiu"1/.

Deja, Solovjovas apsiriko. Šv. sinodo oberprokuroras jį patį pergyveno. Tikrai Solovjovo padėtis buvo tragiška, ir jis savo draugui N.N. Strachovui rašo /laiškas iš 1887 m. lapkričio mėn. 10 d./: "Dvasiniai žurnalai man uždari galutinai ir be jokių sąlygų. Kiekvienas tikras mano minties plėtojimas siejamas su Visuotinos Bažnyčios skelbimu ir su popiežyste susitaikymu, ko nė vienas žurnalas, atžagareiviškas ar pažangus, priimti negali, nekalbant apie cenzūrą"2/.

Nebuvo kitos išeities, reikėjo keisti taktiką: daugiau rašyti tautiniais ir politiniais, o ne religiniais klausimais, atsargiau reikšti savo bažnytines pažiūras, pasakyti tik tiek, kiek galima ir reikalinga.

Matydamas savo tėvynėje viešpataujant nekrikščionišką popiežiaus neapykantą, negalėdamas su tuo kovoti spaudoj, nors laiškuose tokį elgesį smerkia ir kartu pareiškia: "Aš laikiau ir tebelaikau reikalinga

---

1/ Письма В. С. Соловьева, II 130: "Я уже полгода нахожусь под бременем того факта, что в с е, представляемое мною в цензуру, безусловно запрещается, не исключая новых изданий таких сочинений, которые были разрешены в прежнем издании... Сам я, хотя постоянно болею, нисколько, однако, не унываю в твердой надежде пережить всех этих Победоносцевых, чего и Вам желаю."

2/ Op.cit., I 42: " Но войдите в мое положение с другой стороны. Духовные журналы для меня закрыты окончательно и безусловно. Всякое положительное развитие моих мыслей сводится на проповедь Вселенской Церкви и примирения с папством, чего ни один светский журнал, ни незадиачеcкий ни непредиаческий, допустить не может, не говоря уже о цензуре."

nurodyti didelę paties Kristaus padėtosios uolos svarbą Bažnyčioje, bet niekados aš jos nepriėmiau už pačią Bažnyčią - pamato nelaikau visu pastatu"[1]. Taip rašė V.V. Rozanovui 1892 m. lapkričio mėn.28 d.

Jeigu Solovjovas gale gyvenimo iš tikrųjų būtų nutolęs nuo Kat. Bažnyčios, tai jis būtų nesidžiaugęs sentikių tarpe pastebėtu linkimu į katalikybę[2], nei bepalaikęs tokių nuoširdžių santykių su vysk. I.G. Strossmayeriu. 1896 m. Kalėdose Solovjovas pasiunčia sveikinimo telegramą, kur pasisako sergąs ir kartu prašo maldų bei palaiminimo. Vyskupas jam atsako tokia telegrama:"Dėkui už sveikinimus. Jūsų gyvenimus ir sveikata brangūs bažnyčiai ir tautai. Gyvenkite tat, mes visi už Jus meldžiamės. Iš visos širdies Jus laiminu ir trokštu, kad greit ir visiškai Jūsų sveikata pasitaisytų"[3].

Solovjovo gulbės giesmė, paskutinis veikalas -"Trys pašnekesiai". Gale šio veikalo[4], paskutinėmis jėgomis, su jaudinančiu lirizmu, Solovjovas rašo apie Bažnyčių susijungimą, paskutinio popiežiaus Petro II-jo valdžios pripažinimą ir pasaulio pabaigą.

Visoje šitoj didingoj parabolėj Solovjovas kalba kaip pranašas, kuris nori praskleisti amžių uždangą ir nušviesti paskutinių pasaulio dienų istorijos įvykius.

Jungtinių Europos valstybių prezidentas, o vėliau ir viso pasaulio valdovas-imperatorius, tikrumoj antichristas, sušaukia Jeruzalėje visų krikščionių visuotinąjį susirinkimą, į kurį atvyksta, be daugelio

---

1/ Письма В. С. С о л о в ь е в а, II 43: "я считал и считаю нужным указывать на положительное значение самим Христом положенного камня Церкви, но я никогда не принимал его за саму Церковь,- фундамент не принимал за целое здание."

2/ Письма В.С.С., IV 196.

3/ Письма В.С.Соловьева, I 193: "Merci pour les félicitations. Votre vie et santé précieuses pour l'église et la nation. Vivez donc, nous prions tous pour Vous. Moi je Vous bénis de tout mon coeur et souhaite que Votre santé soit bientôt parfaitement rétablie".

4/ Собрание Сочинений В. С. С о л о в ь е в а, Краткая повесть об антихристе, VIII 556-582.

dvasiškių ir pasauliečių, popiežius Petras II, senelis Jonas, vadovaująs pravoslavams ir prof. E. Pauli - tikintiems protestantams.

Susirinkimas vyksta puikioje "Imperatoriškoj Šventykloj". Orkestrui grojant "Suvienytos Žmonijos maršą", įeina imperatorius, kurį sutinka plojimu. Puikioj didelėj estradoj stovi du sostu: vieną užima imperatorius, o kitą didysis magas, imperijos kancleris Apolonijus.

Imperatorius prašo pripažinti jį vyriausiu visuose dalykuose krikščionių vadu. Katalikams žada perkelti popiežiaus sostą į Romą ir pripažinti visas anksčiau turėtas teises ir privilegijas. Ir didelė dalis kardinolų ir vyskupų, pasauliečių ir šiaip dvasiškių sutiko ir nuėjo pas imperatorių į estradą. Tik kaip marmoro statula nepalenkiamas sėdėjo savo vietoj Petras II[1]. Ir kitų konfesijų dauguma krikščionių liko suvylioti antichristo pažadais, tik prie jų neprisidėjo senelis Jonas ir prof. Pauli. Kai imperatorius kreipėsi į juos klausdamas, kas jiems krikščionybėj brangiausia, kad galėtų išpildyti jų norą, tai senelis Jonas pasakė, kad pats Kristus. Jei jis išpažinsiąs Jį, Dievo Sūnų, įsikūnijusį, kentėjusį ir atsikėlusį, tada iš jo priimsią visas malones. Imperatorius tyli, tik jo veidas persimaino, sugriaudžia perkūnas ir senelis Jonas krinta negyvas.

Kai imperatorius liepia sekretoriams rašyti, kad visas susirinkimas jį pripažinęs aukščiausiu vadu, pasigirsta smarkus „contradicitur". Tai susijaudinęs popiežius kalba: "Mūsų vienintelis Viešpats - Jėzus Kristus, gyvojo Dievo Sūnus. O tu kas esi, girdėjai? Eik šalin nuo mūsų, Kaine broližudy."[2]. Kristaus valdžia išskiria jį iš Dievo kaimenės ir meta trejopą anatemą, bet ir pats krenta be žado. Tai didžiojo mago ir antichristo darbas.

1/ Собр. соч. В. С. Соловьева, VIII 573.
2/ Op. cit., VIII 576: „Наш единый Владыка - Иисус Христос, Сын Бога живаго. А ты кто - ты слышал, он от нас, Каин-братоубийца!"

Bet po kelių dienų mirusieji atgyja ir tada įvyksta Bažnyčių susijungimas:"Ir prakalbėjo atgyjęs senelis Jonas:"Na, šit, vaikai, mes ir neišsiskyrėm. Ir štai ką aš jums dabar pasakysiu: laikas įvykdyti paskutinę Kristaus maldą už savo mokinius, kad jie būtų viena, kaip Jis pats su Tėvu - viena. Taip, dėl šios Kristaus vienybės, pagerbsim, vaikai, numylėtą brolį Petrą. Tegu pagaliau gano Kristaus avis. Tai taip, brolau. Ir jis apkabino Petrą. Čia priėjo prof. Pauli:"Tu es Petrus." -kreipėsi jis į popiežių - jetzt ist ja gründlich erwiesen und ausser jedem Zweifel gesetzt.-Ir jis stipriai suspaudė jo ranką savo dešine, o kairiąją padavė seneliui Jonui, sakydamas:"So also,Väterchen-nun sind wir ja Eins in Christo". -Ir taip įvyko bažnyčių susijungimas vidury tamsios nakties aukštoj ir vienišoj vietoj"1/.

Bet staiga tviskanti šviesa perplėšia naktį, didelis ženklas pasirodė danguje: moteriškė apsisiautusi saule, mėnulis po jos kojų, o ant galvos dvylikos žvaigždžių vainikas. Ir prie šios Nekaltosios Mergelės popiežius patraukia susijungusius ir visą būrį tikrųjų krikščionių.

Tuo ir baigiasi šis pasakojimas, kuris vaizduoja Bažnyčių susijungimą ir popiežiaus valdžios pripažinimą. Taigi, ir paskutinių jo

---

1/ Собр. соч. [illegible], VIII [illegible]: "И заговорил оживший старец Иоанн: "Ну, вот, детушки, мы и не расстались. И вот что я скажу вам теперь: пора исполнить последнюю молитву Христову об учениках Его, чтобы они были едино, как Он сам с Отцом - едино. Так для этого единства Христова почтим, детушки, возлюбленного брата нашего Петра. Пускай напоследях пасет овец Христовых. Так-то, брат!" И он обнял Петра. Тут подошел профессор Паули: "Tu es Petrus!" - обратился он к папе - jetzt ist es ja gründlich erwiesen und ausser jedem Zweifel gesetzt. - И он крепко сжал его руку своею правою, а левую подал старцу Иоанну со словами: " So also, Väterchen - nun sind wir ja Eins in Christo". - Так совершилось соединение церквей среди темной ночи, на высоком и уединенном месте."

gyvenimo metų įsitikinimai yra aiškiai katalikiškos prasmės, nors tai ir bando užginčyti kai kurie pravoslavų teologai, pvz., jau minėtas prof. V. Roždestvenskij teigia, kad "Trijuose pašnekesiuose" visai nesąs pabrėžtas popiežiaus primatas, o tik pagarba, nes Petras II nevadinamas Bažnyčios galva, bet tik numylėtu broliu[1]. Argumentavimas nevykęs: lyg pavadinimas mylimu broliu prieštarautų vyriausios valdžios pripažinimui. Ką tada reikštų pavedimas avis ganyti, arba prof. Pauli žodžiai: "Tu es Petrus", jei čia nebūtų pabrėžiama popiežiaus primatas?

Šio pasakojimo Solovjovas nebaigė, nes po kelių savaičių mirė. Tai buvo 1900 m. liepos mėn. 31 d. Mirė turėdamas 47 m., palaužtas darbo ir rūpesčių. Mirtis jį užtiko kelionėje. Kad ir sirgdamas, keliavo į Ukrainą pas savo draugą kunigaikštį Certelevą, norėdamas jį paguosti netekus sūnaus. Jau Maskvoje pasijuto silpnas, bet dar nukeliavo pas savo draugą kun. S. T r u b e c k o j ų , kuris gyveno netoli Maskvos, Urskoje sodžiuje. Pamačius, kad nebėr vilties pasveikti, buvo pakviestas vietos šventikas S.A. Bieliajevas, kuris ir suteikė paskutinius sakramentus. Kai kurie jo biografai iš to padarė išvadą, kad Solovjovas kaip buvęs taip ir pasilikęs ištikimas pravoslavų cerkvės narys. Kas yra skaitęs jo laiškus ir raštus, tokiai nuomonei nepritars. Jis buvo Rytų Bažnyčios, kartu ir graikų-rusų cerkvės narys, bet tokios, kuri yra vienybėje su Visuotinąja Bažnyčia, kurios mokslas paremtas dieviškų apreiškimu ir visuotinųjų susirinkimų nutarimais, o ne tarp savęs prieštaraujančiais teologų tvirtinimais, kurių jokiu būdu negalima laikyti neklaidinga pačios Rytų Bažnyčios mokslu, bet tik asmeninėm nuomonėm, ypač kas liečia jų pažiūras į Kat. Bažnyčią ir jos mokslą. Rytų krikščionių atsiskyrimą laikė nusikaltimu, dabartinę Rytų Bažnyčios padėtį nenormalia, beveik per 20 metų reikalavo, kad jos vadai

---

1/ Žr. Сборник первый о В. Соловьеве, Москва 1911, 264.

susijungtų su Kat. Bažnyčia, kuri turi paties Kristaus paliktą santvarką /bažnytinę monarchiją/,bet iš antros pusės,visą laiką pabrėždavo pačios Rytų Bažnyčios išpažįstamo mokslo,jos turimų sakramentų ir kunigystės tikrumą.Taigi,mirties atvejuje paskutinių sakramentų iš pravoslavų šventiko rankų priėmimas tik tiek tepasako,kad tuos sakramentus jis laikė tikrais,kas ir yra teisinga,bet atsidavusiu Kat.Bažnyčios sūnumi Solovjovas pasiliko iki paskutinių gyvenimo dienų1/.

Visą jo gyvenimą dominuojanti mintis galima taip nusakyti: Išganytojas,Dievo Sūnus,norėjo,kad visi krikščionys sudarytų vieną kūną - multi unum corpus,vieną Bažnyčią:-ant tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią,kad visi būtų Dievuje ir Dievas visuose,kad be paliovos bendromis jėgomis ir sutartinai būtų statoma Visuotinoji Šventykla.

Kyla klausimas, ar jis pats įėjo į tą Šventyklą,padarydamas susijungimą su Kat.Bažnyčia ir atlikdamas visa tai,ko tokiu atveju reikalauja kanonai ir moralinė teologija? Susijungimo faktas visu griežtumu neįrodytas,bet,atrodo,tikėtinas,net ir turint omeny daromus priekaištus. Visų pirma reikia pabrėžti, kad galima kalbėti apie jo su Kat. Bažnyčia susijungimą,susitaikymą,bet ne perėjimą.Toks "perėjimas" net nebuvo reikalingas ir prieštarautų jo įsitikinimams.

1/Solovjovas tikėjo į visas Kat. Bažnyčios dogmas.Taigi,nei Romos popiežiaus primatas, nei jo neklaidingumas, nei Nekalto Prasidėjimo tiesos Solovjovo nuo Kat. Bažnyčios neskyrė.Savo tikėjimu jis buvo Visuotinosios Bažnyčios narys,bet kartu ir Rytų Bažnyčios sūnus,nes jos autentiškas mokymas remiasi ne atskirų teologų nuomonėmis /jos gali būti net eretiškos/,bet visuotinųjų susirinkimų ir Bažnyčios Tėvų mokslu, kuris yra vienas ir tas pats kaip ir Kat. Bažnyčioje. Taip esant, perėjimas iš Rytų Bažnyčios į Kat. Bažnyčią jam būtų buvęs taip pat

---

1/ Plg. V l. S z y l k a r s k i, Solowjews Philosophie der All-Einheit,Kaunas 1932, 430.

negalimas, kaip perėjimas iš Maskvos Rusijon[1].

2/ Net ir vienybei įvykus Solovjovas reikalavo Rytų Bažnyčiai, kaip atskiram Visuotinos Bažnyčios vienetui, palikti tą nepriklausomybę ir tas teises, kurias ji turėjo prieš atsiskyrimą. Jis labai brangino skirtingą Rytų krikščionių religinį charakterį, jų tradicijas, liturgiją. Jis labai bijojo, kad Rytų krikščionys nebūtų "sulotyninti". "Tai yra Romos Bažnyčia, o ne lotynų Bažnyčia, kuri yra m a t e r e t m a g i s t r a o m n i u m E c c l e s i a r u m ; tai yra Romos vyskupas, bet ne Vakarų patrijarchas, kuris kalba e x c a t h e d r a neklaidingai; ir nereikia užmiršti, kad buvo laikas, kada Romos Vyskupai buvo taip pat iš graikų"[2].

Solovjovas norėjo, kad visa Rytų Bažnyčia susijungtų su Visuotina Bažnyčia ir taip išlaikytų savo individualybę. Pavienis perėjimas į Kat. Bažnyčią ir priėmimas jos apeigų būtų lyg atsisakymas nuo savo mokslu ir liturgija tikros Rytų Bažnyčios.

3/ Norėdamas sėkmingiau apaštalauti rusų pravoslavų tarpe Solovjovas ir nedarė viešo perėjimo į Kat. Bažnyčią, nes kol buvo laikomas savo žmogumi, tai ir jo žodžiai katalikybės naudai buvo reikšmingesni, priešingu atveju būtų buvęs apšauktas atskalūnu, eretiku, rusų tautos išdaviku.

Taigi, jei iš vienos pusės atrodo, kad Solovjovo perėjimas į Kat. Bažnyčią vargu ar galimas, tai iš kitos pusės galima beveik tikrai teigti, kad jis su Kat. Bažnyčia susitaikė ir su ja susijungė, kartu palikdamas ištikimu ir graikų-rusų bažnyčios nariu[3].

1/ Pr. Vl. S o l o w j e w, Monarchia S. Petri Aus den Hauptwerken von Wl. Solowjews systematisch gesammelt, übersetzt und erklärt durch L. Kobilinski-Ellis, Mainz 1929, 1-2.

2/ Письма В.С. Соловьева, I 188: "C'est L'Église de Rome, et non L'Église latine, qui est m a t e r e t m a g i s t r a o m n i u m E c c l e s i a r u m; c'est l'évêque de Rome, et non le patriarche de L'Occident qui parle infailliblement e x c a t h e d r a; et il ne faut pas oublier qu'il y eut un temps où les Évêques de Rome etaient aussi des grecs".

3/ Plg. Vl. S z y l k a r s k i, Solowjews Philosophie der All-Einheit, 429.

Kai 1910 m. minint 10 m. nuo Solovjovo mirties sukaktuvės rusų spaudoje kilo ginčų, ar jis buvo susijungęs su Kat. Bažnyčia, tai kun. Nikalojus Tolstojus, anksčiau įšventintas pravoslavų cerkvėje, bet nuo 1893 m. likęs kataliku ir toliau laikęsis Rytų apeigų, ne tik tai patvirtino, bet ir nurodė tebegyvus to įvykio liudininkus.

Pirmiausia įsidėmėtinas jo straipsnis atspausdintas "L'Universe" /1910 m.rugsėjo mėn.9 d./, kur sakoma:"Tas, kuris taip daug kalbėjo savo tėvynainiams apie uniją su Roma, ją taip pat skelbė savo pavyzdžiu ir pilnai prisijungė prie Romos Bažnyčios Lurdo Dievo Motinos koplyčioje, Maskvoj, 1896 m. vasario mėn. 18 d., antrame gavėnios sekmadieny, dalyvaujant daugeliui liudytojų"1/.

Viešame laiške į "Rusų Žodžio" redakciją šitą faktą dar kartą patvirtina ir sumini tą įvykį mačiusius žmones:"Kad Solovjovas prisijungė prie Kat. Bažnyčios k ū n o ir priėmė šv.Komuniją iš katalikų kunigo rankų tai gali paliudyti gyvieji to fakto liudytojai: kunigaikštytė Elena Dolgorukova, Vilniaus gubernatoriaus duktė, Dimitrijus Sergiejevičius Novskis, Uspenskio soboro protopresbiterio anūkas. Tai visa įvyko 1896 m. vasario mėn. 18 d. 9 v. rytą, Prečistenkoj, Vsevoložskoj gatvelėj, Sobolevo namuose, antrame aukšte, naminėje Lurdo Dievo Motinos koplyčioje, jo tikėjimo išpažinimą priėmusio kunigo /N.Tolstojaus - K.J.G./ būte"2/.

1/ Monseigneur d'H e r b i g n y, Vladimir Soloviev², Paris 1934, 314:"Celui qui a tant prêché l'union avec Rome parmi ses compatriotes a aussi prêché d'exemple et a fait l'adhésion complète à L'Église Romaine dans la chapelle Notre-Dame de Lourdes à Moscou, le 18 février 1896, le deuxième dimanche de carême en présence de plusieurs témoins".

2/ "Русское Слово", № 96 31 августа 1910 г. - Толстой Ник. (свящ.): Вл. Соловьев-католик и православный:"Что Соловьев присоединился к т е л у като ической церкви и причащался таинства у католического священника, могут засвидетельствовать живые свидетели этого факта: княжна Елена Долгорукова, дочь виленского генерал-губернатора, Дмитрий Сергеевич Новский, внук протопресвитера Успенского собора. Факт этот имел место 18 февраля 1896 г., в 9 часов утра, на Пречистенке в Всеволожском переулке, в доме Соболева, в втором этаже, в домовой церкви Лурдской Божией Матери, в квартире принявшего его исповедание веры священника."

Teisingai su prel. A. D a m b r a u s k u - J a k š t u galima pasakyti:"Faktas, kurio taip griežtai yra pažymėtas laikas ir vieta, tenka laikyti tikru ir neabejotinu, juoba, kad jis visai atsako Solovjovo psichologijai ir įsitikinimams"1/.

Darant tą su Kat. Bažnyčia vienybės aktą tikra prasme abjuracija nebuvusi pavartota2/. Ji buvusi palaikyta nereikalinga. Jis iškilmingai perskaitęs tikėjimo išpažinimą ir prie to pridėjęs savo deklaraciją,kuri jau minėta3/.

Į kun.N.Tolstojaus laišką "Rusų žodyje" reagavo savo laišku pravosl.šventikas N. K o l o s o v a s . Jis neneigia kun.N.Tolstojaus laiške iškeltų faktų tikrumo, tik po laiško įžangos pasakoja, kaip švent.S.A.Bieliajevas aprūpinęs šv.sakramentais Vl.Solovjovą.Pasakoja ne ką pats matė ir girdėjo, bet ką jam kitas sakė, taigi,galima abejoti ir dėl laiške iškeltų smulkmenų tikrumo, pvz., S.A. Bieliajevo su Vl.Solovjovu pasikalbėjimo, nors paties patarnavimo fakto niekas ir neneigia. Charakteringa laiško pradžia:"Atspausdinus buvusio kun. N.Tolstojaus pasakojimą "Rusų žodyje" kaip jis velioniui V.S.Solovjovui unitų apeigomis suteikė šv.Komuniją, neatsisakykite išspausdinti "Maskvos žiniose" stačiatikių kunigo pasakojimo apie tai, kaip jis Vladimirą Sergiejevičių prieš mirtį išklausė išpažinties ir suteikė jam Komuniją"4/.

1/ Žr.V l. S o l o v j o v a s, Šv. Istorijos Filosofija, Kaunas 1937, I, 47.

2/ Žr.Mons. D'H e r b i g n y, Vladimir Soloviev2, 314.

3/ Žr. V l. S o l o v j o v, La Russie et l'Église Universelle, LXVI.

4/ "Московскія Вѣдомости", [illegible] ноября 1910 г. [illegible] С. С о л о в ь е в а, II 215:"В виду напечатанного в "Р у с с к о м С л о в е" рассказа бывшего священника Н. Толстого о том, как он причастил покойного русскаго философа Владимира Сергеевича Соловьева по униатскому обряду, не откажите поместить в "М. В." рассказ православного русского священника о том, как он исповедал и причастил Владимира Сергеевича перед его смертью."

Galimas daiktas, kad atsiras žmonių, kuriems atrodys, kad Solovjovas vis dėl to su Kat. Bažnyčia nesusijungė, unijos akto nepadarė, tačiau vienas dalykas neabejotinas, kad jo pažiūros į Kat. Bažnyčią ir Romos popiežiaus primatą iki gyvenimo pabaigos paliko katalikiškos.

Kiek plačiau pavaizdavus jo religinių pažiūrų raidą, kaip jis, savo vaikystėj ateistas, galų gale liko karštas Romos popiežiaus primato gynėjas, lieka dar trumpai išdėstyti jo mokslas apie Romos popiežiaus primatą ir įvertinti.

A N T R O J I   D A L I S

V L. S O L O V J O V O   M O K S L O   A P I E   R O M O S   P O P I E Ž I A U S   P R I M A T Ą   I Š D Ė S T Y M A S   I R   Į V E R T I N I M A S

I   S K Y R I U S

Š V. P E T R A S   I R   P R I M A T A S

1. KRISTAUS SANTYKIAI SU PETRU PIRM PRIMATO PAŽADĖJIMO

Apie Kristaus santykius su apašt. Petru pirm primato pažadėjimo Solovjovas mažai kalba, bet viena kita mintis galima rasti.

Viešpats Jėzus, vos pirmą kartą pamatęs Simoną, Jonos sūnų, jau pasako, kad jis ateity vadinsis Petras /Uola/[1], ir jo brolis Andriejus iš dieviškųjų lūpų išgirdo pirmąjį žodį apie būsimą brolio paskyrimą būti Bažnyčios pagrindu[2].

Žadėtąjį vardą Išganytojas suteikia tada, kada Simoną skiria būti Bažnyčios uola, kada jam žada suteikti vyriausią valdžią[3].

Ne kaip apaštalui Simonui teko pakeisti savo vardą. Kiti apaš-

---

1/ Žr. Jon. 1, 42.
2/ Plg. V l. S o l o v i e v , La Russie et L'Église Universelle,8
3/ Žr. Mt. 16,18.

talai išlaikė pirmuosius savo vardus, nė vienas iš jų negavo iš Viešpaties naujo pavadinimo, turinčio kokią nors bendrą ir aukštą reikšmę.

Apaštalas Petras lieka ypatingai iš jų tarpo išskirtas, gaudamas naują vardą, kuris nereiškia nei kokios ypatybės jo būde, nei ypatingo Viešpaties palankumo, bet yra susijęs su ta visai ypatinga role, kurią lemta Jonos sūnui vygdyti Kristaus Bažnyčioje1/.

2. BAŽNYČIOS IR JOS AUKŠČIAUSIOS VALDŽIOS ĮSTEIGIMAS

Evangelijos žodžius, kurie užrašyti pas šv. Matą /16,13-19/, S o l o v j o v a s supranta plačiai ir giliai. Kat. teologai jais remiasi, įrodydami, kad Kristus šv. Petrui tikrai pažadėjo aukščiausią valdžią Bažnyčioje, o S o l o v j o v a s tvirtina, kad tai esąs vienintelis tekstas, kuris tiesiai, atvirai ir formaliai kalba apie Bažnyčios įsteigimą2/, apie naują Dievo ir žmonijos santykių fazę.

Pasipiktinęs tiesos priešų taktika, kurie, norėdami savo religines pažiūras apginti, neranda nieko geresnio, kaip nukirpti kūrybinį Kristaus žodį, minėtą tekstą paduoda ištisai, nesutrumpindamas ir po to, daro įdomių ir originalių samprotavimų3/.

"Jėzus atėjo į Pilypo Kesarėjos apylinkes ir klausė savo mokinius, tardamas: Ką žmonės sako esant žmogaus Sūnų? Jie gi atsakė: Vieni sako, kad jis Jonas Krikštytojas, kiti kad Elijas, o kiti, kad Jeremijas, ar vienas pranašų. Jėzus jiems tarė: Jūs gi ką sakote mane esant? Atsakydamas Simonas Petras tarė: Tu Kristus, gyvojo Dievo Sūnus. Atsakydamas gi Jėzus jam tarė: Palaimintas esi, Jonos sūnau Simonai, nes ne kūnas

1/ Plg. V. S o l o v i e v, La Russie et L'Église Universelle, 110.
2/ Plg. op.cit., 87.
3/ Pr. op.cit., 89 sq.

ir kraujas tai tau apreiškė, bet mano Tėvas, kurs yra danguje. Ir aš tau sakau: tu Petras, ir ant tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią, ir pragaro vartai jos nenugalės. Tau aš duosiu dangaus karalystės raktus; ką tu suriši žemėje, bus surišta ir danguje, ir ką tu atriši žemėje, bus atrišta ir danguje" /Mt. 16,13-19/.

Per įsikūnijimą Amžinojo Žodžio Jėzaus Kristaus asmenyje, "tobulo Dievo ir tobulo žmogaus", įvyko dieviškojo ir žmogiškojo prado susijungimas, sąjunga /union/. Tai asmeninė ir fizinė sąjunga. Dievas tuo nesitenkino. Istoriškame Dievo darbe randasi dar nauja veiklos fazė. Dievas kuria dar naują sąjungą, tobulą sąjungą, skirtingą nuo pirmosios sąjungos, nes dabar jau dalykas ne fizinio ir asmeninio, bet moralinio ir socialinio susijungimo. Dievažmogis žmonių giminę, paskendusią nuodėmėse ir klaidose, nori sujungti su savim tobula sąjunga. Kaip tą darbą vygdys? Nesikreips Dievas į kiekvieną sielą skyrium, nei pasitenkins grynai vidine ir subjektyvine jungtimi. Tas susijungimas įvyks per Bažnyčią, nes Jis pats sako:"Pastatysiu savo Bažnyčią".

Žmonija skirstosi į gimines, tautas. Nesusijungs Dievas su atskiromis tautomis, duodamas joms nepriklausomas, tautines bažnyčias, nes Jis nepasakė: Pastatysiu savo Bažnyčias, bet savo Bažnyčią. Žmonija sujungta su Dievu turi sudaryti vieną socialinį pastatą ir reikia rasti tvirtas pagrindas tam vieningumui[1].

Kristus nori, kad Jo tiesa būtų pripažinta iš žmonijos pusės laisvu aktu, ne vergiškai, ir tas aktas turi būti absoliučiai tiesoje ir neklaidingas. Tvirtas ir nepajudinamas taškas, į kurį Dievo veikla galėtų betarpiškai atsiremti, turi būti įtaisytas ne kur kitur, kaip tik pačioje žmonijoje. Tame atramos taške laisvas žmogaus veikimas turi sutapti sintetiškame akte su dieviškąja tiesa, grynai žmogiškame formos atžvilgiu ir dieviškai neklaidingame iš esmės[2].

1/ Žr.V.S o l o v i e v,La Russie et L'Eglise Universelle,89.
2/ Žr. op.cit., 90.

Kas bus sugedusioje žmonijoje tarp dieviškumo ir žmogiškumo aktyvios jungties tašku, kad būtų galima sudaryti pagrindą arba kertinį krikščioniškosios Bažnyčios akmenį?

Jėzus Kristus, kaip Dievas, jau senai žinojo savo Bažnyčios uolą. Kas gi? Tai Simonas-Petras, Jonos sūnus. Pirmą kartą savo brolio Andriejaus pristatytas Kristui, jis išgirdo iš Išganytojo lūpų šiuos žodžius: „Tu Jonos sūnus Simonas, tu vadinsies Kėfas, tai reiškia Petras /Uola/" - Jon.1,42. Tačiau Kristus kreipiasi į visuotiną balsų pareiškimą. Jis nori patirti, ar gali Jis būti pažintas minios, liaudies balso: Quem dicunt homines esse Filium Hominis? Kuo laiko žmonės mane, Žmogaus Sūnų? Žmonių nuomonės prieštarauja viena kitai ir jų daug, o tiesa tik viena. Liaudies balsas atsakė tik klydimais į Dievažmogio klausimą. Minia Jį laikė vienu iš pranašų. Vadinasi, Kristaus Bažnyčia negali būti remiama demokratija, žmonijos santykiai su Dievu negali įvykti per visuotinį balsų pareiškimą. Reikia tvirtesnio pamato. Ir štai Jėzus kreipiasi į apaštalų kolegiją: Vos autem quem me esse dicitis? O jūs kuo laikote mane? Bet apaštalai tyli. Tik ką, kai reikėjo pasakyti žmonių nuomones, visa dvylika kalbėjo, kaip vienas: kodėl gi dabar jie duoda žodį vienam, kai reikia patvirtinti dieviškąją tiesą? Gal būt, jų pažiūros nebūtų sutikusios tarp savęs? Gal būt, Pilypas nesuvokia aiškiai esminių santykių tarp Jėzaus ir dangiškojo Tėvo? Gal būt, Tomas abejoja mesijiniška savo mokytojo vertybe? Paskutinis Mato Evangelijos skyrius sako mums, kad net ant Galilėjos kalno, kur pašaukė juos prisikėlęs Kristus, apaštalai neparodė vieningumo ir tikėjimo tvirtumo: quidam autem dubitaverunt /Mt.28,17/[1].

Vadinasi, į Kristaus klausimą neatsakė nei tikinčiųjų minia, nei apaštalų susirinkimas, bet tik vienas Simonas-Petras: Respondens autem Simon Petrus dixit: Tu es Filius Dei vivi.

1/ Plg. V. S o l o v i o v, La Russie et L'Eglise Universelle, 92.

Prileidus, kad pirmasis šv. Petro dogmatinis sprendimas kilo tiktai iš grynai žmogiškos ir atskiros jo asmenybės, yra absoliučiai paneigtas tiesiu ir aiškiu Kristaus liudijimu:"Ne kūnas ir kraujas tai tau apreiškė, bet mano Tėvas, kurs yra danguje". Tokiu būdu tas Petro išpažinimas yra tam tikras sui generis aktas, per kurį dorovinė apaštalo būtybė suėjo į ypatingą santykį su Dievybe; ir per tą santykio malonę žmogaus žodis galėjo neklaidingai išreikšti absoliučią Žodžio teisybę ir padaryti nepajudinamą Visuotinosios Bažnyčios pagrindą.

Petro išpažinimas dar ir tuo svarbus, kad čia galutinai mesijaniškoji idėja nusikrato bet kokį nacionalistinį elementą ir pirmą kartą apsigaubia aprėžta visuotine forma[1]. "Tu Kristus, g y v o j o D i e v o S ū n u s". Čia nekalbama daugiau apie kurį nors pranašą ar tautinį karalių; Mesijas tai ne antrasis Mozė ir ne antrasis Dovydas. Jis gauna nuo šiol vienintelį vardą To, kuris, nors ir yra Izraėlio Dievas, bet nemažiau yra ir visų tautų Dievas. Tas Petro išpažinimas, iškildamas ant žydų nacionalizmo, pradėjo Naujojo Įstatymo Visuotinosios Bažnyčios erą.

Ne visiems apaštalams, bet tik vienam Simonui-Petrui už tikros tiesos išpažinimą Kristus taiko šiuos žodžius:"Palaimintas esi, Jonos sūnau Simonai, nes ne kūnas ir kraujas tai tau apreiškė, bet mano Tėvas, kurs yra danguje"/Mt.16,17/. Ir toliau be jokios digresijos aiškių aiškiausiai kalba tik Petrui:"Ir aš tau sakau: tu Petras, ir ant tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią, ir pragaro vartai jos nenugalės" /Mt. 16,18/.

Kai žmogus nenori tiesos matyti, gali jos ir nematyti, arba dėtis nematančiu. Panašiai, atrodo, elgiasi pravoslavų ir protestantų teologai, kurie tvirtina, kad esą ir Petro išpažinimas nebuvęs asmeniškas,

1/ Žr. V.S o l o v i e v ,La Russie et L'Église Universelle, 96.

bet visų apaštalų vardu padarytas ir todėl Kristaus atsakymas liečiąs ne vien Simoną-Petrą, bet ir kitus apaštalus[1]. O, rodos, nebereikia aiškesnių žodžių: "Palaimintas esi, Jonos sūnau Simonai", arba: "Ir aš tau sakau: tu Petras, ir ant tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią".

"Tvirtas taškas, nesutrupinama uola arba akmuo, kuriuo turi remtis dievažmogiškoji veikla, rastas. Vienas žmogus, kuris Dievo padedamas atsako už visą pasaulį /visus žmones/, štai konstitutyvus visuotinės Bažnyčios pagrindas. Ji remiama ne neįmanomu vieningu visų tikinčiųjų manymu, ne visuomet abejojamu susirinkimo sutikimu, bet realiu ir gyvu apaštalų kunigaikščio vieningumu"[2].

Kaip aiškėja iš Kristaus žodžių, pagal dieviškąją teisę, apaštalų kunigaikščiui už tikrą tiesos išpažinimą priklauso trys dalykai: 1/ pašaukimas būti bažnytinio rūmo pagrindu, 2/ turėjimas raktų galios, 3/ valdžia surišti ir išrišti[3].

1/ Petras - Bažnyčios pamatas.

Solovjovas prie šios tiesos ilgiau nesustoja ir nedaro platesnių išvadų kaip kad randame pas katalikų teologus. Pamatas visiems namams teikia vienumo, tvirtumo, užtikrina jų pastovumą. Petras, Kristaus paskirtas visai Bažnyčiai pamatu, turi būti vienumo ir tvirtumo pagrindas bei priežastis.

1/ Žr. Прот. Н. С... Православие и Католичество, Париж 1926, 17

2/ Vl. Soloviev, La Russie et l'Eglise Universelle, 93: „Le point ferme, la roche ou la pierre inébranlable pour y appuyer l'opération divino-humaine est trouvé. Un seul homme qui, assisté par Dieu, répond pour tout le monde, voici la base constitutive de L'Eglise universelle. Elle n'est fixée ni dans l'unanimité impossible de tous les croyants, ni dans l'accord toujours douteux d'un concile, mais dans l'unité réelle et vivante du prince des apôtres".

3/ Žr. op. cit., 98.

2/ Petrui suteiktoji raktų galia

Apie tai, ką reiškia Petrui duotoji dangaus karalystės raktų valdžia, Solovjovas jau daugiau kalba. Turėti raktų valdžią - reiškia turėti vyriausią valdžią Bažnyčioje. Ir šitos valdžios gavimas dar daugiau patvirtina faktą, kad Petras iš tikrųjų yra Bažnyčios uola:"Lyg nenorėdamas palikti kokių galimų abejojimų dėl prasmės ir reikšmės savo žodžių apie Bažnyčios akmenį, Jėzus juos papildo, aiškiai įteikdamas raktų valdžią, vyriausią savo karalystės tvarkymą, pagrindinei Bažnyčios valdžiai, įsteigtai Simono-Petro asmenyje"1/.

Ortodoksų polemistai, norėdami kiek galint daugiau sumažinti skirtumą tarp Simono-Petro ir kitų apaštalų, tvirtina, kad raktų valdžia yra vienas ir tas pats dalykas, kaip valdžia surišti ir išrišti. Kristus pasakęs Petrui:"Aš tau duosiu dangaus karalystės raktus", o vėliau tą patį pažadėjimą pakartojęs tik kitais žodžiais:"Ką tu suriši žemėje, bus surišta ir danguje, ir ką tu atriši žemėje, bus atrišta ir danguje" /Mt.16,19/. Kadangi socialinė valdžia surišti ir atrišti buvo duota Petrui tais pačiais žodžiais, kokiais vėliau buvo duota ir kitiems apaštalams /Mt.18,18/, vadinasi, jei ji nieko nesiskiria nuo raktų valdžios kuri aiškiai pažadėta vienam Petrui, tai ir Petro negalima esą išskirti iš kitų apaštalų tarpo.

Solovjovas su ta nuomone nesutinka. Jis mato čia du visai skirtingus dalykus. Kas kita raktų valdžia, ir vėl kas kita valdžia surišti ir atrišti. Galima esą užrakinti ir atrakinti kambarį, namus, miestą,

---

1/ La Russie et L'Église Universelle,121:"Comme s'Il ne voulait laisser aucun doute possible sur l'intention et la portée de ces paroles concernant la pierre de L'Église,Jésus les complète en conférant explicitement le pouvoir des clefs,l'intendance suprême de son Royaume, au pouvoir fondamental de L'Église, institué dans la personne de Simon Pierre".

bet surišti ir išrišti galima tiktai atskirus daiktus, esančius kambary, namuose, mieste. Svarstomasis Evangelijos tekstas yra metafora, bet metafora nebūtinai turinti būti nesąmonė. Dangaus karalystės raktų paveikslas būtinai turįs vaizduoti valdžią daug platesnę ir bendresnę, negu paveikslas surišti ir išrišti[1]. Karalystės raktų valdžia, kuri buvo duota vien tik Petrui, apima Bažnyčios visumą ir reiškia aukščiausią, visuomeninę ir politinę valdžią, bendrą valdymą Dievo Karalystės žemėje.

3/ V a l d ž i a s u r i š t i i r i š r i š t i

Kristus už tikrą tiesos išpažinimą Petrą skiria savo Bažnyčios pamatu - uola. Be to, žada suteikti dangaus karalystės raktus ir valdžią surišti ir atrišti. Kas tai per valdžia? Kadangi ji buvo duota ir kitiems apaštalams kaip ir Petrui, tai jos charakterį šiek tiek gali nusakyti ir antrasis tekstas, o ypač jo kontekstas. "Jei tavo brolis tau nusidėjo, eik ir bark jį tarp savęs ir tarp jo vieno. Jei jis tavęs paklausys, tu laimėjai savo brolį. Jeigu gi jis tavęs nepaklausytų, imk su savim dar vieną ar du, kad kiekvienas dalykas būtų nutartas dviejų ar trijų liudytojų pasakymu. Jei jis ir jų nepaklausytų, pasakyk Bažnyčiai; jei jis nepaklausytų Bažnyčios, tebūna jis tau, kaip pagonis ir muitininkas. Iš tikrųjų, sakau jums, ką tik jūs surišite žemėje, bus surišta ir danguje, ir ką tik atrišite žemėje, bus atrišta ir danguje"/Mt. 18,18/.

Kontekste šio teksto kalbama apie individualinius atvejus /"jei tavo brolis tau nusidėjo"/, taigi ši valdžia apima pavienius individus. Solovjovas ją laiko žemesne už suteiktą vienam Petrui. "Tiktai asmeni-

---

1/ Žr. V. S o l o v i e v, La Russie et L'Église Universelle, 122.

nės sąžinės dalykai ir atskirų sielų likimai priklauso valdžiai surišti ir išrišti, kuri buvo duota ir kitiems apaštalams po Petro"1/.

Bažnyčios mokslas nėra atskirų asmenų tikėjimų rinkinys. Jei taip, tai ir Bažnyčios valdymas negali apsiriboti vadovavimu atskiroms sąžinėms ir tik privačiam moraliniam gyvenimui. Visuotinoji Bažnyčia, kuri paremta tikėjimo vieningumu, kaip realinis ir gyvas visuomenės kūnas, turi turėti ir veikimo vieningumą, ir tai tokį vieningumą, kuriuo sėkmingai reaguotų kiekviename savo buvimo momente į tas priešingąsias ir skaldomąsias jėgas, kurios kelia skaidymąsi ir ardo vienybę. Veikimo vieningumas galimas tada, kada ištisa eilė organiškųjų funkcijų suboedinuota bendram centrui, kuris gali kiekvieną minutę suteikti joms norimą kryptį. Kaip tikro tikėjimo vieningumas, pažadėtąja ir suteiktąja Petrui ir jo įpėdiniams valdžia, yra galutinai garantuotas dogmatiniu vieno žmogaus kalbančio už visus autoritetu, taip ir bažnytinio veikimo vieningumas yra galimas tada, kada jam vadovauja valdžia, apimanti visą Bažnyčią. Bet Bažnyčios valdymas negali būti atskiriamas nuo mokymo. Centrinė ir aukščiausia valdžia tegali priklausyti tam, kad dieviško autoriteto remiamas reiškia tikro tikėjimo vieningumą2/. Taigi, ir dangaus Karalystės raktai buvo pažadėti tiktai tam, kas per tikro tikėjimo išpažinimą vėliau taps Bažnyčios uola - stiprybe, pamatu ir vienybės laidu.

1/ Žr. V l. S o l o v i e v, La Russie et L'Église Universelle, 122:" Les cas de conscience personnels et les destinées des âmes individuelles tombent seules sous le pouvoir de lier et de délier qui a été donné aux autres apôtres après Pierre".
2/ Plg. op. cit., 124.

3. ŽMONIJOS KELIAS Į TIKRĄJĄ MONARCHIJĄ IR JOS GALUTINAS PETRO ASMENY PATVIRTINIMAS

Žmonijos istorinio gyvenimo eiga, prasidėjusi, pasak Solovjovo, Babelio nesitarimu, turėsianti pasibaigti tobula Naujosios Jeruzalės santarme. Vadinasi, tarp tų dviejų kraštutinių ribų plaukia visas visuotinosios istorijos procesas. Jo pradžią aprašo pirmoji šv. Rašto knyga /Prad. XI/, o pabaigą pa kutinioji / Apok.,21/. Šito istorinio proceso simbolinis paveikslas randasi irgi šv. Rašte, būtent pranašo Danieliaus knygoje, kurią galima skaityti lyg perėjimą nuo Senojo Testamento į Naująjį.

Žmonija yra reikalinga išorinio socialinio organizmo, kad galėtų pareikšti ir išplėtoti savo vidaus gyvenimo vieningumą, nes ji nėra dvasių pasaulis, kuris to nereikalingas[1]. To išorinio socialinio organizmo centralizuotumas pareina nuo to, kiek jis tampa platesnis ir diferencijuotas. Kaip individualinės žmogaus dvasios gyvenimas pasireiškia per organizuotą žmogaus kūną, taip ir atgimusios žmonijos dvasia - nematomoji Bažnyčia - yra reikalinga matomosios socialinės organizacijos, savo vienybės paveikslo ir įnagio. Žiūrint iš to punkto, žmonijos istorija atrodo ne kas kitas, kaip nuoseklus visuotinės socialinės būtybės arba vienos ir katališkos plačia to žodžio prasme Bažnyčios sudarymas[2].

Šis darbas galima padalyti į dvi dalis: a/ visuotinio žmonijos kūno susidarymą ir b/ to kūno sudvasinimą.

a/ Visuotinis žmonijos kūno susidarymas vyksta per išorinį istoriškų tautų jungimąsi. Tame darbe dalyvauja daugiau ar mažiau nesąmo-

1/ Lg. Vl.S o l o v i e v, La Russie et L'Église Universelle,134.
2/ r.op.cit., 135 sq.

~~riškų tautų jungimasis. Tame darbe dalyvauja daugiau ar mažiau nesąmo~~-ningos žemės jėgos ir Apvaizda, kuri nematomai ir netiesioginiai veikia.

b/ To visuotinio žmonijos kūno sudvasinimas vyksta galinga Dievo-žmogio kvėpavimu , veikiant dieviškai malonei ir daugiau ar mažiau sąmoningomis žmonių jėgoms.

Tą pačią Solovjovo mintį galima nusakyti aiškiau: žmonijos istorijos procese mes matome du dalyku: susidarymą visuotinės ir g a m t i n ė s monarchijos ir susidarymą ir plėtojimąsi d v a s i n ė s arba Visuotinosios Bažnyčios, turinčios pagrindą tos pat gamtinės organizacijos rėmuose.

Tas didysis darbas, sukuriant pasaulinę - gamtinę ir dvasinę monarchijas, sudaro tris atskiras istorijas:

a/ Senąją arba pagoniškąją istoriją sudaro pirmoji to didžiojo darbos dalis, arba susidarymas pasaulinės gamtinės monarchijos.

b/ Antroji to darbo dalis, arba susidarymas ir plėtojimąsis dvasinės monarchijos, sukūrė naująją arba krikščioniškąją istoriją.

c/ Tarp aukščiau minėtųjų istorijų randame Izraėlio tautos istoriją, kuri yra tarsi jungiamoji grandis. Toji tauta, ypatingu būdu Dievo globojama ir vadovaujama, paruošė organinę ir tautinę aplinką rastis Dievažmogiui. Jis yra visuotinojo žmonijos kūno dvasinis vieningumo prades ir jos istorijos absoliutus centras.

Pirmoji to didžiojo darbo dalis - istorinių tautų jungimasis, sudarant visuotinąjį žmonijos kūną, arba sudarymas pasaulinės gamtinės monarchijos, buvo daromas grynai žmogiškomis pastangomis, tiktai netiesiog ir nematomai kreipiamas dieviškos Apvaizdos ir todėl ėjo į priekį per visą eilę bandymų ir nukrypimų. Daug laiko praėjo iki galų gale atsirado tikrai pasaulinė, visuotinė monarchija, apimanti savy daugybę tautų ir rasių - Romos Imperija - su gyvu ir asmeniniu centru -

Cėzariu Augustu, nešiotoju ir atstovu jungtinės visos žmonių giminės valios[1].

Kokiu būdu Cėzaris galėjo tapti gyvu žmonijos centru? Kas prie to privedė? Čia buvo keletas faktorių. Nuolatiniai karai, neramumai, skaldymasis galų gale senovės pagoniškąsias tautas įtikino, kad tokia padėtis nėra normali ir gera, kad vieningumo centras yra būtinas toms blogybėms pašalinti. Tas neaiškus, bet visiškai realus siekimas rimties ir vieningumo ir parklupdė pagonių pasaulį prie Cėzario kojų. Cėzario valdžia rėmėsi legijonų ginklais ir jų pačių drąsa, o imperijos vieningumas vien jėga ir pasisekimu. Jei pirmasis iš cėzarių buvo genijalus ir savo genijumi nusipelnęs asmeninę laimę, jei antrasis buvo jos vertas tam tikru atžvilgiu savo dorumu ir atsargiu saikingumu, tai tretysis buvęs pabaisa, o tolimesnieji dar blogesni.

Ne todėl pagoniškojo Rymo imperatoriaus valdžia laikoma nedora ir klaidinga, kad ja naudojosi Neronai ir Tiberijai įvairioms beprotybėms, betx svarbiausia dėl to, kad tos valdžios esmė rėmėsi smurtu ir vainikavosi melu. Imperatorius, toks koks iš tikrųjų yra savy, minios nedievinamas ir save dievu nelaikąs, buvo ne kas kitas, kaip pretarijonų ir legijonų padaras, palaikomas brutalia jėga. Imperatorius save laikąs dievu,- opoteozės imperatorius,- buvo nedora fikcija[2].

Įsikūnydamas dieviškasis žodis priėmė žmogaus prigimtį. Kada panorėjo socialiai surišti su savimi kolektyvinę žmonijos būtybę, Jis nepanaudojo kaip pagrindinį to vieningumo tašką nei netvarkingos minios nesantaikos, nei tiranijos sauvalės. Jis susijungė su žmonių visuomene valdžia, bet valdžia, kuri paremta tiesa. Ir todėl prieš netikrą politinės monarchijos žmogdievį, tikrasis dievažmogis pastatė dvasinę bažnytinės monarchijos valdžią, paremtą Meile ir Tiesa "Visuo-

---

1/ Plg. Vl. S o l o v i e v, La Russie et L'Eglise Universelle, 138.
2/ Plg. op. cit., 139.

tinė monarchija ir tarptautinis vieningumas turėjo pasilikti, vieningumo centras ir turėjo liktis toje pačioje vietoje. Bet pati centralinė valdžia, jos charakteris, jos kilmė, jos sankcija turėjo būti atnaujinta"[1].

Išganytojas taip ir padarė. Jis neatėjo ant žemės visoje savo dangiškoje didybėje, bet silpnu kūdikėliu. Ir dabar, būdamas Šv.Sakramente, Jis priima materijalių pavidalų išvaizdą. "Jis nenorėjo valdyti žmonių visuomenės betarpiška dieviška savo valdžia, bet pasiryžo pasinaudoti kaip nuolatine savo socialinio veikimo priemone, jau esančia žmonių giminėje vieningumo forma - pasauline monarchija. Reikėjo tiktai atgimdyti, sudvasinti, pašvęsti tą socialią formą, pakeitus mirties pradą, smurtą ir apgaulę amžinu Malonės ir Tiesos pradu. Vietoj kareivių galvos, melo dvasios įtakoje pripažinusį save dievu, turėjo stoti tikinčiųjų galva - tiesos dvasios įtakoje pripažinusi ir išpažinusi savo Mokytoją gyvojo Dievo Sūnumi; į beprotiškojo despoto sostą, kuris norėjo pavergtą žmonių giminę padaryti savo kruvina auka, turėjo būti pakeltas mylintis tarnas Dievo, praliejusio savo kraują už žmonių giminę"[2].

1/ V l. S o l o v i e v , La Russie et L'Église Universelle, 140: "La monarchie universelle, l'unité internationale devaient rester; le centre d'unité ne devait pas changer de place. Mais le pouvoir central lui-même, son caractère, son origine, sa sanction - devaient être renouvelés".

2/ Op. cit., 142:" Il n'a pas voulu gouverner la société humaine directement par sa puissance divine, mais Il a préféré employer comme moyen régulier de son action sociale une forme d'unité déjà existante dans le genre humain - la monarchie universelle. Il fallait seulement régénérer, spiritualiser, sanctifier cette forme sociale en substituant au principe de la mort, à la violence et à la fraude, le principe éternel de la Grâce et de la Verité. Au lieu d'un chef de soldats qui, dans l'esprit du mensonge, se reconnaissait pour dieu, il a fallu placer le chef des croyants qui, selon l'esprit de vérité, a reconnu et confessé dans son Maître - le Fils du Dieu vivant; au lieu d'un despote furieux qui aurait voulu faire du genre humain asservi sa victime sanglante, il a fallu élever le ministre aimant d'un Dieu qui a versé son sang pour l'humanité".

Apie tikrosios, dvasinės monarchijos įsteigimą, monarchijos, kuri turėjo remtis ne smurtu, ne legijonų ginklais ir apgaule, Evangelija mums aiškiausiai liudija. Išganytojas, dar prieš savo kančią anksčiau žadėjęs Simonui-Petrui vyriausią valdžią Bažnyčioje, ją suteikia atsikėlęs iš numirusių:"Jiems pavalgius, Jėzus tarė Simonui Petrui:Jono sūnau,Simonai, ar myli mane labiau, kaip šitie? Jis jam atsakė:Taip, Viešpatie, tu žinai, kad aš tave myliu. Jis jam tarė: Ganyk mano avinėlius. Jis vėl jį klausė: Jono sūnau, Simonai, ar myli mane? Jis jam atsakė: Taip, Viešpatie, tu žinai, kad aš myliu tave. Jis jam tarė: Ganyk mano avis. Jis klausė jį trečią kartą: Jono sūnau, Simonai, ar myli mane? Petras nuliūdo, kad jis jį trečią kartą klausė: Ar myli mane? ir jam atsakė: Viešpatie, tu visa žinai; tu žinai, kad aš tave myliu. Jis jam tarė: Ganyk mano avis" /Jon. 21, 15-17/.

Šiais Kristaus žodžiais Simonas Petras skiriamas vyriausiu visos Viešpaties kaimenės - visų tikinčiųjų - ganytoju ir ganytoju tikra prasme. Šiek tiek ilgiau prie minėto teksto žodžių Solovjovas nesustoja, tur būt laiko juos savaime aiškiais. Jis tik pabrėžia tas ypatingas aplinkybes, kuriose aukščiausioji valdžia Petrui buvo pažadėta, o vėliau suteikta. Solovjovas mano, kad Kristus sąmoningai tą valdžią pažadėjo prie Pilypo Cezarėjos ribų, o suteikė Tiberijados apylinkėse[1/].

Taigi tose reikšmingose vietose, pasak Solovjovo, įvyko didelės svarbos dalykas, nes buvo įsteigta dvasinė monarchija, naujas ir geresnis žmonijos vieningumo taškas. Vietoj imperijos, kuri rėmėsi jėga, iškelta Bažnyčia, kuri remiasi meile. Vietoj Romos, kuri graikų kalboj reiškė jėgą, vėliau iškelta nauja to miesto vardo prasmė, skaitant jį semitišku būdu, gavosi Amor - meilė.

"Prie Cezarėjos ribų ir Tiberijados ežero pakrantėse Jėzus nuver-

---

1/ Žr. La Russie et L'Eglise Universelle, 141.

tė Cėzarį nuo sosto - ne denaro Cėzarį ir ne krikščioniškąjį ateities Cėzarį, bet apoteozės Cėzarį, Cėzarį vienintelį, absoliutų savateisį pasaulio valdovą, aukščiausį žmonių giminės vieningumo centrą. Jis nuvertė jį, nes sukūrė naują ir geresnį vieningumo centrą, naują ir geresnę aukščiaūsią valdžią, paremtą tikėjimu ir meile, malone ir tiesa. Ir, nuversdamas nuo sosto netikrą ir nedorą pagonių cėzarių absoliutizmą, Jėzus tuo pačiu patvirtino ir įamžino pasaulinę Romos monarchiją, davęs jai tikrą teokratinį jos pagrindą. Tam tikra prasme tai buvo tiktai dinastijų permaina: Juliaus Cėzario dinastiją, aukščiausio kunigo ir d i e v o, pakeitė dinastija Simono Petro, aukščiausiojo kunigo ir D i e v o t a r n ų t a r n o"1/. Šv. Petras gauna pilną, visuotiną valdžią Bažnyčioje, jam pavedama visos kaimenės ganymas, vadovavimas visiems tikintiesiems - tiek eiliniams Bažnyčios nariams, tiek ir visai ierarchijai, nes apie išimtis nekalbama.

4. PRIEKAIŠTAI

Kad Kristus tikrai šv. Petrui pažadėjo jurisdikcijos primatą - aukščiausiąją visoje Bažnyčioje valdžią ir vėliau ją suteikė, nėra jokios abejonės. Tai liudija paties Kristaus žodžiai. Tačiau dėl ši-

---

1/ La Russie et L'Eglise Universelle, 143:" Dans les confins de la Césarée et sur les bords du lac de Tibérias Jésus détrôna César - non pas le Cesar du denier, ni le César chretien de l'avenir, mais le César de l'apothéose, le César - souverain unique, absolu et autonome de l'univers, centre d'unite suprême pour le genre humain. Il l'a détrône puisqu'Il a crée un nouvel et meilleur centre d'unité, un nouvel et meilleur pouvoir souverain fonde sur la foi et l'amour, la vérité et la grâce. Et, tout en detronant l'absolutisme faux et impie des Césars païens, Jésus confirma et éternisa la monarchie universelle de Rome en lui donnant sa vraie base théocratique. Ce ne fut dans un certain sens qu'un changement de dynastie; la dynastie de Jules César, pontife suprême e t d i e u , fut remplacée par la

monui Petrui suteiktosios valdžios daroma ir priekaištų. Daro juos tie, kurie nenori pripažinti Petrui jokios pirmenybės kitų apaštalų tarpe - protestantų ir Rytų Bažnyčios /nesančios su Kat. Bažnyčia vienybėje/ teologai. Vieną kitą priekaištą mini ir S o l o v j o v a s. Čia juos iškelsime ir, sekdami S o l o v j o v o mintimis, atsakysime.

1/ Ne šv. Petras Bažnyčios uola, bet Kristus.

Pravoslavų teologai piktinasi, kad katalikai Petrą laiko Bažnyčios uola. Laiko tai Kristaus įžeidimu, nes tik Jis vienas esąs Bažnyčios uola. Iš tikrųjų niekas iš kat. teologų ir neneigia, kad Kristus yra tam tikra skirtinga prasme Bažnyčios uola. Jie tai daro paties Išganytojo valią pildydami, nes aiškiausiai pabrėžė, kad Simonas Petras Jo Bažnyčios pamatas - uola. Kad dar labiau pabrėžus tą pašaukimą, net ir vardą pakeitė pavadindamas Petru - Uola.

"Bažnyčios uola, sako mums, tai Kristus - tiesa, kurios nė vienas krikščionis niekuomet nėra ginčijęs. Bet būtų labai neprotingas - jeigu jis nuoširdus - uolumas tų, kurie gindami Kristų nuo įsivaizduojamo įžeidimo, užsispyrę laikosi nesupratimo tikrosios Jo valios ir atmeta tvarką, kurią Jis su tokiu akivaizdumu nustatė. Nes Jis ne tiktai paskelbė, kad Jo Bažnyčios uola yra Simonas, vienas iš jo apaštalų, bet, kad su didesne jėga įskiepytų mums tą naują tiesą, kad padarytų ją ryškesnę ir akivaizdesnę, Jis iš to pašaukimo - būti Bažnyčios akmenimi - padarė tikrinį ir nuolatinį Simono vardą"[1/].

---

dynastie de Simon Pierre, pontife suprême et s e r v i t e u r d e s s e r v i t e u r s d e D i e u".

1/ La Russie et L'Eglise Universelle,103:"La pierre de L'Eglise,nous dit-on, c'est le Christ - vérité qui n'a jamais été contestée par aucun chrétien.Mais il ne serait guère raisonnable - s'il était sincère - le zèle de ceux qui, pour defendre le Christ d'une injure imaginaire, s'obstinent a meconnaître sa volonté réelle et à renier l'ordre qu'Il a établi avec tant d'evidence.Car Il a non seulement déclaré que la pierre de Son Eglise est Simon, l'un de ses apôtres, mais pour nous imposer avec plus de force cette nouvelle vérité,pour la rendre plus expressive et plus évidente,Il fait de cette vocation - d'être la pierre de L'Eglise - le nom propre et permanent de Simon".

2/ Sakoma, kad Jėzus Kristus yra Bažnyčios Akmuo /plg.1 Kor.3,11; Efez.2,20; 1 Petro 2,6/ ir Simonas Petras vadinamas Bažnyčios uola arba akmeniu. Be to, pats šv. Petras viename savo laiškų /1 Petro 2,5/ sako, kad visi tikintieji yra gyvi dievažmogiškojo pastato akmenys. Vadinasi, yra lyg trijų rūšių Bažnyčios akmenys. Ar tai nėra prieštaravimo? S o l o v j o v a s labai gražiai išaiškina ką reiškia kiekvienas tų akmenų ir nemato čia jokio prieštaravimo.

Vienintelis Bažnyčios akmuo arba uola - Jėzus Kristus. Bet, jeigu mes tikėsime Jo mokslu, Jo paliktajai tvarkai, turėsime pripažinti, kad ypatingas Jo Bažnyčios akmuo - tai apaštalų galva - Simonas Petras. Kiekvienas tikintysis, bendraudamas per tikėjimą su Kristumi ir Jo nustatyta monarchine Petro valdžia, lieka irgi gyvuoju Bažnyčios akmenimi. Čia ne tik nėra prieštaravimo, bet greičiau logiškas ir realinis santarmumas.Jėzus Kristus, vienintelis Dievo Karalystės akmuo grynai religinėje arba m i s t i n ė j e tvarkoje, deda apaštalų kunigaikštį ir nesibaigiančią jo valdžią kaip pagrindinį Bažnyčios akmenį s o c i a l i n ė j e tvarkoje krikščionių bendruomenei, ir kiekvienas tos bendruomenės narys, susijungęs su Kristumi ir palikdamas Jo nustatytoje tvarkoje, tampa i n d i v i d u a l i u, konstitutyviu elementu, gyvu akmeniu tos Bažnyčios, kuri turi Jėzų Kristų kaip mistinį ir /šiuo momentu/ nematomąjį pagrindą ir monarchinę Petro valdžią, kaip visuomeninį ir matomąjį pagrindą[1/].

Realiniame Bažnyčios gyvenime, ypač jei imsime ją kaip socialinę instituciją, yra reikalinga tiek Kristus, tiek Petras, tiek daugybė tikinčiųjų. Petro buvimas Bažnyčios uola, dar neišskiria Kristaus kaip Bažnyčios uolos. Nereik pamiršti, kad terminas Bažnyčios "akmuo" /tai yra pagrindas/ yra santykio terminas. Todėl negalima į jį įdėti

1/ Žr. La Russie et L'Eglise Universelle, 104.

absoliučios ir ypatingos prasmės.

Kristus yra Bažnyčios akmuo tam tikroje savo sąjungoje su žmonija, kuri sudaro Bažnyčią. Toji sąjunga visuomeninėje tvarkoje pirmiausia įvygdoma tam tikra centrine jungtimi, kurią pats Kristus yra paskyręs šv. Petrui. Savaime aišku, kad tie du akmenys-Mesijas ir vyriausis Jo apaštalas - ne tik neišskiria vienas antro, bet sudaro du nedalomu terminu vieno ir to paties vieningo santykio1/.

3/ Petras ir "šetonas".

Greta žodžių /Mt.16,13-19/, kuriais šv. Petrui pržadėjo jurisdikcijos primatą /aukščiausią Bažnyčioje valdžią/ randame pas tą patį evangelistą tekstą, kur Petras Kristaus smarkiai išbaramas ir net vadinamas šetonu:"Nuo to meto Jėzus pradėjo rodyti savo mokytiniams, kad jam reikia eiti į Jeruzalę, daug kentėti nuo vyresniųjų, Rašto žinovų ir vyriausiųjų kunigų, būti užmuštam ir trečioje dienoje atsikelti. Ėmęs jį Petras pradėjo jį barti, sakydamas: Apsiptoli, Viešpatie, tai tau neatsitiks. Jis atsigręžęs tarė Petrui: Eik už manęs, šetone; tu man papiktinimas, nes tu mėgsti ne tai, kas Dievo,bet kas žmonių" /Mt.16,21-23/. Remdamiesi minėtais Viešpaties žodžiais pravoslavų teologai ir tvirtina, kad Kristus Petrui jokios pirmenybės Bažnyčioje nepaskyręs.

Negalimas dalykas, kad Kristus, įkūnytoji Teisybė, galėtų taip greitu laiku paneigti tai, ką iškilmingai yra žadėjęs. Tačiau šiaip ar taip, tas griežtas Kristaus Petro subarimas, kelia ne vieną klausimą. Tik ką Petras pavadintas palaimintuoju, dabar vadinamas šetonu. Kaip suderinti tuos du prieštaraujančius pavadinimus? Čia Petras gundymo akmuo pačiam Viešpačiui, o ten pavadintas Bažnyčios uola, Bažnyčios, kurios neįveiks pragaro vartai. Čia jis tegalvoja apie žmogiškus da-

---

1/ Žr. La Russie et L'Eglise Universelle, 105.

lykus, o ten gauna apreiškimą iš paties dangiškojo Tėvo ir pažadą Dievo Karalystės raktų. Norėdamas atsakyti į tą priekaištą, S o l o v j o v a s skiria Petrą, kaip vyriausį Bažnyčios ganytoją ir Petrą, kaip privatų žmogų. Pirmuoju atveju Petras neklaidingas, nes palaikomas Dievo, o antruoju - galįs klysti ir niekus kalbėti. Yra tiktai vienas būdas suderinti tiems tekstams, kuriuos Dievo įkvėptas evangelistas ne veltui padėjo greta. Simonas Petras, kaip vyriausis ganytojas ir Visuotinės Bažnyčios mokytojas, palaikomas Dievo ir kalbąs už visus, yra tikras liudytojas ir neapsirinkąs dievažmogiškosios tiesos aiškintojas; ta savo ypatybe jis yra nepajudinamas Dievo namų pagrindas ir Dangaus Karalystės raktininkas. Tas pats gi Petras, kaip privatus asmuo, kalbąs ir veikiąs pagal savo įgimtas jėgas ir pagal grynai žmogišką supratimą, gali kalbėti ir daryti nepritinkamus, papiktinamus ir net šetoniškus dalykus. "Bet asmeniniai trūkumai ir nuodėmės yra praeinamos, o tuo tarpu s o c i a l i n ė bažnytinio monarcho funkcija yra paliekanti. "Šetonas" ir "papiktinimas" dingo, o Petras pasiliko"1/.

5. PETRAS GAUTĄJĄ VALDŽIĄ VYGDO VISOJE BAŽNYČIOJE

Kristui įžengus į dangų, apaštalas Petras tikrai ima vygdyti gautą aukščiausią valdžią Bažnyčioje, kurią jam Išganytojas buvo suteikęs. Tą tiesą liudija šv. Raštas ir padavimas. Tačiau reiktų būti be jokio istorinio takto ir net paprastos, sveikos nuovokos, norint

---

1/ Vl. S o l o v i e v , La Russie et L'Église Universelle,112: "Mais les défauts et les péchés personnels sont passagers, tandis que la fonction s o c i a l e du monarque ecclésiastique est permanente. "Satan" et le "scandale" ont disparu, mais Pierre est resté".

ieškoti pirminėje Bažnyčioje /ne tik tais laikais kai "tikinčiųjų daugybė buvo vienos širdies ir vienos sielos", bet ilgą laiką ir po to/ valdžios juridiškai nustatytos ir veikiančios pagal tam tikras taisykles. Petro pirmenybė, Petro valdžia pirminėje Bažnyčioje reiškėsi ta praktiškąja iniciatyva, kurią Petras reikšdavo kiekviename darbe, liečiančiame esminius Visuotinosios Bažnyčios reikalus, kaip tatai iš tikrųjų ir matome Evangelijose ir Apaštalų Darbuose1/.

Solovjovas dabartinių laikų popiežystę ir valdžios išsiplėtojimą lygina su galingu ąžuolu, kurio šakos dengia visą žemę, o apaštalo Petro valdžią, kiek ji reiškėsi pirminėje Bažnyčioje ir kiek ja naudojosi Petras, į gilę, iš kurios tačiau ilgainiui išaugo tas galingas ąžuolas. Solovjovas nepritaria tiems katalikų teologams, kurie jau Petro valdžioje nori matyti visas dabartinių laikų popiežiaus valdžios funkcijas, atmeta ir tų nuomones, kurie neigia, kad Petro asmenyje būtų pasireiškusi bet kokia valdžia, didesnė už kitų apaštalų. Jis laikosi vidurio.

"Rizikuodamas pasirodyti laisvamaniu kraštutiniams dogmatikams ir tuo pačiu metu būti kritiškųjų protų paskelbtas jėzuitu, turiu paliudyti tą visiškai teisingą tiesą, kad gilė iš tikrųjų turi visai paprastą ir rudimentarinę santvarką, kad joje negalima rasti visų sudėtinių milžiniškojo ąžuolo dalių ir kad vis dėlto, tas pastarasis i š t i k r ų j ų kilo iš gilės, ir be to, be jokios klastos ir smurto, pagal priklausančią jam teisę, ir, pasakysime net, pagal dieviškąją teisę. Kadangi Dievas nėra apribotas laiku, erdve ir mechanišku priežastingumu ir mato daiktų grūduose visą jų slaptąją ateities galybę, tai Jis, be abejo, mažoje gilėje pamatė, nustatė ir palaimino galingąjį ąžuolą, turėjusį iš jos pasidaryti; garstyčios grūde, Petro tikėjime, jis pamatė ir paskelbė katalikų Bažnyčios medį, kuriam buvo

1/ Pr. La Russie et L'Eglise Universelle, 154.

lemta apdengti žemę savo šakomis"1/.

Jėzus Kristus pastatė Petrą saugotoju tos visuotinos ir aukščiausios Bažnyčioje valdžios, kuri turėjo tverti ir plėtotis Bažnyčioje per visą jos buitį. Bet Petras ta valdžia tiek naudojos ir tokiomis formomis, kurios tiko pirminės Bažnyčios būsenai. Taigi Petro veikimas tiek mažai buvo panašus į dabartinių popiežių veikimą, kiek gilė panaši į ąžuolą. Tačiau tas skirtumas nė kiek nekliudo, kad popiežija būtų naturalus, logiškas ir teisėtas Petro primato produktas.

Visgi Petro asmenyje, kaip matome iš istorinių Naujojo Testamento knygų, tiek ryškiai atsispindi vadovavimas Bažnyčioje, kad to negali ginčyti joks sąžiningas teologas, vis tiek ar jis būtų stačiatikis, racionalistas ar žydas. Kaip objektyvumo pavyzdį Solovjovas mini žydų rašytoją Juozapą Salvadorą, kuris iš vienos pusės aiškiai pabrėžia, kad Kristus Bažnyčią įsteigė, o iš kitos pusės tvirtina ir Petro ypatingą padėtį Bažnyčioje. Primena ir garsųjį vokiečių kritiškos mokyklos atstovą, anaiptol ne katalikiškų pažiūrų žmogų, Dovydą Straussą2/.

Vienas geriausių ir autoritetingiausių pravoslavų teologų buvo Maskvos metropolitas Filaretas. Solovjovas jį mini ir jo mintis tuo klausimu dėsto, nes jį laiko didžiausiu ortodoksų autoritetu3/.

1/ La Russie et L'Église Universelle,150:"Au risque de paraître libre-penseur aux dogmatistes outrés et d'être en même temps déclaré Jésuite déguisé par les esprits critiques,je dois attester cette vérité absolument certaine:que le gland a vraiment une structure tout à fait simple et rudimentaire; qu'il est impossible d'y découvrir toutes les parties constituantes d'un grand chêne et que néanmoins celui-ci est v r a i m e n t sorti du gland sans aucun artifice et aucune usurpation,mais de bon droit,voire même de droit divin. Puisque Dieu, qui n'est pas sujet aux nécessités du temps, de l'espace et du mécanisme matériel, voit dans la semence actuelle des choses toute la puissance cachée de leur avenir, Il a dû dans le petit gland voir, déterminer et bénir le chêne puissant qui devait en sortir; dans la graine de sénevé de la foi de Pierre, Il a aperçu et annoncé l'arbre immense de L'Église catholique qui devait couvrir la terre de ses branches".

2/ Plg. op. cit., 151.

3/ Žr. op. cit., 152.

Maskvos metropolitas Filaretas negali susilyginti Petro valdžios iškėlimu su senosios graikų Bažnyčios mokytoju, iškalbinguoju šv.Jonu Auksaburniu. Jis ne tik drąsiai atremia daromus Petrui priekaištus /išsiginimas Kristaus vyr.kunigo kieme, santykiai su apaštalu Povilu ir t.t./, bet su visa tiesos meile gina jo valdžios pirmenybę pirminėje Bažnyčioje. Solovjovas remiasi to didžiojo pasaulinio mokytojo autoritetu ir siunčia ortodoksų skaitytojus susipažinti su jo raštais, nes "niekas iš popiežininkų rašytojų nebūtų galėjęs su didesne jėga ir akivaizdumu bepatvirtinti valdžios pirmenybę /ne tiktai garbės/,kuri priklausė Petrui apaštališkoje Bažnyčioje"1/.

Kad dar labiau įrodytų Petro reikšmę Naujojo Testamento istorijoj, Solovjovas griebiasi statistikos.Jei kam iš ortodoksų skaitytojų nebūtų pakankamas autoritetas tokių Tėvų,kaip Jonas Auksaburnis,ir tokių teologų,kaip kilnusis Filaretas,gal pasirodysiąs labiau įtikinąs vadinamasis statistinis įrodymas. Turėdamas galvoj,kad niekas iš apaštalų neturįs tiek teisių ypatingai vietai,kiek apaštalas Jonas,mylimiausis Kristaus mokinys,jis paskaičiavęs,kiek kartų Evangelijose ir Apaštalų Darbuose minimas Jonas ir kiek kartų Petras. Pasirodę,kad santykis išėjęs maždaug toks,kaip vienas su ketuoniais.Mat,ap.Petras esąs paminėtas 171 kartą /114 kartų Evang. ir 57 kartus Ap.Darb./,o ap.Jonas tiktai 46 kartus /38 kartus Evang.-skaitant net ir tuos atvejus,kai jis pats kalba apie save netiesioginiu būdu ir 8 kartus Apašt.Darbuose/.

Nežiūrint šv.Rašto liudijimo,didžiųjų Bažnyčios vyrų teigimų,tačiau atsiranda asmenų,kurie nenori pripažinti Petro ypatingos valdžios Bažnyčioje.Bet dėlto nereikia stebėtis.Kadangi atsiranda kritikų,kurie nemato ap.Povilo asmenybės jo laiškuose,tai visuomet pasitaikys ir tokių, kurie nepastebės pirmaujamos Petro reikšmės ir valdžios kuriant Bažnyčią2/

1/ La Russie et L'Eglise Universelle,153:"Aucun écrivain papiste ne saurait affirmer avec plus de force et d'insistance la primanté d e p o u v o i r /et non seulement d'honneur/qui appartenait a Pierre dans L'Eglise apostolique".

2/ Plg. op. cit., 155.

II S K Y R I U S

ŠV. PETRO PRIMATAS, KAIP PASTOVI, NUOLATINĖ BAŽNYČIOS INSTITUCIJA

1. ŠV. PETRUI KRISTAUS SUTEIKTOJI VALDŽIA TURĖJO PALIKTI IR JO ĮPĖDINIUOSE

Šiek tiek susipažinus su ta reikšme ir valdžia, kokią turėjo Petras apaštališkoje Bažnyčioje, reikia dar įrodyti, kad ta Jėzaus Kristaus Petrui suteiktoji vyriausioji Bažnyčioje valdžia nebuvo tai laikina ir asmeniška dovana, bet visais laikais pasiliekanti ir būtina Bažnyčioje institucija, kitaip sakant ir po Petro mirties toji valdžia turėjo pasilikti jo įpėdiniuose. Tą tiesą pripažino ir įrodinėjo Vl. S o l o v j o v a s ; jo mintimis ir čia bus pasinaudota.

Kai kurie nuoširdūs ortodoksų teologai ir šiaip tikintieji, paveikti aiškaus šv. Rašto ir Tradicijos liudijimo, pripažįsta, kad iš tikrųjų Petrui buvo suteiktos ypatingos teisės Bažnyčioje, bet jie jokiu būdu nenori sutikti, kad tos esą asmeninės Petro teisės galėjusios pereiti įpėdiniams1/.

Už tikrą tiesos išpažinimą Jėzus Kristus Petrui žadėjo suteikti teisę 1/ būti Bažnyčios pamatu /"Ir aš tau sakau: tu Petras, ir ant

1/ Žr. Vl. S o l o v i e v, La Russie et L'Église Universelle,148.

tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią"-Mt.16,18/, 2/ duoti raktų valdžią /"Tau aš duosiu dangaus karalystės raktus"- Mt.16,19 /, 3/ valdžią surišti ir atrišti /"Ką tu suriši žemėje, bus surišta ir danguje, ir ką tu atriši žemėje, bus atrišta ir danguje"/.

Pravoslavų teologai turėtų sutikti, kad pirmieji du dalykai duoti vien Petrui ir tik tretysis - valdžia surišti ir atrišti - yra bendras ir kitiems apaštalams, nors ir čia yra skirtumų /pvz., čia valdžia duota vien Petrui, o aname atvejuje visiems kitiems apaštalams drauge su Petru ir t.t/. Niekas iš ortodoksų netvirtina, kad ta apaštališkoji teisė surišti ir atrišti buvo duota apaštalams kaip laikinė ir asmeninė teisė. Visi sutinka, kad tai sudaro tikrą pagrindą ir šaltinį amžinosios kunigiškosios teisės, kuri perėjo iš apaštalų jų įpėdiniams ierarchine tvarka, Visuotinosios Bažnyčios vyskupams ir kunigams. Jie tai pripažįsta, tai reiktų sutikti ir su tuo, kad ir pirmieji du savumai, surišti su Petru dar iškilmingesniu ir reikšmingesniu pažadėjimo būdu, negali būti privačios ir atsitiktinės teisės[1]. Dar labiau negalima dar ir todėl, kad su pirmuoju Petro savumu /būti Bažnyčios pamatu/ Jėzus Kristus aiškiai suriša savo Bažnyčios būtį ir pastovumą būsimoje kovoje su pikto galybe. Kristaus valia Bažnyčios pamatas - Petras, o pamatas trobesiui teikia stiprumo ir vienumo. Visais laikais Bažnyčią puls priešai, visais laikais bus kova, todėl ir visais laikais turi būti Bažnyčioje jos nenugalimas pamatas - Petro valdžia.

Pravoslavų teologai netvirtina, kad Kristaus duotoji apaštalams teisė surišti ir atrišti tėra tik metafora, tai kodėl turėtų būti nieko nereiškiančiais dalykais kiti Kristaus žodžiai, pasakyti tik vienam Petrui. Ir tie privalumai turi būti surišti su pagrindine ir

1/ Žr. Vl. S o l o v i e v ,La Russie et L'Église Universelle,99.

pastovia įstaiga, kurios istorinė Petro asmenybė tėra tik svarbiausis ir tipiškas atstovas.

Jėzus nekūrė laikinų įstaigų. Jis pramatė savo žodžių ir darbų pasekmes. Tai, ką Jis sakė apaštalų susirinkimui, derėjo visai mokančiai Bažnyčiai, visam vyskupų ir kunigų luomui. Bet žodžiai, kuriais Jis kreipėsi tik į vieną Petrą, įkūrė vieningame to apaštalo asmeny suverenę ir nuolatinę Visuotinosios Bažnyčios valdžią visam Jos buvimo laikui[1].

Išganytojas nepanoro surišti su bendra visiems apaštalams valdžia formalinę savo Bažnyčios įstaigą ir jos pastovumo garantiją /juk Jis nepasakė apaštalų susirinkimui: ant jūsų aš pastatysiu savo Bažnyčią/. Argi tas nerodo, kad Viešpats nelaikė vien vyskupų ir kunigų luomą /reprezentuojamą apaštalų susirinkimo/ savaime užtenkamą sudaryti nesutrupinamiems Visuotinosios Bažnyčios pagrindams? Vadinasi, reikalinga be apaštalų valdžios dar Petro valdžia per visą Bažnyčios gyvenimą.

Jezus Kristus įsteigė regimąją Bažnyčią. Toji Bažnyčia per visus amžius turės vesti žmones į išganymą. Kad tos Bažnyčios darbas ir kova būtų vieningai vedami, kad egzistuotų vienybė be kurios nėra nė jėgos, Išganytojas pastatė ierarchinės tvarkos priešaky vieną centrinę įstaigą, nedalomą ir nepriklausomą, turinčią iš savęs pačios pilną valdžią ir pažadą:"Tu Petras, ir ant tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią, ir pragaro vartai jos nenugalės" /Mt. 16,18/.

Ar reikalinga matomoje Bažnyčioje aukščiausioji, centrinė, visuomet pasiliekanti valdžia? Į šį klausimą kiekvienas atsakys taip, kai supras pačią Bažnyčią, jos uždavinius. Jeigu pripažįstame Bažnyčiai praktiškuosius uždavinius istorijos arenoje, jeigu ją suprantame kaip

---

1/ Žr. La Russie et L'Eglisse Universelle, 100 sq.

kovojančią Bažnyčią, tada turime pripažinti, kad taip suprantant Bažnyčią, toji valdžia būtina. Praktiškam veikimui, kovai, yra būtina visiškas sutikimas ir pilnas veikiančiųjų jėgų solidarumas, būtinas aukščiausis autoritetas, teisinga ierarchiška tvarka, smarki disciplina. Viso to nebus, jei nebus aukščiausios centralinės Bažnyčioje valdžios. Kur atsidūrė atskilusios bažnyčios, nenorėjusios klausyti Petro įpėdinių valdžios, matysime vėliau.

Jeigu Solovjovas laiko būtinu dalyku, kad vyriausioji Petro valdžia visada Bažnyčioje pasiliktų, tai to visai netvirtina, kai supranta Bažnyčią kaip triumfuojančią. "Jeigu laikyti Bažnyčią kaip t o b u l ą žmonijos jungimąsi su Dievu, kaip a b s o l i u č i ą meilės ir tiesos karalystę, tada negalima prileisti Bažnyčioje jokios valdžios ir jokio autoriteto. Visi tos Dangiškosios Karalystės nariai yra kunigai ir karaliai absoliučiai lygūs šiuo atžvilgiu tarp savęs ir vienas vienintelis to vieningumo centras yra pats Jėzus Kristus. Bet mes ne ta prasme kalbame apie Bažnyčią, nes ne ta prasme ir Kristus apie ją kalbėjo. Bažnyčia tobuloji, Bažnyčia triumfuojančioji, garbės valstybė suponuoja, kad pikto valdžia ir pragaro vartai galutinai bus sutriuškinti, o Kristus juk įsteigė savo Bažnyčią kaip tik tam, kad ji k o v o t ų su pragaro vartais ir tam tikslui Jis davė jai žmogišką ir žemišką vieningumo centrą, nors ji visuomet reikalinga Dievo pagalbos"[1].

1/ La Russie et L'Eglise Universelle, 102: "Si l'on entend par Eglise la réunion p a r f a i t e de l'humanité avec Dieu, le règne a b s o l u de l'amour et de la vérité, on ne peut admettre dans L'Eglise aucun pouvoir et aucune autorité. Tous les membres de ce Royaume Céleste sont des prêtres et des rois absolument égaux entre eux sous ce rapport, et le seul et unique centre d'unité est ici Jésus-Christ Lui-même. Mais ce n'est pas dans ce sens-là que nous parlons de L'Eglise puisque ce n'est pas dans ce sens-là que le Christ en a parlé. L'Eglise parfaite, L'Eglise triomphante, le règne de la gloire supposent la puissance du mal et les portes de L'Enfer définitivement supprimées, et c'est cependant pour c o m b a t t r e les portes de L'Enfer que le Christ édifie son Eglise visible et c'est pour cette fin qu'Il lui donne un centre d'unité humain et terrestre quoique toujours assisté de Dieu".

Mes žinome, kad krikščioniškos visuomenės uždavinys yra įvygdyti Kristaus tiesos trejopu būdu: kaip tikėjimo tiesos, kaip gyvenimo tiesos, kaip proto tiesos. Kas kitas tą uždavinį įvygdys, jei ne Visuotinoji Bažnyčia. Tam tikslui neužtenka Bažnyčiai, kaip klaidingai mano protestantai, vien apsaugoti Kristaus tiesas, bet reikia organizuoti tikrai didelė bažnytinė veikla, reikia persunkti gyvenimą Kristaus mokslo dvasia. Bet toks darbas neįmanomas be griežtos tvarkos ir stiprios valdžios. Vadinasi, reikalinga, kad Petro monarchiškoji valdžia visą laiką pasiliktų Bažnyčioje.

Per Bažnyčią žmonės susijungia su Dievu Kristuje. Be to, ji yra dar ir v i s u o m e n i n ė t v a r k a ,nustatyta aukščiausios valios įvygdyti joje ir per ją dieviškąją ir žmogiškąją sąjungą. Bažnyčia, būdama neklystanti Kristaus tiesos saugotoja, yra ne tik g y v e n i m o tobulumas ateity, ji buvo praeityje, ji yra ir dabartyje k e l i a s vedąs į tą idealinį tobulumą. Toji naujoji sąjunga, realizuota Jėzuje Kristuje, turi apimti ir socialinę žmonijos būtį žemėje. Negalimas yra dalykas, kad socialinė ir politinė tvarka, taip esminė žmonijos gyvenimo forma, būtų palikta pragaištingų aistrų sauvalei ir klaidingų nuomonių daugybei. Žmogus savo prigimtimi visuomeninė būtybė. Dieviškojo veikimo žemėje tikslas yra ne tik sukūrimas tobulo žmogaus, bet ir tobulos žmonių visuomenės. Būsimosios, tobulosios visuomenės medžiaga - dabartinė netobula visuomenė turi būti - dėka jos įtraukimo į Dievo Karalystės sferą - dėka Bažnyčios auklėjančios galios - atgimdyta, pašventinta ir atnaujinta[1].

"V i s u o t i n o j i B a ž n y č i a y r a p a r e m t a t i e s a , p a l a i k o m a t i k ė j i m u . T i e s a y r a v i e n a i r d ė l t o i r t i k r a s i s t i k ė j i m a s t u r i b ū t i v i e n a s . I r j e i g u t a s t i-

1/ Plg. La Russie et L'Église Universelle, 125.

kėjimo vieningumas neegzistuoja aktualiai ir betarpiškai tikinčiųjų visumoje /nes nėra sutikimo visų tikėjimo dalykų atžvilgiu/, tai jis turi būti teisėtame vienos galvos autoritete, kuriai padeda Dievo pagalba ir kuri priimama visų tikinčiųjų su meile ir pasitikėjimu. Štai tas akmuo, ant kurio Kristus pastatė savo Bažnyčią ir pragaro vartai jos nepergalės"1/.

Bažnyčios mokslas - Kristaus mokslas, o ne paprastas asmeninių tikėjimų rinkinys. Bažnyčios valdymas yra ne tik pavienio individo valdymas, bet ir visuomenės. Bažnyčia, kaip realinis ir gyvas visuomeninis kūnas, turi pareikšti veikimo vieningumą. Jis turi būti pakankamas, kad kiekvienu momentu galėtų sėkmingai reaguoti prieš antplūdį tų priešingųjų jėgų, kurios stengiasi Bažnyčios vienybę suardyti, keldamos joje skaidymąsi. Veikimo vieningumas reikalauja Bažnyčioje - tokiame plačiame ir sudėtingame socialiniame kūne - ištisos organiškųjų funkcijų sistemos, subordinuotų bendram centrui, kuris galėtų kiekvienu momentu suteikti joms norimą kryptį. Tikėjimo vieningumas garantuotas dogmatiniu vieno žmogaus autoritetu, o bažnytinio

---

1/ Vl. Soloviev, La Russie et L'Église Universelle, 120: L'Église Universelle est basée sur la vérité affirmée par la foi. La vérité étant une, la vraie foi doit l'être aussi. Et cette unité de foi n'existant pas actuellement et immédiatement dans la totalité des croyants /puisque tous ne sont pas unanimes en matière de religion/, doit résider dans l'autorité légale d'un seul chef, garantie par l'assistance divine et acceptée par l'amour et la confiance de tous les fidèles. Voilà la pierre sur laquelle le Christ a fondé son Église et les portes de l'enfer ne prévaudront pas contre elle".

veikimo vieningumas yra galimas kai vadovaujamas vienos valdžios, apimančios visą Bažnyčią[1/]. Jei šv. Petro vyriausioji Bažnyčioje valdžia būtų pasibaigusi su jo mirtimi, nebūtų buvusi perduota įpėdiniams, kasgi šimtmečių bėgy galėtų kreipti organiškų funkcijų sistemos veikimą naudinga kryptimi, kas apsaugotų patį veikimo vieningumą nuo skaldimosi?

Dievo darbų galutinas tikslas žmonijoje yra ne pareikšti dieviškąją visagalybę /tai musulmonų idėja/, bet sukurti laisvą ir abišalę žmonių su Dievu sąjungą[2/]. Tam tikslui pasiekti tinkamiausia priemonė yra ne slaptas Apvaizdos veikimas, vedąs atskirus asmenis ir tautas nežinomais keliais prie nesuprantamų jiems tikslų. Ir tas veikimas, būdamas absoliučiai antžmogiškas yra reikalingas, tik neužtenkamas.

Žmonija, ypač po realaus ir istorinio Kristuje dieviškumo ir žmogiškumo susijungimo, privalo ir pati savo paskyrimuose socialiai bendrauti su Kristumi. Bet jeigu paprasti žmonės čia žemėje privalo realiai ir veikliai dalyvauti nematomame ir antgamtiniame Kristaus valdyme, tai pats valdymas privalo būti apvilktas aiškiais ir naturaliais socialiniais pavidalais. Imant žmoniją tokią, kokia ji yra šiandieną - netobulą ir joje veikiant, reikia, kad dieviškos tiesos ir malonės tobulumas Jėzuje Kristuje būtų reprezentuotas ir tarnautų per socialią įstaigą. Ji privalo būti dieviška pagal savo kilmę, tikslą ir valdžią, ir žmogiška - pagal savo veikimo priemones, pritaikytas prie visų istorinio gyvenimo reikalavimų. Norint vest visuomeninį visos žmonijos gyvenimą prie dieviškosios meilės tikslo ir apibrėžti visuomeninę nuomonę dieviškos tiesos prasme, reikia, kad Bažnyčioje būtų dieviškasis visuotinio valdymo autoritetas. Reikia, kad tas valdymas būtų apibrėžtas ir visas pasaulis jį žinotų. Jis turi būti nuolatinis, kad galima

---

1/ Žr. Vl. S o l o v i e v, La Russie et L'Église Universelle, 123.
2/ Žr. op. cit., 127.

būtų kiekvienu laiku į jį kreiptis[1]. Jeigu su apašt. Petro mirtimi baigėsi Bažnyčioje ir jam suteiktoji valdžia, tai tada dieviškojo visuotinio valdymo autoriteto žmonijoje nebūtų, o jis kaip matome būtinas.

Petro iš Kristaus gautoji valdžia turi monarchinį valdymo charakterį. Ji tokia privalėjo pasilikti ir įpėdiniuose. Kodėl? Tai paaiškės iš tolimesnio svarstymo[2]. Jeigu Visuotinoje Bažnyčioje būtų tiktai kolektyvinis valdymas, jei Bažnyčios aukščiausioji valdžia būtų reprezentuota tiktai vieno susirinkimo, tada jos žmogiškojo veikimo vieningumas galėtų turėti tik du pagrindus: 1/ bendramintį ir tobulą visų narių sutarimą, 2/ balsavimą pagal daugumą, kaip daroma pasauliniuose susirinkimuose. Abu būdai nėra tikę. Tas antrasis prileidimas nesuderinamas su Dievo didybe. Dievas būtų lyg priverčiamas kiekvieną sykį taikyti savo valią ir savo tiesą prie atsitiktinio nuomonių grupavimosi ir žmogiškųjų aistrų savivalės. Jei imsime pirmąjį būdą - bendramintiškumą - pilną ir nuolatinį sutarimą -, tai toks visuomeninės sąžinės būvis galėtų atitikti dievišką tobulumą. Kiek antrasis būdas - politinis balsų daugumo principas - yra žemesnis už dieviškąją vertę, tiek pirmasis būdas - idealinis, laisvas ir nuolatinis sutartinumo principas - yra perdaug aukštas dabartinių žmonijos sąlygų atžvilgiu. Vienas tik galimas ir tikras vieningumas - tai toks, kuris, būdamas objektyvus, gali veikti v i s u s aiškios ir apibrėžtos valdžios "pavidalais".

Bažnyčia yra tobula savo veikimu, kada visi nariai sutinka ir sutaria. Kad ji tokia būtų tarp asmeninių nesutikimų, jai reikia jungiamosios ir taikamosios valdžios, kurios neįveiktų skaldimasis ir nesu-

---

1/ Žr. Vl. S o l o v i e v , La Russie et L'Église Universelle,128.
2/ Žr. op. cit., 129.

tikimai; kuri priešintųsi skaidymosi tendencijai, kuri stovėtų aukščiau už visus išsiskaidymus, kuri rinktų apie save visus geros valios žmones, kuri neprileistų to, kas yra priešinga Dievo Karalystei žemėje[1].

"Tobulam Visuotinosios Bažnyčios ratui reikia vieno centro ne tam, kad būtų tobulas, bet kad b ū t ų. Žemiškoji Bažnyčia, pašaukta apimti daugybę tautų, turėjo, kad išliktų tikra visuomene, pastatyti prieš visus tautinius susiskaldymus apréžtą pasaulinę valdžią; Žemiškajai Bažnyčiai, priverstai žengti į istorijos srovę ir patirti išorės savo buvimo formomis ir savo santykiais su aplinkuma visą eilę kitimų ir persitvarkymų, reikia, norint apribuoti savo tapatybę, valdžios, kuri iš savo esmės konservatyvi ir vis dėlto veikli, nekintančios iš esmės ir lanksčios savo formomis. Pagaliau Žemiškoji Bažnyčia, paskirta veikti ir įsitvirtinti prieš pikto jėgas tarp bejėgiškos žmonijos, turėjo gauti absoliučiai tvirtą ir nenuginčijamą atramos tašką, daug tvirtesnį negu pragaro vartai"[2]. Tokią valdžią ji ir gavo šv. Petro asmeny ir jo įpėdiniuose.

Nedaug reikšmės turėtų visi samprotavimai centralinės ir suvereninės Visuotinės Bažnyčios valdžios naudai, kuri turėjo palikti ir Petro įpėdiniuose, jei tai tebūtų tik samprotavimai. Bet čia mes susi-

---

1/ Plg. Vl. S o l o v i e v, La Russie et L'Église Universelle,130.
2/ Op.cit.,131:"Le cercle parfait de L'Église Universelle a besoin d'un centre unique non pas pour être parfait,mais pour ê t r e. L'Église terrestre,appelée à embrasser la multitude des nations devait, pour rester une societe réelle,opposer à toutes les divisions nationales un pouvoir universel déterminé; L'Eglise terrestre qui devait entrer dans le courant de l'histoire et subir,dans ses circonstances et ses rapports extérieurs,des changements et des variations incessantes,avait besoin,pour sauvegarder son identité, d'un pouvoir essentiellement conservateur et cependant actif, inaltérable au fond et souple dans les formes; enfin,L'Église terrestre destinée à agir et à s'affirmer contre toutes les puissances du mal au milieu d'une humanité infirme,devait être munie d'un point d'appui absolument ferme et irréfragable, plus fort que les portes de l'enfer".

duriame su dievažmogiškuoju f a k t u - yra Kristaus Bažnyčioje centrinė ir suvereninė valdžia, kurią per visus amžius turėjo ir turi šv. Petro įpėdiniai. Nebereikalingas įrodymas to dalyko, kuris tapo gyva realybe.

Rytų teologai įrodinėja Bažnyčios gyvenimo ierarchinės tvarkos būtinumą. Jų argumentai tada turi įtikinimo galios, kada jie remiasi pirminiu Evangelijos faktu - išrinkimu dvylikos apaštalų mokyti visas tautas iki amžių pabaigos[1/]. Ne kuo kitu norima paremti nedalomo tos pačios ierarchijos centro būtinumą, kaip tik antruoju faktu, būtent ypatingu šv. Petro išrinkimu. Jei nenoigiame pirmojo fakto - išrinkimo 12-kos apaštalų -, turime nenoigti ir antrojo - ypatingo šv. Petro išrinkimo. Petras savo įpėdiniuose turėjo būti kaip žmogiškos atramos taškas tiesai nuolatinėje jos kovoje su pragaro vartais.

Religinėms tiesoms priimti reikia ir geros valios. Jų negalima įrodyti geometrijos teoremų tikrumu. "Pagaliau, būtų klystama tikint, kad pačios matematiškos tiesos priimamos sutartinai visų vien tiktai dėl jų vidinio akivaizdumo: jos pripažįstamos sutartinai visų dėl to, kad niekas nėra suinteresuotas jas neigti. Aš neturiu naivios pretenzijos įtikinti protus, kuriems yra daug stipresnių interesų, negu darkymas religinės tiesos. Dėstydamas bendrus įrodymus nesibaigiančio Petro pirmavimo naudai, Petro kaip Visuotinosios Bažnyčios pagrindo, norėjau tiktai padėti protiniam darbui tų, kurie priešinasi tai tiesai ne interesų ir aistrų veikiami, bet tiktai dėl nesąmoningų klaidų ir paveldėtų prietarų"[2/].

1/ Pr. Vl. S o l o v i e v, La Russie et L'Eglise Universelle, 101.
2/ Op.cit., 132: "Du reste, on risquerait de se tromper si l'on croyait que les vérités mathématiques elles-mêmes sont acceptées unanimement par tout le monde pour la seule raison de leur évidence intrinsèque: on s'accorde à les reconnaître parce que personne n'est intéressé à les rejeter. Je n'ai pas la prétention naïve de convaincre les esprits qui trouvent des intérêts plus puissants que la recherche de la vérité religieuse. En exposant les preuves générales de la primauté permanente de Pierre comme base de L'Eglise Universelle, je n'ai voulu qu'aider les

2. ROMOS VYSKUPAI YRA TIKRI ŠV. PETRO ĮPĖDINIAI

Anksčiau bandyta įrodyti, kad šv. Petrui Kristaus suteiktoji valdžia nepasibaigė, kad ji būtina Bažnyčios gyvenime. Jei taip, tai turi kur nors būti. Visiškas negalimumas rasti tą centrinę valdžią kur nors kitur, išskyrus Romą, yra jau pakankamas pamatas popiežius pripažinti tos valdžios turėtojais. Kodėl būtent Romai, Romos vyskupiškajam sostui priskiriama centrinė reikšmė Visuotinoje Bažnyčioje? Gražiai čia atsako S o l o v j o v a s :"Be visa kita todėl, kad joki kita bažnyčia niekados nepasireiškė su tokia didele reikšme. Vienas iš dviejų: arba bendrai Bažnyčia neprivalo būti centralizuota, neprivalo būti jokio vienybės centro, arba tas centras randasi Romoje dėlto, kad jokiam kitam vyskupiškam sostui negalima pripažinti tokios centrinės reikšmės Visuotinoje Bažnyčioje"[1].

Visa, kas šioje tezėje tvirtinama, paremia ir pats gyvenimas. Katalikai, kurie pripažįsta Romos Vyskupus, kaip šv. Petro įpėdinius ir turinčius aukščiausią valdžią, gali džiaugtis Bažnyčios vieningumu ir laisve. Protestantizmas savo išpažinėjams vietoje vieningos Bažnyčios pateikė skaldymąsi, o rytų bažnyčis /ypatingai pravoslavų cerkvė/ vergiją[2]. Ir Kat. Bažnyčioje, ypač kas liečia žmogiškąjį elementą, Solov-

travail intellectuel de ceux qui sont opposés à cette vérité non pas par des intérêts et des passions,mais seulement par des erreurs inconscientes et des préjugés héréditaires".

1/ Собр. Сочинений В. С. С о л о в ь е в а, IV 76:"Прежде всего потому, что никакая другая церковь никогда не являлась с таким значением. Одно из двух: или вообще Церковь не должна быть централизована, в ней не должно быть никакого центра единения, или же этот центр находится в Риме, потому что ни за каким другим епископским престолом невозможно признать такого центрального для Вселенской Церкви значения."

2/ Žr. La Russie et L'Église Universelle, 157.

jovas nematė dar idealo. Bet vis dėlto jis pasako:"Visa, ką ryžtamės tvirtinti yra tai, kad popiežystė yra v i e n i n t e l ė t a r p t a u t i n ė i r n e p r i k l a u s o m a valdžia, vienintelis tikras ir išliekąs pagrindas v i s u o t i n a m Bažnyčios veikimui. Tai nenuginčijamas faktas, ir jo užtenka, kad mus privverstų pripažinti popiežių kaip vienintelį saugotoją pirmenybės ir valdžios, kurią Kristus davė šv. Petrui"1/.

3. ŠV. PETRAS ROMOJE GYVENO IR ROMOS VYSKUPUS PALIKO SAVO ĮPĖDINIAIS

Kad šv. Petras tikrai Romoje gyveno ir mirė, šiandien joks rimtesnis teologas ar istorikas neabejoja. Kad Solovjovas šitai tiesai tikėjo, rodo jo paties žodžiai:"Mes tikime ortodoksų padavimui, pažymėtam mūsų liturginėse knygose, kur tvirtinama, kad apaštalas Petras atvyko į Rymą , pasirinko tą miestą nuolatinio buvimo vieta ir prieš mirdamas paskyrė savo įpėdinį"2/.

Taigi, perkėlimas į Romą aukščiausios bažnytinės valdžios, kurią turėjo šv. Petras, yra neabejotinas ir akivaizdus faktas, patvirtintas bažnytiniu padavimu ir dalyko logika. Ar tam tikslui būtinai reikėjo,

1/ La Russie et L'Église Universelle,158:"Tout ce que nous avançons c'est que la papauté est le s e u l pouvoir ecclésiastique i n t e r n a t i o n a l et i n d é p e n d a n t ,la seule base réelle et permanente pour l'action u n i v e r s e l l e de L'Église. C'est là un fait incontestable,et il suffit pour faire reconnaître dans le pape le dépositaire unique des pouvoirs et des privilèges que saint Pierre a reçus du Christ".

2/ Op.cit.,159:"Nous croyons à la tradition orthodoxe,consignée dans nos livres liturgiques,qui affirme que saint Pierre étant venu à Rome y avait fixé définitivement son siège et qu'avant de mourir il avait nommé lui-même son successeur".

kad šv. Petras būtų gyvenęs Romoje? Petras ir ne Romoje būdamas galėjo paskirti Romos vyskupus savo įpėdiniais.

"Pripažindami, kad Romos vyskupas - tikras apaštalo Petro įpėdinis ir kaip įpėdinis nesugriaunamas Bažnyčios akmuo ir Dangaus Karalystės raktininkas, paliekame nuošaliai tą klausimą, ar apaštalų kunigaikštis buvo k ū n i š k a i Romoj. Tas faktas paliudijamas Bažnyčios tiek rytų tiek vakarų padavimu, ir mes patys nė kiek neabejojame jo tikrumu. Bet jeigu atsirastų nuoširdžių krikščionių, kuriems tariamieji protestantų mokslininkų įrodymai atrodytų labiau įtikinami, negu jie mums atrodo, tai ginčytis su jais dėl to dalyko nesiimtume. Prileidę net, kad apaštalas Petras niekuomet kūniškai nebuvo Romoje, galime religiniu atžvilgiu tvirtinti faktą, kad dvasiškai ir mistiškai perdavė aukščiausią valdžią amžinojo miesto vyskupui"1/.

Solovjovas primena pranašų valdžios perdavimo pavyzdį. Apaštalas Povilas gamtine tvarka nebendravo su Jėzumi Kristumi. Jis nesekė Kristaus žemiškame Jo gyvenime, kaip kad kiti apaštalai. Jo pašaukimas nebuvo matomas ir akivaizdus, kitoks negu kitų apaštalų. Tačiau kasgi neigs, kad šv.Povilas yra vienas didžiausių apaštalų. Jo apaštalavimas buvo viešas Bažnyčiai tarnavimas, bet to tarnavimo priežastis arba pradžia - santykiai su Kristumi, kaip apaštalo su Siuntėju - yra mistiškas ir stebuklingas faktas2/.

1/ La Russie et L'Église Universelle,162:"En professant que l'évêque de Rome est le véritable successeur de saint Pierre et - comme tel - la pierre inébranlable de L'Église et le porte - clef du Royaume des cieux,nous faisons abstraction de la question si le prince des apôtres a été c o r p o r e l l e m e n t à Rome.Le fait est attesté par la tradition de L'Église,tant orientale qu'occidentale,et nous n'avons personnellement aucun doute à ce sujet.Mais s'il se trouve des chrétiens de bonne foi plus sensibles que nous aux raisons apparentes des savants protestants,nous n'avons pas à discuter cette question avec eux. En admettant même que saint Pierre ne soit jamais allé corporellement à Rome,on peut au point de vue religieux affirmer une transmission spirituelle et mystique de son pouvoir souverain à l'évêque de la ville éternelle".

2/ Žr. op. cit., 163.

Ne žemiškas, bet antgamtinės tvarkos reiškinys sudarė pirminę jungtį tarp Povilo ir Jėzaus Kristaus. Tai pagrindas, kad vėliau Povilas liko išrinktuoju indu ir stabmeldžių apaštalu. Tačiau tas nepaprastas, antgamtinis pašaukimas visai nekliudė apaštalo veiklai, kuri pasirodė natūraliose gyvenimo ir istorinių įvykių sąlygose. Apaštalo Povilo sąryšį su Kristumi, pasak Solovjovo, galima lyginti į šv. Petro sąryšį su Romos vyskupo sostu - galėjo turėti tik transcendantalio ir mistinio akto reikšmę, o ne tiesioginį kūnišką santykį. Tačiau tas nemažina popiežystės reikšmės, nes ji pasireiškė istorijoj kaip charakteringa socialinė įstaiga, pasireiškė savo veikime realinio gyvenimo sąlygose. Galinga apaštalo Petro dvasia, valdoma visagalės Dievažmogio valios, galėjo ilsėtis toj vietoj, kurią Apvaizda numatė, kaip politinio vieningumo centrą - Romą -, galėjo padaryti Romos vyskupus savo įpėdiniais[1].

Nereikia pamiršti, kad Petro nebuvimas Romoje nėra įrodytas,bet jeigu iš tikrųjų nebūtų buvęs, tai vis dėlto popiežius turi būti laikomas šv. Petro įpėdiniu ta dvasiška ir reale prasme, pagal kurią /mutatis mutandis/ apaštalas Povilas reikia pripažinti tikru apaštalu, išrinktu ir siųstu Jėzaus Kristaus, kurį tematė stebuklingame regėjime. "Šv. Povilo apaštališkumas yra paliudytas A p a š t a l ų D a r b a i s ir paties šv.Povilo l a i š k a i s; Romos sosto primatas, kaip apaštalo Petro įpėdinystė paliudyta tikru Visuotinės Bažnyčios padavimu. Ortodoksiniam krikščioniui tas pastarasis įrodymas neturi iš esmės mažesnės jėgos už pirmąjį"[2].

1/ Žr. La Russie et L'Église Universelle, 16?.

2/ Op.cit.,164:"L'apostolat de saint Paul est attesté par les A c t e s d e s A p ô t r e s et par les É p î t r e s de saint Paul lui-même; la primauté romaine comme succession de saint Pierre est attestée par la tradition constante de L'Église Universelle.Pour un chrétien orthodoxe cette dernière preuve n'est pas essentiellement inférieure à la première".

Pažiūra, kurioje faktas suponuojama principui, tikrovė aukščiausiam pradui, bendroji tiesa statoma aukščiau už išorinio materialių fenomenų aiškumą - ta tiesa, ta pažiūra nėra šiaip kurio nors asmens nuomonė, bet ortodoksinės Bažnyčios praktika[1]. Pavyzdys paaiškins mintį. Pirmąjį visuotinąjį susirinkimą Nikėjoje sušaukė imperatorius Konstantinas Didysis, o ne popiežius šv.Silvestras. Tačiau šv. Silvestro šventėje, kurią graikų-rusų bažnyčia švenčia sausio mėn.2 d., šventės liturgijoje giriamas jis už to susirinkimo sušaukimą, už tikėjimo sustiprinimą, ginant nuo arijonų klaidų. Kodėl jam priskiriamas tas nuopelnas? Argi tai paprastas istorijos nežinojimo rezultatas? Ne, Rytų Bažnyčia žinojo gerai pirmojo Visuotinio susirinkimo istoriją. Tai greičiau pabrėžimas tam tikros bendros tiesos, kuri Bažnyčiai atrodė svarbesnė, negu plikas materialis tikslumas. Pripažįstant popiežiaus pirmenybę ir buvo natūralu, kad svarbieji aktai būtų priskiriami popiežiui, kaip Bažnyčios vadui[2].

"K o k i u b ū d u pagrindinis Bažnyčios akmuo buvo perkeltas iš Palestinos į Italiją, tai gali būti mums neaišku; bet kad jis iš tikrųjų buvo perkeltas ir įtvirtintas Romoje, tai nepajudinamas faktas, kurį nuginčyti galime tiktai neigiant šv.padavimą ir pačią krikščionybės istoriją"[3].

4. NEI KONSTANTINOPOLIS, NEI JERUZALĖ NEGALIMA LAIKYTI VISUOTINOJE BAŽNYČIOJE AUKŠČIAUSIOS VALDŽIOS CENTRAIS

Ir pravoslavų tarpe pradedama suprasti, kad Bažnyčios laisvei išlaikyti neužtenka tautinio centro, bet reikia tarptautinio. Bažnyčia,

---

1/ Žr. La Russie et L'Église Universelle, 165.
2/ Žr. op. cit., 165
3/ Op.cit.,164:" C o m m e n t la pierre fondamentale de L'Église a été transportée de la Palestine en Italie, nous pouvons bien l'ignorer;

kuri apima tik vieną tautą, tautinė Bažnyčia, palikta savo pačios jėgoms būtinai lieka valstybės vergė, nepasireiškianti jokia gyva iniciatyva. Bažnytinis nepriklausomumas, toks būtinas tikrajam veikimui Bažnyčios, gali būti patikrintas tik esant dvasiniam tarptautiniam centrui. Nieko neturėdami prieš tokio bažnytinio centro buvimą, kai kurie pravoslavų teologai norėtų jį matyti ne vakaruose - Romoje, bet krikščioniškųjų Rytų ribose1/.

Noras teikti Bažnyčios gyvenime Konstantinopoliui ar Jeruzalei centrinės reikšmės yra ne objektyvios tiesos postulatas, bet rasistinė pretenzija ir neapykanta Vakarams.

Pažiūrėkime kokias pretensijas gali turėti Konstantinopolis kaip Visuotinosios Bažnyčios centras2/. Tikrai religinių jokių. Kokiam nors ganytojui teikiant jurisdikcijos primatą paprastai remiamasi istoriniais religiniais faktais, pašvęstais religiniu padavimu, o ne politiniais išskaičiavimais. Kad suteikus quasi-pirmenybės reikšmę Konstantinopoliui, bizantiečiai graikai tvirtino: jų bažnyčia esanti įkurta apaštalo Andriejaus, kuris esąs pirmasis iš pašauktųjų. Dėl šito tvirtinimo reikia pasakyti: apaštalas Andriejus apaštalų kolegijoje neturėjo jokių ypatingų teisių, taigi jų neturėdamas negalėjo nei savo įkurtai bažnyčiai suteikti.

Apaštalas Andriejus žinojo savo broliui Petrui Kristaus suteiktąją pirmenybės valdžią. Jis pats girdėjo to valdžios pažadėjimą, kada išgirdo iš Dieviškojo Išganytojo burnos savo broliui Simonui taikomus žodžius:"Tu esi Petras, ir ant tos uolos aš pastatysiu savo

---

mais qu'elle a été vraiment transportée et fixée à Rome, c'est là un fait inébrantable qu'on ne saurait rejeter sans renier la tradition sacrée et l'histoire même du Christianisme".

1/ Plg. La Russie et L'Église Universelle, 76.
2/ Žr. Op. cit., 79.

Bažnyčią" . Nei Evangelijose, nei Apaštalų Darbuose niekur nerandame, kad kada nors apaštalas Andriejus būtų ginčijęs savo brolio pirmenybę.

Taigi, jei Konstantinopolio bažnyčia ir būtų įkurta apaštalo Andriejaus, vistiek ji ypatingų teisių negali turėti. Tai matosi iš elgesio graikų vyskupų, kurie norėjo Konstantinopolio patrijarcho sostą ypatingai išaukštinti: 451 m. Visuotiname Chalcedono susirinkime jie norėjo sutcikti Konstantinopolio vyskupo sostui pirmenybę Rytuose ir antrąją vietą Visuotinoje Bažnyčioje, po "senosios Romos" vyskupo[1]. Bet "senosios Romos" vyskupas - popiežius nepatvirtino šito Rytų vyskupų prašymo. Ne todėl Konstantinopoliui graikų vyskupai reikalavo Rytuose pirmenybės, kad Konstantinopolio bažnyčia įkurta apaštalo Andriejaus, bet kad Konstantinopolis esąs "imperatoriaus miestas". Vadinasi, jokio religiniai - istorinio argumento negalėjo patiekti, nors ir labai norėjo Konstantinopolį išaukštinti[2]. Nepasinaudota ir Šv. Andriejaus autoritetu, nes matyt neturėta davinių, kad tikrai apaštalas Andriejus įkūrė Konstantinopolio bažnyčią.

Faktas, kad Efezo patrijarchatas daug senesnis negu Konstantinopolio. Net perkėlus į Konstantinopolį sostinę, dar ilgą laiką Konstantinopolio vyskupas priklausė nuo Efezo patrijarcho. Konstantinopolio vyskupų pasivadinimas "visuotinaisiais patrijarchais" jokių teisių nesuteikė. Yra žinoma, kad Bizantijos vyskupas iki 381 m. ierarchiškai priklausė Herakléjos /Tracijoje/ metropolito.

Ne didesnių teisių kaip Konstantinopolis gali turėti ir Jeruzalė[3]. Tiesa, ji buvo Sename Įstatyme nacionalinės teokratijos šventasis centras, bet tokios reikšmės neturi Naujajame Įstatyme - Visuoti-

1/ Žr. Vl. S o l o v i e v, La Russie et L'Église Universelle, 80.
2/ Žr. op. cit., 80.
3/ Žr. op. cit., 81.

noje Kristaus įsteigtoje Bažnyčioje. Tradicija sako, kad šv. Jokūbas apaštalas buvo pirmasis Jeruzalės vyskupas. Bet ir apaštalas Jokūbas, neturėdamas jokių išimtinių teisių jų savo įpėdiniams po mirties. Kurį laiką Jeruzalės vyskupo soste nebuvo visai įpėdinių. Prisiartinant Vespasiano kariuomenei, krikščionys apleido miestą. Sekančiame amžiuje Jeruzalė prarado ir savo vardą. Restauracija įvyko prie Konstantino. Tuo laiku šv.Jokūbo sostas ierarchiškai priklausė Cezarėjos arkivyskupui /Palestinoje/. Vėliau Jeruzalės patrijarchas buvo daugiau garbės, o ne realios valdžios centras. Tegu vėliau ir liko nepriklausomas, bet stovėjo paskutinėje vietoje tarp kitų patrijarchatų. Taigi, kaip matyt, ir "visų bažnyčių motina" - Jeruzalė neturi jokių teisių prie Visuotinosios Bažnyčios centro.

III S K Y R I U S

P O P I E Ž I Ų V A L D Ž I O S P A S I R E I Š K I M A S P I R M A I S I A I S B A Ž N Y Č I O S G Y V E N I M O A M Ž I A I S

1. POPIEŽIŲ VALDŽIOS PLĖTOJIMASIS

Solovjovas ne tik pripažįsta, kad šv. Petrui buvo suteikta vyriausi valdžia Bažnyčioje, bet ir tos valdžios paveldėtojais laiko ne ką kita, kaip Romos vyskupus - popiežius. Tačiau jis yra tos nuomonės, kad toji valdžia ne iš karto pasireiškė Bažnyčios gyvenime visoje pilnumoje. Jis pripažįsta jos pasireiškimo tam tikrą evoliuciją. Bet tą evoliuciją reikia suprasti ne taip, kad Romos vyskupai tą valdžią turėjo ir turi be teisinio pagrindo, ne pagal dievišką teisę. Pirminėje Bažnyčioje popiežiaus valdžia visoje pilnumoje nepasireiškė todėl, kad tam nebuvo nei tikro reikalo, nei sąlygų. Kankinių laikais krikščionių tarpe buvo ir taip didelė vienybė.

Tačiau Solovjovas pats iškelia nemažai faktų, kurie rodo, kad ir ankstyvaisiais Bažnyčios gyvenimo metais Romos vyskupų sostas turėjo didelę reikšmę ir valdžią1/. Juo toliau, juo labiau toji valdžia pasireiškia ir auga. Apie tai Solovjovas taip išsitaria: "Monarchinė Vi-

1/ Žr. La Russie et L'Église Universelle, 166-202.

suotinosios Bažnyčios valdžia pirmykštėje krikščionybėje tebuvo vos pastebimas, bet pilnas gyvybės užuomazgas; antrame amžiuje tas užuomazgas jau išsiplėtojęs ir matomas, kaip liudija popiežiaus V i k t o r o darbai; o paskui popiežių Stepono ir šv. Dionizijaus darbai III-me amžiuje ir popiežiaus Julijono I darbai IV-me amžiuje. Sekančiame amžiuje jau matome kaip tas aukščiausis autoritetas ir ta monarchinė Romos Bažnyčios valdžia popiežiaujant šv. Leonui I išauga į nedidelį, bet tvirtą medelį; ir pagaliau prieš IX-jį amžių popiežystė sudaro jau didingą ir galingą medį, dengiantį visą krikščionišką pasaulį savo šakų šešėliu"1/.

2. POPIEŽIAI KOVOJE SU EREZIJOM

Gal niekur taip ryškiai ir gražiai nepasireiškė popiežių valdžia pirmųjų krikščionybės amžių Bažnyčios gyvenime, kaip kovose su erezijom. Solovjovas gan plačiai apie tai kalba ir iškelia popiežius, kaip tikrojo tikėjimo saugotojus ir stiprintojus.

Erezijos ypač siautė Rytuose. Per penkius amžius jos puolė tikrąją ortodoksiją. Ir rodėsi kartais, kad Rytų Bažnyčia tikrai paskęs klaidose. Buvo laikai, kada Konstantinopolio patrijarkų soste buvo

---

1/ La Russie et L'Église Universelle, 160:"Le pouvoir monarchique de L'Église Universelle n'était qu'un germe à peine perceptible,mais plein de vie,dans le christianisme primitif; au II^e siècle ce germe s'est developpé d'une manière visible comme en temoignent les actes du pape Victor; au III^e ceux des papes Étienne et saint Denys, et au IV^e ceux du pape Jules I^{er}. Au siècle suivant nous voyons déjà cette autorité suprême et ce pouvoir monarchique de L'Église romaine s'élever comme un arbuste vigoureux - avec le pape saint Leon I^{er}; et enfin vers le IX^e siècle la papauté est déjà l'arbre majesteux et puissant qui couvre l'univers chrétien de l'ombre de ses branches".

ištisa eilė eretikų. Ir taip, kada Bizantijos imperijoje įsigalėjo monotelitų erezija, "visuotinųjų patrijarchų" soste sėdėjo šie eretikai: Sergijus, Piras, Povilas, Petras, Teodoras[1]. Kas tada rūpinosi tikrosios ortodoksij s atstatymu? Argi tie, kurie labiausiai kišosi į Bažnyčios reikalus Rytuose ir paskiau visiškai pavergė Konstantinopolio patrijarchus - imperatoriai? Nieko panašaus. Kada tik kildavo kova tarp tikrosios ortodoksijos ir erezijų, imperatoriai visada palaikydavo pastarąsias. Didžioji dalis imperatorių buvo arba palaikytojai erezijų, arba jų kūrėjai. "Yra žinoma, kad žymi dalis Bizantijos imperatorių globojo tą arba kitą ereziją, o kai kurie tapo dargi kaip eretikai /Heraklijus - monotelitų erezijos pradėjėjas, Leonas Izaurietis - kovų dėl šv. paveikslų pranokėjas/"[2]. Ir nuo šitokių ortodoksijos saugotojų, ypač vėlesniais laikais, visiškai priklausė Konstantinopolio patrijarchai.

Visais sumišimų ir erezijų laikais, nuo didžiosios Arijaus klaidos iki kovų dėl šv. paveikslų, tikrųjų ortodoksijos sargų akys buvo nukreiptos ne į kur kitur, kaip tik į Vakarus, į amžinąjį miestą, į šv. Petro įpėdinius- popiežius.

Didelės reikšmės yra ir tas faktas, kad per visą šitą dogmatinės kovos perijodą Romos sostas, be vienos ir tai neaiškios išimties /popiežius Honorijus/, niekuomet nebuvo užimtas eretikų. Todėl suprantama, kad didžiausi Rytų Bažnyčios mokytojai ir ištisi visuotiniеji susirinkimai pačiais stipriausiais išsireiškimais tvirtino didelę reikš-

---

1/ Žr. Собрание Сочинений В. С. С о л о в ь е в а, IV 52.

2/ Op.cit., 51: " Известно, что значительная часть Византийских императоров покровительствовали тем или другим ересям, а некоторые выступали даже как ересиархи (Ираклий - зачинщик монофелитской ереси, Лев Исавр - родоначальник иконоборчества)."

mę ir autoritetą Romos sosto. Tokios nuomonės šv. Jonas Auksaburnis, palaimintas Teodoritas, šv. Maksimas Išpažintojas, šv.Jonas Damaskėnas, šv. Teodoras Studita, ir daug kitų, taipgi liudijimai III-jo, IV-jo, VI-jo ir VII-jo visuotinųjų susirinkimų1/.

Tokeai tai buvo didis skirtumas tarp Konstantinopolio patrijarchų ir Romos vyskupų - popiežių.

Visoje didžiųjų erezijų istorijoje, kuri traukėsi penkius amžius, visada galima pastebėti Bizantijos imperijoje ir Rytų Bažnyčioje tris svarbesnes partijas arba žmonių grupes, kurių laimėjimai arba pralaimėjimai ir sudarė laimėjimą arba pralaimėjimą ir tikrosios ortodoksijos.

Pirmąją grupę2/arba partiją sudarydavo tie krikščionys, kurie priklausydavo prie įvairių erezijų, kurias kurdavo arba palaikydavo karališkasis dvaras. Jų veikla reiškėsi dviem kryptimis: religijos ir politikos idėjų dalykuose. Religijoje jie reprezentavo Rytų pagonišką reakciją prieš krikščionišką tiesą, o politikoje buvo neprikiausomo bažnytinio valdymo priešai, kurį įsteigė Jėzus Kristus ir reprezentuoja apaštališkasis Romos sostas. Toji partija pripažino cezariui teisę ne tik Bažnyčios administravime, bet ir dogmatiniuose klausimuose. Kokios iš to buvo pasekmės? Labai liūdnos. Užtekdavo kuriam nors iš imperatorių palaikyti eresiją, ir ji įsigalėdavo viename ar kitame valstybės krašte, ilgesniam ar trumpesniam laikui. Istorija duoda ištisą eilę liūdnų faktų. Štai kad ir arijanizmas, kurį ypač palaikė imperatoriai Konstancas ir Valensas; jis įsigalėjo tarp Gotų ir Longobardų. Arba vėl nestorijanizmas. Jo didžiausiu protektorium

---

1/ Žr. Cоб. Соч. В. С. С о л о в ь е в а, IV 53.

2/ Žr. Vl. S o l o v i e v , La Russie et L'Église Universelle, XXXI.

buvo Teodozijus II. Jį priėmė rytiečių Sirai. Ogi monofizitizmas,kuris, nežiūrint imperatorių pastangų, visgi buvo pašalintas iš Bizantijos, liko tautinė religija Egypte, Abisinijoje ir Armenijoje.

Prie šios grupės priklausė imperatoriai, protegavę kiekvieną ereziją ir norėję pavergti Rytų Bažnyčią. Ši religinė partija buvo nekrikščioniška net trejopu būdu: religijos idėjomis, sekuliarizmu ir nacionalizmu.

Tuo laikotarpiu randame Rytų Bažnyčioje ir antrą visiškai ortodoksinę ir katalikišką partiją[1], kuri gynė grynąsias krikščionybės idėjas prieš bet kokius pagonybės kompromisus. Ji kovojo už visuotiną, laisvą bažnytinį valdymą, prieš cezaropapizmo išsišokimus ir partikuliariškojo nacionalizmo tendencijas. Ši krikščionių grupė savo narių tarpe neturėjo šio pasaulio galingųjų; aukštesniojoje dvasiškijoje ji teturėjo tik atskirus asmenis. Tvirtas jos atramos taškas - giliai tikinti liaudis. Tikrieji ortodoksai katalikai, kurie ir sudarė šią partiją, labai aukštai vertino ir centrinę šv. Petro sosto valdžią. Jame jie matė ir rodo galingąjį tiesos palladiumą ir religinės laisvės gynėją.

Šios grupės moralinę vertybę ir bažnytinę svarbą rodo asmenys, kurie prie jos priklausė: tai šv. Atanazas Didysis, šv.Jonas Auksaburnis, šv. Flavijanas, šv. Maksimas Išpažintojas, šv. Teodoras Studitas.

Buvo dar trečioji arba vidurio partija[2]. Ji nei visiškai eretiška, nei grynai ortodoksinė. Ji ilgam laikui nulėmė Rytų krikščionių likimą. Didžioji dalis graikų aukštesniosios dvasiškijos priklausė šitai partijai. Ją galima pavadinti semiortodoksiška, arba teisin-

1/ Žr. Vl. S o l o v i e v,La Russie et L'Égliese Universelle,XXXII.
2/ Žr. op. cit., XXXIII.

giau, antikatalikiškai-ortodoksinė. Šie dvasininkai /suprantama priklausą šiai partijai/, ar tai dėl teorėtinių įrodymų galios, ar paprastos rutinos vedami, ar iš priklausymo bendroms tradicijoms, stipriai laikėsi dogmų. Jie nebuvo priešingi ir Visuotinosios Bažnyčios vienybei: tik norėjo, kad tos vienybės centras būtų pas juos, Rytuose - Konstantinopoly. Juk ne kas kitas reikalavo visuotinuose susirinkimuose nepaprastų teisių Konstantinopolio patrijarchui.

Kaip krikščionys jie nebuvo cezaropapistai, bet kaip graikai patrijotai, greičiau duodavo pirmenybę cezaropapizmui, o ne popiežiui. Jie bevelijo kartais paaukoti dogmatinę tiesą, negu duoti pasireikšti popiežiaus galiai. Formali erezija jiems nebuvo nepriimtina, bet nelaikė už pikta priimti dogmatinės tiesos iš "dieviškojo" Augusto rankų, nors ji būtų patiekta ir kiek neįprasta forma. Jie bevelijo gauti iš graikų imperatoriaus sugadintą ir neužbaigtą tikėjimo formulę,kaip priimti gryną ir pilną tiesą iš popiežiaus rankų: imperatoriaus Zenono henotikon jų akyse daugiau svėrė, negu dogmatinis šv.Leono Didžiojo laiškas[1].

Taip trumpai Solovjovas vaizduoja tas tris religines partijas, turėjusias pirmaeilės svarbos erezijų istorijoje ir kovose su jomis.

Ir toliau pabrėžia ypač tą faktą, kad popiežiai visados stodavo tiesos ir teisybės pusėn, kada iškildavo koks ginčas.

Pradedant nuo IV-jo amžiaus Rytų Bažnyčioje matome nuolatinį lenktyniavimą ir kovą tarp dviejų ierarchinių centrų:senojo Aleksandrijos patrijarchato ir naujojo - Konstantinopolio[2]. Išorinėms kovoms daug reikšdavo Konstantinopolio dvaro laikymasis: kurį kovojančių centrų palaikydavo, o kurį engdavo. Jei norėsime sužinoti, kas palenkdavo Konstantinopolio imperatoriaus dvaro simpatijas padėti vienam ar

1/ Žr.Vl.S o l o v i e v,La Russie et L'Église Universelle,XXXIV.
2/ Žr. op. cit., 185.

kitam varžytininkui, tai susidursime su ypatingai įdomiu dalyku. Dėl politinių sumetimų Bizantijos imperija galėjo reaguoti į tas varžytynes trim būdais: galėjo ji arba palaikyti naująjį Konstantinopolio patrijarchatą, kuris buvo visiškoje jos įtakoje, ir negalėjo įsigyti kiek pastovesnio nepriklausomumo, arba Bizantijos cezarizmas, dėl ištisos eilės kitų sumetimų, galėjo norėti, kad bažnyžinio valdymo centras būtų kur nors toliau, bet vis dėlto savo valstybės ribose. Aukščiau minėtoms sąlygoms puikiai atitiko Aleksandrijos patrijarchatas: reikėjo tik paremti jį kovoje su Konstantinopolio patrijarchatu ir jis būtų likęs Rytuose bažnytiniu centru, ypač kad ir šiokią tokią pirmenybę turėjo. Galėjo, pagaliau, imperatoriaus valdžia pasirinkti ir trečią veikimo būdą, būtent, pusiausvyros principą, rodydama savo palankumą čia vienam, čia kitam, žiūrint, kaip naudingiau.

Nors keista, bet tikrumoj savo santykiams nustatyti su bekovojančiais patrijarchatais imperatoriaus valdžia nepasinaudojo nei vienu aukščiau minėtu santykiavimo būdu. Nors buvo vienas kitas išimtinas atsitikimas, bet reikia pripažinti, kad imperatorių nusistatymą normuodavo vienas bendras pagrindas. Jei jie kartais lyg ir svyruodavo, palaikydami čia vieną, čia kitą patrijarchatą, tai tie svyravimai buvo daromi ne dėl pusiausvyros principo išlaikymo: Bizantijos dvaro pagalba buvo teikiama ne tam, kuris tuo laiku gynė teisėtą reikalą, bet tam, kuris pasižymėjo religiniu ar doroviniu defektu. Užtekdavo tik Konstantinopolio ar Aleksandrijos kuriam nors patrijarchų būti schizmatiku ar netikusiu ganytoju, kad galėtų ilgesnį laiką laukti imperijos globos ir palaikymo. Priešingai, kiekvienas šventas ir tikrojo tikėjimo gynėjas patrijarchas, vis tiek kur jis negyventų - ar Konstantinopoly ar Aleksandrijoj, galėjo jau iš anksto laukti perse-

kiojimų ir neapykantos, o dažnai ir kankinio vainiko[1].

Dar nesuskubo gerai Bizantijos imperija pasisavinti krikščioniškojo tikėjimo šviesos, o jau pradeda ji persekioti ortodoksijos šulą šv. Atanazą Didįjį[2]. Per ilgą savo viešpatavimą, imperatorius Konstancas kovoja su tuo kilniuoju Aleksandrijos patrijarchu, o tuo tarpu Konstantinopolio vyskupus schizmatikus globoja ir remia. Ne Aleksandrijos patrijarcho sosto tvirtumas buvo nepakenčiamas "krikščioniškajam" imperatoriui, bet jame sėdinčio šventumas. Kad taip buvo, rodo sekantis faktas: po 50 metų rolės pasikeitė - Aleksandrijos patrijarcho soste sėdėjo vienas niekingiausių žmonių, Teofilius, o Konstantinopolio vyskupiškąjį sostą užėmė didis šventasis - Jonas Auksaburnis. Ir kas tada atsitinka? Ogi Teofilius lieka Bizantijos dvaro mylimuoju, o šv. Jonas Auksaburnis visaip persekiojamas ir norima jį pražudyti. Ne didžiojo kalbėtojo būdo tvirtumas vertė imperatorių kovoti su juo. Tvirtą valią ir atsparią dvasią turėjo ir truputį vėliau Konstantinopolio bažnyčiai vadovavęs Nestorijus. Prie jo Aleksandrijos sostą valdė šv. Kirilas, kuris savo atsidavimu tikrajai ortodoksijai galėjo lygintis su šv. Atanazu. Ką dabar daro Konstantinopolio imperatorius Teodozijus II-sis? Ogi visokiausiais būdais remia kovoje su šv. Kirilu Nestoriją, nes šis pastarasis buvo schizmatikas.

Netrukus rolės ir vėl pasikeitė: Konstantinopolis gavo į patrijarchus šv. Flavijaną, vertą šv. Jono Auksaburnio įpėdinį, o Aleksandrijoj atsirado naujas Teofilis - "Egypto faraonas" - Dioskoras[3]. Pirmasis šventas, teisingas, nusižeminęs, be pretenzijų žmogus, o antrasis - Dioskoras - begalinės ambicijos despotas. Rodos reikėtų laukti, kad imperatoriaus vyriausybė palaikys pirmąjį - šv. Flavijaną, o ne Dios-

---

1/ Žr. Vl. S o l o v i e v, La Russie et L'Église Universelle, 186.
2/ Plg. op. cit., 187.
3/ Žr. op. cit., 188.

korą Bizantijos dvatas ėmė globoti, o šv. Flavijono nekęsti. Ypatingai Dioskorui parodyta globa per "Efezo žudynes".

Iš šių pavyzdžių aiškiai matosi, kokią rolę vaidino Konstantinopolio imperatoriai. Kaip visiškai kitoks vaidmuo buvo popiežių.

Gražiai popiežystė pasireiškė kovose su arijanizmu, vienos pavojingiausių erezijų, kuri mėgino sugriauti svarbią tikėjimo tiesą - Kristaus dievystę.

Kiek vėliau Rytus ištinka kita nelaimė, kitas didelis pavojus, ima plisti monofizitizmo klaida, griaudama tikrą tikėjimą į Jėzų Kristų. Dalykas lietė pagrindinę tiesą - Dievažmogio tiesą. Monofizitai, tvirtindami, kad Jėzus Kristus įsikūnydamas yra tiktai Dievas, kadangi Jo žmogiškumą nustelbianti dievystė, darė baisią klaidą - jie gal ir patys nenujausdami grįžo prie nežmogiškojo Rytų pagonybės Dievo, kuris žmogaus protui neprieinamas ir nesuprantamas[1]. Ir šitos klaidžiatikystės istorijoje matome, kad centrinė Visuotinosios Bažnyčios valdžia yra ne tik neįveikiamas socialio teisingumo pamatas, bet ir neklystantis religinis tiesos balsas. Popiežius Leonas Didysis dar kartą gelbsti Rytų Bažnyčią nuo šitos žalingos klaidos. Tikrųjų ortodoksija grumiasi su klaidžiatikyste ir pastaroji pralaimi -"Egypto faraonas" lieka nugalėtas. Pasekime šitą kovą, kad pamatytume, kaip popiežija išgelbsti Rytų Bažnyčią nuo galutinio erezijos įsigalėjimo.

Dioskoras jau iš anksto galėjo suprasti /tai rodė visa praeitis/, kad dviejų Rytų ierarchijos vyriausių atstovų ginčuose popiežius visados palaikys teisingojo pusę[2]. Jis siekė to, kad, pasmerkus visuotinam susirinkimui šv. Flavijaną, galės pasisavinti valdžios pirmenybę visoje Rytų Bažnyčioje. Jį rėmė Egypto vyskupai ir vienuoliai, vieni daugiau, kiti mažiau perėmę monofizitizmo klaida. Dioskoras, galin-

1/ La Russie et L'Église Universelle, 194.
2/ Žr. op. cit., 190.

go partijos remiamas, ryžosi siekti savo tikslo ir prieš popiežiaus valią.

449 m. Efezo mieste sušaukiamas visai teisėtai visuotinas susirinkimas[1]. Dalyvavo ir popiežiaus Leono Didžiojo pasiuntiniai, bet susirinkimo vesti jų neprileido. Dioskoras gi buvo visaip remiamas: jį saugojo imperatoriaus valdininkai, jis apsuptas Egypto vyskupų ir lazdomis ginkluotų vienuolių. Ką daro likusieji vyskupai? Daugumas graikų vyskupų /jau minėtos trečiosios partijos žmonės/ laikosi pasyviai ir dreba, o tuo tarpu dedasi baisūs dalykai. Šv.Flavijanas patraukiamas į teismą. Keletas drąsesnių vyskupų tiek nusižemina, kad puola Dioskorui po kojų ir prašo pasigailėti to šventojo vyro. Ir jie turėjo nusileisti. Pakilo baisus trukšmas. Dioskoro partijos žmonės šaukė:"Teesie perkirsti tie, kurie dalo Kristų". Vyskupams išdalomos tuščios lentelės, kur turėjo pasirašyti. Vėliau jose turėjo būti įrašyta eretiška formulė. Dauguma vyskupų klauso ir šito reikalavimo. Jei kurie prie parašo norėjo prirašyti pastabų, egyptiečių kunigų buvo mušami: plėšiamos jėga lentelės, daužoma lazdomis per rankas. Po šitokio "laisvo" balsavimo Dioskoras paskelbia susirinkimo vardu kaltinamąjį sprendimą šv. Flavijanui. Jis pažeminamas, atskiriamas nuo Bažnyčios, atiduotas į pasaulinės valdžios rankas. Įvyksta dar baisesnis dalykas: šv. Flavijanui bandant protestuoti prieš tokį sprendimą, Dioskoro kunigai puola ir tiek jį prikankina, kad po dviejų dienų miršta. Štai kas pasidarė iš visuotinojo susirinkimo.

"Kada neteisybė, smurtas ir klaida taip triumfavo visuotiname susirinkime, kurgi buvo neklystamoji ir nesugriaunamoji Kristaus Bažnyčia? Ji buvo ten pat ir ji pareiškė save. Tuo momentu kada šv.Flavijanas buvo žiauriai kankinamas Dioskoro tarnų, kada vyskupai ereti-

---

1Žr.La Russie et L'Eglise Universelle, 191.

kai garsiai sveikino savo vado laimėjimą, akivaizdoje drebėjusių ir tylėjusių tikrojo tikėjimo vyskupų, - Hilarijus, Romos Bažnyčios dijakonas, sušuko:" C o n t r a d i c i t u r ". Tik, žinoma, ne pagautoji baimės ir tyli Rytų ortodoksų minia vaizdavo tuo momentu Dievo Bažnyčią. Visa nemirtingoji Bažnyčios valdžia Rytų krikščionybei buvo tas paprastas juridinis terminas, ištartas Romos dijakono:contradicitur"[1].

Ką reiškė šis viešas protestas kada visi tylėjo? Vaizdavo jis principą, kuris statomas prieš neteisėtą faktą, teisę prieš žiaurią jėgą. Šalia triumfuojančio smurto vienų ir dvasios silpnybės kitų, šis drąsus protestas buvo nenugalimas moralis tvirtumas. Jame tarsi nenugalima Bažnyčios uola stojo prieš pragaro vartus[2].

Įsiutę Egypto fanatikai galėjo nužudyti šv. Flavijaną, bet nedrįso paliesti Romos Bažnyčios dijakono. Kovoje už tikrąją ortodoksiją ir teisingumą popiežija Leonon Didžiojo asmeny pasireiškė visoje savo didybėje ir garbėje. Dėka jos veiklai, greit viskas pasikeičia. Nepraslinko ne 2 metai, ir Efezo Visuotinasis susirinkkimas popiežiaus autoritetu pavirto "Efezo žudynėmis", nitruotas žmogžudys - Dioskoras - numestas nuo sosto, jo auka paskelbtas šventuoju, sušaukiamas visuotinis Chalcedono susirinkimas[3].

1/ L. Russie et L'Eglise Universelle,192:"Quand l'iniquité,la violence et l'erreur triomphaient ainsi dans un concile oecuménique,où était-elle L'Eglise infaillible et inviolable du Christ? Elle était présente et elle se manifesta. Au moment où saint Flavien était meurtri par les brutalités des serviteurs de Dioscore,quand les évêques hérétiques acclamaient bruyamment le triomphe de leur chef,en présence des évêques orthodoxes tremblants et muets,-Hilaire,diacre de L'Eglise romaine,s'écria:"C o n t r a d i c i t u r " Ce n'était pas certes la foule terrifiée et silencieuse des orthodoxes orientaux qui représentait en ce moment L'Eglise de Dieu. Toute la puissance immortelle de L'Eglise s'était concentrée pour la chrétienté orientale dans ce simple terme juridique prononcé par un diacre romain:c o n t r a d i c i t u r"

2/ Žr. op. cit., 193.

3/ Žr. op. cit., 193.

Leonas Didysis ne tik kovojo su tokiomis neteisybėmis, kokios dėjosi Efeze, bet laikė savo pareiga duoti dievožmogystės tiesai naują, aiškią ir galutiną formulę. Visas tų laikų pasaulis laukė šito sprendimo iš apaštalo Petro įpėdinio. Reikėjo to sprendimo būtinai, nes klaidžiatikiai monofizitai, slėpdamiesi už didžiojo su arijanizmu kovotojo Šv. Kirilo pečių, kuris prileido dėl Jėzaus Kristaus asmens vieningumo netikslią formulę, dar drąsiau skleidė monofizitizmą. Ir Leonas Didysis rašo garsųjį dogmatinį laišką šv. Flavijanui. Tas laiškas tai tiesos žodis prieš naująją ereziją. Čia Leonas Didysis laiko save įkvėptu tarpininku, apaštalų kunigaikščio atstovu. Didelės įtakos turėjo ne tik Vakarams bet ir Rytams tas nuostabiai aiškiai ir su didele jėga parašytas dogmatinis laiškas. Apie to laiško atsiradimą Rytuose atsirado legenda, kurią užrašė šv.Sofronijus, Jeruzalės patrijarchas[1/].

Kada Leonas Didysis parašęs laišką šv. Flavijanui prieš Eutichijų ir Nestorijų, jis buvęs padėtas ant šv.apaštalo Petro karsto. Popiežius karštai meldęsis į apaštalų kunigaikštį, kad jis tą raštą ištaisytų: pridėtų ko trūksta ar atimtų ko nereikia. Tik po 40 dienų besimeldžiančiam Leonui Didžiajam pasirodęs šv. Petras ir pasakęs, kad raštas jau ištaisytas. Ir iš tikrųjų, laišką paėmęs į rankas, radęs jį ištaisytą.

Nuostabus tai buvo laiškas: jis visiems laikams nustatė dviejų prigimčių tiesą viename Kristaus asmenyje ir užkirto kelią plėstis dviem priešingom erezijom: Nestorijaus ir Eutichijaus. Viena iš priežasčių, dėlko Efezo susirinkimo sprendimai buvo popiežiaus Leono Didžiojo atmainyti, buvo ir ta, kad tas laiškas susirinkime neperskaitytas.

1/ Žr. Vl. S o l o v i e v, La Russie et L'Église Universelle, 197.

Gal pati skaudžiausi Rytams iš visų erezijų, bet jau paskutinė, buvo kova prieš paveikslus. Ir šitą klaidžiatikystę padėjo nugalėti ne kas kitas, kaip popiežiai. Septintame Visuotiname susirinkime, įvykusiame Nokėjoje /787 m./, ji buvo pasmerkta. Susirinkimas praėjo popiežiaus Adrijano I-jo globoje. Jame buvo priimtas ir jo dogmatinis laiškas[1/].

Iš tikrųjų istorija mums rodo, kad visos erezijos, aktyviai palaikomos arba pasyviai priimtos daugumos graikų dvasininkų, sutikdavo nenugalimą kliūtį Romos Bažnyčioje ir sudušdavo prieš šią evangeliškąją uolą. Tai buvo ypatingai priešpaveikslinės klaidžiatikystės atsitikime, kada, neigiant kiekvieną išorinę dieviškumo formą pasaulyje, tiesiog puolė apaštalo Petro sostą, esmėje esantį kaip objektyvų ir realų m a t o m o s i o s Bažnyčios centrą[2/].

Po kovos prieš paveikslus visos didesnės erezijos buvo nugalėtos, svarbesnės tikėjimo dogmos išaiškintos. Nuo pat IV-jo amžiaus Rytų dvasininkų antikatalikiškoji - ortodoksiškoji partija siekė atsipalaiduoti nuo popiežiaus valdžios. Kai virė erezijų kovos, popiežius, kaip grynojo tikėjimo sargas, buvo reikalingas, bet po to jis nebebuvo pageidaujamas, nei supagonėjusiems imperatoriams, nei aukštajai dvasininkijai. Jų siekimai realizavosi, kada Fotijus /867 m./ schizmą pradėjo, o Mykolas Kerularijus /1054 m./ pabaigė.

"Tikroji dogma galutinai nustatyta, visos erezijos negrįžtamai pasmerktos ir popiežius lieka nereikalingas. Liko tik apvainikuoti darbas - formaliai atsiskirti nuo Romos"[3/]. Tas vėliau ir įvyko.

1/ Žr. Vl. S o l o v i e v, La Russie et L'Église Universelle, XLIV.
2/ Žr. Op. cit., XXX.
3/ La Russie et L'Église Universelle, XLV: "Le vrai dogme définitivement établi, toutes les hérésies condamnées sans retour et le pape devenu inutile, il ne restait qu'à couronner l'oeuvre en se séparant formellement de Rome".

3. ROMOS VYSKUPAI, YPAČ LEONAS DIDYSIS, SAVO VALDŽIA NAUDOJOSI KAIP AP. PETRO ĮPĖDINIAI, IR JŲ AUKŠČIAUSIĄ AUTORITETĄ BAŽNYČIA PRIPAŽINO

Norėdamas įrodyti popiežiaus valdžios teisėtumą Visuotinoje Bažnyčioje, Solovjovas, nors ir paduoda senovės tradicijos liudijimų, Bažnyčios Tėvų ir visuot. susirinkimų išsitarimų, tačiau labiausiai remiasi šv. Leono Didžiojo darbais ir jo pažiūra į savo valdžią: "Norint parodyti istorinius mūsų ginamos tezės pagrindus /popiežių valdžios teisėtumą Visuotinoje Bažnyčioje - K.J.G./ mūsų skaitytojams, kurie maža tėra susipažinę su bažnytine istorija, gana sustoti prie vienos atmintinos popiežystės gyvenimo epochos - gana senos, kad galima būtų mūsų ortodoksiniams tradicionalistams įteigti pagarbos ir tuo pačiu laiku pilna istorijos šviesa nušviestos epochos, palikusios mums visą eilę rašytinių dokumentų ir neturinčios savo pagrindiniuose bruožuose nieko tamsaus arba abejojamo. Tai yra V-jo amžiaus vidurys - laikas, kada Romos Bažnyčia buvo taip garbingai atstovaujama popiežiaus šv. Leono Didžiojo"1/.

1/La Russie et L'Église Universelle, 166: "Pour montrer le fondement historique de notre thèse à ceux de nos lecteurs qui ne sont pas versés dans l'histoire ecclésiastique, il nous suffira de nous arrêter à une seule époque memorable dans les destinées de la papauté,- époque assez ancienne pour imposer le respect à nos orthodoxes traditionnalistes et qui, en même temps, est eclairée par, le plein jour de l'histoire, parfaitement documentee et ne présente dans ses traits essentiels rien d'obscur ou de douteux. C'est le milieu du V siècle - le temps où L'Eglise romaine était si dignement représentee par le pape saint Léon le Grand".

Gausiai remdamasis jo raštais, Solovjovas parodo, kaip Leonas Didysis žiūrėjo į popiežiaus primatą ir valdžią[1].

Aukščiausią savo valdžią Bažnyčioje jis remia tuo faktu, kad yra ap. Petro įpėdinis ir jo gautosios iš Kristaus valdžios paveldėtojas. Tokį jo nusistatymą ir valdžią pripažįsta ne tik to meto pavieniai vyskupai, bet ir visuot.Chalcedodo susirinkimas[2].

"Norint atmesti kaip grobimą ir klydimą valdžios pirmenybę ir pamokomąjį autoritetą Romos sostui, nepakanka kaip matysime paskelbti grobiku ir eretiku tokį žmogų kaip šv. Leonas Didysis. Reikia dar kaltinti klydus visuot.susirinkimą Chalcedone ir visą ortodoksinę Bažnyčią V-to amžiaus"[3].

Jau 1883 m. rašytame veikale "Didysis ginčas ir krikščioniškoji politika" gausiai panaudojo Bažnyčios Tėvų ir rašytojų raštus, kuriuose jie iškelia Romos popiežių valdžią ir jų aukščiausią autoritetą Bažnyčioje, bet, deja, tuos liudijimus cenzūra išbraukė. Tai prisimines, rašte "Nuso" redakcijai ir sako:"Kad popiežijai, arba tikriau šv.Petro katedrai, priklauso aukšta ir svarbi vieta Bažnyčioje - tai tarp tikratikių kalbu ne aš: tai kalba šv.Jonas Auksaburnis, šv.Kirilas Aleksandrietis, šv.Maksimas Išpažintojas, šv.Jonas Damaskėnas, šv. Teodoras Studita"[4].

1/ Žr.La Russie et L'Église Universelle, 166 - 180.
2/ Žr. op. cit., 181 - 202.
3/ Op.cit., 202:"Pour rejeter comme une usurpation et une erreur la primauté de pouvoir et l'autorité doctrinale du siège romain, il ne suffit pas, comme on le voit, de déclarer usurpateur et hérétique un homme tel que saint Léon le Grand:il faut encore accuser d'hérésie le concile oecuménique de Chalcédoine et toute L'Église orthodoxe au V siècle".
4/ Собр. Соч. В. С. С о л о в ь е в а, IV 584:"Что папству, или точнее кафедре Св. Петра, принадлежит высокое и важное значение в Церкви - это между православными говорю не я: это говорят Св. Иоанн Златоуст, Св. Кирилл Александрийский, Св. Максим Исповедник, Св. Иоанн Дамаскин, Св. Феодор Студит."

IV SKYRIUS

BAŽNYČIA, ATSISKYRUSI NUO VYRIAUSIOS POPIEŽIAUS VALDŽIOS, NEGALI TINKAMAI GYVUOTI, NES NUSTOJA LAISVĖS IR TIKROSIOS VEIKLOS, NEGALI ATLIKTI IR KITŲ SAVO UŽDAVINIŲ

1. BAŽNYČIOS TIKSLAI IR VEIKIMO SĄLYGOS

Solovjovas ne tik įrodinėjo popiežių valdžios teisėtumą, bet kartu pabrėždavo, kad be tos valdžios pripažinimo neįmanomas nei tikrasis Bažnyčios veikimas, nei gyvenimas. Tam tvirtinimui argumentus semdavo iš realaus gyvenimo, tikriau iš katastrofiškos pravoslavų cerkvės padėties, kurioje ji buvo atsidūrusi, atmesdama centrinę ir teisėtą popiežių valdžią. Svarbių minčių tuo klausimu buvo pareiškęs ir kritikuodamas slavofilų pažiūras į Bažnyčios esmę, tikslus ir veikimo sąlygas, nes jie kaip tik ir bandė šiuo tuo pateisinti esamąją būklę.

Matomoji Bažnyčia nėra tik šventybė, bet kartu valdžia ir laisvė. Be šių trijų dalykų - šventumo, valdžios ir laisvės nėra Bažnyčioje tikrojo gyvenimo.

Bažnyčia, kaip n olatos kovojanti su tamsiomis pasaulio ir žmogaus prigimties jėgomis, yra vadinama Kristaus k a r i u o m e n e, o jei taip, tai joje turi būti veikimo vieningumas, centrinė valdžia ir d i s c i p l i n a[1/].

Reali Bažnyčios vienybė yra reprezentuojama ir garantuojama bažnytine monarchija. Tik vieno valia, kuriai visi lygūs, gali būti įstatymas ir autoritetas. Kad turėtų vidinę jėgą, bažnytinė valdžia turi būti viena, kad galėtų paveikti išorinį pasaulį, turi būti nepriklausoma.

Bažnyčioje yra du elementu - dieviškasis ir žmogiškasis. Dieviškojo elemento uždavinys yra jungtis su praktiškuoju žmonijos gyvenimu. Jis turi ne tik pilnumoje pasauly veikti, bet ir prieš pasaulį. Kristaus atneštoji ir Bažnyčiai pavestoji skelbti tiesa turi būti ne tik skelbiama, bet ir įgyvendinama praktiškame žmonijos gyvenime.

Bažnyčia ir jos ierarchija turi ne tik melstis, bet ir darbais rūpintis, kad D i e v o v a r d a s š v e n t ė t ų žmonėse, kad D i e v o K a r a l y s t ė a t e i t ų į pasaulį, ir kad D i e v o v a l i a i š s i p i l d y t ų ne tik danguje, bet i r ž e m ė j e[2/].

"Tobulai laisva ir vidinė Dievybės ir žmonių vienybė yra aukščiausis tikslas, uostas, prie kurio mes plaukiame. Mūsų broliai vakariečiai nesutaria tarp savęs, kurios priemonės yra geresnės ten nuvykti. Katalikai tiki, kad s a u g i a u perplaukti jūrą keliaujant kartu dideliame, gerai išbandytame laive, pastatytame žymaus žinovo, valdomame prityrusio vairininko ir aprūpintame viau tuo, kas reikalinga kelionei. Protestantai, priešingai, nori, kad kiekvienas pasidirbtų lai-

1/ Plg. Собр. Сочинений В. С. С о л о в ь е в а, IV 75.
2/ Plg. Собр. Соч. В.С.С., О духовной власти в России, III 207.

valį ir savo būdu plauktų su d i d e s n e l a i v e . Ši pastaroji nuomonė, kiek ji nebūtų klaidinga, dabar nesvarstoma. Bet ką turėtume pasakyti apie tuos tariamuosius ortodoksus, pagal kuriuos tikroji priemonė atvykti į uostą, tai įsivaizduoti, kad čia jau esama"1/.

Matomoji Bažnyčia nebūdama tobula savo nariuose, privalo turėti visas būtinas priemones su tikrumu artintis aprie vyriausio idealo - tobulos vienybės tvarinių Dievuje - per įvairias kliūtis ir sunkenybes, per kovas, gundymus ir žmogiškąsias silpnybes2/.

Žemiškoji Bažnyčia neturi čia tobulos dangaus karalystės vienybės, bet ji privalo turėti tikrą ir realų vieningumą, tuo pačiu laiku organišką ir dvasišką, kuris ją determinuotų kaip pastovią instituciją, kaip gyvąjį kūną ir morališką individualybę.

Aktualiai ir materialiai neapimdama visos žmonių giminės, ji yra vis tiek v i s u o t i n ė, nes jos negalima priskirti vienai kuriai tautai arba tautų grupei. Ji turi turėti vieną internacionalinį centrą, kad galėtų plėstis į visą pasaulį.

Bažnyčia yra neklaidinga, nes saugodama ir skelbdama dieviškojo apreiškimo tiesas, kiekvienu momentu gali be apsirikimo patiekti šią ar kitą religinę ar dorovinę tiesą.

1/ V l. S o l o v i e v , La Russie et L'Eglise Universelle,36: "L'union parfaitement libre et intérieure des hommes avec la Divinité et entre eux,-c'est le but suprême,le port vers lequel nous naviguons. Nos frères occidentaux ne sont pas d'accord entre eux quant aux meilleurs moyens d'y parvenir. Les catholiques croient qu'il est p l u s s û r de traverser la mer ensemble dans un grand vaisseau éprouvé, construit par un maître célèbre,gouverné par un pilote habile,et muni de tout ce qui est nécessaire pour le voyage. Les protestants prétendent au contraire que chacun doit se fabriquer une nacelle à sa guise pour voguer avec p l u s d e l i b e r t é. Cette dernière opinion, tout erronée qu'elle soit, se laisse cependant discuter. Mais que pourrait-on entre-prendre contre ces soi-disant orthodoxes,selon lesquels le vrai moyen d'arriver au port c'est de s'imaginer qu'on y est déjà".

2/ Plg. op. cit., 37.

Žemiškoji Bažnyčia nėra absoliučiai laisva, nes ji priklauso nuo įvairių egzistencijos sąlygų, bet ji privalo turėti užtenkamai n e p r i k l a u s o m y b ė s , kad galėtų nuolatos kovoti prieš pragaro vartus ir nepalankias aplinkybes1/.

Vadinasi, tikroji, Kristaus įsteigtoji, Bažnyčia privalo būti visuotinė, neklaidinga ir nepriklausoma nuo pasaulinės valdžios. Nors ji ir nėra tobula savo žmogiškuose elementuose, betgi yra gavusi iš Dievo teisę ir galybę, būtinas priemones, kad galėtų pakelti ir nuvesti žmoniją prie jos galutino tikslo. Jei ji nebus viena ir visuotinė, negalės patarnauti kaip bazė visų tautų pozityviai vienybei, jei ji nebus neklaidinga, negalės vesti žmonijos tikruoju keliu - ji tada tebus aklas vedąs aklą. Ir, pagaliau, jei ji nebus nepriklausoma, negalės išpildyti savo socialių funkcijų, likusi tik šio pasaulio galybių įrankiu, ji nutols ir nuo savo pagrindinės misijos2/.

Bažnyčios ir religijos srityje laisvę, pasak Solovjovo, galima suprasti dvejopai: nepriklausomumas Bažnyčios kūno /kaip dvasiškijos, taip ir tikinčiųjų/ religijos dalykuose nuo valstybės valdžios ir nepriklausomybė individo tikėjimo dalykuose ,arba laisvas be prievartos religijos pasirinkimas. Aiškiau kalbant, pirmąjį dalyką jis vadina Bažnyčios laisve, o antrąjį religijos laisve, arba sąžinės laisve3/.

Kad dvasinė kova būtų galima, yra būtina, kad Bažnyčia turėtų bažnytinę laisvę, kad nepriklausytų valstybės. Tas, kieno rankos surištos, negali apsiginti arba kovoti savo priemonėm, reikia pasiduoti kito pagalbai4/. Katalikų Bažnyčia visados gynė bažnytinę laisvę, ji niekados nebuvo kurios nors valstybės Bažnyčia. Ji kovojo ir kovoja

---

1/ Plg.Vl.S o l o v i e v,La Russie et L'Église Universelle,38.
2/ Žr. op. cit., 39.
3/ Plg. op. cit., 40.
4/ Plg. op. cit., 42.

dvasiniais ginklais - skelbimu ir mokymu tiesos. Priešingai, graikų-rusų cerkvė ne įtikinimų galia kovojo su klaidomis, bet remdamasi valstybės įstatymais, kurie draudė tikintiesiems pakeisti Bažnyčią ar religiją.

2. GRAIKŲ - RUSŲ CERKVĖS PADĖTIS

Visų pirma, Rytų bažnyčia nėra kūnas homogeniškas. Ją sudaro įvairios tautos, tačiau dvi tautos yra davusios jai vardą, kuri oficialiai vadinasi graikų-rusų bažnyčia. Kas riša tas įvairias tautas prie vienos Bažnyčios, arba kodėl jos sudaro vieną Bažnyčią? Atsakome, kad vienas bendras tikėjimas. Taip, tikrasis tikėjimas yra tas, kuris apima visą mūsų sielą ir reiškiasi kaip vyriausis judintojas visų mūsų pastangų. Išpažinimas gi to paties abstraktaus tikėjimo, nedeterminuoja nei sąžinės, nei gyvenimo, nesudaro jokio socialio ryšio, negali tikrai sujungti asmenų1/.

Jei tarp rusų ir graikų bažnyčių solidarumas nepasireiškė jokia vitaline akcija, tai jų "tikėjimo vienybė" yra tik abstrakti formulė, kuri nieko nesukuria ir nieko neįpareigoja.

Kokia "vienybė" ir sutarimas buvo Rytų ortodoksinėje bažnyčioje, rodo šis pavyzdys2/. William Palmer, žymus anglų bažnyčios narys, norėjo susijungti su ortodoksine bažnyčia. Jis aplankė Rusiją ir Turkiją, kad galėtų ištirti Rytų krikščionijos stovį ir sužinotų kokiomis sąlygomis galėtų bendrauti su rytų ortodoksais. Petrapily ir Maskvoje

---

1/ Žr. Vl. S o l o v i e v, La Russie et L'Église Universelle, 59.
2/ Žr. op. cit., 60.

jam buvo pasakyta,kad užtenka tik padaryti abjuraciją dėl protestantizmo klaidų prie ortodoksų kunigo, o paskui priimti sutvirtinimo sakramentą.Konstantinopoly iš jo pareikalauta iš naujo apsikrikštyti. Jis nepriėmė rusų cerkvės reikalavimų, nes juos išpildęs vis tik liktų graikų bažnyčios akyse pagonis. Dar labiau laikė nepriimtinu dalyku antrąjį krikštą, kurio reikalavo graikų bažnyčia, nes tai laikė šventvagyste. Jis norėjo susijungti ne su kuria nors tautine bažnyčia,bet su Rytų ortodoksine Bažnyčia, kurios, deja, tikrovėje nebuvo ir nėra. William Palmer liko katalikas.

Jei ir yra kokie santykiai tarp tautinių rusų ir graikų bažnyčių, tai juos charakterizuoja graikų neapykanta rusams. Viešas religinis tarp tų bažnyčių bendravimas yra tik silpnas siūlelis, kurio protingai vengė nutraukti Petrapilio ir Konstantinopolio dvasiškija. Žuvus ir šitai tariamai vienybei, ir santykiams visai nutrukus tarp rusų ir graikų bažnyčių, tada visiems būtų aišku, kad tariamai visuotinoji Rytų bažnyčia yra tik fikcija, o egzistuoja tik paskiros tautinės bažnyčios[1]. Štai kodėl rusų dvasiškija visą laiką vengė bet kokių nesusipratimų su graikų dvasiškija.

Kai dėl Konstantinopolio bažnyčios, kuri išdidžiai pasivadino „Didžiąja Bažnyčia“ arba „Visuotinąja Bažnyčia“, tai ji Konstantinopolio patrijarcho asmeny net du kartu ekskomunikavo rusų bažnyčią /1872 m. ir 1884 m./[2].

Taip pat negalima kalbėti apie glaudesnius santykius tarp kitų autokefalinių bažnyčių, kaip Rumunijos, Bulgarijos, Serbijos.Pvz., 1872 m. graikų patrijarchas, pritariant Atėnų sinodui, ekskomunikavo bulgarų tautą už filetizmą[3]. Taigi, pasak Solovjovo, negali būti kal-

---

1/ Žr. La Russie et L'Église Universelle, 62.
2/ Žr. op. cit., 63.
3/ Žr. op. cit., 64.

bos apie vieną, visuotinę Rytų Bažnyčią. Galima kalbėti tik apie atskiras autokefalines, dažnai pasaulinės valdžios pavergtas bažnyčias.

3. VISIŠKAS RUSŲ CERKVĖS PAVERGIMAS

Nuo Petro Didžiojo laikų rusų cerkvė vis labiau ir labiau lieka valstybės pavergta. Ją valdė nebe patrijarchas, bet taip vadinamasis šv.Sinodas, kurio narius skyrė pats imperatorius. Faktišką valdžią tame Sinode turėjo caro paskirtas prokuroras. Per jį turėjo būti siunčiami visi Sinodo raštai. Eparchijos tik iš vardo valdomos vyskupų, kuriuos skiria valstybės galva, rekomendavus Sinodui, arba, tikriau sakant, Sinodo prokuroras.

Dvasiškijos ierarchiniai laipsniai buvo sulyginti su karių laipsniais. Metropolito posukštis sulygintas su maršalo laipsniu; arkivyskupo su divizijos generolo; vyskupo su brigados generolo. Kai dėl paprastų kunigų, tai jie su mažomis pastangomis galėjo pasiekti pulkininko laipsnį[1].

Pati dvasiškija jautėsi daugiau tarnaujanti valstybei, negu Bažnyčiai. Ne tikrasis uolumas skatino prie darbo ir pasišventimo, bet viltis būti apdovanotu kokiu nors ordinu.

Bažnyčios valdymas buvo suorganizuotas kaip koks pasaulinis administracijos departamentas, kur Bažnyčios reikalai maišosi su valstybės reikalais.

Niekas taip vaizdžiai ir sugelta širdimi neaprašė liūdno paverg-

---

1/ Žr. La Russie et L'Eglise Universelle, 47.

tosios cerkvės likimo, kaip slavofilų mokyklos reprezentantas, J. S. A k s a k o v'a s . Solovjovas, piešdamas cerkvės padėtį, gausiai pa-tiekia to rašytojo raštų ištraukų, ypač savo veikale "La Russie et L'Eglise Universelle"1/.

Anot minėto rašytojo, J.-S. Aksakovo, kai kurie siūlę, kad pakėlus dvasininkų uolumą, įvesti naują oficialų atlyginimo būdą, įsteigiant specialius ordinus. Kiti siūlę garantuoti pačiai valstybei žemesniajai dvasiškijai apsaugą nuo vyskupų valdžios. Kiti matę geresnę religinę ateitį padidinus bažnytines pajamas, suteikiant bažnyčiai monopolines teises kai kuriose industrijos šakose. Net buvę ir tokių, kurie siūlę įvesti nustatytas taksas už sakramentų administravimą. Kai kurie nuėję net taip toli, kad ėmę tvirtinti, jog religinis gyvenimas nesąs užtenkamai valdžios reglamentuotas ir reikalavę naujo įstatymų rinkinio ir taisyklių Bažnyčiai. Ir dabar imperijos kodekse esą daugiau kaip tūkstantis straipsnių, suteikiančių valstybės apsaugą Bažnyčiai ir nurodančių tikėjimo ir pamaldų srityje policijai pareigas2/.

Juo daugiau cerkvė nustojo nepriklausomumo, juo labiau ėmė ją globoti valstybė. Baudžiamajame kodekse buvo straipsnių, kurie draudė gimusiam pravoslaviškoje šeimoje pakeisti religiją. Už pakeitimą tikybos, dargi į krikščionišką, buvo baudžiama lygiai taip, kaip ir už dideles vagystes3/. Bet kokią naują mintį, ypač kritiškesnį žodį, nuslopindavo visagalė bažnytinė cenzūra. Pavyzdžiui, pats Vl.Solovjovas buvo priverstas kai kuriuos savo raštus spausdinti užsieny.

Ruso sąžinė Rusijoje buvo pavergta ir religinė mintis inerti. Laisvos bažnytinės veiklos ir gyvumo nebuvo jokio.

1/ Žr.tos knygos skyrių: J.-S. Aksakov,sur L'Église officielle en Russie, 46.
2/ Plg. La Russie et L'Église Universelle, 50.
3/ Žr. op. cit., 53.

Nuo tikrosios veiklos ir kovos už Kristaus mokslo tiesų įgyvendinimo žemėje visose gyvenimo srityse rusų cerkvė buvo išvaduota valdžios globa. Dėlto ir pati pravoslavija, vietoj visa apimančios visuotinės reikšmės visuomenėje, liko tik paprastu prie vyriausybės priedu.

Nenuostebu,kad genialusis Vl.Solovjovas, matydamas tokią apverktiną cerkvės padėtį, pramatė jos greitą katastrofą ir rašė:"Pragyvensime kaip nors - štai senas mūsų bažnytinės visuomenės šūkis. Ir gyveno ligi šio laiko kaip nors. Bet štai ateina laikai ne kokie nors,bet laikai pavojingi ir sprendžiami. Ir jūs primenate:Hora novissima - vigilemus"[1/].

Nuo faktiško cerkvės pavergimo iki įstatymo keliu to fakto deklaravimo, tebuvo tik vienas žingsnis. 1885 m. oficialiai buvo paskelbta, kad Rytų Bažnyčia atsisakanti nuo savo valdžios ir ją sudedanti į caro rankas. Dėl šito begėdiško cerkvės teisių užgrobimo neatsiliepė nė vienas dvasininkas. Mažai kas ir šiaip šitą faktą pastebėjo. Tik vienas pasaulietis žmogus /Aksakovas/ savo žurnale "Rusas" įdėjo protestą. Jo protesto nei autorizavo, nei palaikė nė vienas cerkvės reprezentantas[2/].

Esą negalima neigti, pasak Solovjovo, kad Rytų Bažnyčia neatsisakiusi savo valdžios pasaulinės valdžios naudai, bet tik galima kalbėti apie tai, a r j i t u r ė j u s i t e i s ė s t a i p a d a r y t i, ir, jei padariusi, ar dar galinti reprezentuoti Tą, kuriam buvo duota visa valdžia danguje ir žemėje. Galima esą rasti daug Evangelijos tekstų, kurie kalbą apie tai, kad Jėzus Kristus pavedęs valdžią Bažnyčiai, bet nerandame ten niekur teisės atsisakyti nuo tos galios

---

1/ Собрание сочинений В. С. С о л о в ь е в а, IV 180: "Проживем как-нибудь" - вот древнейший девиз нашего церковного общества. И жили до сих пор как-нибудь. Но вот наступают времена не какие-нибудь, а времена опасные и решительные. И вы напоминаете: Hora novissima - vigilemus !"

2/ Žr. La Russie et L'Église Universelle, [illegible].

ir sudėti ją į pasaulinės valdžios rankas1/.

Bet, jei Rytų Bažnyčia esanti praždūdžiusi tai, kas jai priklauso dieviška teise, iš to aiškėja, kad pragaro vartai ją nugalėję ir, nuosekliai, ji nesanti Kristaus įsteigta nenugalima Bažnyčia. Ir pasaulinė valdžia nesanti atsakominga dėl nenormalių santykių tarp Bažnyčios ir valstybės. Ši pastaroji turinti teisę pabrėžti savo nepriklausomybę ir viršenybę santykiuose su dvasine valdžia, kuri reprezentuojanti Bažnyčią atskirą, tautinę ir atsiskyrusią nuo didžiosios krikščionių bendruomenės. Tvirtinant, kad valstybė turinti paklusti Bažnyčios, galima esą turėti omeny tik vieną, nedalomą, visuotiną Dievo įsteigtą Bažnyčią2/.

Valdymas atsiskyrusios, tautinės Bažnyčios yra grynai istorinė ir žmogiška institucija. Valstybės vadas esąs teisėtas reprezentantas tautos kaip tokios, ir dvasiškija, kuri tenori būti tautinė ir niekas kitas kaip tautinė, turi nori nenori pripažinti absoliutų pasaulinės valdžios suverenumą. Atskiros Bažnyčios episkopatas negalįs turėti apaštališkosios valdžios suverenumą savo santykiuose su valstybe, nebent tauta realiai priklausytų Visuotinai Kristaus Karalystei. Tautinė Bažnyčia, jei ji nenori pakliūti į valstybės absoliutizmą, tai yra liautis būti Bažnyčia ir likti civiliniu administracijos departamentu, būtinai turi turėti realų atspirties tašką už valstybės ir tautos3/.

Rusų Bažnyčios vadai negalėję, kad pasipriešintų valstybės absoliutizmui, atsiremti į savo religinę metropoliją, nes ji pati jau nuo senai tebuvusi tik tautinė bažnyčia, pavergta pasaulinės valdžios.Tai

---

1/ Žr. Vl.S o l o v i e v,La Russie et L'Église Universelle, 69.
2/ Žr. op. cit., 70.
3/ Žr. op. cit., 71.

jau nesanti bažnytinė laisvė, tai esąs cezeropapizmas atėjęs iš Bizantijos, kur šis antikrikščioniškas principas be kliūčių išsivystęs nuo IX-jo amžiaus. Graikų ierarchija, pati atmetusi tą galingą pagalbą, kurią turėjusi nepriklausomame Visuotinosios Bažnyčios centre, vėliau likusi apleista ir valstybės. Prieš atsiskyrimą, kiekvieną kartą,kada graikų imperatoriai įsibraudavę į dvasinę sritį ir grumoję Bažnyčios laisvei, jos reprezentantai - ar tai šv.Jonas Auksaburnis, ar tai šv. Flavijonas, šv.Maksimas Išpažintojas, šv.Teodoras Studita, ar patrijarchas šv.Ignacas - kreipdavęsi į tarptautinį krikščionybės centrą, skubėdavę į Aukščiausiojo Kunigo teismą ir jei jie kriedavę, kaip brutalios jėgos aukos, tai jų byla, byla tiesos, teisybės ir laisvės visada rasdavusi Romoje nenugalimą palaikytoją, kuris jai užtikrindavęs galutinį laimėjimą. "Tais laikais ir graikų Bažnyčia buvo ir jautėsi gyvąja Visuotinosios Bažnyčios dalimi, intimiai sujungta su bendruoju vienybės centru - apaštališku Petro sostu. Šie išganingos priklausomybės santykiai su vyriausiu apaštalų įpėdiniu, santykiai grynai dvasiniai, teisėti ir pilni vertybės buvo pakeisti pasaulietišku vergavimu, neteisėtu ir pažeminančiu į paprastų pasauliečių ir netikinčių valdymą"1/.

Tas Bažnyčios vergavimas nėra suderinamas nei su jos dvasine vertybe, nei su dieviška kilme, nei su visuotine pasiuntinybe2/. Buvo sakoma, kad Rusijos imperatorius esąs taipgi tos pačios Bažnyčios narys.

1/ La Russie et L'Eglise Universelle, 72:"L'Eglise grecque,dans ces temps-la,etait et se sentait une partie vivante de L'Eglise Universelle intimement liée au grand tout par le centre commun de l'unité-la chaire apostolique de Pierre.Ces rapports de dépendance salutaire envers un successeur des apôtres suprêmes,envers un pontife de Dieu,ces rapports purement spirituels,légitimes et pleins de dignité,furent remplacés par un assujetissement profane,illégal et humiliant au pouvoir de simples laïques et d'infidèles".

2/ Žr. op. cit., 73.

Bet tai joks pateisinimas Bažnyčios pavergimo faktui[1].

Gyvenimas aiškiai parodė: arba paklusnumas teisėtai popiežiaus valdžiai ir kartu su tuo džiaugimasis pilna bažnytine ir religine laisve, arba pažeminantis cezaropapizmo jungas, kurį tikintiesiems uždeda, kad ir šv.Sinodo prokuroras, kurių tarpe buvo net visai netikinčių asmenų.

4. GRAIKŲ - RUSŲ CERKVĖS PASYVUMAS, KAIP NUO VISUOTINOS BAŽNYČIOS CENTRO ATSKILIMO PASEKMĖ

Viena liūdniausių graikų-rusų cerkvės atskilimo ir pavergimo pasekmių buvo jos gyvenimo sustingimas, pasinėrimas tik formoje, pasyvumas, nėjimas kartu su gyvenimu, tą gyvenimą kreipiant prie Kristaus mokslo dėsnių, pasinėrimas pietizme, užmirštant, kad Bažnyčios uždavinys yra ne tik melstis, bet ir dirbti, būti tuo Evangelijoje minimu raugu, kuris persunktų visą gyvenimą tiesos ir meilės dvasia.

Iš tikrųjų, Jėzus Kristus įkūrė savo Bažnyčią ne vien tik dangui kontempliuoti, ne vien tik paskęsti pietizme, paliekant besiblaškančią įvairiose negerovėse žmoniją jos likimui, bet ir dirbti žemėje, kovojant prieš pragaro vartus. "Jis nepasiuntė savo apaštalų į tyrus ir dykumas, bet į pasaulį, kad jį užkariautų ir pavestų Karalystei, kuri nėra iš šio pasaulio. Jis jiems rekomendavo ne tik balandžių nekaltumą, bet ir žalčių gudrumą"[2]. Kad Kristus tikrai platesnius ir svarbesnius

---

1/ Žr. La Russie et L'Église Universelle, 73.

2/ Op.cit.,4:"Il n'a évoyé ses apôtres non pas dans le désert et la solitude,mais dans le monde pour le conquérir et le soumettre au Royaume qui n'est pas de ce monde,et Il leur a recommandé non seulement la pureté des colombes, mais aussi la prudence des serpents".

uždavinius skyrė savo Bažnyčiai, rodo jau tas faktas, kad Bažnyčioje matome ir socialinę organizaciją, absoliučias ir suverenes Jai suteiktas teises, galią surišti ir išrišti žemėje.

Priešingai, Katalikų Bažnyčia, būdama ištikima apaštališkajam pašaukimui, neturėjo ir neturi baimės išeiti į istorinio gyvenimo areną. Per daugelį amžių ji buvo vienintelė moralinės tvarkos ir intelektualinės kultūros palaikytoja barbarų tautose1/. Ji nepamiršo, kad Kristus ne tik mokė žmones melstis, bet taip pat gydė ligonius, penėjo alkanuosius.

Solovjovas, norėdamas ryškiau pabrėžti Vakarų ir Rytų Bažnyčių istorijos eigoj darbų ir siekių skirtingumą, Vakarų Bažnyčios, tikriau Kat. Bažnyčios, aktyvumą, o Rytų - pasyvumą, panaudoja populiarią rusų liaudies legendą apie šv.Nikolą ir šv.Kasijaną, kurią čia ir papasakosime2/.

Šv. Nikolas ir šv. Kasijanas, norėdami aplankyti žemę, apleidžia dangų ir vieną dieną savo kelyje pastebi vargšą sodietį,kurio vežimas, prikrautas šieno, buvo giliai įlindęs į purvyną. Ir veltui jis stūmė, nes arklys pirmyn nėjo.

- Eikime padėti šitam geram žmogui,-sako šv.Nikolas.

- Aš geriau pažiūrėsiu,-sako šv.Kasijanas:-bijau sutepti savo chlamydą.

- Arba klausyk, arba keliauk sau vienas,-sako šv.Nikolas,-ir, drąsiai įbridęs į purvą, stipriai padėjo sodiečiui ištraukti iš klampyno vežimą.

Kada, kelionei pasibaigus, šv.Nikolas susitiko savo draugą, buvo visas purvinas, o jo chlamydas dėmėtas ir suplyšęs, panašus į vargšo

---

1/ Plg. Vl.S o l o v i e v ,La Russie et L'Église Universelle,3.
2/ Žr. op. cit., 1.

drabužį. Didelis buvo šv. Petro nustebimas, kada tokioj padėty jį pamatė prie Rojaus vartų.

- Kodėl gi tu taip atrodai? -paklausė jo.

Šv. Nikolas papasakojo įvykį.

- O tu, -klausė šv.Petras šv.Kasijano,-ar buvai su juo šitame nuotykyje?

- Taip, bet aš neturiu įpročio kištis į tai, kas manęs neliečia, o labiausiai aš saugojau, kad nesuteprčiau nepaliestąjį mano chlamydo baltumą.

- Gerai,-tarė šv. Petras,- tu šv.Nikolai, kuris nebijojai susitepti gelbėdamas artimą iš nelaimės, tu nuo šiol būsi švenčiamas du kartu per metus. Ir tave laikys pačiu didžiuoju šventuoju tuoj po manęs visi šventosios Rusijos sodiečiai. O tu, šv.Kasijanai, kuris pasitenkinai turėti tik nesuteptąjį rūbą, tu turėsi savo šventę prakilniuisiais metais - vieną kartą kas ketveri metai.

Negalima esą kaltinti šv.Kasijano, kad nemėgstąs rankų darbo,bet jis negalįs smerkti ir savo draugo, kuris visai kitaip supratęs šventųjų pareigas žmonijai. Galima esą mylėti tyrą ir žibantį šv.Kasijano rūbą, bet, kol mūsų gyvenimo vežimas randasi klampynėje, mums labiausiai reikia šito nepalaužiamo šventojo, kuris visada pasirengęs ateiti mums į pagalbą[1].

Rytų Bažnyčia visais laikais, o ypač po atskilimo nuo Kat. Bažnyčios, neparodė didesnės veiklos: paskendusi asketizme, kontempliatyviniame misticizme, nutolusi nuo politinio ir socialinio gyvenimo problemų, kurios interesuoja visą žmoniją, ji atrodo vieno tetrokšta, lyg šv. Kasijanas, nukeliauti į dangų be jokios dėmės savo apsiauste. Tai-

1/ Plg. La Russie et L'Eglise Universelle, 3.

gi, R·tų ir Vakarų krikščionių religinis idealas yra skirtingas. Rytiečių religinis idealas nėra klaidingas, bet neužtenkamas[1].

Katalikų Bažnyčia, savo vadų popiežių vedama, visais laikais lyg šv.Nikolas daugiau galvojo apie realius žmonijos gyvenimo reikalus. Ji neneigia nei asmeninio maldingumo, nei tobulybės reikalo, tik nori, kad tie dalykai išsiplėtotų ir neštų vaisių Dievo garbei ir visuotinai žmonijos gerovei. Rytų Bažnyčia meldžiantis, o Vakarų meldžiantis ir dirbanti. Kuri gi iš jų turinti tiesą? "Mes turime Rytuose Bažnyčią k u r i m e l d ž i a s i , bet kur yra pas mus Bažnyčia k u r i v e i k i a ; kuri pasireiškia kaip dvasinė absoliučiai nepriklausoma jėga nuo žemiškų galybių. Kur yra Rytuose gyvoji Dievo Bažnyčia, Bažnyčia, kuri kiekviename laikotarpyje duoda žmonijai įstatymus, kuri determinuoja ir išvysto amžinosios tiesos formules, kad jas pastatytų prieš nuolatinį klaidų keitimąsi. Kur yra Bažnyčia, kuri dirbtų, kad visas tautų socialinis gyvenimas būtų reformuotas sulig krikščioniškuoju idealu, ir jas vestų į aukščiausiąjį tvarinijos tikslą - laisvą ir tobul. vienybę su Sutvėrėju?"[2].

Taigi klysta tie, kurie mano, kad Bažnyčios gyvenimo idealas yra nutolimas nuo realaus žmonijos gyvenimo. Jie neturėtų užmiršti,kad ir Tobulasis žmogus - Jėzus Kristus tyruose gyveno tik 40 dienų, o ne visą gyvenimą. Tie, kurie mėgsta Taboro šviesoje kontempliuoti, turėtų atsiminti, kad šita šviesa pasirodė tik vieną kartą žemiškame Kristaus

---

1/ Žr. La Russie et L'Eglise Universelle, 3.

2/ Op.cit., 5:"Nous avons en Orient une E g l i s e q u i p r i e (comme) mais où est, chez nous, L'E g l i s e q u i a g i t,qui s'affirme une force spirituelle absolument indépendante des puissances terrestres? Où est,en Orient,L'Eglise du Dieu vivant,L'Eglise qui,à chaque époque, donne des lois à l'humanité, qui détermine et développe les formules de la vérité éternelle pour les opposer aux transformations continuelles de l'erreur? Où est L'Eglise qui travaille à reformer toute la vie sociale des nations selon l'idéal chrétien, et à les mener (vers) le but suprême de la création,-l'union libre et parfaite avec le Créateur?".

gyvenime Jis savo pavyzdžiu parodė, kad tikroji malda ir kontempliacija yra ne kas kita, o tik aktyvaus gyvenimo paspirtis1/.

Iš visko aišku, kad pravoslaviškosios cerkvės idealas nėra užtenkamas, reikia realizuoti pilnutinės krikščionybės koncepciją. Jei per ištisus šimtmečius pravoslavų cerkvė meldėsi ne veltui, ji turi pasireikšti kaip gyvoji Bažnyčia, kuri veikia, kovoja ir nugali. Kad tai galėtų realizuoti gyvenime, reikia suteikti pravoslavų tikybai universalų ir katalikišką charakterį, reikia pridėti prie aktyviosios krikščionybės pusės2/. Popiežijos valdomi centralizuoti Vakarai turi tai, ko trūksta paklaidiems ir pavergtiems Rytams - Kristaus Vietininką ne tik kaip vyriausį Bažnyčios Vadą, bet ir visos veiklos palaikytoją ir inspiratorių.

"Reikia tiktai pripažinti be jokios išimties šią paprastą tiesą: suprasti, kad mes rytiečiai esame tik Visuotinosios Bažnyčios dalis, dalis, kuri neturi savo centro savyje ir kad, nuosekliai, reikia mūsų periferiškas ir atskiras jėgas prijungti prie didžio ir visuotino centro, kurį Apvaizda padėjo Vakaruos. Tai nereiškia užgniaužti mūsų moralinę ir religinę individualybę, bet ją papildyti ir suteikti visuotiną ir pažangų gyvenimą"3/.

Didesnė ar mažesnė religinė bendruomenė, kad ir vadintųsi bažnyčia, tol negalės pareikšti visuotinesnės veiklos, tol negalės atlikti

---

1/ Žr. La Russie et L'Église Universelle, 6.
2/ Plg. op. cit., 7.
3/ Op.cit., 7:"Il faut seulement reconnaître sans réserve cette vérité toute simple: savoir,que nous,L'Orient,ne sommes qu'une partie de L'Église Universelle,et une partie qui n'a pas son centre en elle-même,et qu'il nous faut par conséquent rattacher nos forces particulières et périphériques au grand centre universel que la Providence a placé en Occident. Il ne s'agit pas de supprimer notre individualité religieuse et morale, mais de la compléter et de la faire vivre d'une vie universelle et progressive".

Kristaus nurodytųjų pareigų, kol neprijungs savo jėgų prie Visuotinosios Bažnyčios veiklos, kol jos vadai nebus paklusnūs krikščionybės centrui - Apaštalų Sostui.

5. BE POPIEŽIAUS VALDŽIOS PRIPAŽINIMO NEĮMANOMA SUŠAUKTI IR VISUOTINI SUSIRINKIMAI

Visi pravoslavų teologai sutinka, kad aukščiausis Bažnyčioje autoritetas, kaip doktrinaliniu taip ir legislatyviniu atžvilgiu, yra ne kas kitas, kaip visuotinieji susirinkimai. Graikų-rusų cerkvė tokių visuotinų susirinkimų tepripažįsta 7, kurie visi buvo prieš galutinį Rytų krikščionių atskilimą. Jei ne visus juos sušaukė popiežiai, tai visada juose dalyvaudavo popiežiaus pasiuntiniai. Katalikų Bažnyčioje, ir atskilus Rytų bažnyčiai, popiežiai ir toliau laikas nuo laiko šaukdavo visuotinus susirinkimus, kada tik iškildavo reikalas. Tokių visuotinų susirinkimų ligi šio meto buvo 20 /paskutinis Vatikane 1870 m./. O tuo tarpu Rytų bažnyčia, prie kurios priklauso ir graikų-rusų cerkvė, daugiau be tų 7, dar prieš atskilimą įvykusių susirinkimų, nesušaukė n ė v i e n o . Solovjovas pabrėžia šito fakto reikšmingumą ypač todėl, kad Rytų Bažnyčioje visuotinas susirinkimas turi ypatingos svarbos, kaip aukščiausis tikėjimo ir bažnytinio gyvenimo autoritetas. Vadinasi, Rytų Bažnyčiai atskilus nuo Katalikų Bažnyčios, liovėsi joje ir visuotinoji bažnytinė veikla, jeu tūkstantis su viršum metų kaip čia nebesprendžiami visuotini, visą Bažnyčią lie-

čiantieji klausimai[1].

Jei pravoslavų teologai su tikra protestantiška neapykanta atmeta popiežiaus valdžią kaip uzurpaciją, tai vietoje jos turėtų ką geresnį pasiūlyti. Negalima kalbėti apie visuotinuosius susirinkimus, nes jie Rytuose nešaukiami jau dvyliktas šimtmetis, ir negalima sušaukti. Kodėl Rytai nereagavo tikrai visuotinu susirinkimu į Tridento ar Vatikano susirinkimus? Solovjovas mano, kad negalėjo ir negalės sušaukti visuotino susirinkimo tol, kol bus atskilę nuo Visuotinosios Bažnyčios. Tos pačios nuomonės yra ir geriausias rusų teologas, Maskvos Filaretas. Nejaugi kas nors išdrįsiąs popiežiaus valdžiai oponuoti viso pasaulio pajuokai paskelbiant Petrapilio sinodą ar Konstantinopolio patrijarchą tikraisiais Visuotinosios Bažnyčios reprezentantais[2].

Nuo IX-jo amžiaus ne tik visuotinojo, bet ir apskritai jokio žymesnio ir savistovesnio susirinkimo, kuriuo būtų buvusi suinteresuota visa Rytų krikščionybė, nebuvo sušaukta. Jei nenormali Visuotinosios Bažnyčios padėtis ir organizacija, jos tikroji valdymo forma laikomi visuotinieji susirinkimai, darosi aišku, kad ortodoksiškieji Rytai arba pravoslaviškoji cerkvė, fatališkai netekusi šito bažnytiniame gyvenime svarbiausiojo organo, nebeturi nei tikrosios konstitucijos, nei tikrojo Bažnyčios valdymo. Trimis pirmaisiais krikščionybės amžiais Bažnyčia, sujungta kankinių krauju, nešaukė visuotinųjų susirinkimų, nes nebuvo ir reikalo. Dabartinė gi Rytų Bažnyčia nebegali sušaukti tikra prasme visuotinų susirinkimų, nors ir yra reikalas[3]. Iš šito aiškaus fakto tėra viena išeitis: arba pripažinti su rusų sentikiais, kad cerkvė jau kuris laikas yra pražudžiusi savo dievišką į charakterį ir nebeegzistuoja realiai žemėje, arba, kad išvengus labai

---

1/ Plg. Собрание сочинений В. С. С о л о в ь е в а, IV 232.

2/ Plg. La Russie et L'Église Universelle, 20-21.

3/ Plg. op. cit., 22.

skaudžios išvados, reikia pripažinti, jog Visuotinoji Bažnyčia, neturėdama valdymo organų Rytuose, juos turi Vakarų dalyje - Katalikų Bažnyčioje. Reikia prieiti išvadą, kad dabartinė popiežystė anaiptol nėra uzurpacija, bet Jėzaus Kristaus valia veikianti ir būtina Bažnyčios gyvenime įstaiga, be kurios neįmanomas visuotinasis Bažnyčios veikimas.

"Visa, ką mes ryžtamės tvirtinti, yra tai, kad popiežystė yra v i e n i n t e l ė t a r p t a u t i n ė ir n e p r i k l a u s o m a bažnytinė valdžia, vienintelis tikras ir išliekąs pagrindas v i s u o t i n a m Bažnyčios veikimui"1/.

6. IŠVADOS

Be vienintelio bendro visai žmonių šeimai tėvo žemiškasis Adomo vaikų gyvenimas būtų paliktas pilnam susiskaldymui ir vienybė šiame pasauly teturėtų tik idealinį buvimą. Reali vienybė būtų nublokšta į dangų kaip mistiškoji Astrėja; ir chaosas viešpatautų Žemėje2/.

Visa krikščionijos ir Bažnyčios praeitis viena rodo: arba privaloma Romos centralizacija, arba stoka bažnytinės vienybės, arba būtina popiežystės teokratija, arba politinis ir visuomeninis chaosas3/.

"Iš vaisių pažinsite juos". Religinės bendruomenės srityje kata-

1/ Vl. S o l o v i e v, La Russie et L'Église Universelle, 158: "Tout ce que nous avançons, c'est que la papauté est le s e u l pouvoir ecclésiastique i n t e r n a t i o n a l et i n d é p e n d a n t, la seule base réelle et permanente pour l'action u n i v e r s e l l e de L'Église".

2/ Žr. op. cit., 311.

3/ Plg. Собр. Соч. В. С. С о л о в ь е в а, IV 94.

likybės vaisius yra Bažnyčios vieningumas ir laisvė; Rytų ir Vakarų protestantizmo vaisius tiems, kurie pritapo prie jo,-yra skaidymasis ir vergija; skaidymasis ypatingai Vakaruose, o vergija ypatingai Rytuose1/.

"Ir - nesiliausime to kartoję - jeigu mano kas, kad tas patvarus vieningumo centras nereikalingas, tai tegu tik pabando b e j o pareikšti gyvąją Visuotinos Bažnyčios vienybę, tegu pabando be jo padaryti kokį bažnytinį aktą, kuriuo būtų suinteresuota visa krikščionija, tegu pabando duoti ryštų ir autoritetingą atsakymą į vieną klausimų, kurie skaido krikščionių sąžines."2/.

Kokios ypatingos jėgos, kokie galingi asmenys istorijos bėgyje kovojo su popiežiaus autoritetu ir pačia popiežyste: F o c i j u s ir L i u t e r i s , imper. F r i d r i k a s II ir E f e z o M o r k u s , M e l a n c h t o n a s ir H e n r i k a s VIII. Tačiau popiežystė ir šiandien tebėra reali ir gyva jėga žmonijos ir Bažnyčios gyvenime3/.

1/ Žr. La Russie et L'Église Universelle, 157.

2/ Op.cit., 119:"Et-nous ne cesserons de le répéter - si l'on croit que ce centre d'unité permanent n'est pas nécessaire, qu'on essaie seulement de manifester s a n s l u i l'unité vivante de L'Église Universelle, qu'on essaie de produire sans lui un acte ecclésiastique intéressant la chrétienté entière, qu'on essaie de donner une réponse décisive et autoritaire à l'une des questions qui désunissent les consciences chrétiennes."

3/ Plg. Собр. Соч. В. С. С о л о в ь е в а, IV 73.

V SKYRIUS

VL. SOLOVJOVO MOKSLO APIE ROMOS POPIEŽIAUS PRIMATĄ ĮVERTINIMAS

1. VL. SOLOVJOVAS, KAIP MOKSLININKAS IR TEOLOGAS APSKRITAI

Jei norime pažinti didį žmogų, jei norime atrasti raktą į jo sielą, turime paklausti: ką jis laikė savo gyvenimo uždaviniu, kokia buvo centrinė idėja, kuri jį įkvėpdavo?

Kalbant apie Solovjovą, reikia pasakyti, kad pagrindinė jo gyvenimo idėja - religinė idėja, kuri apėmė visą jo mąstymą ir visus siekimus.

Šiuo atžvilgiu Solovjovo veikla yra panaši į S o k r a t o veiklą; panašios yra jųdviejų asmenybės, perdėm religingos, doros, apaštališkos.

Gilus religingumas charakterizuoja Solovjovą ir kaip žmogų, ir kaip mokslininką bei veikėją. Jis davė jo gyvenimui ir tam tikrą kryptį.

Solovjovo asmenybė buvo tokia ypatinga, plati ir universali, kad religingumas tėra tik vienas, nors ir labai būdingas bruožas.

Nepaprastas, didis žmogus yra panašus į didelį kalną: iš kurio šono tik nežiūrėsi, vis gausi naują ir didingą vaizdą. Daugelis žvelgė

į milžinišką ir turtingą Solovjovo asmenybę ir daugeliui ji pasirodė kitokia, nes ją matė tik iš savo pusės.

Vieni jame matė, ir tai visai su pagrindu, teologą - kataliką, o kiti tuo pačiu laiku jį laikė tikru pravoslavu, ypač, jei žiūrėjo į pirmuosius raštus. Vieni Solovjovą kaip filosofą vadino mistiku, o kiti laikė racionalistu. Vieni Solovjovą kaip politiką laikė Rusijos ir rusiškumo išdaviku, o kiti tikruoju rusų dvasios atstovu. Vieni matė Solovjove liberalą, o kiti konservatorių. Kaip poetą ir rašytoją, vieni jį vadino dekadentu, kiti klasiku, o treti menas dėl meno šalininku[1/].

Jei jau paprasto žmogaus siela sau ir kitiems yra tamsus miškas, tai ką besakyti apie genijų: nelengva jį suprasti, o dar labiau teisingai įvertinti. Tik aro akis gali apimti visą kalno didybę ir grožį, bet gyvenime daugiau sutinkame vištų, o ne arų.

Solovjovą pažinti ir įvertinti pasunkina daugeriopa veikla ir daugeriopi gabumai, ypač jei jie visi nepaprasti.

Šalia rašytojų talento, jis kartu ir mokslingas tyrinėtojas, kūrėjas ir galingas publicistas. Jo asmenybės universalumą gražiai nusako vysk. M. d'H e r b i g n y :"Filologas ir poetas, mokslininkas ir menininkas, istorikas, filosofas ir teologas, nenuginčijamai gabus įvairios srityse veikti, labai prityręs suteikti vienybę, visa tai pagal svarbą suvedant į viešpataujančią Dievo karalystės mintį žemėje, Solovjovas nebuvo mažiau žymus širdimi, kaip protu"[2/].

1/ Plg. Э. Л. Р а д л о в, В.Соловьев Жизнь и учение, С П Б. 1913,42.

2/ Mons. d'H e r b i g n y ,Vladimir Soloviev, Paris ²1934,287: Philologue et poète, érudit et artiste, historien, philosophe et théologien, capable de traiter avec une maîtrise incontestable les sujets les plus divers, très expert à leur donner de l'unité en les hiérarchisant tous sous la pensée dominante du règne de Dieu dans le monde, Soloviev n'était pas moins éminent par le coeur que par l'esprit".

Ne vienas jį vadina mūsų laikų galinguoju genijum, kurį Apvaizda leido tam, kad jo žodis ir pavyzdys būtų daugeliui kelias iš įvairių krizių. Būdamas pats didžiausis tarp rusų, jis kartu buvo ir vienas didžiausių tarp europiečių. Būdamas ortodoksinės Bažnyčios nariu, kartu buvo ir Visuotinosios Bažnyčios išpažintoju.

Norėdami pabrėžti Solovjovo dvasios universalumą, kai kas jį vadino v i s u o t i n u o j u ž m o g u m i ,bet dar geriau tinka kitas vardas - v i s u o t i n a s i s k r i k š č i o n i s .

Solovjovas yra didžiausia mūsų laikų vadas. Jis yra tarsi įsikūnijimas ir pasirodymas daugeriopos, tačiau tragiškai į naują vienybę besiveržiančios šių dienų dvasios simbolis[1/].

Kai kas Solovjovą lygina su didžiuoju anglų konvertitu kard. Newman'u . Abu jie buvo filosofai, rašytojai ir teologai. Abu gilinosi į šv. Raštą ir Bažnyčios Tėvus, abu labai mėgo istoriją apskritai ir Bažnyčios istoriją ypatingai. Abu domėjosi religinio gyvenimo pasireiškimu žmonijoje seniau ir gyvenamuoju momentu. Abiems rūpėjo pakilti nuo žmogiškojo pažinimo iki Dieviškojo. Ir vienas ir kitas visomis jėgomis siekė asmeniško tobulumo. Štai svarbesni dalykai, kurie jungė jų gyvenimą ir mąstymą. Dar galima būtų pastebėti, kad abu buvo gimę ne Kat. Bažnyčioje, abu iš visos širdies troško pažinti tiesą ir ją rado Visuotinosios Bažnyčios mokslo.

Tačiau Vl. Solovjovas pralenkė Newmaną daugeriopais gabumais ir ypatinga mokslinio darbo kryptimi.

Tik jis vienas, kaip didis išminčius /teologas ir mistikas/, kaip pirmaeilis mąstytojas /filosofas/, tyrinėtojas ir rašytojas ne tik

---

1/ Plg. Wl. S o l o w j e w, Monarchia S.Petri Aus den Haupwerken von Wl.Solowjews systematisch gesammelt, übersetzt und erklärt durch L.Kobilinski - Ellis, Mainz 1929, 599.

tuos daugeriopus uždavinius išpildė, bet ir į nuosavą sintetinį idealą - laisvąją teokratiją - suvedė. Čia ir glūdi jo didelė ir kaip žmogaus, ir kaip kūrėjo reikšmė[1]. Klausimas, kas Solovjovas buvo didesnis - filosofas ar religijos skelbėjas, neturi prasmės, nes vienas ir kitas dalykas Solovjove vienas ir tas pats. Ir kaip filosofas, ir kaip religinės tiesos skelbėjas-teologas, ir publicistas, jis visur teskelbė Kristaus žodžius :"Aš esu kelias, tiesa ir gyvenimas".

Ir jo teologija ir filosofija yra atremta į Kristaus dievžmogystę. Iš šitos krikščioniškos dogmos jis išvedė Krikščionybės ir Bažnyčios visuotinumą, iš čia jis suprato būtiną reikalą panaikinti tuos nesusipratimus, kurie skiria krikščioniškąsias Bažnyčias.

Jei kas skaitė nors vieną jo eilėraštį, nors vieną ištrauką iš moralinės filosofijos raštų, nors vieną kitą laišką, o labiausiai jei kass skaitė jo asketinius raštus, tas Solovjovą mylės, jo ilgėsis ir trokš visada pasilikti toje jo dvasios artumoje, kuri persunkta Kristaus ir nemirtingų sielų meile[2].

Misereor super turbam - Gaila man minios. Štai žodžiai, kurie jį įkvėpė ir kuriais jis vadovavosi bedirbdamas mokslinį darbą. Jis nedirbo mokslo darbo dėl paties mokslo, bet jam suteikė aukštesnį tikslą - gelbėti sielas.

Pats vienas dirbdamas, niekieno nepadedamas, jis pasiekė kaip teologas tokio laipsnio, kad laikomas vienu didžiausių teologų ne tik Rusijoje, bet ir visame pasaulyje. Kad ir būdamas paprastas pasaulietis net ir sunkiausius teologijos klausimus laimingai išsprendė.

Jo įrodynėjimai aiškūs, gerai pagrįsti, lojalūs. Jis mylėjo tiesą

1/ Plg. Wl. S o l o w i e w, Monarchia S. Petri Aus den Hauptwerken von Wl. Solowjews systematisch gesammelt, übersetzt und erklärt durch L. Kobilinski-Ellis, 595.
2/ Plg. F. M u c k e r m a n n ,Solowjew und das Abendland: Christi Reich im Osten, Mainz 19?6, 6.

ir tik pačią tiesą. Kur tik jos rado nors dalelę, ten ir pripažino. Tokios taktikos tikslas - laimėti priešininką. Kiek galėdamas vengė siaurumo ir partiškumo. Jis stengėsi rasti nors dalelę tiesos ir kito nuomonėje.

Pažindamas gerai tiesą, jis nenusilenkė iki tariamos tolerancijos, kada lygiai traktuojama tiesa ir klaida. Solovjovas greičiau laikėsi taisyklės: kovoti su klaidomis, vis dėlto gerbti pačius klaidžiatikius. Tai respektas sieloms ir jų interesams.

Kiek galėdamas vengė asmeniškų polemikų. Kartais neatsisakydavo į jam daromus priekaištus. Jo veikalas "Gėrio pateisinimas" nukreiptas prieš tolstojizmą, bet Tolstojaus vardas visai net neminimas.

Ir vis dėlto Solovjovo kaip teologo, ir kaip filosofo daugelis jo tautiečių nesuprato. Vieni iš naivumo, kiti iš blogos valios jam prikišdavo hegelizmą. Kai tik Solovjovas ėmė taip aiškinti dogmas,kaip to reikalauja krikščioniškoji tradicija, daugelis ortodoksų pasipiktino.

Pravoslavų cerkvė laikosi absoliutaus fiksizmo: nepripleidžia jokios dogmų evoliucijos, net geresnio aiškinimo srityje. Solovjovas, priešingai, pabrėžė tam tikrą krikščionybės dogmų progresą ir kartu pripažino, kad Kat. Bažnyčioje yra neklystanti tikėjimo tiesų aiškinimo institucija /Apaštališkasis Sostas/, ko visai nėra šv.Sinodo organizacijoje.

Be reikalo kai kas maišo Solovjovo teologines pažiūras su Dostojevskio pažiūromis. Vienas dalykas yra S o l o v j o v o mokslas apie laisvą ir universalią teokratiją, o visai kas kita subjektyvinė tautiškai-bažnytinė D o s t o j e w s k i o pasaulėžiūra.

Kartais supainiojama S o l o v j o v o christologija su R. S t e i n e r i o christologija, nors tarp jų yra didžiausis skirtu-

mas. Apie Steinerio christologiją galima pasakyti: nėra nė vieno sakinio, kur nebūtų erezijos. Beveik kiekviena christologinė erezija yra patekusi į jo mokslą apie Kristų.

Kas gi yra tikrumoje steinerizmas? Žiūrint jo esmės, jis yra ne kas kita, kaip pakartojimas tų klaidų, kurias darė gnostikai ir manichėjai. Rudolfo Steinerio mokslo esmė taip skiriasi nuo Solovjovo mokslo mokslo esmės apie Kristų, kaip Mannes mokslas nuo šv. A u g u s t i-no mokslo. S t e i n e r i s atėjo į šį pasaulį, kad M a n n e s mokslą pakartotų, o Solovjovas - šv.Augustino. Tuo palyginimu beveik ir viską pasakoma.[1/]

Solovjovo filosofijos ir teologijos išeinamasis punktas yra įsikūnijusio Žodžio Dievžmogystė. Iš šitos idėjos ir krikščioniškos dogmos jis išvedė Krikščionybės ir Bažnyčios visuotinumo charakterį, Bažnyčią kaip Dievo žmoniją ir mistinį Kristaus kūną; iš čia sekė ir reikalas sutaikyti Rytų ir Vakarų krikščionis. Taigi esminis Solovjovo teologijos taškas nėra svarstymai apie Dieviškąją Išmintį, nors apie tai vienoj kitoj vietoj ir kalba[2/].

Esminis ir galutinas religiniai bažnytinių Solovjovo įsitikinimų pareiškimas /declaratio fidei/ galima rasti pagrindiniame jo veikale "Rusija ir Visuotinoji Bažnyčia", tikriau to veikalo įžangos gale, kur telpa jo credo ir palyginimas apie Šventyklą ir jos darbininkus[3/].

Reikšminga yra tai, kad žymiausis Rusijos mąstytojas ir teologas, kaip bazę ir vainiką savo universalaus, sintetinio mokslo pagrindiniu principu pasirinko bažnytinę šv.Petro monarchiją.

1/ Plg. W l. S o l o w j e w ,Monarchia S.Petri Aus den Hauptwerken von Wl.Solowjews systematisch gesammelt,übersetzt und erklärt durch L.Kobilinski-Ellis, 632.

2/ Plg. Fr. G r i v e c ,Bemerkungen zur Theologie Wl.Solowjews, op.cit. XVII.

3/ Žr.La Russie et L'Église Universelle, LXI - LXVII.

Solovjovas vadinamas rusiškojo katolicizmo tėvu. Tuo pavadinimu daug pasakoma. Tas posakis daugiau reiškia negu tik tiek : Solovjovas buvo pirmasis didis katalikas Rusijoje. Tai reiškia daugiau negu - Solovjovas buvo nuostabus galvotojas, kuris meistriškai savo tautai įrodė Kat. Bažnyčios tikrumą ir visų krikščionių reikalų bendrumą. Jis buvo pirmasis didis kovotojas už Bažnyčios vieningumą 1/.

Solovjovo kaip teologo reikšmė glūdi tame, kad jo mokslas remiasi Bažnyčios tradicija, kuri pas Šv. T o m ą pasiekia viršūnę, o grynai spekuliatyvine puse priartėja prie K a n t o kriticizmo.

Jo originalumas pasireiškia rašant apie visuotinąjį krikščionybės charakterį, moksle apie Bažnyčią, kaip Kristaus kūną. Tuose dalykuose Solovjovas taip gilių ir originalių minčių pareiškė, kad iš jo galėtų pasimokyti net ir žymiausi katalikų teologai.

Teologinis Solovjovo mokslas, iš atžvilgio į depositum fidei, yra tradicinis ir ortodoksiškas. Jis yra originalus ir naujas, kaip sintetiniu būdu klausimų sprendimas, kartu panaudojant racionaliai-filosofišką ir pozityviai-moksliška metodus. Čia su dieviškojo mokslo apreikštomis tiesomis jungiama laisvas žmogiškosios sąžinės veikimas ir empirinis patyrimas.

Šiek tiek pakalbėjus apie Solovjovą kaip teologą ir mokslo žmogų apskritai, dar tenka atsakyti į klausimą, ko vertas jo mokslas apie Romos popiežiaus primatą.

1/ Plg. B e r t r a m S c h m i t t , Wl. Solowjew - der geistige Vater des russischen Katholizismus: Christi Reich im Osten, Mainz 1926, 34.

2. VL. SOLOVJOVO MOKSLAS APIE ROMOS POPIEŽIAUS PRIMATĄ YRA KATALIKIŠKAS, ORIGINALUS, ĮTIKINĄS IR REIKŠMINGAS SAVO ĮTAKA

Jau matėme, kad Solovjovo religinės pažiūros nebuvo visą laiką vienodos - jos keitėsi, evoliucionavo. Jei pirmuose jo veikaluose pasitaiko klaidingų nuomonių ir apie Kat. Bažnyčią, o ypač apie Romos popiežiaus primatą, tai to negalima pasakyti apie vėlesnio laikotarpio veikalus ir laiškus, ypač rašytus po 1883 m.

Kai sakome, kad Solovjovo mokslas apie Romos popiežiaus primatą yra katalikiškas, tai suprantame, kad jis šiame klausime ne tik nepriešterauja Kat. Bažnyčios doktrinai ir neneigia tų tiesų, kurias Ji skelbia, bet, priešingai, jas gina ir pabrėžia jų tikrumą. Toks jis yra ypač veikale "Rusija ir Visuotinoji Bažnyčia", kur galėjo laisvai ir plačiau, cenzūros nevaržomas, pasisakyti.

Šio veikalo antroji knyga -"Bažnytinė Jėzaus Kristaus įsteigtoji monarchija"[1]-,kuri kaip tik kalba apie popiežiaus primatą, yra išversta į lietuvių kalbą ir prijungta prie kito to paties autoriaus veikalo[2]. Knyga turi imprimatur, nors vertimas darytas ištisai, nieko nepraleidžiant. Cenzorium ex officio buvo prel.Dambrauskas-Jakštas. Matyt, Solovjovo doktrina šiame veikale rasta visai katalikiška ir tikra, jei toks žymus teologas galėjo parašyti - imprimi potest.

Gerai pažįstąs Solovjovo mokslą apie Romos popiežiaus primatą Dr. Fr. G r i v e c sako:"Mažai tėra katalikų teologų, kurie taip esminiai katalikiškame /Romos popiežiaus primato - K.J.G./ klausime ga-

1/ Žr.Vl.S o l o v i e v,La Russie et L'Église Universelle:La monarchie ecclésiastique fondée par Jésus-Christ, 85-202.
2/ Vl. S o l o v j o v a s ,Šv.Istorijos Filosofija,Kaunas 1933, II 245-348.

lėtų rungtyniauti su Solovjovu. Solovjovas remiasi pirmaisiais katalikų ir ortodoksų teologijos šaltiniais"1/.

Dr. L. Kobilinski-Ellis tiesiog tvirtina, kad Solovjovo popiežystės ir primato supratimas yra kartu tradicinisi-ortodoksiškas ir originalus2/.

Jei Solovjovas priėjo visiškai kat.pažiūrų kiek į Bažnyčią, tiek ir į popiežiaus primatą, tai dėka to, kad, ieškodamas tiesos, pasirinko tikrąjį kelią. Jis, kaip ir daugelis kitų konvertitų, surado tiesą studijuodamas Bažnyčios praeitį ir Jos esamąją būklę, tradiciją ir teologijos veikalus.

Jo mokslas apie Romos popiežiaus primatą kaip tik paremtas aukščiau minėtom studijom ir per jas gautais įsitikinimais. Remdamasis objektyviais šaltiniais, priėjo ir prie teisingų išvadų.

Iš visų religinių klausimų, kuriuos jis savo raštuose kėlė, Romos popiežiaus primato klausimas jam, kaip pravoslavų cerkvėj gimusiem ir išaugusiem, buvo pats sunkiausias, mažiausiai pažįstamas ir pavojingiausias.

Daugelis kitų tikėjimo tiesų katalikams ir pravoslavams yra bendros, bet tik ne Romos popiežiaus primato tiesa. Ją girdėjo puolant ir mokykloj, ir spaudoj, ir kitomis progomis. Apie popiežius ir jų gyvenimą kursavo daugiausia neigiami atsiliepimai, pikta kritika, ar tiesiog juokingi prasimanymai. Pakilti iš tokios melo ir prietarų aplinkumos, kritišku protu pažinti tiesą, ją tinkamai suprasti ir jai tarnauti, nebuvo lengva, bet Solovjovas tai atliko.

1/ L'indépendance et l'originalité de Wl.Solowjew:Prof.Dr.L.B e r g, Ex Oriente,Mainz 1927,302:"Il n'y a que peu de théologiens catholiques qui dans un sujet si essentiellement catholique,puissent rivaliser avec Solowjew.Solowjew se basait sur les sources premières de la théologie catholique et orthodoxe".

2/ Žr. Wl. S o l o w j e w ,Monarchia S.Petri Aus den Hauptwerken von Wl.Solowjews systematisch gesammelt,übersetzt und erklärt durch L. Kobilinski-Ellis, XXIII.

Jis specialiai teologijos nestudijavo. Dvasinėj akademijoj tebuvo vienus metus, nors ir čia būdamas greičiau galėjo girdėti popiežiaus primatą neigiant, o ne teigiant. Jį galima laikyti teologu autodiktu. Nežiūrint to, jo mokslas apie Romos popiežiaus primatą taip tradiciniai ortodoksiškas, kad po juo galėtų pasirašyti kiekvienas katalikas teologas.

Solovjovas ne tik pripažino, kad popiežius primatą turi dieviška teise[1], bet taip pat viešai skelbė, kad jis -"pastor et magister infallibilis Ecclesiae universalis" - "Visuotinosios Bažnyčios neklaidingas mokytojas ir ganytojas"[2].

Jo mokslas apie Romos popiežiaus primatą reikšmingas ir savo originalumu.

Tiesa, pačiais bendriausiais bruožais jis maža kuo skiriasi nuo kitų teologų mokslo, nors tą pačią tiesą - Romos popiežiaus primatą - įrodo kiek kitaip argumentuodamas.

Pravoslavų teologai atmeta monarchinę Bažnyčios santvarką. Solovjovui kaip tik rūpėjo pabrėžti, kad pats Jėzus Kristus tokią santvarką paliko. Kur tik galėdamas šitą tiesą ir kėlė.

Norėdamas įrodyti šv.Petro primatą, jis vartoja tuos pačius šv. Rašto tekstus, kaip ir kat.teologai, nors juos interpretuoja skirtingai.

Kat. teologai Viešpaties žodžiuose /Mt.16,13-19/ daugumoj mato tik primato pažadėjimą, o Solovjovas juos supranta daug plačiau ir iškelia originalių minčių[3].

Čia esąs vienintelis visoj Evangelijoj tekstas, kur tiesiai ir

---

1/ Žr. Vl. S o l o v i e v , La Russie et L'Église Universelle,150.
2/ Žr. Письма В. С. С о л о в ь е в а, I 189.
3/ Žr.skirsnį "Bažnyčios ir Jos aukščiausios valdžios steigimas", 88; arba La Russie et L'Église Universelle, 87 sq.

formaliai kalbame apie Bažnyčios steigimą. Per Ją Dievažmogis nori žmonių giminę sujungti su savim tobula sąjunga. Reikia rasti sugedusioj žmonijoj tvirtą ir nepajudinamą tašką, arba kertinį krikščioniškosios Bažnyčios akmenį, į kurį Dievo veikla galėtų atsiremti.

Į klausimą, kas Jis esąs, minia atsakė tik klydimais, o tiesa viena. Vadinas, žmonija negali sueiti į santykius su Dievu per visuotinį balsų pareiškimą, Kristaus Bažnyčia negali būti remiama demokratija.

Jėzus Kristus kreipiasi į apaštalų kolegiją, į pirmąjį visuot. susirinkimą. Bet apaštalai tyli. Vienas Simonas, Jono sūnus, pasakė tikrą tiesą: "Tu Kristus, gyvojo Dievo Sūnus" /Mt.16,16/.

Bažnyčia remiama ne neįmanomu vieningu visų tikinčiųjų manymu, ne visuomet abejojamu susirinkimo sutikimu, bet realiu ir gyvu apašt. kunigaikščio ir jo įpėdinių tikėjimo vieningumu.

Originalių minčių Solovjovas patiekia kalbėdamas kaip žmonija istorijos eigoj ėjo per ištisą eilę netikrų monarchijų prie tikrosios monarchijos ir kaip ji galutinai buvo patvirtinta šv.Petro asmeny. Kristaus žodžiuose /Jo.21,15-17/ kat.teologai mato aukščiau žadėtojo primato šv.Petrui suteikimą, o Solovjovas - ilgo istorijos proceso užbaigą ir tikrosios vienybės centro - bažnytinės monarchijos - galutinį patvirtinimą ir pradžią[1].

Kad Petras gautąją iš Kristaus valdžią pahaudodavo, Solovjovas sutinka, tik nesutinka su tais, kurie jo valdžioj jau nori matyti pilnai išplėtotą dabartinę popiežių valdžią. Laikydamasis vidurio, jis duoda gražų gilės ir iš jos išaugusio ąžuolo palyginimą[2].

1/ Žr.skirsnį "Žmonijos kelias į tikrąją monarchiją ir jos galutinas Petro asmeny patvirtinimas",94; arba La Russie et L'Eglise Universelle, 134 sq.

2/ Žr. "Petras gautąją valdžią vygdo visoje Bažnyčioje", 102 ; arba La Russie et L'Eglise Universelle, 148sq.

Apaštalo Petro valdžia negalėjo baigtis su jo mirtimi; monarchinė Bažnyčios santvarka turėjo likti visais laikais. Šitai tiesai paremti Solovjovas turi tokių argumentų, kurių pas kitą eilinį teologą nerasi[1].

Solovjovas rašė ne teologams, bet plačiai visuomenei, savo tautiečiams. Kai kurie pravoslavai manė: jei jau būtinai reikalingas Bažnyčiai vienybės centras, tai kodėl juo negali būti Jeruzalė, Konstantinopolis, arba Maskva. Šitą pretenziją gražiai sukritikuoja[2].

Nušviesdamas popiežių valdžios plėtojimąsi, jų kovą su erezijom, kaip į tą jų valdžią žiūrėjo visuot.susirinkimai ir pavieniai vyskupai, Solovjovas pasireiškia kaip istorikas, Bažnyčios Tėvų, rašytojų ir visuot. susirinkimų žinovas.

Rytiečiai labai prisirišę prie tradicijos. Solovjovas gausiai naudojasi tų Rytų Bažnyčios Tėvų ir rašytojų raštais, kurie iškelia popiežių reikšmę, lyg per juos sakytų savo tautiečiams:"Jūs žiūrite į Romos vyskupus, kaip į neteisėtos valdžios pasisavintojus, o žiūrėkite ką apie juos kalba jūsų garbinamieji šventieji ir visuot.susirinkimai".

Solovjovas nesitenkino tik spekuliatyviais argumentais, ar praeities faktais, norėdamas įrodyti popiežių valdžios teisėtumą ir būtinumą Bažnyčioje, bet kartu rėmėsi ir liūdna, visų pastebima, atsiskyrusių bažnyčių tikrove. Tai jau ne tik proto argumentai, kiek paties gyvenimo, arba nuogos tikrovės konstatavimas, kuri paneigti neįmanoma[3].

Jis buvo ne tik teologas, bet kartu didis istorikas ir filosofas. Tai žymu ir jo moksle apie Romos popiežiaus primatą. Jis remiamas ne

---

1/ Žr."Šv.Petrui Kristaus suteiktoji valdžia turėjo palikti ir jo įpėdiniuose",107; arba La Russie et L'Eglise Universelle, 98sq.

2/ Žr."Nei Konstantinopolis,nei Jeruzalė negalima laikyti Visuot. Bažnyčioje vyr.valdžios centrais",120; arba op.cit., 77 sq.

3/ Plg.šios dalies IV skyrių,arba La Russie et L'Eglise Universelle veikalo pirmą knygą.

tik šv. Raštu ir tradicijos liudijimais, bet filosofo proto argumentais ir istoriko gausiom žiniom. Štai kodėl jo argumentacija už Romos popiežiaus primatą tokia originali ir įtikinanti. Tikrai su Dr. Fr. G r i v e c galima apie jį pasakyti:"Joks spekuliatyvus mąstytojas, joks kontemplatyvus mistikas ir joks abstraktus teologas nepergalvojo, neperžvelgė ir nepagrindė giliau b a ž n y t i n i o v i s u o t i n u m o p r i n c i p o kaip jis visuose jo aspektuose ir laipsniuose, nuo Kristaus maldos:'Kad jie būtų viena, kaip ir mes, Tėve' iki Jo žodžių:'Tu esi Uola... Ganyk mano avis'"1/

Vienas tiesas, liečiančias Romos popiežiaus primatą, Solovjovas plačiau palietė ir išplėtojo, o kitas tik praeidamas. Jis rašė populiariai, ne teologams, bet plačiai visuomenei. Žiūrint kat.teologo akimis net ir jo veikale "Rusija ir Visuotinoji Bažnyčia" medžiagos paskirstymas neįprastas, argumentų iškėlimas nesistematiškas, tačiau ištisai perskaičius lieki ne tik skelbiama tiesa įtikintas, bet kartu ir autoriaus nuoširdumu sužavėtas.

Visuose Solovjovo veikaluose kalba ne tik gilus protas, bet kartu tiesos trokštanti ir visus mylinti širdis. Jis moka ne tik tiesą surasti, bet ir ją patiekti gražiai, aiškiai, patraukliai. Iš jo veikalų dvelkia ne šaltas racionalizmas, ne akademinis stilius, ne pedantiškas tikslumas, ne rūstus pamokslų sakymas, bet apaštalo užsidegimas ir broliškas žodis.

1/ Bemerkungen zur Theologie Wl.Solowjews:Wl.Solowjew,Monarchia S.Petri,Mainz 19?9, XXIX:"Kein spekulativer Denker, kein kontemplativer Mystiker und kein abstrakter Theologe erdachte, erschaute und begründete tiefer als er das Princip d e r k i r c h l i c h e n U n i v e r s a l i t ä t in allen ihren Aspekten und Abstufungen, von dem Gebete Christi an:'Das sie eins seien, so wie auch wir eins sind, Vater' bis auf sein Wort:'Du bist Petrus ... Weide meine Schafe!"

Gyvas, puikiausiu stiliumi, gausiais šaltiniais ir proto argumentais dėstymas, absoliutus tikėjimas skelbiamai tiesai, pagarba klystančiam žmogui, štai būdingosios jo veikalų ypatybės, kurios lygiai pasireiškia ir tada, kai jis gina Romos popiežiaus primatą.

Vertinant Solovjovo mokslą apie Romos popiežiaus primatą, tenka nors keliais žodžiais paminėti ir jo įtaką.

Mokslininko ar bendrai veikėjo įtaką galima palyginti į ūkininką ir jo darbo vaisius, kurie labai daug priklauso nuo to, koks yra pats sėjėjas, dirva, sėkla ir atmosferos sąlygos.

Solovjovas buvo ne tik asketiniai mistinė, bet ir socialinė asmenybė. Tūkstančiais saitų buvo susirišęs su visuomene. Kunigaikščiai ir mužikėliai, profesoriai ir analfabetai, vienuoliai ir pasauliečiai, vyskupai, kunigai ir popai, žurnalistai, poetai ir rašytojai, viešbučių tarnai, vežikai ir elgetos, valdininkai ir diplomatai, rusai ir svetimtaučiai, pravoslavai, katalikai, žydai, mahometonai - ištisas naujoviškas babelis buvo žmonės, su kuriais jis bendravo ir kuriems turėjo įtakos.

"Jo paties kambarys viešbuty, kur jis dažniausiai gyveno, būdavo kimšte prisikimšęs žmonių, kurie tarpusavy neturėdavo nieko bendra, išskyrus susidomėjimą Solovjovo asmeniu"1/.

Nuolatos trugdomas svečių, turėjo rašyti naktimis net iki ketvirtos valandos ryto. Jis iš nakties darė dieną, o iš dienos naktį2/.

Moterys matė jame aukštesnės tvarkos būtybę, viršžmogį ir pranašą, todėl ir kreipdavosi į jį su baime ir pagarba . Ypatingai stiprų įspūdį jis darydavo vaikams ir paprastiems žmoneliams, tai yra tiems, kurių sielos laisvesnės nuo visokio pikto ir veidmainystės.

1/ A. D a m b r a u s k a s, Vl.Solovjovas /1853-1900/: Vl.Solovjovas, Šv.Istorijos Filosofija, Kaunas 1933, 39.

2/ Žr. Кн. Евг. Т р у б е ц к о й, Миросозерцание Вл. С. Соловьева, Москва 1913, I 15.

Prie jo prisirišdavo gyvuliai ir paukščiai. Šiuo atžvilgiu jis buvo panašus į šv. Pranciškų Asižietį.

Jo asmens žavingumas jam atidarė platų kelią į žmonių širdis. Nuo pat veikimo pradžios iki paskutinių gyvenimo dienų jo nepaprasta asmenybė buvo jam pati tikroji ir stiprioji pagelbininkė kovoje už idealus, kuriems jis su tokia jėga ir garbe tarnavo.

Jo įtakai plėstis Rusijoj padėjo ne tik tiesioginis susidūrimas su pavieniais asmenimis ar platesne visuomene, ne tik gyvas žodis pasakytas pasikalbėjimuose ir paskaitose, bet ir jo gausūs raštai, kurie turėjo geriausio pasisekimo. Jo "Gėrio pateisinimas" tik per kelius mėnesius sulaukė antros laidos, "Dvasinio gyvenimo pagrindai" - trečios, o eilėraščių rinkinys - ketvirtos laidos.

Ir Solovjovui mirus jo raštai nenustojo aktualumo. Trumpame laikotarpy buvo išleisti net du kartu visų jo raštų rinkiniai /į juos nepateko prancūzų kalba parašytos knygos, laiškai ir eilėraščiai/: pirmą kartą 8 tomuose 1901 - 1904 m. /9-tas papildomasis - 1907 m. su E. L. R a d l o v o parašyta biografija/, o antrą kartą 10 tomų 1911 m., redaguojant S. M. Solovjovui ir tam pačiam E. R. Radlovui.

Reikšmingos įtakos galėjo padaryti ir jo laiškai, kurių pasirodė 4 tomai, nes juose visu atvirumu pasisakoma Bažnyčių vienybės ir popiežiaus primato klausimais.

Jo knyga "La Russie et L'Église Universelle" išverčiama į visas žymesnes Europos kalbas, o be jos ir dar kai kurie veikalai. Tuo būdu jo pažiūros į Romos popiežiaus primatą ir Bažnyčių susijungimą lieka žinomos ir visoj Europoj.

Solovjovas daug rašė, bet kartu ir daug keliavo po svetimus kraštus. Turėjo daug pažįstamų ir gerbėjų net pačiose aukščiausiose mokslo

ir aristokratijos viršūnėse ne tik Rusijoj, bet ir Prancūzijoj, Vokietijoj, Autro-Vengrijoj, Italijoj, Graikijoj. Išėjusią iš spaudos savo knygą "La Russie et L'Église Universelle" prašo pasiųsti jau minėtų kraštų kai kuriems imperatoriškų ir karališkų šeimų asmenims, redaktoriams, universitetų profesoriams, vyskupams ir t.t.[1/]

Per 19 m. jis buvo publicistas, plunksnos apaštalas. Rašė žymiausiuose ir įtakingiausiuose žurnaluose ir laikraščiuose /tarp kitų "Ruse", "Rusų Minty", "Europos Pasiuntiny", "Naujuos Laikuos","Filosofijos ir psichologijos klausimuose", "Bažnyčios Pasiuntiny" ir t.t/, kol tik dėl rodomo katalikybei palankumo buvo prieinami.

Viename motinai rašytame laiške /laiškas iš 1896 m.,tikslesnė data nepažymėta/ taip išsitaria:"Aš turiu daugiau darbo, kaip laiko, ir nuo didelio rašymo man pradeda traukti dešinę ranką"[2/].

Ir savo asmens įtakingumu, ir mokslo veikalais, ir visa publicistine veikla, Solovjovas sukėlė rusų visuomenėje didelį judėjimą ir kartu didelę reakciją. Apie jį ir prieš jį spaudoj pasirodė daugybė straipsnių ir knygų ne tik gyvam esant, bet ir mirus[3/].

Dėka jo milžiniškų pastangų, propaguojant Bažnyčių vienybę ir ginant Romos popiežių teises, Rusijoj vis dažniau prisimindavo Mokytojo žodžius: Ut omnes unum sint.

Matydamas su kokiu uolumu Solovjovas ir kiti kilnūs asmens dirba Bažnyčių susitaikymo darbą, vysk. I. G. S t r o s s m a y e r i s troško, save laikydamas nevertu, kad nors jie pamatytų, jei ne pilną tos vienybės šviesą, tai nors stellam matutinam[4/].

1/ Žr. Письма В. С. С о л о в ь е в а, IV 194.
2/ Op.cit., II 66:" У меня больше работы, чем времени, и от многописания начинает сводить правую руку."
3/ Žr. Сборник первый о Вл. Соловьеве, Москва 1911.
4/ Žr. Письма В. С. С о л о в ь е в а, I 191.

Ir atrodo, kad Solovjovas dar gyvas būdamas galėjo pasidžiaugti savo darbų rezultatais ir pamatyti pirmuosius savo mokslo įtakos reiškinius.

Su jaudinančiu džiaugsmu jis rašo savo draugui E. T a v e r n i e r /laiškas iš 1894 m., bet tikslesnė data nepažymėta/ apie pastebimą rusų sentikių tarpe didelį judėjimą į k a t a l i k i š k u m ą - jis dar nesakąs į katalikybę. Jie siekią turėti teisėtą ierarkiją, turinčią apaštalų įpėdinystę, ko gauti iš Rytų šaltinių nesą galima.

Per 12 paskutinių metų jis atlikęs praktišką ir būtiną rolę, nesąs apsigavęs ir veltui dirbęs[1/].

Solovjovo mestas grūdas būtų atnešęs dar didesnį derlių, jei būtų kritęs į labiau paruoštą dirvą. Jo pastangos suartinti pravoslavų cerkvę su Kat. Bažnyčia ir ryšy su tuo Romos popiežiaus teisių gynimas buvo sutiktas šaltai arba net priešingai pačių įtakingiausių Rusijoj srovių ir partijų.

"Jis būtų mūsiškis", kalbėdavo dešinieji ir slavofilai, "jeigu jo religiniai įsitikinimai būtų daugiau nacionalinio pobūdžio, mažiau katalikiški, jei jis nekalbėtų apie Bažnyčių vienybę ir Romos popiežiaus primatą."

"Jis būtų mūsų žmogus", sakydavo kairiųjų partijų žmonės,"jeigu nebūtų antirevoliucionierius ir krikščionis".

Darbo laukas buvo tikrai sunkus. Jo skelbiamom idėjom daugelis ne tik nepritarė, bet ir priešinosi. Prieš Bažnyčių susijungimą rašė žymiausi slavofilai / I.S.Aksakovas, N. Danilevskis, A.A. Kiriejevas/ ir kritikavo Solovjovo nusistatymą[2/].

1/ Plg.Письма В. С. С о л о в ь е в а, IV 196.

2/ Žr. op. cit., III 140.

Nežiūrint visų trugdymų, Solovjovo ir kitų pastangos nenuėjo veltui - pravoslavų pažiūros į Kat. Bažnyčią, geriau ją pažinus, pasikeitė gerojon pusėn1/.

Idėjos dėl kurių jis kovojo šiandien pripažįstamos ir daugelio jo buvusių priešų - Rytų bažnyčios teologų ir vadų. Jis skelbė Bažnyčių susijungimą, o šiuo metu šituo reikalu daugiau ar mažiau rašo apie 100 laikraščių ir žurnalų, kuriuos leidžia katalikai, ortodoksai, anglikonai ir protestantai, jau nekalbant apie daugybę knygų2/. Ir Solovjovo mintys apie centrinės valdžios būtinumą Bažnyčioje daro įtakos į krikščionis nekatalikus.

Už Bažnyčių susitaikymą pasisako daugelis atsakingų ir autoritetingų Rytų bažnyčios asmenų3/

Solovjovas pabrėždavo, kad neužtenka Rytų bažnyčiai Kristaus tiesą saugoti ir užlaikyti, bet reikia stengtis ją įgyvendinti. Ir apgailestavęs, kad pravoslavija šito nepadarė, N. B e r d i a j e v a s sako:"Tiesa nėra miręs kapitalas, ji turi atnešti nuošimčius. Tiesa, kuri savęs nerealizuoja gyvenimo dinamikoj, miršta, nustoja būti keliu ir gyvenimu"4/.

Solovjovo laikais ir anksčiau Kat. Bažnyčia daugeliui pravoslavų teologų atrodė "Babilonijos nusidėjėlė". Šiuo metu iš jų tarpo pasi-

---

1/ Žr. Собрание Сочинений В. С. С о л о в ь е в а, IV 176.

2/ Žr. Irénikon /documents et bibliographie/ 1937 n.10, II 69-71.

3/ Žr. Христианское воззвание, Экуменическая проблема в православном сознании Сборник статей, У М С А- Press-Paris.

4/ Н. Бердяев, Вселенскость и конфессионализм, op. cit, 74:"Истина не есть мортвый капитал, оно должна приносить проценты. Истина, которая себя не реализует в динамике жизни, становится мертвой, перестает быть путем и жизнью".

girsta jau kitokių balsų: pravoslavų cerkvė turinti pripažinti visas naujas katalikų dogmas kaip teologumena[1], kiekvienas tikintysis turįs prisiminti Kristaus žodžius - ir bus viena kaimenė ir vienas ganytojas-, ir paklausti savęs, ar šis idealas gyvena mūsų sąmonėj, maldose, pastangose ir praktiškame gyvenime[2]. Būsimasis Rytų ir Vakarų Bažnyčių visuot.susirinkimas gal ir pripažinsiąs, kad Kristaus Dvasia tam tikrais atvejais kalbanti per šv.Tėvą, Romos popiežių, o kol kas pravoslavai per savo pamaldas turį melstis už Romos popiežių, o katalikai už Rytų patrijarchus[3].

Gal ir ne už kalnų tie laikai, kada Rytų bažnyčios krikščionys supras tą tiesą, kad Dieviškasis Architektas tikrai padėjo nesugriaunamus pamatus, ant kurių tik ir galima statyti Visuotinoji Šventykla. Ir tik tada geriau paaiškės kokį didelį vaidmenį bus atlikęs Vl.Solovjovas, kuris su tokiu pasiaukojimu kalbėjo savo tautiečiams apie Viešpaties Jėzaus paliktąją Uolą ir ant jos esančią Bažnyčią. Dabartinė jo įtaka yra paliudyta faktais, patvirtinta daugybės liudijimų[4].

Kiekviena gyvoji mintis, kilusi iš gyvenimo ir gyvenimui reikalinga, būtinai pergyvena galvotoją, ypač jeigu ją atstovauja toks nepaprastas žmogus, koks buvo Solovjovas. Genijus veikia ne metais,bet šimtmečiais ir savo mintimis ir pavyzdžiu. O jis ir sunkiausiais momentais tikėjo ir guodėsi, kad "bejėgis blogis, mes amžini, su mumis Dievas" - " Бессильно зло, мы вечны, с нами Бог."

1/ Žr. А. В. Карташев, Соединение Церквей в свете истории, op. cit.,119.

2/ Žr. Прот. С. Цанков, Церковное единство в современном мире, op. cit.

3/ Žr. Н. Лосский, О единстве церкви: Проблемы русскаго религиозного сознания Сборник статей, Берлин 1924, 344.

4/ Plg. Mgr. d'H e r b i g n y ,Vladimir Soloviev, Paris[2]1934,48.

3. UŽBAIGA

1. Vl.Solovjovo religinių pažiūrų raida rodo, kad jis, paveiktas slavofilų ir kitų įtakų, savo jaunystėje Kat. Bažnyčią laikė netikra, o popiežiaus valdžią neteisėta.

2. Vėliau supratęs, kad Bažnyčia gali būti viena ir Jos pasiuntinybė visuotina - įgyvendinti visame pasaulyje Kristaus atneštas tiesas ir sujungti žmoniją su Dievu, ir įsitikinęs katalikų tikėjimo tikrumu, ėmė įrodinėti graikų-rusų cerkvės ir Kat. Bažnyčios susijungimo reikalą ir būtinumą.

3. Svarbiausią iš pravoslavų pusės Bažnyčių vienybei kliūtį matė Romos popiežiaus primato pripažinime. Įsitikinęs, kad Romos popiežiai yra tikri šv. Petro įpėdiniai ir Jo iš Kristaus gautosios aukščiausios Bažnyčioje valdžios paveldėtojai, Solovjovas gyvu žodžiu ir raštais įrodinėjo, kad jų turima valdžia teisėta, o monarchinė Bažnyčios santvarka būtina. Tų įsitikinimų laikėsi iki gyvenimo galo.

4. Prie tokių įsitikinimų priėjo gerai pažindamas šv. Raštą , Bažnyčios tradiciją, istoriją, Jos paskirtį ir prigimtį, o ir faktinę atskilusių bažnyčių padėtį.

5. Vl. Solovjovo mokslas apie Romos popiežiaus primatą, kaip paremtas tikrais šaltiniais, yra katalikiškas, giliai filosofiškai pagrįstas, originalus ir įtikinąs, o be to ir savo įtaka reikšmingas.